

ΦΟΡΕΑΣ:

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

ΣΥΜΒΑΣΗ:

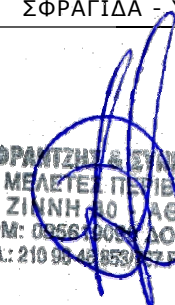
**ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΕΝΕΡΓΕΙΑ
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ (ΣΜΠΕ) ΤΟΥ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
2021-2025**

ΣΤΑΔΙΟ:

**ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ (ΣΜΠΕ) ΤΟΥ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
2021-2025**

ΑΝΑΔΟΧΟΣ:

Ι. ΦΡΑΝΤΖΗΣ & ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΕΠΕ

ΣΥΝΤΑΞΗ	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	ΣΦΡΑΓΙΔΑ - ΥΠΟΓΡΑΦΗ
 Αναστασίου Ζίννη 30, Τ.Κ. 11741, Αθήνα Τηλ: 2109846853, 2109846767, Fax: 210-9813442, Email: frantzis@i-frantzis.com	ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2021	 Ι. ΦΡΑΝΤΖΗΣ & ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ Ε.Π.Ε. ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ Α. ΖΙΝΝΗ 30 ΑΘΗΝΑ 117 41 ΑΦΜ: 095649034 ΔΟΥ: Ε' ΑΘΗΝΩΝ ΤΗΛ: 210 98 46 853 FAX: 210 98 13 442
	ΣΤΑΔΙΟ ΜΕΛΕΤΗΣ	
	ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΚΔΟΣΗ	

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1	ΜΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	1-1
1.1	ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΜΕΛΕΤΗΣ.....	1-1
1.2	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΠ.....	1-1
1.2.1	Το Όραμα για την Περιφέρεια Πελοποννήσου.....	1-1
1.2.2	Γενικοί Αναπτυξιακοί Στόχοι του ΠΠΑ.....	1-1
1.2.3	Ειδικοί Αναπτυξιακοί Στόχοι του ΠΠΑ.....	1-6
1.2.4	Προϋπολογισμός του Προγράμματος.....	1-8
1.3	ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ.....	1-9
1.3.1	Εναλλακτική Δυνατότητα 1: Μηδενική λύση.....	1-9
1.3.2	Εναλλακτική Δυνατότητα 2: Εφαρμογή του Προτεινόμενου Προγράμματος.....	1-11
1.4	ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ.....	1-11
1.5	ΕΚΤΙΜΗΣΗ – ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΟΥ ΠΠΑ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ: ΣΥΝΟΨΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ & ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΩΝ.....	1-17
1.6	ΣΥΝΟΨΗ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ & ΠΑΡΑΚΟΛΟΘΗΣΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ.....	1-20
2	ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	2-1
2.1	ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΑΝΑΘΕΣΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ	2-1
2.2	ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΛΕΤΗΣ.....	2-1
2.3	Ο θεσμός της εκτίμησης των επιπτώσεων στο περιβάλλον από ορισμένα σχέδια και προγράμματα.....	2-2
2.3.1	Το στρατηγικό επίπεδο προγραμματισμού.....	2-2
2.3.2	Ανάδυση της στρατηγικής περιβαλλοντικής εκτίμησης μέσα από την εξέλιξη του Ευρωπαϊκού περιβαλλοντικού κεκτημένου.....	2-3
2.3.3	Η Οδηγία 2001/42/ΕΚ	2-5
2.3.4	Η Κοινή Υπουργική Απόφαση ΥΠΕΧΩΔΕ/ΕΥΠΕ/οικ.107017/28.8.2006	2-7
3	ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2021-2025	3-1
3.1	ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2021-2025.....	3-1
3.1.1	Σκοπός – Οραμα του ΠΠΑ Πελοποννήσου.....	3-1
3.1.2	Γενικοί Αναπτυξιακοί Στόχοι του ΠΠΑ	3-2
3.1.3	Ειδικοί Αναπτυξιακοί Στόχοι του ΠΠΑ.....	3-7
3.2	ΔΙΕΘΝΕΙΣ Ή ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΙ Ή ΕΘΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΟΥ ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΛΗΦΘΟΥΝ ΥΠΟΨΗ	3-8
3.2.1	Γενικοί Στόχοι για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη και Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία.....	3-9
3.2.2	Βιοποικιλότητα - Χλωρίδα - Πανίδα.....	3-11
3.2.3	Περιβαλλοντικές επιδράσεις στην ανθρώπινη υγεία, θόρυβος, ατμοσφαιρική ρύπανση, βιομηχανική επικινδυνότητα	3-13
3.2.4	Υδατικοί πόροι.....	3-14
3.2.5	Έδαφος - Απόβλητα.....	3-16
3.2.6	Ενέργεια και κλιματική αλλαγή.....	3-17
3.2.7	Πολιτιστική κληρονομιά - Τοπίο	3-19
3.3	ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΤΟΥ ΠΠΑ ΠΠ ΜΕ ΑΛΛΑ ΣΧΕΔΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	3-19
3.3.1	Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Πελοποννήσου 2014 -2020.....	3-19
3.3.2	Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού	3-21

3.3.3	Στρατηγικό Πλαίσιο Επενδύσεων Μεταφορών (ΣΠΕΜ) 2014 - 2025	3-23
3.3.4	Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Μεταφορών	3-28
3.3.5	Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Κοινωνική Ένταξη	3-29
3.3.6	Περιφερειακή Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη (ΠΕΣΚΕ)	3-30
3.3.7	Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3) Περιφέρειας Πελοποννήσου 2014-2020.....	3-32
3.3.8	Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειας Πελοποννήσου	3-33
3.3.9	Περιφερειακό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ) Περιφέρειας Πελοποννήσου	3-36
3.3.10	Σχέδια Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας Λεκανών Απορροής ποταμών των Υδατικών Διαμερισμάτων για την Περιφέρεια Πελοποννήσου.....	3-37
3.3.11	Σχεδιασμός νέου Εταιρικού Συμφώνου για το Πλαίσιο Ανάπτυξης – ΕΣΠΑ 2021-2027	3-39
3.3.12	Ελληνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας	3-42
3.4	ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΣΤΟΧΩΝ ΣΤΟ ΠΠΑ ΠΠ ΑΛΛΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ.....	3-46
3.4.1	Έξυπνη Ανάπτυξη	3-46
3.4.2	Πράσινη Ανάπτυξη	3-46
3.4.3	Κοινωνική Ανάπτυξη.....	3-47
3.4.4	Ανάπτυξη Υποδομών	3-47
3.4.5	Ενίσχυση Εξωστρέφειας	3-47
4	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2021-2025	4-1
4.1	Η ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2021 – 2025	4-1
4.1.1	Το Όραμα για την Περιφέρεια Πελοποννήσου	4-1
4.1.2	Γενικοί Αναπτυξιακοί Στόχοι του ΠΠΑ	4-2
4.1.3	Ειδικοί Αναπτυξιακοί Στόχοι του ΠΠΑ.....	4-7
4.2	ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΠΠΑ ΒΑΣΕΙ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΩΝ ΕΠΑ	4-8
4.3	ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΩΝ ΤΟΥ ΠΠΑ.....	4-14
4.3.1	Έξυπνη Ανάπτυξη	4-14
4.3.2	Πράσινη Ανάπτυξη	4-14
4.3.3	Κοινωνική Ανάπτυξη.....	4-17
4.3.4	Ανάπτυξη Υποδομών	4-18
4.3.5	Ενίσχυση Εξωστρέφειας.....	4-19
4.4	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	4-20
5	ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ.....	5-1
5.1	ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΤΟΥ ΠΠΑ	5-1
5.2	ΛΟΓΟΙ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΩΝ ΕΡΓΩΝ	5-1
5.3	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ.....	5-10
5.3.1	Εναλλακτική Δυνατότητα 1: Μηδενική λύση.....	5-10
5.3.2	Εναλλακτική Δυνατότητα 2: Εφαρμογή του Προτεινόμενου Προγράμματος	5-11
6	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ.....	6-1
6.1	ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ	6-1
6.1.1	Περιοχές του Δικτύου NATURA 2020.....	6-1
6.2	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	6-7
6.2.1	Εξέλιξη πληθυσμού	6-7
6.2.2	Οικονομικά ενεργός πληθυσμός.....	6-8
6.3	ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΥΓΕΙΑ	6-10
6.4	ΧΛΩΡΙΔΑ- ΠΑΝΙΔΑ	6-12

6.5	ΕΔΑΦΟΣ	6-20
6.5.1	Εδαφικά χαρακτηριστικά	6-20
6.5.2	Γεωλογικά και τεκτονικά χαρακτηριστικά.....	6-21
6.6	ΥΔΑΤΑ	6-24
6.6.1	Υδατικά χαρακτηριστικά	6-24
6.6.2	Ποιότητα Επιφανειακών και Υπόγειων Υδάτων.....	6-25
6.7	ΑΕΡΑΣ.....	6-30
6.8	ΚΛΙΜΑΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ.....	6-32
6.8.1	Βιοκλιματικά στοιχεία	6-32
6.8.2	Κλιματική Αλλαγή.....	6-36
6.8.3	Επιπτώσεις και προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή	6-37
6.9	ΥΛΙΚΑ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	6-38
6.10	ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ	6-39
6.11	ΤΟΠΙΟ	6-42
6.12	ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΟΥ ΕΝΔΕΧΕΤΑΙ ΝΑ ΕΠΗΡΕΑΣΤΟΥΝ ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ	6-43
6.13	ΠΙΘΑΝΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΠΑΡΑΜΕΤΡΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΜΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	6-43
7	ΕΚΤΙΜΗΣΗ, ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΟΥ ΠΠΑ ΠΠ	7-1
7.1	ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ	7-1
7.1.1	Μεθοδολογία του σταδίου προσδιορισμού των επιπτώσεων	7-2
7.1.2	Μεθοδολογία του σταδίου χαρακτηρισμού των επιπτώσεων	7-5
7.1.3	Μεθοδολογία του σταδίου αξιολόγησης των επιπτώσεων	7-5
7.2	ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ	7-7
7.2.1	Προσδιορισμός των επιπτώσεων από τον Αναπτυξιακό Στόχο για την Έξυπνη Ανάπτυξη	7-7
7.2.2	Προσδιορισμός των επιπτώσεων από τον Αναπτυξιακό Στόχο για την Πράσινη Ανάπτυξη	7-11
7.2.3	Προσδιορισμός των επιπτώσεων από τον Αναπτυξιακό Στόχο για την Κοινωνική Ανάπτυξη	7-17
7.2.4	Προσδιορισμός των επιπτώσεων από τον Αναπτυξιακό Στόχο για την Ανάπτυξη Υποδομών.....	7-20
7.2.5	Προσδιορισμός των επιπτώσεων από τον Αναπτυξιακό Στόχο για την Ενίσχυση Εξωστρέφειας .	7-25
7.2.6	Συμπεράσματα του προσδιορισμού των επιπτώσεων	7-28
7.3	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ	7-29
7.3.1	Χαρακτηρισμός των επιπτώσεων σε παράγοντες των βιοτικών χαρακτηριστικών του περιβάλλοντος.....	7-29
7.3.2	Χαρακτηρισμός των επιπτώσεων σε παράγοντες των υδάτων	7-35
7.3.3	Χαρακτηρισμός των επιπτώσεων σε παράγοντες της ατμόσφαιρας και της κλιματικής αλλαγής	7-38
7.3.4	Χαρακτηρισμός των επιπτώσεων στους παράγοντες διατροφικών περιβαλλοντικών πιέσεων....	7-41
7.3.5	Συμπεράσματα του χαρακτηρισμού των επιπτώσεων	7-49
7.4	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ	7-52
7.5	ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΜΕΤΡΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ.....	7-53
7.5.1	Μέτρα για τη βιοποικιλότητα και την πανίδα	7-54
7.5.2	Μέτρα για την ποιότητα του αέρα.....	7-57
7.5.3	Μέτρα για το τοπίο	7-60

7.6	ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ	7-61
7.6.1	Ανάλυση βασικών πτυχών	7-61
7.6.2	Συγκρότηση προτάσεων	7-63
7.6.3	Σύνοψη συμπερασμάτων και προτάσεων για την παρακολούθηση.....	7-68
8	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΗΣ ΠΡΑΞΗΣ	8-1
9	ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΠΟΥ ΑΝΕΚΥΨΑΝ κατά ΤΗΝ ΕΚΠΟΝΗΣΗ της ΣΜΠΕ	9-1
10	ΒΑΣΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΕΣ	10-1

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι: ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΧΕΔΙΩΝ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ: ΕΝΤΑΓΜΕΝΑ ΕΡΓΑ ΣΤΟ ΠΠ

ΠΙΝΑΚΕΣ

Πίνακας 1-1: Γενικοί και Ειδικοί Αναπτυξιακοί Στόχοι της Στρατηγικής ΠΠΑ Πελοποννήσου	1-7
Πίνακας 1-2: Πίνακας Κατανομής Προϋπολογισμού του Προγράμματος σε Αναπτυξιακούς Στόχους	1-8
Πίνακας 1-3: Σύνοψη των επηρεαζόμενων περιβαλλοντικών παραμέτρων και των αντίστοιχων μεταβολών που εκτιμάται ότι θα επέλθουν από την υλοποίηση του ΠΠΑ ΠΠ	1-18
Πίνακας 1-4: Σύνοψη των ιδιοτήτων των επιπτώσεων του ΠΠΑ.....	1-19
Πίνακας 1-5: Περιεκτική μορφή των προτάσεων αντιμετώπισης και παρακολούθησης των επιπτώσεων του ΠΠΑ ΠΠ	1-21
 Πίνακας 3-1: Γενικοί και Ειδικοί Αναπτυξιακοί Στόχοι της Στρατηγικής ΠΠΑ Πελοποννήσου	3-7
 Πίνακας 4-1: Γενικοί και Ειδικοί Αναπτυξιακοί Στόχοι της Στρατηγικής ΠΠΑ Πελοποννήσου	4-7
Πίνακας 4-2: Πίνακας διάρθρωσης της Στρατηγικής του ΠΠΑ Πελοποννήσου	4-11
Πίνακας 4-3: Πίνακας κατηγοριών Έργων και Δράσεων για την Έξυπνη Ανάπτυξη	4-14
Πίνακας 4-4: Πίνακας κατηγοριών Έργων και Δράσεων για την Πράσινη Ανάπτυξη	4-15
Πίνακας 4-5: Πίνακας κατηγοριών Έργων και Δράσεων για την Κοινωνική Ανάπτυξη	4-17
Πίνακας 4-6: Πίνακας κατηγοριών Έργων και Δράσεων για την Ανάπτυξη Υποδομών.....	4-18
Πίνακας 4-7: Πίνακας κατηγοριών Έργων και Δράσεων για την Ενίσχυση Εξωστρέφειας	4-19
Πίνακας 4-8: Πίνακας Κατανομής Προϋπολογισμού του Προγράμματος σε Αναπτυξιακούς Στόχους	4-21
Πίνακας 4-9: Πίνακας Κατανομής Προϋπολογισμού του Προγράμματος σε Αναπτυξιακούς Στόχους	4-22
Πίνακας 4-10: Χρονοδιάγραμμα του Προγράμματος.....	4-36
 Πίνακας 5-1: Αποτύπωση συνέργειας Προτεραιοτήτων ΠΠΑ με ΕΣΠΑ 2021-2027.....	5-3
 Πίνακας 6-1: Περιοχές του Δικτύου Natura Περιφέρειας Πελοποννήσου	6-1
Πίνακας 6-2: Τόποι με Διαχειριστικά Σχέδια ή/και Ειδικές Περιβαλλοντικές Μελέτες στην Περιφέρεια	6-2
Πίνακας 6-3: Καταφύγια Άγριας Ζωής Περιφέρειας Πελοποννήσου	6-4
Πίνακας 6-4: Πληθυσμιακά στοιχεία περιοχές μελέτης ανά Π.Ε. και Ρυθμός Μεταβολής.....	6-8
Πίνακας 6-5: Οικονομικώς ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός (πηγή: ΕΣΥΕ, 2011).....	6-9
Πίνακας 6-6: Πρότυπα της ΕΕ για την ποιότητα του αέρα και κατευθυντήριες γραμμές του ΠΟΥ	6-30
Πίνακας 6-7: Εκτίμηση εκπομπών αερίων θερμοκηπίου στην Περιφέρεια Πελοποννήσου (σε tn equiv CO ₂).	6-31
Πίνακας 6-8: Χαρακτηριστικά μεγέθη κυριότερων Μ.Σ. Περιφέρειας Πελοποννήσου	6-33
Πίνακας 6-9: Θερμοκρασιακά δεδομένα	6-33
Πίνακας 6-10: Βροχομετρικά δεδομένα	6-34
Πίνακας 6-11: Ανεμολογικά δεδομένα	6-35
 Πίνακας 7-1: Προσδιορισμός των πιθανών επιπτώσεων από τον Αναπτυξιακό Στόχο για την Έξυπνη Ανάπτυξη	7-8
.....	7-8
Πίνακας 7-2: Προσδιορισμός των πιθανών επιπτώσεων από τον Αναπτυξιακό Στόχο για την Πράσινη Ανάπτυξη..	7-12
.....	7-12
Πίνακας 7-3: Προσδιορισμός των πιθανών επιπτώσεων από τον Αναπτυξιακό Στόχο για την Κοινωνική Ανάπτυξη	7-18
.....	7-18
Πίνακας 7-4: Προσδιορισμός των πιθανών επιπτώσεων από τον Αναπτυξιακό Στόχο για την Ανάπτυξη Υποδομών	7-21
Πίνακας 7-5: Προσδιορισμός των πιθανών επιπτώσεων από τον Αναπτυξιακό Στόχο για την Ενίσχυση Εξωστρέφειας	7-25
Πίνακας 7-6: Σύνοψη των επηρεαζόμενων περιβαλλοντικών παραμέτρων και των αντίστοιχων μεταβολών που εκτιμάται ότι θα επέλθουν από την υλοποίηση του ΠΠΑ ΠΠ	7-28
Πίνακας 7-7: Χαρακτηρισμός επίπτωσης στην περιβαλλοντική επιβάρυνση της ανθρώπινης υγείας.....	7-30
Πίνακας 7-8: Χαρακτηρισμός επίπτωσης σε ορισμένους καθοριστικούς για τη βιοποικιλότητα παράγοντες....	7-31
Πίνακας 7-9: Χαρακτηρισμός επίπτωσης σε ορισμένους καθοριστικούς για την πανίδα παράγοντες	7-32

Πίνακας 7-10: Χαρακτηρισμός επίπτωσης σε ορισμένους καθοριστικούς για τη χλωρίδα παράγοντες.....	7-33
Πίνακας 7-11: Χαρακτηρισμός επίπτωσης στο ποσοστό χερσαίας έκτασης με ανεπαίσθητο αντίκτυπο ανθρωπογενών δραστηριοτήτων	7-34
Πίνακας 7-12: Χαρακτηρισμός επίπτωσης στη συγκέντρωση διαλυμένου οξυγόνου	7-36
Πίνακας 7-13: Χαρακτηρισμός επίπτωσης σε ορισμένους καθοριστικούς για τα νερά παράγοντες	7-37
Πίνακας 7-14: Χαρακτηρισμός επίπτωσης στην επιβάρυνση των υδάτων από τη βιομηχανική δραστηριότητα	7-38
Πίνακας 7-15: Χαρακτηρισμός επίπτωσης στις εκπομπές οξειδίων του αζώτου	7-39
Πίνακας 7-16: Χαρακτηρισμός επίπτωσης στις εκπομπές πτητικών οργανικών ουσιών.....	7-40
Πίνακας 7-17: Χαρακτηρισμός επίπτωσης στις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα.....	7-41
Πίνακας 7-18: Χαρακτηρισμός επίπτωσης στη χρήση οχημάτων ανά κατοικημένο km2	7-43
Πίνακας 7-19: Χαρακτηρισμός επίπτωσης στο ποσοστό ανακύκλωσης των αποβλήτων.....	7-44
Πίνακας 7-20: Χαρακτηρισμός επίπτωσης στο δείκτη διαδικτυακής πρόσβασης	7-45
Πίνακας 7-21: Χαρακτηρισμός επίπτωσης στην οικο-αποτελεσματικότητα της ενέργειας.....	7-46
Πίνακας 7-22: Χαρακτηρισμός επίπτωσης στη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς	7-47
Πίνακας 7-23: Χαρακτηρισμός επίπτωσης στο τοπίο	7-48
Πίνακας 7-24: Χαρακτηρισμός επίπτωσης στο ποσοστό έκτασης υπό μελλοντική απειλή λειψυδρίας	7-49
Πίνακας 7-25: Σύνοψη των ιδιοτήτων των επιπτώσεων του ΠΠΑ.....	7-51
Πίνακας 7-26: Προτεινόμενοι δείκτες για τη διετή παρακολούθηση ορισμένων περιβαλλοντικών παραγόντων που εκτιμήθηκε ότι θα επηρεαστούν ελάχιστα από την υλοποίηση του ΠΠΑ	7-67
 Πίνακας 8-1: Προτάσεις για το περιεχόμενο της κανονιστικής πράξης περιβαλλοντικής έγκρισης του ΠΠΑ της Περιφέρειας Πελοποννήσου	 8-1

ΕΙΚΟΝΕΣ

Εικόνα 6-1: Ποσοστιαίες μεταβολές του μέσου ετήσιου ύψους του υετού	6-38
Εικόνα 6-2: Μεταβολές στον αριθμό ημερών με μέγιστη θερμοκρασία > 35 °C	6-38

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ

Διάγραμμα 1-1: Κατανομή Προϋπολογισμού του Προγράμματος σε Αναπτυξιακούς Στόχους	1-9
Διάγραμμα 4-1: Κατανομή Προϋπολογισμού του Προγράμματος σε Αναπτυξιακούς Στόχους	4-21
Διάγραμμα 4-2: Κατανομή Προϋπολογισμού του Προγράμματος σε Αναπτυξιακούς Στόχους και Έτη	4-35

ΚΕΦΑΛΑΙΟ1

ΜΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ

1 ΜΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ

1.1 ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΜΕΛΕΤΗΣ

Η παρούσα μελέτη εκπονείται στο πλαίσιο της διαδικασίας Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης του Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης Περιφέρειας Πελοποννήσου 2021-2025. Η Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση στοχεύει στην υψηλού επιπέδου προστασία του περιβάλλοντος, εκτιμώντας τις επιπτώσεις που ενδέχεται να έχουν ορισμένα σχέδια και προγράμματα και υιοθετώντας μέτρα αντιμετώπισης στο πρώιμο αυτό στάδιο λήψης αποφάσεων.

Η εκτίμηση των επιπτώσεων στις αρχικές φάσεις εκπόνησης του σχεδίου ή του προγράμματος αποτελεί την προσφορότερη μέθοδο. Ο επιδιωκόμενος στόχος της είναι η ισότιμη και ορθολογική συνεκτίμηση των περιβαλλοντικών ζητημάτων αρκετά νωρίς στη διαδικασία σχεδιασμού, ώστε στις αποφάσεις για την τελική μορφή του σχεδίου να έχει ενσωματωθεί η μέριμνα για την προστασία του περιβάλλοντος.

Η ενσωμάτωση της διαδικασίας αυτής στο εθνικό περιβαλλοντικό δίκαιο πραγματοποιήθηκε με την ΚΥΑ με α.π. ΥΠΕΧΩΔΕ/ΕΥ-ΠΕ/οικ.107017/28.8.2006 για την «εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ» (ΦΕΚ 1225Β'/5.9.2006). Οι προδιαγραφές της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, με τις οποίες συμμορφώνεται η παρούσα μελέτη, αναφέρονται στο Παράρτημα ΙΙΙ της ΚΥΑ αυτής, ενώ η διαδικασία της Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης καθορίζεται στο άρθρο 7.

1.2 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΠ

1.2.1 Το Όραμα για την Περιφέρεια Πελοποννήσου

Το όραμα της στρατηγικής του ΠΠΑ Πελοποννήσου για την περίοδο 2021-2025, συνδέεται ισχυρά με τη διεύρυνση των παραγωγικών δραστηριοτήτων μέσω αξιοποίησης των συγκριτικών πλεονεκτημάτων στους αναπτυξιακούς τομείς αιχμής, και την αποδοτική κάθετη διασύνδεση τους, στη βάση της ενίσχυσης της βιωσιμότητας των πόρων, της εξωστρέφειας και της ενσωμάτωσης καινοτομίας, με οριζόντιο γνώμονα την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής, όπως και την άμβλυνση των ανισοτήτων μεταξύ περιοχών και κοινωνικών ομάδων.

1.2.2 Γενικοί Αναπτυξιακοί Στόχοι του ΠΠΑ

Η στρατηγική της Περιφέρειας Πελοποννήσου για την περίοδο 2021-2025 περιλαμβάνει τους ακόλουθους επιμέρους Ειδικούς Αναπτυξιακούς Στόχους ανά Αναπτυξιακό Στόχο του ΕΠΑ:

1.2.2.1 Έξυπνη Ανάπτυξη

Υπό το πρίσμα προσέγγισης του περιεχομένου του στόχου της Έξυπνης Ανάπτυξης, η Περιφέρεια Πελοποννήσου υιοθετεί στον σχεδιασμό της, τους παρακάτω Ειδικούς Αναπτυξιακούς Στόχους:

- 1. Προώθηση δεσμών έρευνας και καινοτομίας μεταξύ των επιχειρήσεων και των ακαδημαϊκών και ερευνητικών ιδρυμάτων για την ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών.**

Αφορά σε δράσεις και έργα ενίσχυσης της ώσμωσης, της συνεργασίας και της μεταφοράς καινοτομικής τεχνογνωσίας, μεταξύ των επιχειρήσεων και των ακαδημαϊκών και ερευνητικών ιδρυμάτων, επιδιώκοντας τη διευκόλυνση της καθετοποίησης της σύνδεσης των αναπτυξιακών τομέων της αγροδιατροφής, της μεταποίησης, του τουρισμού του πολιτισμού και πράσινης επιχειρηματικότητας. Κρίσιμο στοιχείο σε αυτό τον Στόχο, αποτελεί και η έμμεση και άμεση στήριξη των υφιστάμενων, αλλά και νέων επιχειρηματικών πρωτοβουλιών, με έμφαση στην στήριξη της συνδυαστικής δημιουργικότητας και την αξιοποίηση νέων καινοτομικών εργαλείων και τρόπων οργάνωσης.

II. Στήριξη των επιχειρήσεων και της επιχειρηματικότητας

Αφορά σε δράσεις στήριξης των υφιστάμενων επιχειρήσεων και ενθάρρυνσης δημιουργίας νέων, πάνω στους αναπτυξιακούς τομείς συγκριτικού πλεονεκτήματος της Περιφέρειας, της αγροδιατροφής, της μεταποίησης, του τουρισμού, του πολιτισμού και πράσινης επιχειρηματικότητας.

III. Αξιοποίηση ΤΠΕ για τη βελτίωση της ποιότητας και την αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος, των παρεχόμενων υπηρεσιών των επιχειρήσεων, της πρόσβασης των πολιτών σε υπηρεσίες και την ενίσχυση των λειτουργιών της υγείας και της εκπαίδευσης

Αφορά σε δράσεις με σκοπό τη βελτίωση της παραγωγικότητας, της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων με έμφαση στην εφαρμογή ΤΠΕ στην παραγωγή, στον τουρισμό και στον πολιτισμό και στις συναλλαγές στα αγαθά, στις υπηρεσίες και στις εξαγωγές. Επίσης, επιδιώκει την ολοκλήρωση της ψηφιακής διασύνδεσης των μονάδων της δημόσιας διοίκησης, τη δημιουργία ψηφιακών καναλιών αλληλεπίδρασης των πολιτών και των επιχειρήσεων με τη Δημόσια Διοίκηση, καθώς και τη διεύρυνση των δυνατοτήτων χρήσης καινοτόμων εργαλείων για την παροχή τηλε-υπηρεσιών.

1.2.2.2 Πράσινη Ανάπτυξη

Υπό το πρίσμα προσέγγισης του περιεχομένου του στόχου της Πράσινης Ανάπτυξης, η Περιφέρεια Πελοποννήσου υιοθετεί στον σχεδιασμό της, τους παρακάτω Ειδικούς Αναπτυξιακούς Στόχους:

I. Βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας

Αφορά σε δράσεις και έργα για την αύξηση της ενεργειακής αποδοτικότητας, τόσο στις ανθρωπογενείς δραστηριότητες, όσο και για το ενεργοβόρο κτιριακό απόθεμα. Επίσης, στόχος είναι η ανάπτυξη εργαλείων και εφαρμογών για τη βελτίωση της ενεργειακής εξοικονόμησης και αποδοτικότητας στην παραγωγή προϊόντων και την μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος σε συνδυασμό με μικρής κλίμακας δράσεις αξιοποίησης των ΑΠΕ, προωθώντας παράλληλα τις τεχνολογίες μείωσης της εκπομπής επιβλαβών αερίων.

II. Ολοκληρωμένη & βιώσιμη διαχείριση στερεών & υγρών αποβλήτων

Αφορά σε έργα που συνδέονται με τους στόχους του ΠΕΣΔΑ Πελοποννήσου για τη διαχείριση των αποβλήτων, για την επίτευξη των οποίων απαιτείται η ολοκλήρωση σειράς έργων χαρακτηριζόμενων ως έργα α' και β' χρηματοδοτικής προτεραιότητας. Η ολοκλήρωση

των έργων α' χρηματοδοτικής προτεραιότητας αποτελεί βασικό πυλώνα του σχεδιασμού της Περιφέρειας.

III. Βιώσιμη διαχείριση υδατικών πόρων για ανάγκες ύδρευσης και άρδευσης

Αφορά σε δράσεις και έργα για την αντιμετώπιση των έντονων προβλημάτων των υδάτινων πόρων της Περιφέρειας, με έργα αξιοποίησης των επιφανειακών υδάτων για χρήση και εμπλουτισμό του υδροφόρου ορίζοντα. Επίσης, περιλαμβάνει υλοποίηση έργων ορθολογικής και αποδοτικής διαχείρισης πόσιμου νερού σύμφωνα με τα Σχέδια Διαχείρισης Λεκανών Απορροής, ενώ έμφαση θα δοθεί και στη βελτίωση και εκσυγχρονισμό του αρδευτικού δικτύου.

IV. Προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας

Αφορά σε δράσεις και έργα επιδίωξης της αποτελεσματικής προστασίας, ορθολογικής διαχείρισης και διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας του φυσικού τοπίου και της εν γένει φυσικής κληρονομιάς της Περιφέρειας Πελοποννήσου, ώστε να διατηρηθεί η ποιότητα ζωής για τους κατοίκους αλλά και να ενισχυθεί η ελκυστικότητα της περιοχής για τουριστική επισκεψιμότητα και επιχειρηματικές πρωτοβουλίες.

V. Προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή και πρόληψη κινδύνων

Αφορά σε δράσεις και μηχανισμούς αντιμετώπισης των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής και προετοιμασίας και διαχείρισης των κινδύνων, στην κατεύθυνση της προστασίας των ακτών από τη διάβρωση, της αξιοποίησης ΤΠΕ για έγκαιρη ειδοποίηση για πλημμύρες και δασικές πυρκαγιές.

VI. Κυκλική οικονομία

Η Περιφέρεια υστερεί σημαντικά στην ενσωμάτωση των αρχών της κυκλικής οικονομίας και απαιτείται περαιτέρω μελέτη για τον προσδιορισμό των αναγκαίων βημάτων για την προώθηση της. Η εξασφάλιση της κυκλικής διαχείρισης των πόρων στις περιοχές βιομηχανικής και μεταποιητικής συγκέντρωσης και η περαιτέρω προσέλκυση επενδύσεων απαιτεί πρωτοβουλίες οι οποίες θα περιορίσουν το περιβαλλοντικό αποτύπωμα της παραγωγικής δραστηριότητας με διεργασίες φιλικότερες προς το περιβάλλον.

1.2.2.3 Κοινωνική Ανάπτυξη

Υπό το πρίσμα προσέγγισης του περιεχομένου του στόχου της Κοινωνικής Ανάπτυξης, η Περιφέρεια Πελοποννήσου υιοθετεί στον σχεδιασμό της, τους παρακάτω Ειδικούς Αναπτυξιακούς Στόχους:

I. Βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση και ανάπτυξη δεξιοτήτων ανθρώπινου δυναμικού

Αφορά σε δράσεις για την ανάσχεση του ρυθμού αύξησης της ανεργίας, με τη διατήρηση ή/και αύξηση των θέσεων απασχόλησης στις επιχειρήσεις, με άμεση και διαρκή προσαρμογή των εργαζομένων και των επιχειρήσεων στις αλλαγές του εξωτερικού περιβάλλοντός τους. Ακόμα, θα δοθεί έμφαση στην ενδυνάμωση και αναβάθμιση των δεξιοτήτων/ προσόντων των εργαζομένων και επιχειρηματιών των πολύ μικρών/

μικρομεσαίων επιχειρήσεων της Περιφέρειας σε εξειδικευμένα αντικείμενα προκειμένου να ανταποκρίνονται στις εξελισσόμενες ανάγκες των παραγωγικών τομέων αιχμής της Περιφέρειας.

II. Ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού

Αφορά σε στοχευμένες δράσεις για την αντιμετώπιση των κοινωνικών συνεπειών της πρόσφατης οικονομικής κρίσης αλλά και της τρέχουσας υγειονομικής κρίσης με τις διαφαινόμενες συνδεόμενες αρνητικές κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις. Έχει ήδη καταγραφεί άλλωστε η χαμηλή επίδοση της Πελοποννήσου στο μέσο εισόδημα. Επιπρόσθετα, στην καταπολέμηση των ανισοτήτων, της αστικής και αγροτικής φτώχειας και του αποκλεισμού και στην αντιστροφή της πολύπλευρης υποβάθμισης των περιοχών, μέσα από τη στοχευμένη αποκατάσταση του οικονομικού ιστού και την άμβλυνση των χωρικών και πληθυσμιακών θυλάκων φτώχειας που εντοπίζονται στην Περιφέρεια. Έμφαση θα δοθεί παράλληλα, σε κοινωνικές ομάδες που πλήττονται διαχρονικά από τη φτώχεια, όπως οι μετανάστες/στρίες και οι Ρομά, αλλά και στις υπόλοιπες ομάδες στόχου όπως οι άνεργοι/ες και τα νοικοκυριά σε κίνδυνο φτώχειας.

III. Αναβάθμιση των υποδομών και βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών υγείας, πρόνοιας, εκπαίδευσης, δια βίου μάθησης και αθλητισμού

Τα δημογραφικά και κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά, σημαντικού μέρους του πληθυσμού της Περιφέρειας, ιδιαίτερα στις περιοχές της υπαίθρου και κυρίως στις εσωτερικές ορεινές και ημιορεινές περιοχές, σε συνδυασμό με την δημοσιονομική δυσπραγία και τις επιπτώσεις της στο σύστημα περίθαλψης, δημιουργούν συνθήκες εμφάνισης προβλημάτων στο επίπεδο υγειονομικής περίθαλψης και διατήρησης του επιπέδου υγείας σε χαμηλά επίπεδα. Η συνιστώσα αυτή συνδυάζεται και με το χαμηλό επίπεδο των υποδομών εκπαίδευσης, τα περιορισμένα προγράμματα δια βίου μάθησης, όπως και με έλλειψη ποιοτικών αθλητικών εγκαταστάσεων. Προκύπτουν λοιπόν ανάγκες για την προώθηση δράσεων και έργων ενίσχυσης των υποδομών υγείας και πρόνοιας, κυρίως για τις περιοχές με έντονη περιφερειακότητα, αλλά και για την υποστήριξη ευάλωτων κοινωνικών ομάδων (ηλικιωμένοι, παιδιά, άτομα με αναπηρία, μακροχρόνια άνεργους, τοξικομανείς), αξιοποιώντας και τις δυνατότητες των ΤΠΕ. Στο ίδιο πλαίσιο, σχεδιάζονται δράσεις για την αναβάθμιση των εκπαιδευτικών υποδομών, ιδίως σε ορεινές απομονωμένες περιοχές, παράλληλα με την μέριμνα απόδοσης ικανών αθλητικών εγκαταστάσεων για την ικανοποίηση των αναγκών άθλησης των τοπικών κοινωνιών.

1.2.2.4 Ανάπτυξη υποδομών

Υπό το πρίσμα προσέγγισης του περιεχομένου του στόχου της Ανάπτυξης Υποδομών, η Περιφέρεια Πελοποννήσου υιοθετεί στον σχεδιασμό της, τους παρακάτω Ειδικούς Αναπτυξιακούς Στόχους:

I. Ευρυζωνικότητα δικτύων

Αφορά σε έργα επέκτασης και αναβάθμισης των ευρυζωνικών δικτύων. Η εν λόγω υποδομή διαπερνά οριζόντια, ως βασική προϋπόθεση, τη διευκόλυνση της προσέγγισης των στόχων

και υλοποίησης δράσεων των επιμέρους Αναπτυξιακών στόχων της στρατηγικής του ΠΠΑ Πελοποννήσου.

II. Μεταφορές

Αφορά σε έργα συμπλήρωσης και αναβάθμισης των μεταφορικών υποδομών. Έμφαση θα δοθεί, στην ολοκλήρωση της διασύνδεσης των κεντρικών οδικών αξόνων με τα τοπικά οδικά δίκτυα για την εξυπηρέτηση των οικισμών αλλά και των πολιτιστικών τόπων, για την άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων, και τη διευκόλυνση της διάχυσης των αναπτυξιακών οφελών.

III. Βιώσιμη αστική κινητικότητα

Αφορά σε δράσεις και έργα προώθησης της βιώσιμης αστικής κινητικότητας, λαμβάνοντας υπόψη κατά προτεραιότητα τις κατευθύνσεις των ΣΒΑΚ των Δήμων. Οι παρεμβάσεις θα εστιάζουν στην αναβάθμιση του δικτύου μέσων μεταφοράς, στη βελτίωση της προσβασιμότητας στα αστικά κέντρα, στη διεύρυνση των χώρων στάθμευσης και σε σημειακές αναπλάσεις στις πόλεις, στη βάση της ενίσχυσης της αστικής καθημερινής λειτουργίας στην Περιφέρεια. Η λογική της προώθησης της έννοιας 'έξυπνη πόλη' αποτελεί κρίσιμη παράμετρο, αξιοποιώντας εργαλεία και εφαρμογές που παρέχουν οι ΤΠΕ.

1.2.2.5 Ενίσχυση εξωστρέφειας

Υπό το πρίσμα προσέγγισης του περιεχομένου του στόχου της Ενίσχυσης Εξωστρέφειας, η Περιφέρεια Πελοποννήσου υιοθετεί στον σχεδιασμό της, τους παρακάτω Ειδικούς Αναπτυξιακούς Στόχους:

I. Προστασία, συντήρηση και ανάδειξη μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικού ενδιαφέροντος

Αφορά σε δράσεις και έργα ανάδειξης, διατήρησης της ταυτότητας και της αναγνωρισιμότητας μνημείων και τόπων ιστορικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος, στην κατεύθυνση οργάνωσης και ενοποίησης του τουριστικού και πολιτιστικού προϊόντος, της λειτουργικής σύνδεσης των μνημείων πολιτιστικής κληρονομιάς με τον περιβάλλοντα χώρο, της θεματικής σύνδεσης και προώθησης μέσα από προγράμματα branding και marketing, ώστε να αυξηθεί και να διευκολυνθεί η επισκεψιμότητα.

II. Προστασία, συντήρηση και ανάδειξη μουσείων, πολιτιστικών κέντρων

Αφορά σε δράσεις και έργα ανάδειξης, συντήρησης αναβάθμισης μουσείων και πολιτιστικών κέντρων, για την προστασία και προώθηση της ευρείας πολιτιστικής κληρονομιάς της Περιφέρειας Πελοποννήσου, για τη διάχυση της τουριστικής δραστηριότητας και της επισκεψιμότητας στο σύνολο των χωρικών ενοτήτων, συμβάλλοντας παράλληλα και στο περιεχόμενο των υπόλοιπων αναπτυξιακών στόχων του ΠΠΑ.

III. Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς

Το ανωτέρω πλαίσιο έργων για την συντήρηση, αναβάθμιση και ανάδειξη των μουσείων, μνημείων και πολιτιστικών τόπων, οφείλει να συνδυαστεί και με την προώθηση δράσεων

που εστιάζουν στην προστασία, ανάπτυξη και προβολή της σημαντικής πολιτιστικής κληρονομιάς, επιβεβαιώνοντας την συνέχεια στο πολιτιστικό προϊόν της Περιφέρειας.

IV. Ενίσχυση θεματικών μορφών τουρισμού και δράσεις επιμήκυνσης τουριστικής περιόδου

Η Περιφέρεια καλείται να διαφύγει του διαχρονικού κλασικού μοντέλου του σύντομου καλοκαιρινού παραθερισμού των επισκεπτών μέσω της αξιοποίησης των ποικίλων δυνατοτήτων που προσδίδει το ανάγλυφο και φυσικό πολιτιστικό περιβάλλον της περιοχής (εναλλακτικές μορφές τουρισμού, περιπατητικός τουρισμός, θρησκευτικός, ορειβατικός, συνεδριακός τουρισμός, περιήγηση σε παραδοσιακούς οικισμούς, φυσιολατρικός, γαστρονομικός τουρισμός κτλ), δημιουργώντας ολοκληρωμένα θεματικά τουριστικά προϊόντα, με το κατάλληλο marketing, ώστε να επιμηκυνθεί η τουριστική περίοδος και να πολλαπλασιαστούν τα αναπτυξιακά οφέλη, κυρίως για τις χωρικές ενότητες που βρίσκονται σε υστέρηση.

V. Ανάπτυξη και προώθηση προϊόντων με προστατευόμενη ονομασία προέλευσης (ΠΟΠ) και συμμετοχή σε εκθέσεις

Αφορά σε δράσεις ενίσχυσης της φήμης της μεγάλης ποικιλίας προϊόντων που παράγονται στην Περιφέρεια, εστιάζοντας κυρίως στην ποιότητα τους και τον παραδοσιακό τρόπο που παράγονται, με την υποστήριξη της διεύρυνσης της δικτύωσης των παραγωγών και επιχειρηματιών και την συμμετοχή σε στοχευμένες διεθνείς εκδηλώσεις.

Σημειώνεται, ότι το χρηματοδοτικό πλαίσιο του ΠΠΑ και τα πλεονεκτήματα που το συνοδεύουν, σχετίζονται σε μεγάλο βαθμό και με την προσαύξηση της δυνατότητας της Περιφέρειας να υλοποιήσει μια σειρά από απαραίτητες, αλλά και εξειδικευμένες μελέτες οι οποίες θα λειτουργήσουν προπαρασκευαστικά για την υλοποίηση έργων και δράσεων και από άλλες χρηματοδοτικές πηγές, στην κατεύθυνση της συνέργειας και συμπληρωματικότητας των περιφερειακών πρωτοβουλιών, καλύπτοντας με αυτή την προσέγγιση το σύνολο των καταγεγραμμένων αναγκών και προκλήσεων. Ιδιαίτερα μέριμνα λαμβάνεται στην προώθηση έργων και δράσεων συμπληρωματικά και χωρίς επικαλύψεις, με παράλληλα χρηματοδοτικά πλαίσια, όπως το ΠΕΠ και τα Τομεακά προγράμματα του ΕΣΠΑ, το πρόγραμμα Αντώνης Τρίτσης, το Ταμείο Ανάκαμψης. Επιπρόσθετα, αναφέρεται ότι στην Στρατηγική του ΠΠΑ της Πελοποννήσου προστίθεται έκτος Άξονας Προτεραιότητας, που αφορά στην υλοποίηση έργων Τεχνικής Βοήθειας. Οι κατηγορίες δράσεων του Άξονα αναλύονται σε επόμενη ενότητα.

1.2.3 Ειδικό Αναπτυξιακό Στόχοι του ΠΠΑ

Βάσει της πρότερης ανάλυσης στο πλαίσιο παρουσίασης της Στρατηγικής του ΠΠΑ Πελοποννήσου ανά Γενικό Αναπτυξιακό Στόχο, προκύπτουν οι παρακάτω Ειδικό Αναπτυξιακό Στόχοι, οι οποίοι παρουσιάζονται στον παρακάτω Πίνακα.

Πίνακας 1-1: Γενικοί και Ειδικόί Αναπτυξιακοί Στόχοι της Στρατηγικής ΠΠΑ Πελοποννήσου

Γενικοί Αναπτυξιακοί Στόχοι	Ειδικόί Αναπτυξιακοί Στόχοι
1. Έξυπνη Ανάπτυξη	1.1 Προώθηση δεσμών έρευνας και καινοτομίας μεταξύ των επιχειρήσεων και των ακαδημαϊκών και ερευνητικών ιδρυμάτων για την ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών.
	1.2 Στήριξη των επιχειρήσεων και της επιχειρηματικότητας
	1.3 Αξιοποίηση ΤΠΕ για τη βελτίωση της ποιότητας και την αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος, των παρεχόμενων υπηρεσιών των επιχειρήσεων, της πρόσβασης των πολιτών σε υπηρεσίες και την ενίσχυση των λειτουργιών της υγείας και της εκπαίδευσης
2. Πράσινη Ανάπτυξη	2.1 Βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας
	2.2 Ολοκληρωμένη & βιώσιμη διαχείριση στερεών & υγρών αποβλήτων
	2.3 Βιώσιμη διαχείριση υδατικών πόρων για ανάγκες ύδρευσης και άρδευσης
	2.4 Προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας
	2.5 Προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή και πρόληψη κινδύνων
	2.6 Κυκλική οικονομία
3. Κοινωνική Ανάπτυξη	3.1 Βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση και ανάπτυξη δεξιοτήτων ανθρώπινου δυναμικού
	3.2 Ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού
	3.3 Αναβάθμιση των υποδομών και βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών υγείας, πρόνοιας, εκπαίδευσης, δια βίου μάθησης και αθλητισμού
4. Ανάπτυξη υποδομών	4.1 Ευρυζωνικότητα δικτύων
	4.2 Μεταφορές
	4.3 Βιώσιμη αστική κινητικότητα
5. Ενίσχυση εξωστρέφειας	5.1 Προστασία, συντήρηση και ανάδειξη μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικού ενδιαφέροντος
	5.2 Προστασία, συντήρηση και ανάδειξη μουσείων, πολιτιστικών κέντρων
	5.3 Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς
	5.4 Ενίσχυση θεματικών μορφών τουρισμού και δράσεις επιμήκυνσης τουριστικής περιόδου
	5.5 Ανάπτυξη και προώθηση προϊόντων με προστατευόμενη ονομασία προέλευσης (ΠΟΠ) και συμμετοχή σε εκθέσεις

Πηγή : ίδια Επεξεργασία

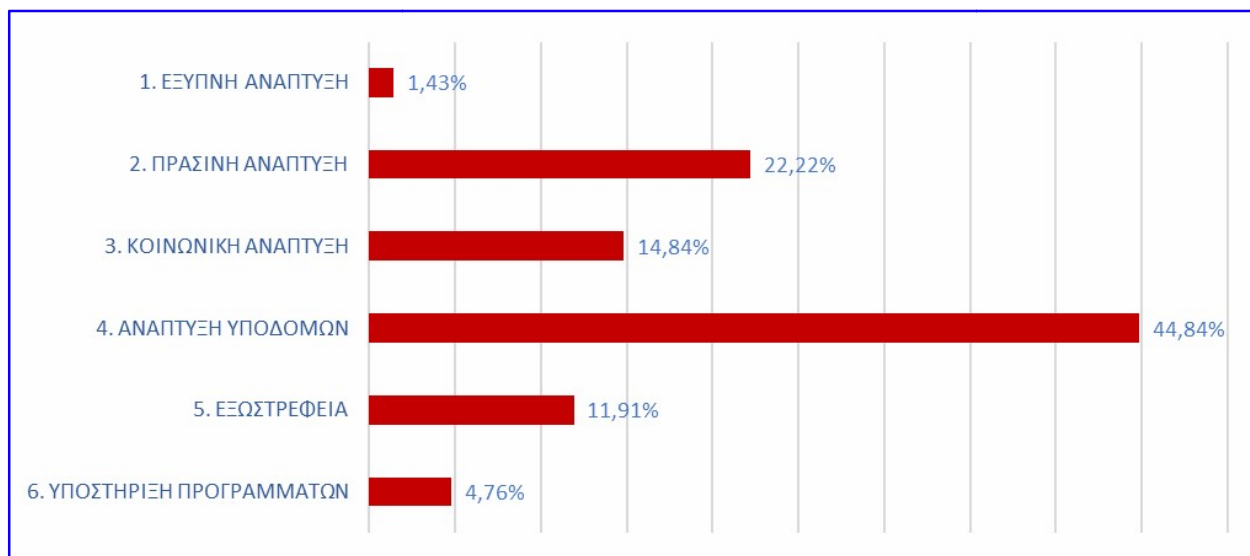
1.2.4 Προϋπολογισμός του Προγράμματος

Σε περιφερειακό επίπεδο, η κατανομή των πόρων του ΕΠΑ λαμβάνει υπόψη την υφιστάμενη κατανομή με βάση των προϋπολογισμό των ενταγμένων έργων, τις πραγματοποιήσεις για το 2019 και τις εκτιμήσεις για το ανεκτέλεστο υπόλοιπο έργων στο τέλος του 2020, το ΜΠΔΣ 2020-2023, καθώς και τη βαρύτητα που έχουν σε κάθε Περιφέρεια έξι κοινωνικοοικονομικοί δείκτες – πληθυσμός, αριθμός ανέργων, κατά κεφαλήν ΑΕΠ, κίνδυνος φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, χάσμα ευκαιριών στους νέους και χάσμα εκπαίδευσης – με απώτερο στόχο την εξομάλυνση των περιφερειακών ανισοτήτων. Στο πλαίσιο αυτό, βάσει της κατανομής του ΕΠΑ 2021-2025, για το ΠΠΑ της Πελοποννήσου κατανέμονται 126 εκ.€, πόροι από αποτελούν το 1,26% του ΕΠΑ και το 5,58% των συνολικών πόρων ΠΠΑ.

Ο προϋπολογισμός του ΠΠΑ Πελοποννήσου και η συνοπτική του κατανομή στους Αναπτυξιακούς Στόχους της Στρατηγικής, όπως αντλούνται από το ΕΠΑ, αποτυπώνεται στον ακόλουθο Πίνακα.

Πίνακας 1-2: Πίνακας Κατανομής Προϋπολογισμού του Προγράμματος σε Αναπτυξιακούς Στόχους

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ		ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ (σε ευρώ)	Συμβολή (%) στο ΠΠΑ
1	1. ΕΞΥΠΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	1.800.000,00	1,43%
2	2. ΠΡΑΣΙΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	28.000.000,00	22,22%
3	3. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	18.700.000,00	14,84%
4	4. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	56.500.000,00	44,84%
5	5. ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑ	15.000.000,00	11,91%
6	6. ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	6.000.000,00	4,76%
ΣΥΝΟΛΟ ΠΠΑ		126.000.000,00	100,00%

Διάγραμμα 1-1: Κατανομή Προϋπολογισμού του Προγράμματος σε Αναπτυξιακούς Στόχους

1.3 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ

1.3.1 Εναλλακτική Δυνατότητα 1: Μηδενική λύση

Ως προς την αξιολόγηση της μηδενικής λύσης ισχύουν τα εξής:

1. *Η οικονομική ανάπτυξη και η αειφορική διαχείριση του περιβάλλοντος είναι αλληλένδετες:* Η σύγχρονη αυτή αντίληψη έχει πλέον αντικαταστήσει τις παλαιότερες αντιλήψεις περιβαλλοντικού προστατευτισμού, που θεωρούσαν ότι η οικονομία μεγεθύνεται μόνο σε βάρος του περιβάλλοντος. Η ανάλυση του ζητήματος αυτού είναι αρκετά εκτεταμένη, αλλά συνοπτικά μπορεί να διαπιστωθεί ότι η οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη αφενός τροφοδοτεί με πόρους τις πρωτοβουλίες προστασίας του περιβάλλοντος και αφετέρου καθιστά τις κοινωνίες ωριμότερες, ώστε τα περιβαλλοντικά ζητήματα να κατατάσσονται σε υψηλή θέση της κλίμακας προτεραιοτήτων. Με βάση αυτή τη σύνδεση μεταξύ ανάπτυξης και περιβάλλοντος, γίνεται προφανές ότι η μη-υλοποίηση του ΠΠΑ, η οποία συνιστά μια έντονα αντιαναπτυξιακή επιλογή, αποτελεί κατ' ουσία και ένα έντονα αντιπεριβαλλοντικό ενδεχόμενο.
2. *Η ενεργητική προστασία και η ορθή διαχείριση του περιβάλλοντος απαιτεί δαπάνες:* Η ειδικότερη εφαρμογή της προηγούμενης διαπίστωσης στο επίπεδο των επενδύσεων για περιβαλλοντική προστασία, εκκινεί από το γεγονός ότι οι περισσότερες σύγχρονες ανθρωπογενείς δραστηριότητες επάγουν σημαντικές πιέσεις στο περιβάλλον, είτε λόγω υπερεκμετάλλευσης των φυσικών πόρων (σε επίπεδο εισροών) είτε μέσω εύκολων αλλά λανθασμένων επιλογών (σε επίπεδο εκροών). Για την εξισορρόπηση των αρνητικών αποτελεσμάτων από τις πιέσεις αυτές, απαιτούνται σημαντικές επενδύσεις σε κατάλληλες περιβαλλοντικές υποδομές. Το παράδειγμα επιτυχούς εξισορρόπησης σημαντικού μέρους περιβαλλοντικών πιέσεων από υποδομές που υλοποιήθηκαν στο πλαίσιο προηγούμενων

προγραμματικών περιόδων, π.χ. στον τομέα επεξεργασίας των υγρών αποβλήτων, επικυρώνει την παραπάνω διαπίστωση. Με βάση το σκεπτικό αυτό, η παραίτηση από την υλοποίηση του ΠΠΑ της Περιφέρειας Πελοποννήσου, σημαίνει απώλεια των πόρων που κατευθύνονται προς επένδυση σε περιβαλλοντικές υποδομές και, κατά συνέπεια, αποτυχία δημιουργίας επαρκούς εξισορρόπησης των περιβαλλοντικών πιέσεων.

3. *Η σταδιακή αποκέντρωση στο διοικητικό σύστημα της Ελλάδας έχει μεταφέρει το κυριότερο μέρος των αρμοδιοτήτων για την περιβαλλοντική προστασία στα περιφερειακά και νομαρχιακά κέντρα:* Συνδυάζοντας το γεγονός αυτό με την προηγούμενη διαπίστωση για την αναγκαιότητα επενδύσεων σε περιβαλλοντικές υποδομές, γίνεται προφανές ότι η απώλεια των σχετικών πόρων για το περιβάλλον από τη μηδενική λύση, δεν πρόκειται να υποκατασταθεί από παρεμβάσεις του κεντρικού κράτους. Συνεπώς, το σενάριο της μη-υλοποίησης του ΠΠΑ, αφήνει σε οριστική εκκρεμότητα τα ζητήματα επενδύσεων σε περιβαλλοντικές υποδομές, χωρίς διαφαινόμενη πιθανότητα ανάληψης τέτοιων πρωτοβουλιών από το κεντρικό κράτος.
4. *Οι τάσεις εξέλιξης του σημερινού περιβάλλοντος περιλαμβάνουν αρκετά σημεία που χρήζουν αντιμετώπισης.* Όπως θα παρουσιαστεί αναλυτικότερα στο κεφάλαιο 6 της παρούσας, παρότι η γενική εικόνα του περιβάλλοντος στην Περιφέρεια είναι ενθαρρυντική, ορισμένοι τομείς παρουσιάζουν υστερήσεις και απαιτούν την ανάληψη δράσης, ώστε να αποφευχθούν δυσμενείς εξελίξεις. Οι κυριότεροι τέτοιοι τομείς είναι:
 - η ορθή διαχείριση των στερεών αποβλήτων,
 - η ολοκλήρωση της επεξεργασίας υγρών αποβλήτων και η συνακόλουθη προστασία των υδατικών αποδεκτών,
 - η βιώσιμη διαχείριση του υδατικού δυναμικού και
 - η αντιπλημμυρική προστασία.

Στους τομείς αυτούς απαιτούνται επενδύσεις σε κατάλληλα έργα, υποδομές αλλά και στις απαραίτητες λειτουργικές δομές. Η μηδενική λύση μεταφράζεται σε απώλεια της ευκαιρίας πραγματοποίησης των επενδύσεων αυτών, με αποτέλεσμα οι υστερήσεις να παραμείνουν. Σε συνδυασμό με τη σταδιακή αύξηση των περιβαλλοντικών πιέσεων στους σχετικούς τομείς, τα αίτια των οποίων εξηγήθηκαν συνοπτικά πιο πάνω, η εξέλιξη του περιβάλλοντος με βάση το σενάριο μη-πραγματοποίησης του ΠΠΑ ΠΠ προβάλλει ιδιαίτερα δυσοίωνη.

Συνοψίζοντας, η περιβαλλοντική αξιολόγηση της μηδενικής λύσης καταλήγει στο συμπέρασμα ότι **η μη-υλοποίηση του υπό μελέτη ΠΠΑ της Περιφέρειας Πελοποννήσου συνιστά ένα έντονα απευκταίο, αντιπεριβαλλοντικό σενάριο**, διότι:

- ο συνολικός αντίκτυπος της μηδενικής λύσης θα είναι η αναπτυξιακή υστέρηση, η οποία, λόγω της σύγχρονης σύνδεσης ανάπτυξης - περιβάλλοντος, θα συνοδεύεται από τάσεις περιβαλλοντικής υποβάθμισης, ενώ
- ειδικότερα στον τομέα των δαπανών που κατευθύνονται προς επένδυση σε περιβαλλοντικές υποδομές, η απώλεια των σχετικών κονδυλίων οδηγεί στην αποτυχία εξισορρόπησης των

περιβαλλοντικών πιέσεων, και μάλιστα χωρίς σοβαρή πιθανότητα υποκατάστασης από παρεμφερείς επενδύσεις του κεντρικού κράτους.

1.3.2 Εναλλακτική Δυνατότητα 2: Εφαρμογή του Προτεινόμενου Προγράμματος

Η εν λόγω εναλλακτική δυνατότητα αφορά στην εφαρμογή του Προτεινόμενου προγράμματος, σύμφωνα με όσα αναφέρονται αναλυτικά στο Κεφάλαιο 4 της παρούσας.

Με βάση την ανάλυση του Κεφαλαίου 4 διαφαίνεται ότι προτιμότερη από τις δύο εναλλακτικές δυνατότητας είναι η παρούσα.

Ειδικά η αξιοποίηση των πόρων του Προγράμματος της Περιφέρειας αναμένεται να αναθερμάνει σε σημαντικό βαθμό την τοπική οικονομία, καταλήγοντας τελικά σε ουσιαστικές βελτιώσεις των δεικτών ευημερίας των πολιτών.

Συνεπώς, η παραίτηση από τους πόρους αυτούς μεταφράζεται στην πράξη, πέραν της αναπτυξιακής υστέρησης, σε καθήλωση της ευημερίας στα σημερινά επίπεδα και παραίτηση από τις ευκαιρίες βελτίωσής της.

Μάλιστα, η εναλλακτική δυνατότητα 2, παρουσιάζει περισσότερα περιβαλλοντικά οφέλη, εφόσον εκτιμάται ότι θα συνεισφέρει στα εξής:

- στην προστασία και διατήρηση των περιοχών με υψηλή οικολογική αξία
- στην προστασία της βιοποικιλότητας και στην ανάσχεση της απώλειάς της,
- στην προστασία του τοπίου και των ιδιαίτερων τοξικολογικών χαρακτηριστικών,
- στην προστασία του εδάφους και των εδαφικών πόρων,
- στην προστασία των επιφανειακών και υπόγειων υδατικών πόρων,
- στην μείωση των εκπομπών που συμβάλλουν στο φαινόμενο του θερμοκηπίου και κατ' επέκταση στην κλιματική αλλαγή,
- στην αειφόρο διαχείριση των πόρων,
- στην αειφόρο διαχείριση των στερεών απορριμμάτων και υγρών αποβλήτων και
- στην ορθολογική χρήση και εξοικονόμηση ενέργειας.

1.4 ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου διαθέτει ένα από τα σημαντικότερα οικοσυστήματα της Ελλάδος (και ένα από τα πλέον σημαντικά της Ευρώπης) καθώς και ιδιαιτέρως πλούσια βιοποικιλότητα, τόσο σε χλωρίδα όσο και σε πανίδα. Οι κυριότεροι ποταμοί της Πελοποννήσου είναι ο Αλφειός (μεγαλύτερο ποτάμι της Πελοποννήσου), η Νέδα (ή Νέδων), ο Βελίκας, ο Ευρώτας και οι ποταμοί Τάνος, Κεφαλάρι και Ίναχος. Παράλληλα, υπάρχουν αρκετοί χείμαρροι, λίμνες και φαράγγια. Σημαντική θέση στο φυσικό περιβάλλον της Περιφέρειας Πελοποννήσου καταλαμβάνουν τα σπήλαια, ιδίως αυτά που είναι επισκέψιμα και αξιοποιούνται τουριστικά. Τα επισκέψιμα σπήλαια στην Περιφέρεια Πελοποννήσου είναι το Σπήλαιο Κάψιας (Αρκαδία), το Σπήλαιο Γλυφάδας Διρού (Λακωνία) και το Σπήλαιο Αγίου Ανδρέα Καστανιάς (Λακωνία).

Στην Περιφέρεια Πελοποννήσου υπάρχει σημαντικός αριθμός θεσμοθετημένων περιοχών προστασίας, όπως Καταφύγια Άγριας Ζωής, Αισθητικά Δάση κτλ. Παράλληλα, υπάρχουν 26 περιοχές χαρακτηρισμένες ως περιοχές Natura 2000, ενώ ιδιαίτερη αναφορά θα πρέπει να γίνει στο Οικολογικό Πάρκο του όρους Πάρνωννα – υγροτόπου Μουστού συνολικής έκτασης 1.150.000 στρεμμάτων για τη διαχείριση του οποίου έχει συσταθεί ο Φορέας Διαχείρισης Όρους Πάρνωννα & Υγροτόπου Μουστού. Ιδιαίτερη θέση στη διαμόρφωση του φυσικού περιβάλλοντος της Περιφέρειας Πελοποννήσου κατέχουν οι παραλίες και οι ακτές, που σε συνδυασμό με το έντονο ανάγλυφό τους, σχηματίζουν πολύ γραφικούς κολπίσκους και όρμους. Στην Περιφέρεια Πελοποννήσου εντοπίζονται δύο από τα δεκαεννέα αισθητικά δάση της χώρας και δεκατέσσερα από τα πενήντα δύο διατηρητέα μνημεία της φύσης, με την Περιφέρεια να καταλαμβάνει την πρώτη θέση, από όλες τις Περιφέρειες της χώρας, σε αριθμό προστατευόμενων διατηρητέων μνημείων της φύσης και την τρίτη θέση σε αριθμό προστατευόμενων δασών.

Στην Περιφέρεια επίσης, δεσπόζουν μεγάλοι ορεινοί όγκοι (Πάρνωννας, Ταΰγετος, Μαίναλο και Ορεινή Κορινθία – Αργολίδα). Η υπάρχουσα κατάσταση σήμερα στους αναφερόμενους ορεινούς όγκους είναι η παρακάτω:

- **Ορεινή Κορινθία – Αργολίδα:** Αποτελεί τον πιο αναπτυγμένο άξονα δεδομένου πως, ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, έχουν αναπτυχθεί αρκετές τουριστικές μονάδες (ξενοδοχεία, εστιατόρια κτλ.), αξιοποιώντας κυρίως την μικρή απόσταση από το μητροπολιτικό κέντρο της Αθήνας.
- **Μαίναλο:** Στο Μαίναλο από πλευράς τουριστικών εγκαταστάσεων, ξεχωρίζει το χιονοδρομικό κέντρο και η αρκετά καλή και οργανωμένη υποδομή σε ότι αφορά την διαμονή και την διατροφή των επισκεπτών. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός πως, παρά το ότι το Όρος Μαίναλο ανήκει σε προστατευόμενη περιοχή NATURA, έχουν αναπτυχθεί ήπιες μορφές τουρισμού.
- **Πάρνωννας & Ταΰγετος:** Οι δύο αυτοί ορεινοί όγκοι αντιμετωπίζουν περίπου τα ίδια προβλήματα. Και οι δύο επλήγησαν αρκετά από μεγάλες πυρκαγιές, έχουν περιορισμένη προσβασιμότητα και αποτέλεσμα των προηγούμενων είναι να υπάρχει έλλειμμα τουριστικής ανάπτυξης. Παρόλα αυτά, η φυσική ομορφιά επιτρέπει την ανάπτυξη ήπιων αθλητικών δραστηριοτήτων (πεζοπορία, ραπέλ κ.λπ.). Ο σχεδιασμός και η ολοκλήρωση προγράμματος ήπιας ανάπτυξης ορεινών όγκων όπου θα εστιάζει στην προβολή της φύσης, στην ανάδειξη τοπικών γεωργικών προϊόντων και καρπών (κάστανο, κέδρος κ.λπ.) και στην ανάπτυξη ήπιων τουριστικών δραστηριοτήτων μέσω προγραμματισμού έργων μικρής κλίμακας που δεν θα επηρεάζουν αλλά θα αναδεικνύουν και θα προβάλλουν το φυσικό τοπίο θα συμβάλει στην ισόρροπη ανάπτυξη και ανάδειξη του πλούτου των όγκων αυτών

Οι ιδιαίτερες κλιματολογικές συνθήκες στην Περιφέρεια Πελοποννήσου με τη διαφορετικότητα των γεωμορφολογικών και κλιματολογικών χαρακτηριστικών των επιμέρους περιοχών της καθώς και η παλαιότητα ενός μεγάλου μέρους του οικιστικού αποθέματος συμβάλλουν στη μεγάλη κατανάλωση ενέργειας για θέρμανση/ψύξη, ενώ επιπρόσθετα η συγκέντρωση ενεργοβόρων μεταποιητικών, αλλά και λοιπών μεγάλης ηλικίας επιχειρηματικών μονάδων, μεγεθύνει περαιτέρω την κατανάλωση ενέργειας.

Επίσης, πραγματοποιήθηκαν σημαντικά ενεργειακά έργα ή βρίσκονται σήμερα σε εξέλιξη είτε σε μελετητικό, είτε σε κατασκευαστικό επίπεδο. Η μεταφορά του φυσικού αερίου στο κέντρο της

Πελοποννήσου και η λειτουργία της 5^{ης} Μονάδας Φυσικού Αερίου της Μεγαλόπολης, με ταυτόχρονη προοπτική μεταφοράς του δικτύου φυσικού αερίου στις πόλεις και στα χωριά για οικιακή και βιομηχανική χρήση, δίνουν νέες δυνατότητες αιεφόρου ανάπτυξης και δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας. Ωστόσο, το ελλιπές δίκτυο φυσικού αερίου δεν καλύπτει το σύνολο της Περιφέρειας Πελοποννήσου, ώστε να μπορεί να αξιοποιηθεί τόσο για οικιακή, όσο και επιχειρηματική χρήση. Επίσης, η γεωθερμία είναι ελάχιστα διαδεδομένη και αξιοποιημένη.

Ο ενεργειακός διάδρομος από τον Αχελώο στη Μεγαλόπολη και ο ενεργειακός διάδρομος Μεγαλόπολης-Κορίνθου-Αττικής, που θα ολοκληρωθούν μέχρι το 2024, θα αναβαθμίσουν ενεργειακά την Πελοπόννησο και θα αξιοποιήσουν το ενεργειακό παραγωγικό δυναμικό της. Παράλληλα, η Πελοπόννησος διαγράφει θετικό ισοζύγιο στις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ) και μάλιστα το 2017 βρέθηκε στη δεύτερη θέση ανάμεσα στις Περιφέρειες της χώρας στις αιολικές εγκαταστάσεις (ΕΛΕΤΑΕΝ, 2018) και στην τρίτη θέση στις φωτοβολταϊκές εγκαταστάσεις (ΛΑΓΗΕ, 2017) και οι προοπτικές διαγράφονται θετικές, ιδίως εάν οι συνεχιστούν οι επενδύσεις στο πεδίο αυτό.

Η κατασκευή του διασυνδετήριου αγωγού Eastern Mediterranean Pipeline (East Med) και η διέλευσή του από την Πελοπόννησο καθώς και η ενεργειακή διασύνδεση της Πελοποννήσου με την Κρήτη, με αγωγό εναλλασσόμενου ρεύματος τάσης 150 KV και μεταφορικής ικανότητας 2X200 MV, φέρνουν την Πελοπόννησο στο κέντρο της ενεργειακής πολιτικής της χώρας.

Η συνεχώς αυξανόμενη ζήτηση σε ηλεκτρική ενέργεια και οι δεσμεύσεις της Ελλάδας απέναντι στην ΕΕ σε συγκεκριμένους στόχους για ηλεκτρική ενέργεια από ΑΠΕ αποτυπώθηκαν στο Προκαταρκτικό Σχέδιο του Δεκαετούς Προγράμματος του ΑΔΜΗΕ για την εξέλιξη της ζήτησης ενέργειας στο Εθνικό Σύστημα Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας (ΕΣΜΗΕ) την περίοδο 2019-2028. Ο ΑΔΜΗΕ προβάλλει τρία σενάρια για την εξέλιξη της ζήτησης: το σενάριο της «αναφοράς», το σενάριο της «υψηλής ζήτησης» και το σενάριο της «χαμηλής ζήτησης». Ως βάση αναφοράς ορίστηκε η ζήτηση της ενέργειας στην Ελλάδα το έτος 2017.

Η ελλειμματική ενημέρωση της παραγωγικής και διοικητικής βάσης της Περιφέρειας για τις υποχρεώσεις και δυνατότητες ενεργειακής αναβάθμισης κτηρίων και παραγωγικών δραστηριοτήτων, ή/και χρήση των ΑΠΕ, σε όλους τους τομείς, αποτελεί μια εγγενή αδυναμία και μειονέκτημα της Περιφέρειας. Οι δυνατότητες εξοικονόμησης ενέργειας και αξιοποίησης ΑΠΕ στην Περιφέρεια Πελοποννήσου είναι ιδιαίτερα αυξημένες, για ανάπτυξη παραγωγικών, αποδοτικών επιχειρησιακών δραστηριοτήτων, αλλά και για βελτίωση της ποιότητας ζωής στην Περιφέρεια καθώς και για αύξηση της συμβολής τους στην επίτευξη των σχετικών στόχων του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρύθμισης (ΕΠΜ), ως προς τη μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα.

Τα κυριότερα περιβαλλοντικά προβλήματα στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, διαχρονικά εδώ και δεκαετίες, είναι η έλλειψη ολοκληρωμένης διαχείρισης των στερεών αποβλήτων καθώς και η ελλιπής διαχείριση υγρών αστικών αποβλήτων σε οικισμούς Γ' προτεραιότητας, αλλά και σε τουριστικούς οικισμούς στις ορεινές/ημιορεινές και παραθαλάσσιες περιοχές.

Όσον αφορά στην ολοκληρωμένη διαχείριση στερεών αποβλήτων, με την ολοκλήρωση της αποκατάστασης ανενεργών ΧΑΔΑ και με την άμεση έναρξη υλοποίησης του ΣΔΙΤ για την ολοκληρωμένη διαχείριση των στερεών αποβλήτων, το οποίο έχει ενταχθεί και χρηματοδοτείται

από το ΕΠ ΥΜΕΠΕΡΑΑ, με 58,0 εκατ. € δημόσια δαπάνη, με την ολοκλήρωσή του εντός της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου (2014-2020), το χρόνιο πρόβλημα της Περιφέρειας ως προς τη διαχείριση των στερεών αποβλήτων θα λυθεί κατά έναν σημαντικό βαθμό. Επίσης, με την έναρξη της υλοποίησης του συγκεκριμένου έργου θα επιταχυνθεί και η διαδικασία της ανακύκλωσης προς την κατεύθυνση προσέγγισης των εθνικών στόχων, χωρίς, όμως, να επαρκεί για την κάλυψη των στόχων. Σημειώνεται ότι πλήθος ενεργειών που περιλαμβάνονται στο εγκεκριμένο ΠΕΣΔΑ δεν έχουν ενεργοποιηθεί μέχρι σήμερα ενώ και η περιορισμένη επάρκεια λειτουργίας του ΦΟΔΣΑ από πλευράς στελεχιακού δυναμικού δεν συνηγορεί προς την κατεύθυνση ολοκλήρωσης των υπολειπόμενων δράσεων που επιβάλλει ο ΠΕΣΔΑ. Η τροποποίηση σύστασης και λειτουργίας των ΦΟΔΣΑ ενδεχομένως να συμβάλει προς την κατεύθυνση περαιτέρω ενεργοποίησης του εν λόγω Φορέα, χρειάζεται όμως στελεχιακή ενδυνάμωση. Οι ανάγκες επομένως ολιστικής αντιμετώπισης του προβλήματος θα παραμείνουν ως ένα βαθμό για κάποιο χρονικό διάστημα, το ζήτημα όμως αυτό θα προσδιορισθεί και θα οριστικοποιηθεί με τη νέα επικείμενη τροποποίηση του ΠΕΣΔΑ Πελοποννήσου και την τροποποίηση των διατάξεων περί σύστασης και λειτουργίας του ΦΟΔΣΑ.

Αναφορικά με τη διαχείριση των υγρών αποβλήτων στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, παρατηρείται καθυστέρηση υλοποίησης των αναγκαίων έργων ΕΕΛ και δικτύων αποχέτευσης για την κάλυψη των υποχρεώσεων της χώρας ως προς τους οικισμούς Γ' προτεραιότητας.

Μέχρι σήμερα, καλύπτονται δεκαοκτώ (18) οικισμοί αυτής της κατηγορίας με έργα που έχουν ολοκληρωθεί, ενώ έχουν ενταχθεί στο Τομεακό ΕΠ ΥΜΕΠΕΡΑΑ, έργα ΕΕΛ και δικτύων αποχέτευσης για κάλυψη αναγκών επτά (7) οικισμών Γ' προτεραιότητας, με προϋπολογισμό 28,50 εκατ. €.

Παράλληλα, για έξι (6) οικισμούς αυτής της κατηγορίας δεν υπάρχουν ώριμα έργα (από μελέτες και αδειοδοτήσεις), ενώ πέντε (5) ΕΕΛ που έχουν ολοκληρωθεί (των 18 οικισμών) χαρακτηρίζονται από τεχνικές ή/και διοικητικές δυσλειτουργίες και θα απαιτηθούν ενέργειες/ δράσεις αποκατάστασης των δυσλειτουργιών. Σημειώνεται, τέλος, ότι σε υφιστάμενες ΕΕΛ που βρίσκονται αρκετά χρόνια σε λειτουργία και συγκεντρώνουν σοβαρό πληθυσμό αιχμής, κυρίως τους καλοκαιρινούς μήνες, παρουσιάζονται προβλήματα λειτουργίας στην περίοδο αιχμής και χρήζουν επέκτασης και εκσυγχρονισμού.

Πέραν αυτών των προβλημάτων και αναγκών, ένα σημαντικό πρόβλημα υφιστάμενο, αλλά και άμεσα επερχόμενο με ένταση, είναι η ορθολογική διαχείριση της ιλύος των ΕΕΛ, το οποίο, με την επιδιωκόμενη κατασκευή και των υπόλοιπων αναγκαίων ΕΕΛ θα μεγεθυνθεί ιδιαίτερα και μπορεί να καταστεί δυσεπίλυτο. Σημειώνεται ότι εκλείπει μέχρι σήμερα το Εθνικό νομοθετικό πλαίσιο διαχείρισης της ιλύος και οι αντίστοιχες τεχνικές προδιαγραφές. Η θεσμοθέτηση αυτών προφανώς θα οδηγήσει και στην ορθολογική λύση με τις αντίστοιχες οικονομίες κλίμακας. Ένα ζήτημα ως προς την ολιστική αντιμετώπιση του ζητήματος της διαχείρισης υγρών αστικών αποβλήτων είναι η επαναχρησιμοποίηση του νερού κατόπιν τριτοβάθμιας επεξεργασίας των αστικών λυμάτων.

Με βάση τα παραπάνω, είναι εμφανές ότι οι ανάγκες ολιστικής διαχείρισης των υγρών αστικών αποβλήτων στην Περιφέρεια Πελοποννήσου δεν καλύπτονται, αλλά ούτε και οι υποχρεώσεις της χώρας έναντι της Οδηγίας 91/271/ΕΟΚ. Παράλληλα, σε πολλούς οικισμούς κάτω των 2.000 κατοίκων, κυρίως σ' αυτούς που βρίσκονται ή επηρεάζουν με τα λύματά τους τις ευαίσθητες οικολογικά περιοχές ή/και έντονα τουριστικές περιοχές, απαιτούνται αντίστοιχα έργα ολιστικής διαχείρισης των υγρών αστικών αποβλήτων.

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου αναφέρεται γεωγραφικά σε τρία Υδατικά Διαμερίσματα (Βόρεια, Δυτική και Ανατολική Πελοπόννησο). Η ύδρευση στην Περιφέρεια Πελοποννήσου καλύπτεται κυρίως μέσω γεωτρήσεων από τα υπόγεια υδατικά συστήματα από διάφορες πηγές όπως Αμυμώνης, Ανάβαλου, Δρίζα, Λέρνης, Πηδήματος κ.λπ. Παράλληλα, σε αρκετές περιοχές λειτουργούν δεξαμενές αποθήκευσης νερού, λιμνοδεξαμενές, υδατόπυργοι, ενώ λειτουργούν δύο μονάδες αφαλάτωσης νερού (στην κοινότητα Βελανιδίων Βοιών και στην Ερμιονίδα). Αυτό που πρέπει να τονιστεί είναι η παλαιότητα του δικτύου ύδρευσης σε αρκετές περιοχές με αποτέλεσμα τη δυσλειτουργία του δικτύου με ανεξέλεγκτες απώλειες και διαρροές. Στην Περιφέρεια, και ιδιαίτερα στις περιοχές όπου αναπτύσσεται τουρισμός, κυρίως τους καλοκαιρινούς μήνες (ΠΕ Λακωνίας και ΠΕ Μεσσηνίας) εμφανίζονται προβλήματα επάρκειας υδρευτικού νερού κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού που οφείλονται τόσο στην τουριστική κίνηση, όσο και λόγω στη εποχιακή μείωση της στάθμης του υδροφόρου ορίζοντα. Αντίστοιχα, λόγω της αύξησης των πεδινών οικισμών και την ανάπτυξη των παράκτιων περιοχών, το διαθέσιμο δίκτυο δεν είναι επαρκές για την κάλυψη της ζήτησης σε νερό. Η ΠΕ Αργολίδας είναι η περιοχή που αντιμετωπίζει το κυριότερο πρόβλημα ύδρευσης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, τόσο λόγω σοβαρής ποιοτικής υποβάθμισης, όσο και λόγω της ποσοτικής ανεπάρκειας των διαθέσιμων υδάτινων πόρων από τη συνεχή και ανεξέλεγκτη χρησιμοποίηση γεωτρήσεων. Στον αντίποδα, η ΠΕ Αρκαδίας είναι η περιοχή με τα λιγότερα προβλήματα στον τομέα της ύδρευσης και κάποια περιοδικά προβλήματα οφείλονται στην ανεπάρκεια της διαθέσιμης παροχής από τις πηγές, σε αυθαίρετες προσθήκες στο δίκτυο χωρίς σχεδιασμό και στην κακή διαχείριση της διανομής του φορτίου στο δίκτυο.

Στην Περιφέρεια Πελοποννήσου λειτουργούν 68 συλλογικά οργανωμένα αρδευτικά δίκτυα, με συνολική αρδεύσιμη έκταση περίπου 295.000 στρεμμάτων και ανάγκες περίπου 101.156.000 m³/έτος. Οι πολυάριθμες ιδιωτικές γεωτρήσεις που λειτουργούν σε συνδυασμό με τις αυξημένες ανάγκες για άρδευση (δεδομένων των γεωργικών εκτάσεων) και την υπερεκμετάλλευση του εδάφους για γεωργικές καλλιέργειες δημιουργούν προβλήματα μειωμένης ποσότητας νερού για άρδευση καθώς και αυξημένα προβλήματα μόλυνσης και υφαλμύρινσης του υδροφόρου ορίζοντα.

Αναφορικά με τη βιώσιμη διαχείριση του νερού, πρόβλημα παρουσιάζεται τόσο στην ποσότητα, όσο και στην ποιότητα του υδατικού δυναμικού, σε μεγάλης έκτασης πεδινές περιοχές, κυρίως λόγω υπεράντλησης του υδροφόρου ορίζοντα για την κάλυψη των ιδιαίτερα αυξημένων αναγκών του σημαντικού για τον κοινωνικοοικονομικό ιστό της Περιφέρειας γεωργικού τομέα. Το γεγονός αυτό δημιουργεί έντονα προβλήματα κάλυψης και των αναγκών ύδρευσης, ιδιαίτερα σε περιόδους τουριστικής αιχμής σε συγκεκριμένες τουριστικές περιοχές, όπως αναφέρθηκε. Παράλληλα, πρόσθετη επιβάρυνση στην ποιότητα του υδροφόρου ορίζοντα προκαλούν τα φυτοφάρμακα και τα λιπάσματα των γεωργικών δραστηριοτήτων.

Μεγάλα αντίστοιχα έργα ορθολογικής διαχείρισης των υδάτινων πόρων και της αξιοποίησης επιφανειακών υδάτων παραμένουν επί πολλά έτη ημιτελή ή/και αναξιποίητα, με αποτέλεσμα η ανεπάρκεια και η προβληματική ποιότητα των υδατικών πόρων να καθίστανται από τα κύρια περιβαλλοντικά προβλήματα στην Περιφέρεια Πελοποννήσου. Αυτό το πρόβλημα, σε μεγάλης έκτασης περιοχές της Περιφέρειας, έχει ιδιαίτερα αρνητικές συνέπειες στην προοπτική ανάπτυξης της Περιφέρειας στο πλαίσιο της αειφορίας και της εξωστρέφειας. Άλλοι σημαντικοί χρήστες νερού στην Περιφέρεια Πελοποννήσου είναι η βιομηχανική και η κτηνοτροφική δραστηριότητα. Οι ανάγκες σε νερό των βιομηχανιών που εδρεύουν στην Περιφέρεια Πελοποννήσου ανέρχονται σε

περίπου 20.877.000 m³/έτος και καλύπτονται από ιδιωτικές γεωτρήσεις ή από τροφοδοσία των δικτύων ύδρευσης. Οι κτηνοτροφικές και πτηνοτροφικές δραστηριότητες, τόσο σε μονάδες σταβλισμένων ζώων όσο και σε ζώα με ποιμενική εκτροφή, δημιουργούν ανάγκες σε νερό που φτάνουν περίπου τα 21.000.000 m³/έτος. Η κάλυψη των αναγκών νερού στη σταβλισμένη κτηνοτροφία προέρχεται από ιδιωτικές γεωτρήσεις ή από τροφοδοσία των δικτύων ύδρευσης ενώ οι ανάγκες της ποιμενικής κτηνοτροφίας καλύπτονται σε ένα ποσοστό τους και από επιφανειακά νερά. Οι ανθρωπογενείς πιέσεις που δέχονται τα τρία Υδατικά Διαμερίσματα που ανήκουν στην Περιφέρεια Πελοποννήσου οδηγούν στη ρύπανση και την πίεση των υδατικών αποθεμάτων.

Σημαντικότερες διάχυτες πηγές ρύπανσης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου αποτελούν τα αστικά λύματα, η αγροτική δραστηριότητα καθώς και η ποιμενική κτηνοτροφία. Διάχυτη πηγή ρύπανσης αποτελούν σε μικρότερο βαθμό χρήσεις γης όπως π.χ. δάση και λιβάδια μέσω της φυσικής βλάστησής τους. Κυριότεροι παραγόμενοι ρύποι από τις διάχυτες πηγές ρύπανσης αποτελούν το άζωτο (N), ο φώσφορος (P) καθώς και το βιοχημικά απαιτούμενο οξυγόνο (BOD₅). Οι πιέσεις που δέχονται τα υπόγεια υδατικά συστήματα των τριών Υδατικών Διαμερισμάτων, από την άντληση των αποθεμάτων τους για την κάλυψη των αναγκών της περιοχής σε νερό, αποτελούν τον κύριο λόγο επιδείνωσης της ποσοτικής τους κατάστασης, ενώ συχνά η απόληψη αυτή επιτείνει ή και αποτελεί σε κάποιες περιπτώσεις το γενεσιουργό αίτιο υποβάθμισης και της ποιοτικής τους κατάστασης (υφαλμύριση). Άλλες σημαντικές πιέσεις αποτελούν οι ιχθυοκαλλιέργειες (παράκτιων και εσωτερικών υδάτων) καθώς και ο τεχνητός εμπλουτισμός.

Η εκτεταμένη δασοκάλυψη στη Περιφέρεια, σε συνδυασμό με τις τάσεις ερημοποίησης περιοχών της, συμβάλλει στην αύξηση των κινδύνων για καταστροφές από πυρκαγιές, με ενδεχόμενες πρόσθετες αρνητικές επιπτώσεις από καταστροφικές πλημμύρες.

Επίσης, οι πληθυσμιακές συγκεντρώσεις αστικού τύπου στα διοικητικά και εμπορικά κέντρα της Περιφέρειας και οι συγκοινωνιακές επιβαρύνσεις σε ώρες αιχμής δημιουργούν ανάλογες περιβαλλοντικές επιβαρύνσεις στην ατμόσφαιρα από τη χρήση/λειτουργία μη «καθαρών» αστικών συγκοινωνιακών μέσων, έστω σε σχετικά μικρή κλίμακα, σε σχέση με τις αντίστοιχες επιβαρύνσεις από συγκεκριμένες μεγάλες παραγωγικές/βιομηχανικές συγκεντρώσεις.

Σε συνέχεια των παραπάνω, η ιδιαίτερα εκτεταμένη ακτογραμμή της Περιφέρειας Πελοποννήσου εμφανίζει σε μεγάλο αριθμό περιοχών έντονες διαβρώσεις, με δημιουργία σημαντικών περιβαλλοντικών αλλά και οικονομικών και κοινωνικών προβλημάτων, ιδιαίτερα σε συγκεκριμένες τουριστικές και οικιστικές περιοχές της Περιφέρειας. Ακόμα όμως και με την υλοποίηση αυτών των δράσεων, τα προαναφερόμενα προβλήματα της Κλιματικής Αλλαγής στην Περιφέρεια Πελοποννήσου παραμένουν μεγάλα και έντονα, με ανάγκη αποτελεσματικότερης αντιμετώπισής τους κατά τα επόμενα χρόνια.

Μια σημαντική παράμετρος της προστασίας των φυσικών πόρων της Περιφέρειας Πελοποννήσου είναι οι ιδιαίτερης περιβαλλοντικής αξίας προστατευόμενες περιοχές λόγω της βιοποικιλότητάς τους, για τις οποίες, είτε έχει θεσμοθετηθεί φορέας διαχείρισής τους, είτε δεν έχει. Για τις περιοχές αυτής της κατηγορίας, το θεσμικό πλαίσιο προστασίας και διαχείρισής τους και η δυσκολία προσέγγισης της ορθολογικής διαχείρισης δημιουργούν προβλήματα και κινδύνους ελλειμματικής προστασίας τους και αειφόρου αξιοποίησής τους.

Παρά τη θεσμική διευθέτηση του ζητήματος περί των φορέων διαχείρισης αυτών των περιοχών, καθυστερεί πολύ η συγκρότηση διοικητικών οργάνων των φορέων διαχείρισης, με αποτέλεσμα τη διατήρηση των προβλημάτων ελλιπούς προστασίας και αειφόρου ανάδειξης και αξιοποίησης των ευαίσθητων οικολογικά περιοχών/οικοτόπων.

Ο μεγάλος αριθμός και η σημαντική έκταση των υπό προστασία περιοχών δημιουργεί την ανάγκη συντονισμού των μέτρων προστασίας και διαχείρισής τους. Η υπερεντατική εκμετάλλευση του φυσικού πλούτου της Περιφέρειας, η ανάπτυξη μεγάλων και μικρότερων έργων υποδομής, οι φυσικές καταστροφές από πυρκαγιές και η παράνομη βόσκηση, σε συνδυασμό με τα ελλειπή μέτρα αντιμετώπισης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, δημιουργούν σημαντικές πιέσεις στο φυσικό περιβάλλον της Περιφέρειας. Παράλληλα, ζητούμενο είναι για την Περιφέρεια η επίτευξη της λεπτής ισορροπίας προστασίας των ως άνω περιοχών με την ανάγκη ανάπτυξης ήπιων παρεμβάσεων, που θα αξιοποιούν τα τοπικά παραγωγικά και φυσικά πλεονεκτήματα του συνόλου των περιοχών της εδαφικής επικράτειας της Περιφέρειας στη λογική της Πράσινης Ανάπτυξης.

1.5 ΕΚΤΙΜΗΣΗ – ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΟΥ ΠΠΑ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ: ΣΥΝΟΨΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ & ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΩΝ

Για τη διασφάλιση της μεγαλύτερης δυνατής αξιοπιστίας των εκτιμήσεων της μελέτης, οι οποίες αναπόφευκτα συνοδεύονται από ποσοστά αβεβαιότητας, η ομάδα μελέτης επεξεργάστηκε μια συνεκτική μεθοδολογία, αξιοποιώντας τα προσφορότερα στοιχεία των προσεγγίσεων που χρησιμοποιούνται στα καθιερωμένα συγγράμματα του τομέα. Συνοπτικά, η μεθοδολογία αυτή οδηγεί την εκτίμηση και αξιολόγηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων διαμέσου τριών διαδοχικών βημάτων:

- Στο πρώτο βήμα, εκτιμάται η πιθανότητα μεταβολής καθενός μέλους από ένα σύνολο πενήντατριών πτυχών του περιβάλλοντος¹.
- Στο δεύτερο βήμα, για κάθε μια από τις μεταβολές που εντοπίστηκαν ως πιθανές, προσδιορίζεται μια σειρά οκτώ ιδιοτήτων, η οποία αποτελεί την ταυτότητα της επίπτωσης.
- Στο τρίτο βήμα, για τις αρνητικές επιπτώσεις αξιολογείται η αναγκαιότητα και η δυνατότητα λήψης μέτρων αντιμετώπισης και αναζητείται το κατάλληλο στάδιο σχεδιασμού για τα μέτρα αυτά².

Τα συμπεράσματα αυτής της ανάλυσης, τροφοδοτούν το επόμενο στάδιο μελέτης, κατά το οποίο διαμορφώνονται λεπτομερείς προτάσεις για μέτρα αντιμετώπισης και παρακολούθησης των επιπτώσεων.

Με την ολοκλήρωση του πρώτου βήματος, διαπιστώθηκε ότι αναμένονται μεταβολές σε δεκαοκτώ από τους πενήντατρείς περιβαλλοντικούς παράγοντες που συνθέτουν το «εργαλείο διάγνωσης» του προσδιορισμού των πιθανών περιβαλλοντικών αλλαγών από την υλοποίηση του ΠΠΑ ΠΠ. Οι

¹ Η μεθοδολογία του προσδιορισμού παρουσιάζεται στην ενότητα 7.1.1.

² Βάσει της μεθοδολογίας που παρουσιάζεται στην ενότητα 7.1.3.

παράγοντες που αναμένεται να μεταβληθούν και το είδος της αντίστοιχης μεταβολής παρουσιάζονται στον επόμενο Πίνακα.

Πίνακας 1-3: Σύνοψη των επηρεαζόμενων περιβαλλοντικών παραμέτρων και των αντίστοιχων μεταβολών που εκτιμάται ότι θα επέλθουν από την υλοποίηση του ΠΠΑ ΠΠ

Περιβαλλοντική Παράμετρος	Αναπτυξιακός Στόχος: Έξυπνη Ανάπτυξη	Αναπτυξιακός Στόχος: Πράσινη Ανάπτυξη	Αναπτυξιακός Στόχος: Κοινωνική Ανάπτυξη	Αναπτυξιακός Στόχος: Ανάπτυξη Υποδομών	Αναπτυξιακός Στόχος: Ενίσχυση Εξωστρέφειας
↑ Βελτίωση ↓ Επιδείνωση					
Περιβαλλοντική επιβάρυνση της ανθρώπινης υγείας		↑			
Καθοριστικοί για τη βιοποικιλότητα παράγοντες		↑		↓	
Καθοριστικοί για την πανίδα παράγοντες		↑		↓	
Καθοριστικοί για τη χλωρίδα παράγοντες		↑			
Ποσοστό χερσαίας έκτασης με ανεπαίσθητο αντίκτυπο ανθρωπογενών δραστηριοτήτων	↓			↓	
Συγκέντρωση διαλυμένου οξυγόνου στα νερά		↑			
Καθοριστικοί για τα νερά παράγοντες		↑			
Επιβάρυνση υδάτων από βιομηχανική δραστηριότητα		↑			
Εκπομπές οξειδίων του αζώτου				↓	
Εκπομπές πτητικών οργανικών ουσιών				↓	
Εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου		↑			
Χρήση οχημάτων ανά κατοικημένο km ²				↓	
Ποσοστό ανακύκλωσης αποβλήτων		↑			
Δείκτης διαδικτυακής πρόσβασης	↑				
Οικο-αποτελεσματικότητα της ενέργειας		↑			
Διατήρηση πολιτιστικής κληρονομιάς	↑	↑			
Μεταβολές στο τοπίο		↑		↓	
Ποσοστό έκτασης υπό μελλοντική απειλή έλλειψης νερού		↑			
Χρωματικό υπόμνημα					
	Δείκτες βιοτικού περιβάλλοντος		Δείκτες ατμόσφαιρας		
	Δείκτες υδάτων		Δείκτες διατροφικών περιβαλλοντικών πιέσεων		

Οι μεταβολές του πιο πάνω Πίνακα, αποτέλεσαν τα δεδομένα εισόδου στο δεύτερο βήμα της εκτίμησης, αυτό του χαρακτηρισμού των επιπτώσεων. Η ολοκλήρωση της σχετικής ανάλυσης κατέληξε στο συμπέρασμα ότι αμιγώς θετικές επιδράσεις εντοπίζονται σε έντεκα παραμέτρους, αμιγώς αρνητικές επιδράσεις δέχονται τέσσερις παράμετροι, ενώ σε τρεις παραμέτρους οι τελικές επιδράσεις διαμορφώνονται αθροιστικά από θετικές και αρνητικές συνεισφορές διαφορετικών μερών του ΠΠΑ. Οι διαπιστώσεις του δευτέρου βήματος συνοψίζονται στον επόμενο Πίνακα.

Πίνακας 1-4: Σύνοψη των ιδιοτήτων των επιπτώσεων του ΠΠΑ

Στη στήλη 1 τα σύμβολα σημαίνουν: + : Θετική - : Αρνητική (+) : Συνδυασμός θετικών και αρνητικών τάσεων		Στη στήλη 4 τα σύμβολα σημαίνουν: Π : Πρωτογενής Δ : Δευτερογενής					Στη στήλη 6 τα σύμβολα σημαίνουν: ~ : Μόνιμη ! : Προσωρινή		
Στις στήλες 2, 3, 8 και 9 τα σύμβολα σημαίνουν: ■ : Μικρή ■■ : Μέση ■■■ : Ευρεία ☒ : Δεν απαιτείται		Στη στήλη 5 τα σύμβολα σημαίνουν: Α : Άμεση Μ : Μεσοπρόθεσμη					Στη στήλη 7 τα σύμβολα σημαίνουν: ☑ : Πιθανή ☒ : Απίθανη		
Αριθμός στήλης →	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Μεταβολή	Κατεύθυνση	Έκταση	Ένταση	Μηχανισμός	Χρονικός ορίζοντας		Αθροιστικότητα ή συνέργεια	Δυνατότητα πρόληψης	Δυνατότητα περιορισμού ή αντιστροφής
					Ειφάνιση	Παραμονή			
Ποσοστό χερσαίας έκτασης με ανεπαίσθητο αντίκτυπο ανθρωπογενών δραστηριοτήτων	-	■■■	■■■	Δ	Α	~	☒	■■■	■
Εκπομπές NO _x	-	■■■	■	Δ	Μ	~	☑	■■■	■■■
Εκπομπές VOCs	-	■■■	■	Δ	Μ	~	☑	■■■	■■■
Χρήση οχημάτων ανά κατοικημένο km ²	-	■■■	■	Δ	Μ	~	☑	■■■	■■■
Καθοριστικοί για τη βιοποικιλότητα παράγοντες	(+)	■■■	■	Δ	Α	~	☒	■■■	☒
Καθοριστικοί για την πανίδα παράγοντες	(+)	■■■	■	Δ	Μ	~	☒	■■■	☒
Μεταβολές στο τοπίο	(+)	■■■	■	Π	Α	~	☒	■■■	☒
Περιβαλλοντική επιβάρυνση της ανθρώπινης υγείας	+	■■■	■■■	Δ	Α	~	☒	☒	☒
Καθοριστικοί για τη χλωρίδα παράγοντες	+	■■■	■■■	Π	Μ	~	☒	☒	☒
Συγκέντρωση διαλυμένου οξυγόνου στα νερά	+	■■■	■■■	Π	Α	~	☒	☒	☒
Ποσοστό έκτασης υπό μελλοντική απειλή λειψυδρίας	+	■■■	■■■	Π	Α	~	☒	☒	☒
Καθοριστικοί για τα νερά της Περιφέρειας παράγοντες	+	■■■	■■■	Δ	Α	~	☒	☒	☒
Επιβάρυνση των υδάτων από τη βιομηχανική δραστηριότητα	+	■■■	■■■	Δ	Α	~	☑	☒	☒
Εκπομπές CO ₂	+	■■■	■■■	Π	Α	~	☑	☒	☒
Ποσοστό ανακύκλωσης των αποβλήτων	+	■■■	■	Π	Μ	~	☑	☒	☒
Δείκτης διαδικτυακής πρόσβασης	+	■■■	■	Π	Α	~	☑	☒	☒
Οικο-αποτελεσματικότητα της ενέργειας	+	■■■	■■■	Δ	Α	~	☑	☒	☒
Διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς	+	■■■	■■■	Π	Α	~	☒	☒	☒

Τα δύο προηγούμενα βήματα, τα οποία αποτέλεσαν την αναλυτική πλευρά της διερεύνησης, ακολουθούνται από το τρίτο βήμα, που αποτελεί το συνθετικό μέρος της εκτίμησης. Σε αυτό, οι μεταβολές σε περιβαλλοντικούς δείκτες και παραμέτρους αντιστοιχίζονται με τις επιπτώσεις σε περιβαλλοντικές συνιστώσες, μελετώντας τη συσχέτιση και τα ενδεχόμενα αθροισκότητας ή συνέργειας μεταξύ συναφών μεταβολών. Οι αρνητικές και μικτές επιπτώσεις αξιολογούνται, ενώ επανελέγχεται, μέσω διασταύρωσης, το σύνολο των εκτιμήσεων. Τα συμπεράσματα της αξιολόγησης συνοψίζονται ως εξής:

1. Στα ζητήματα του πληθυσμού και των υλικών περιουσιακών στοιχείων καθώς και στη σχέση μεταξύ των περιβαλλοντικών παραγόντων, δεν αναμένονται μεταβολές στρατηγικού επιπέδου από την υλοποίηση του ΠΠΑ.

2. Η κατάσταση ως προς:

- την περιβαλλοντική επιβάρυνση της ανθρώπινης υγείας,
- τη χλωρίδα,
- τα ύδατα,
- το έδαφος και
- τους κλιματικούς παράγοντες

αναμένεται να βελτιωθεί κατά και μετά την υλοποίηση του προγράμματος, λόγω της σημαντικής μέριμνας και των ανάλογων στόχων και πόρων που έχουν προβλεφθεί στο ΠΠΑ για τα ζητήματα αυτά.

3. Στα ζητήματα:

- της βιοποικιλότητας,
- της πανίδας,
- της ατμοσφαιρικής ποιότητας,
- του τοπίου

καταγράφηκαν μικτές τάσεις: κάποιες από τις δράσεις του ΠΠΑ ωθούν σε βελτιώσεις, ενώ άλλες συνοδεύονται από πιθανή επιδείνωση. Γι' αυτές τις τελευταίες, επισημάνθηκε η αναγκαιότητα και το είδος των μέτρων που θα πρέπει να ληφθούν.

1.6 ΣΥΝΟΨΗ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ & ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ

Οι προτάσεις για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων προέρχονται από την εφαρμογή της αρχής της πρόληψης. Στοχεύοντας στις αιτίες που προκαλούν τις δυσμενείς για το περιβάλλον τάσεις, επιτυγχάνεται σφαιρικότερο αποτέλεσμα και προστατεύεται αποτελεσματικότερα η φέρουσα ικανότητα των συστημάτων. Στο πλαίσιο αυτό, διαπιστώθηκε ότι οι αιτίες των πιέσεων στη βιοποικιλότητα και στην πανίδα είναι κοινές και μπορούν να αντιμετωπιστούν με την ίδια ομάδα

μέτρων. Τα μέτρα για τη διατήρηση της καλής ποιότητας του αέρα και αυτά για το τοπίο είναι διαφορετικής φύσεως και αναλύονται σε διακριτές ομάδες μέτρων.

Η διαμόρφωση των προτεινόμενων μέτρων πραγματοποιείται μέσω μιας αναλυτικής διαδικασίας που περιλαμβάνει, πέραν του εντοπισμού των αιτίων των επιπτώσεων εντός του προγράμματος, τη στάθμιση των δυνατοτήτων ενσωμάτωσης των μέτρων στο ΠΠΑ ΠΠ ή σε ευρύτερο επίπεδο αποφάσεων καθώς και τα ειδικά χαρακτηριστικά των μηχανισμών υλοποίησης, ώστε να επιτευχθεί ο μεγαλύτερος δυνατός βαθμός «εφαρμοσιμότητας» των προτάσεων. Παράλληλα, σε διακριτή ενότητα αναλύονται οι στόχοι της παρακολούθησης των επιπτώσεων και μελετώνται τα μέτρα που μπορούν να ληφθούν για την επίτευξη των στόχων αυτών. Τέλος, οι προτάσεις αντιμετώπισης και παρακολούθησης των επιπτώσεων συμπυκνώνονται σε μια περιεκτική μορφή, κατάλληλη να αποτελέσει το υπόβαθρο της κανονιστικής πράξης περιβαλλοντικής έγκρισης του ΠΠΑ ΠΠ, η οποία παρουσιάζεται στο ακόλουθο πλαίσιο.

Πίνακας 1-5: Περιεκτική μορφή των προτάσεων αντιμετώπισης και παρακολούθησης των επιπτώσεων του ΠΠΑ ΠΠ

A.	<i>Για την αντιμετώπιση ενδεχόμενων επιπτώσεων του ΠΠΑ της Περιφέρειας Πελοποννήσου στο περιβάλλον, πραγματοποιούνται οι ακόλουθες ενέργειες:</i>
1.	<i>Για την αποτροπή υποβάθμισης σημαντικών παραγόντων διατήρησης της βιοποικιλότητας, λόγω ενδεχόμενης συσσώρευσης έργων και δραστηριοτήτων εντός περιοχών του δικτύου Natura 2000, αλλά και περιοχών που έχουν διατηρηθεί σε σημαντικό βαθμό ανεπηρεάστες από τις ανθρωπογενείς δραστηριότητες, με πρωτοβουλία του φορέα υλοποίησης του ΠΠΑ λαμβάνονται μέτρα σε δύο κατευθύνσεις:</i>
α)	<i>την ενημέρωση των τελικών δικαιούχων για την αξία του περιβάλλοντος στις περιοχές αυτές και την ανάγκη σχεδιασμού των έργων τους μέσω επιλογών συμβατών με την αξία αυτή,</i>
β)	<i>την πρωιμότερη δυνατή αξιολόγηση των προτάσεων προς ένταξη στο ΠΠΑ, ώστε να καθίσταται γνωστό το εάν η αξιολογούμενη πρόταση συντελεί στην απευκταία συσσώρευση έργων και δραστηριοτήτων εντός οικολογικά σημαντικών περιοχών.</i>
2.	<i>Για την πρώτη εκ των δύο παραπάνω κατευθύνσεων, στο πλαίσιο των ενημερωτικών ενεργειών του φορέα υλοποίησης του ΠΠΑ, θα πρέπει να ενταχθούν τουλάχιστον οι ακόλουθες πρωτοβουλίες:</i>
2.1.	<i>Οι ενημερωτικές ενέργειες που θα διεξάγει η Αρχή Υλοποίησης του ΠΠΑ στην έναρξη εφαρμογής και αργότερα (ημερίδες, παρουσιάσεις κ.ά.) θα πρέπει να τονίζουν, με σαφή τρόπο, τις περιβαλλοντικές προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται για την ένταξη έργων και δραστηριοτήτων στο πρόγραμμα.</i>
2.2.	<i>Το έντυπο και ηλεκτρονικό υλικό που θα δημοσιευτεί για την προώθηση του ΠΠΑ (καταχωρήσεις στον τύπο, διαδικτυακή πύλη του ΠΠΑ κ.ά.), θα πρέπει να τονίζει ότι τα έργα και οι δράσεις που ενδιαφέρονται για ένταξη, θα πρέπει να λαμβάνουν μέριμνα</i>

για το περιβάλλον στο πρωιμότερο δυνατό στάδιο του σχεδιασμού τους.

- 2.3. Ο φορέας υλοποίησης θα πρέπει να εκπονήσει και να δημοσιεύσει έναν οδηγό περιβαλλοντικής συμβατότητας μεταξύ έργων και προστατευόμενων ή οικολογικά ευαίσθητων περιοχών. Αφετηρία για το υλικό του οδηγού αυτού μπορούν να αποτελέσουν η συστηματοποίηση των προβλέψεων των εγκεκριμένων διαχειριστικών σχεδίων για τις προστατευόμενες περιοχές, η συλλογή και συστηματοποίηση των Ειδικών Περιβαλλοντικών Μελετών ή των Τυποποιημένων Δελτίων Δεδομένων για τις περιοχές εκείνες που εκκρεμεί η έγκριση διαχειριστικού σχεδίου καθώς και η συλλογή των βασικών χαρακτηριστικών για τις οικολογικά ενδιαφέρουσες περιοχές της Περιφέρειας που δεν ανήκουν στο δίκτυο Natura.
3. Για τη δεύτερη εκ των δύο κατευθύνσεων αποτροπής της υποβάθμισης παραγόντων διατήρησης της βιοποικιλότητας, ο φορέας υλοποίησης λαμβάνει τουλάχιστον τα ακόλουθα μέτρα:
 - 3.1. Στις προδιαγραφές των τευχών που υποβάλλονται για την αξιολόγηση της επιλεξιμότητας ή μη μιας πρότασης, θα πρέπει να περιληφθεί ρητή απαίτηση για την αναφορά στα περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά της έκτασης στην οποία αναπτύσσεται η πρόταση. Ο φορέας υλοποίησης θα πρέπει, στο στάδιο αυτό, να διασταυρώνει την πρόταση με τα έως τότε ενταγμένα έργα και να ενημερώνει τον ενδιαφερόμενο για τη συμβατότητα ή μη της πρότασής του.
 - 3.2. Στις μελέτες που είναι απαραίτητες κατά τη διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης του προς ένταξη έργου, ο φορέας υλοποίησης μπορεί αφενός να συστήνει την ειδική αναφορά για το ενδεχόμενο συσσωρευτικών επιπτώσεων εντός οικολογικά σημαντικών περιοχών και αφετέρου να παρέχει τα στοιχεία αρμοδιότητάς της σχετικά με τα ενταγμένα στο ΠΠΑ έργα της περιοχής.
 - 3.3. Στις ειδικές περιπτώσεις που μια πρόταση έργου είτε είναι καταφανώς ασύμβατη με τις δεσμεύσεις που ισχύουν εντός προστατευόμενων περιοχών είτε δημιουργεί προφανή συσσωρευτικά, δυσμενή για το περιβάλλον αποτελέσματα, σε συνδυασμό με ήδη ενταγμένα στο ΠΠΑ έργα, ο φορέας υλοποίησης ενημερώνει άμεσα τον ενδιαφερόμενο για τα ζητήματα αυτά, ώστε να αποφεύγονται άσκοπα κόστη μελετών και δραστηριοποίησης.
4. Επιπλέον των δύο πιο πάνω κατευθύνσεων, λαμβάνονται επίσης μέτρα για την εκ των προτέρων εξασφάλιση των δαπανών που προορίζονται για την εφαρμογή των περιβαλλοντικών όρων προστασίας της βιοποικιλότητας και του περιβάλλοντος που τη φιλοξενεί. Στο πλαίσιο αυτό, ο φορέας υλοποίησης του ΠΠΑ οφείλει να υιοθετήσει τις κατάλληλες διαδικασίες ελέγχου αναφορικά με το εάν, στον προϋπολογισμό του προτεινόμενου προς ένταξη έργου, έχουν προβλεφθεί οι δαπάνες εκείνες που αφορούν στην τήρηση των περιβαλλοντικών όρων.
5. Για την πρόληψη ή αντιστάθμιση των δυσμενών επιρροών του ΠΠΑ στις παραμέτρους της ποιότητας του αέρα, είναι αναγκαίο να αναληφθούν πρωτοβουλίες σε επίπεδο ευρύτερο από αυτό των διαδικασιών υλοποίησης του προγράμματος. Τα μέτρα αυτά θα πρέπει να

κατευθύνονται αφενός προς την ενίσχυση της ελκυστικότητας των μέσων μαζικής μεταφοράς στην Περιφέρεια, τόσο στις αστικές όσο και στις υπεραστικές συγκοινωνίες, και αφετέρου προς την ενίσχυση των ενημερωτικών ενεργειών προς τους χρήστες οχημάτων (ιδιωτικής και δημόσιας χρήσης), αλλά και προς την εντατικοποίηση των ελέγχων εκπομπών. Για την προώθηση των πρωτοβουλιών αυτών, ο φορέας υλοποίησης θα πρέπει:

- α) να συνεργαστεί με τη διοίκηση της Περιφέρειας Πελοποννήσου, ώστε η αναγκαιότητα μείωσης των εκπομπών αέριων ρύπων από τη χρήση ιδιωτικών οχημάτων να εισαχθεί σε υψηλή θέση μεταξύ των προτεραιοτήτων που διαμορφώνουν το πρόγραμμα δράσης της Περιφέρειας,
- β) να συστηματοποιήσει την αναφορά στο θέμα αυτό κατά τη συμμετοχή σε διαπεριφερειακού και εθνικού επιπέδου όργανα,
- γ) να προβαίνει στην περιοδική αποστολή σχετικών επιστολών ενδιαφέροντος για την ποιότητα του αέρα και τη διατήρησή της στα αρμόδια όργανα της κεντρικής Διοίκησης, ώστε να προκαλέσει την κινητοποίηση των οργάνων αυτών.

6. Για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων στο τοπίο, οι οποίες ενδέχεται να προκληθούν από γραμμικά συγκοινωνιακά έργα του προγράμματος, ο φορέας υλοποίησης του ΠΠΑ οφείλει να προβεί τουλάχιστον στις ακόλουθες ενέργειες:

- 6.1. Κατά την αξιολόγηση των σχεδίων έργων προς ένταξη στις γραμμικές συγκοινωνιακές παρεμβάσεις ΠΠΑ, θα πρέπει να εισαχθεί ρητό, διακριτό κριτήριο σχετικά με την ελαχιστοποίηση των επιπτώσεων στο τοπίο.
- 6.2. Σε περιπτώσεις συσσώρευσης οδικών ή σιδηροδρομικών έργων (ή συνδυασμού τους) στην ίδια ζώνη, θα πρέπει να προωθούνται, μέσω των κριτηρίων επιλεξιμότητας, μέτρα για τη διατήρηση της ποιότητας του τοπίου. Τέτοια μέτρα μπορούν να είναι η συνεργασία των φορέων σχεδιασμού των έργων, ώστε να εντοπίζεται η λιγότερο παρεμβατική λύση και οι συμβατές μέθοδοι αποκατάστασης του τοπίου, π.χ. με παρόμοιες κλίσεις πρανών και φυτεύσεις με ομοειδή είδη και συνδέσμους.

B. Για την **παρακολούθηση** των ενδεχόμενων επιπτώσεων του ΠΠΑ της Περιφέρειας Πελοποννήσου στο περιβάλλον, πραγματοποιούνται οι ακόλουθες ενέργειες:

- 1. Η παρακολούθηση πραγματοποιείται μέσω ενός σπονδυλωτού σχήματος που αποτελείται από ετήσιες εκθέσεις σχετικά με τις μεταβολές στις τέσσερις περιβαλλοντικές συνιστώσες που εκτιμήθηκε ότι είναι πιθανόν να πιεσθούν, διετείς εκθέσεις σχετικά με κρίσιμες περιβαλλοντικές παραμέτρους που εκτιμήθηκε ότι θα παραμείνουν ανεπηρέαστες ή θα βελτιωθούν και μια συγκεντρωτική συγκριτική ανάλυση του συνόλου των περιβαλλοντικών μεταβολών στη φάση εκείνη που έχει καταγραφεί σημαντική πρόοδος της υλοποίησης του ΠΠΑ.
- 2. Στις ετήσιες εκθέσεις αποτυπώνονται οι επιπτώσεις του ΠΠΑ στη βιοποικιλότητα, στην πανίδα, στην ατμοσφαιρική ποιότητα και στο τοπίο, διαμέσου των ακόλουθων οκτώ δεικτών:
 - Έκταση, σε στρέμματα, και ποσοστό κατάληψης εδάφους εντός περιοχών του δικτύου

Natura

- Συνολικός αριθμός ειδών που τέθηκαν σε κίνδυνο ή δέχτηκαν πιέσεις από την υλοποίηση έργων του ΠΠΑ
- Μέτρα που υλοποιήθηκαν για την πρόληψη των επιπτώσεων στη βιοποικιλότητα και την πανίδα
- Έκταση δασικών εκτάσεων που υποβαθμίστηκαν λόγω έργων του ΠΠΑ
- Αδρό ποσοστό συγκέντρωσης CO, NO_x και BTX, σε σχέση με το εκάστοτε ισχύον όριο, στις πρωτεύουσες των Π.Ε. και σε αντιπροσωπευτικές θέσεις της υπαίθρου
- Αριθμός ενεργειών του φορέα υλοποίησης του ΠΠΑ για την προώθηση των μέτρων ενημέρωσης και ελέγχου των εκπομπών από οχήματα
- Θέση και μέγεθος των σημαντικών από τοπιολογικής άποψης επεμβάσεων από τα γραμμικά συγκοινωνιακά έργα του ΠΠΑ
- Βαθμός προόδου των μέτρων τοπιολογικής αποκατάστασης.

3. Στις διετείς εκθέσεις, αποτυπώνονται οι επιπτώσεις του ΠΠΑ στη χλωρίδα, στο έδαφος, στα νερά και στους κλιματικούς παράγοντες, διαμέσου των ακόλουθων τεσσάρων δεικτών:

- Έκταση, σε στρέμματα, εκτάσεων άγριας χλωρίδας που καταλήφθηκε από έργα του ΠΠΑ, εξαιρούμενων των εκτάσεων που αποκαθίστανται βλαστητικά
- Όγκος εδαφικών υλικών που μετακινήθηκαν λόγω έργων του ΠΠΑ
- Αριθμός υδατοροών που αναδιευθετήθηκαν λόγω έργων του ΠΠΑ
- Ισοδύναμοι τόνοι CO₂ ετήσιων εκπομπών από τα ολοκληρωμένα οδικά έργα του ΠΠΑ και τις βιομηχανικές μονάδες που εντάχθηκαν στο πρόγραμμα.

4. Η συγκεντρωτική αποτίμηση των επιπτώσεων του ΠΠΑ στο περιβάλλον, πραγματοποιείται διαμέσου μιας εκτενούς αποτύπωσης όλων των μεγεθών που αναλύθηκαν στο Κεφάλαιο 7 της ΣΜΠΕ, στο χρονικό στάδιο που θα έχει υλοποιηθεί το 80% του προγράμματος, ώστε να υπάρχει περιθώριο μέτρων αντιστάθμισης ή αναστροφής, εάν κάτι τέτοιο αποδειχθεί αναγκαίο. Το περιεχόμενο της σχετικής μελέτης θα πρέπει να περιλαμβάνει τη διαπίστωση των συγκριτικών μεταβολών που θα έχουν επέλθει στον χρόνο εκπόνησής της, σε σχέση με τη σημερινή κατάσταση του περιβάλλοντος και τη σύνδεση των μεταβολών που θα διαπιστωθούν με τις παρεμβάσεις του ΠΠΑ που θα έχουν ολοκληρωθεί.

Γ. Για την **εξειδίκευση** και την **εφαρμογή** των μέτρων αντιμετώπισης και παρακολούθησης των ενδεχόμενων επιπτώσεων του ΠΠΑ της Περιφέρειας Πελοποννήσου στο περιβάλλον, λαμβάνονται υπόψη οι πληροφορίες της ΣΜΠΕ που συνοδεύει την κανονιστική πράξη περιβαλλοντικής έγκρισης του προγράμματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

2 ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

2.1 ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΑΝΑΘΕΣΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Η παρούσα Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων εκπονείται στο πλαίσιο της διαδικασίας Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης που προβλέπει το άρθρο 7 της Κοινής Υπουργικής Απόφασης με α.π. ΥΠΕΧΩΔΕ/ΕΥ-ΠΕ/οικ.107017/28.8.2006 για την «εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ» (ΦΕΚ 1225Β'/5.9.2006).

Ο Περιφερειάρχης της Περιφέρειας Πελοποννήσου, ανέθεσε στην εταιρεία μελετών Ι. ΦΡΑΝΤΖΗΣ & ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΕΠΕ τη σύμβαση με τίτλο: «ΤΕΧΝΙΚΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΕΝΕΡΓΕΙΑ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ (ΣΜΠΕ) ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2021-2025». Σύμφωνα με τη ανάθεση αυτή:

1. Αρχή Σχεδιασμού (Αναθέτουσα Αρχή) είναι η:

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

που εδρεύει στην Τρίπολη

Πλατεία Εθνάρχου Μακαρίου, 22131 Τρίπολη

Τηλέφωνο: 2713601191-92

Fax: 2713 601173

2. Ανάδοχος της μελέτης είναι το γραφείο μελετών:

Ι. ΦΡΑΝΤΖΗΣ & ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΕΠΕ

που εδρεύει στη διεύθυνση

Αναστασίου Ζίννη 30, Τ.Κ. 11741, Αθήνα

Τηλ: 2109846853, 2109846767

Fax: 210-9813442

Email: frantzis@i-frantzis.com

Υπεύθυνος Επικοινωνίας: κ. Φραντζής Ιωάννης, Αγρονόμος Τοπογράφος Μηχανικός ΕΜΠ, Μηχανικός Περιβάλλοντος MSc.

2.2 ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΛΕΤΗΣ

Περιοχή μελέτης είναι η Περιφέρεια Πελοποννήσου, η οποία περιλαμβάνει τις Περιφερειακές Ενότητες Αρκαδίας, Αργολίδας, Κορινθίας, Λακωνίας και Μεσσηνίας, στις οποίες υπάγονται οι 26 Δήμοι της.

2.3 Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΑΠΟ ΟΡΙΣΜΕΝΑ ΣΧΕΔΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ορισμένα σχέδια και προγράμματα, δηλαδή οργανωμένα σύνολα έργων, δραστηριοτήτων και παρεμβάσεων είναι δυνατόν να συνοδεύονται, κατά την υλοποίησή τους και αργότερα, από δυσμενείς μεταβολές στο περιβάλλον. Καθώς οι διεθνείς και οι ευρωπαϊκές κοινότητες επαύξησαν το ενδιαφέρον τους για ορθότερη περιβαλλοντική διαχείριση, αλλά και για ανάπτυξη με αειφορικά χαρακτηριστικά, διαπιστώθηκε ότι η εκτίμηση και ο περιορισμός των επιπτώσεων σε επίπεδο έργων και δραστηριοτήτων δεν ήταν πάντοτε δυνατόν να προστατεύσουν επιτυχώς το περιβάλλον. Η αποσπασματικότητα της εστίασης μόνο στο επίπεδο των έργων φαινόταν καθαρότερα σε ζητήματα αθροιστικών και συνεργιστικών επιπτώσεων, αλλά και στον μακροπρόθεσμο ορίζοντα της λειτουργίας των έργων, κατά τον οποίο εμφανίζονταν δυσμενείς για το περιβάλλον τάσεις που δεν ήταν δυνατόν να προβλεφθούν εκ των προτέρων. Οι διαπιστώσεις αυτές οδήγησαν στην αναζήτηση μιας μεθόδου που να προλαμβάνει εξ αρχής τέτοιες δυσμενείς καταστάσεις, που τις περισσότερες φορές οφείλονται σε συγκεχυμένο προγραμματισμό ενός συνόλου έργων και όχι σε ελλιπή σχεδιασμό ή περιβαλλοντικές αβλεψίες των μεμονωμένων στοιχείων του συνόλου αυτού.

Η εκτίμηση των επιπτώσεων στις αρχικές φάσεις εκπόνησης του σχεδίου ή του προγράμματος αποτελεί την προσφορότερη τέτοια μέθοδο. Ο επιδιωκόμενος στόχος της είναι η ισότιμη και ορθολογική συνεκτίμηση των περιβαλλοντικών ζητημάτων αρκετά νωρίς στη διαδικασία σχεδιασμού, ώστε στις αποφάσεις για την τελική μορφή του σχεδίου ή του προγράμματος να έχει ενσωματωθεί η μέριμνα για την προστασία του περιβάλλοντος.

2.3.1 Το στρατηγικό επίπεδο προγραμματισμού

Για να καταστεί αποτελεσματική η εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων από ορισμένα σχέδια και προγράμματα, θα πρέπει να πραγματοποιείται στο επίπεδο εκείνο που έπεται της διατύπωσης των κεντρικών κατευθύνσεων και στόχων και προηγείται των επιπέδων εξειδίκευσης και εφαρμογής. Στο επίπεδο αυτό, λαμβάνονται οι περισσότερες αποφάσεις γενικής φύσεως, οι οποίες έχουν συνήθως δύο χαρακτηριστικά:

- αφορούν κυρίως σε θέματα στοχεύσεων, προσανατολισμού και οριστικοποίησης του πλαισίου για τα επόμενα στάδια υλοποίησης του προγράμματος, παρά σε συγκεκριμένα ζητήματα σχεδιασμού των επιμέρους έργων και δραστηριοτήτων που θα ενταχθούν στο πρόγραμμα,
- ενδεχόμενη ανατροπή ή μεταβολή των αποφάσεων αυτών στο μέλλον, συνοδεύεται από υψηλό έως δυσβάστακτο κόστος, συνήθως με την έννοια της ανατροπής ολόκληρων τμημάτων προγραμματισμού ή αυτή της παραίτησης από τη μεγάλη πλειοψηφία των στόχων του προγράμματος.

Ακριβώς αυτά τα δύο χαρακτηριστικά είναι εκείνα που δίνουν στις αποφάσεις το στρατηγικό τους χαρακτήρα, και, για τον λόγο αυτό, το επίπεδο λήψης τους αποκαλείται «στρατηγικό». Έτσι, η εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων που πραγματοποιείται σε αυτό το επίπεδο εκπόνησης του προγράμματος συνήθως ονομάζεται «Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση» (ΣΠΕ), παρότι στα επίσημα κείμενα θεσμοθέτης των σχετικών διαδικασιών δεν έχει υιοθετηθεί παρόμοια ορολογία.

2.3.2 Ανάδυση της στρατηγικής περιβαλλοντικής εκτίμησης μέσα από την εξέλιξη του Ευρωπαϊκού περιβαλλοντικού κεκτημένου

Για την πληρέστερη κατανόηση των γενικών αρχών της ΣΠΕ, των αναγκών που η διαδικασία αυτή καλείται να καλύψει και των θεσμικών εργαλείων προς την κατεύθυνση αυτή, ενδιαφέρον παρουσιάζει η ανάδυση της ΣΠΕ μέσα από την εξέλιξη του Ευρωπαϊκού περιβαλλοντικού κεκτημένου. Τα σημαντικότερα σημεία αυτής της ανάδυσης παρουσιάζονται στις ενότητες που ακολουθούν.

2.3.2.1 Η αρχή της πρόληψης

Η αρχή της πρόληψης αντικατέστησε, στην πρώτη θέση των περιβαλλοντικών αρχών, την αρχή του ρυπαίνοντος. Το γεγονός αυτό οφείλεται σε μια σειρά λόγων, όπως είναι:

- η ευρεία συνειδητοποίηση πληθώρας περιβαλλοντικών προβλημάτων, πολλά εκ των οποίων έχουν αποκτήσει καθολικό χαρακτήρα και οι αρχικές τους αιτίες είναι διάσπαρτες, σύνθετες ή δύσκολο να εντοπισθούν, ώστε να τυγχάνει εφαρμογής η αρχή του ρυπαίνοντος,
- η σημαντική, πολλές φορές, μείωση της «φέρουσας ικανότητας» των διαφόρων οικοσυστημάτων,
- οι εκτεταμένες επιδράσεις που προκαλούν ιδιαίτερα τα μεγάλα έργα και τα προγράμματα στους παράγοντες και μεταβλητές του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και
- η υιοθέτηση σε διεθνές επίπεδο της αρχής της βιώσιμης ανάπτυξης.

Με την αρχή της πρόληψης, μετατοπίστηκε το βάρος της περιβαλλοντικής προστασίας από την αποκατάσταση, την καταστολή ή την αποτροπή στην πρόληψη.

2.3.2.2 Η εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων από έργα και δραστηριότητες

Μέσα στις πρώτες εφαρμογές της αρχής της πρόληψης περιλαμβάνεται η Εκτίμηση Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων από έργα και δραστηριότητες (ΕΠΕ), η οποία συνίσταται στην πρόβλεψη και την εκ των προτέρων αποφυγή των επιπτώσεων στο περιβάλλον από την υλοποίηση και λειτουργία μεμονωμένων έργων και δραστηριοτήτων. Ειδικότερα, τα αποτελέσματα της ΕΠΕ χρησιμοποιούνται ως εργαλείο για τη λήψη αποφάσεων αναφορικά με τη δυνατότητα αδειοδότησης των περισσότερων έργων ή δραστηριοτήτων, αλλά και με τις προϋποθέσεις περιβαλλοντικής συμβατότητας που θα πρέπει να ικανοποιεί ο σχεδιασμός τους. Στο επίπεδο αυτό, η ΕΠΕ παρέχει λεπτομερή πληροφόρηση για τις επιπτώσεις· όμως, δεδομένης της εστίασής της σε μεμονωμένα έργα, δεν παρέχει τη δυνατότητα ολοκληρωμένης πρόληψης.

Η ΕΠΕ πραγματοποιείται για έργα που η πιθανότητα να προκαλέσουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον είναι υπαρκτή. Θεωρείται πλέον ενοποιημένο κομμάτι της διαδικασίας σχεδιασμού έργων, που ξεκινά με την αξιολόγηση εναλλακτικών λύσεων και καταλήγει σε συμμετοχή του κοινού και σε ενδεχόμενη αναθεώρηση του έργου. Η διαδικασία ΕΠΕ περιλαμβάνει μία ή περισσότερες επιστημονικές Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, τις ενέργειες για τη δημοσιοποίηση και την αξιολόγησή τους και τέλος την ένταξη των πορισμάτων της μελέτης, των διαβουλεύσεων και της αξιολόγησης στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων.

Σε επίπεδο ευρωπαϊκού περιβαλλοντικού δικαίου, η ΕΠΕ θεσμοθετήθηκε με την Οδηγία 85/337/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 27^{ης} Ιουνίου 1985 για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον (ΟΙ L 175/40/5.7.1985) και επικαιροποιήθηκε με την Οδηγία 97/11/ΕΚ του Συμβουλίου της 3^{ης} Μαρτίου 1997 (ΟΙ L 073/5/14.3.1997). Το περιβαλλοντικό δίκαιο της Ελλάδας εναρμονίστηκε με τις Οδηγίες αυτές μέσω:

- του ν. 1650/1986 «για την προστασία του περιβάλλοντος» (ΦΕΚ 160 Α'), όπως τροποποιήθηκε με τον ν. 3010/2002 (ΦΕΚ 91Α') και
- με τις κατ' εξουσιοδότηση του νόμου αυτού κοινές υπουργικές αποφάσεις (ΚΥΑ):
 - με α.η.π. 15393/2332 «Κατάταξη δημόσιων και ιδιωτικών έργων και δραστηριοτήτων σε κατηγορίες σύμφωνα με το άρ. 3 του ν.1650/1986 όπως αντικαταστάθηκε με το άρ. 1 του ν. 3010/2002» (ΦΕΚ 1022Β') και
 - με α.η.π. 11014/703/Φ104 «Διαδικασία Προκαταρκτικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης και Αξιολόγησης και Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων σύμφωνα με το άρ. 4 του ν. 1650/1986 όπως αντικαταστάθηκε με το άρ. 2 του ν. 3010/2002» (ΦΕΚ 332Β').

2.3.2.3 *Ανάγκη για ολοκληρωμένη πρόληψη*

Η ΕΠΕ αναφέρεται κατ' εξοχήν στον τρόπο με τον οποίο ένα προτεινόμενο έργο πρέπει να πραγματοποιηθεί, ώστε να ελαχιστοποιηθούν οι δυσμενείς περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Ερωτήματα όπως εάν, πού και ποιος τύπος ανάπτυξης πρέπει να επιλεγεί αποτελούν το αντικείμενο προηγούμενων διαδικασιών πολιτικής. Και συχνά, αυτές οι αποφάσεις εμφανίζονται με ελάχιστη ή καμία περιβαλλοντική ανάλυση.

Από την εισαγωγή της ΕΠΕ, κόσμος έχει αλλάξει κατά πολύ. Ο γενικός στόχος της βιώσιμης ανάπτυξης παρουσιάζεται ως η νέα πρόκληση και η περιβαλλοντική ποιότητα συχνά επιδεινώνεται παρά τα θεσμικά και πρακτικά μέτρα σε επίπεδο έργων. Έτσι, τα τελευταία χρόνια, κατέστη εμφανές ότι η προσέγγιση από έργο σε έργο της ΕΠΕ δεν εξασφαλίζει επαρκώς την περιβαλλοντική ποιότητα και δεν αρκεί, είτε για να καλύψει έντονα περιβαλλοντικά προβλήματα που προκύπτουν ως αποτελέσματα προγραμματικών σχεδιασμών, είτε να αποτελέσει την προληπτική ασπίδα για μεγάλους χρονικούς ορίζοντες. Ειδικά στο ζήτημα της ανεπαρκούς κάλυψης των προγραμματικών σχεδιασμών, συνειδητοποιήθηκε ότι η διαδικασία ΕΠΕ εφαρμοζόταν στα τελικά στάδια υλοποίησης και συχνά δεν υπήρχαν άλλες δυνατότητες πρόληψης των επικείμενων επιπτώσεων παρά μόνο η ανατροπή του προγράμματος· τότε όμως ήταν ήδη αργά. Μετά την επανάληψη τέτοιων καταστάσεων, έγινε φανερό ότι για την αποτελεσματική, μακροχρόνια και υψηλού επιπέδου προστασία του περιβάλλοντος, είναι αναγκαία η ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών διαστάσεων σε ανώτερα επίπεδα της λήψης αποφάσεων που διαμορφώνουν το πλαίσιο για τις μετέπειτα άδειες σχετικά με την εκτέλεση έργων, δηλαδή σε επίπεδο στρατηγικού σχεδιασμού και προγραμματισμού.

Έτσι, η εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων πολιτικών, σχεδίων και προγραμμάτων εμφανίστηκε γύρω στο 1995 σε διάφορες χώρες όπως ο Καναδάς και η Ολλανδία και διάφορους οργανισμούς, όπως η Διεθνής Τράπεζα, με την ονομασία Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση (ΣΠΕ).

2.3.2.4 Η Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση

Μετά από ένα σχετικά μεγάλο διάστημα προβληματισμού και ανάγνωσης των διεθνών εξελίξεων, η Ευρωπαϊκή Ένωση υιοθέτησε τη διαδικασία της ΣΠΕ, εφαρμόζοντας στην πράξη τις, διατυπωμένες σε επίπεδο πολιτικής, δεσμεύσεις για υψηλού επιπέδου προστασία του περιβάλλοντος.

Με την ώριμη πλέον μορφή της, η ΣΠΕ είναι μια δυναμική διαδικασία και στοχεύει στην εκπλήρωση του στόχου της βιώσιμης ανάπτυξης διαμέσου της ενσωμάτωσης της περιβαλλοντικής διάστασης στο κατά το δυνατόν έγκαιρο στάδιο της διαδικασίας σχεδιασμού πολιτικών, σχεδίων και προγραμμάτων. Με τη λογική ότι, όταν οι αποφάσεις στηρίζονται σε περιβαλλοντικά θεμελιωμένες στρατηγικές, οι ενέργειες που ακολουθούν είναι εξίσου περιβαλλοντικά αποδεκτές, αυξάνεται η βεβαιότητα ότι η ανάπτυξη και η γενικότερη επέμβαση στο περιβάλλον δεν θα είναι επιβλαβής.

Η ΣΠΕ δεν αντικαθιστά την ΕΠΕ αλλά λειτουργεί συμπληρωματικά σε ένα προγενέστερο, ανώτερο επίπεδο σχεδιασμού και προγραμματισμού της περιβαλλοντικής διαχείρισης. Συντίθεται δηλαδή μια νέα μορφή πολιτικής, ένα ενδυναμωμένο και αποτελεσματικό σύστημα εκτίμησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων σε στρατηγικό επίπεδο, σε στενή πάντοτε σχέση με τη λειτουργική βιωσιμότητα, και όχι με πολιτικές χαμηλής αποτελεσματικότητας και υψηλού προστατευτισμού (π.χ. πράσινες πολιτικές και οικολογικές παρεμβάσεις αντίστοιχα).

2.3.3 Η Οδηγία 2001/42/ΕΚ

Οι αρχικές δεσμεύσεις γύρω από το ζήτημα της ΣΠΕ περιλαμβάνονται στην «έκθεση Brundtland» και στην Agenda 21, ενώ συγκεκριμένες σχετικές αναφορές περιελήφθησαν στην αρχική Στρατηγική της Λισσαβόνας και διατηρήθηκαν κατά την αναθεώρησή της.

Η ενσωμάτωση στο ευρωπαϊκό περιβαλλοντικό κεκτημένο επήλθε με την Οδηγία 2001/42/ΕΚ «σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων» του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27^{ης} Ιουνίου 2001 (ΟJ L 197/30/21.7.2001). Στο κείμενο της Οδηγίας δεν υιοθετείται ο όρος «Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση», παρά μόνο ο – εν πολλοίς ισοδύναμος – όρος της «εκτίμησης των επιπτώσεων στο περιβάλλον από σχέδια και προγράμματα».

Συνοπτικά, η Οδηγία 2001/42/ΕΚ («Οδηγία ΣΠΕ» εφεξής), θέτει ένα διπλό στόχο και ρυθμίζει τη διεξαγωγή της διαδικασίας ΣΠΕ σε τέσσερα επίπεδα. Ειδικότερα:

- Ο διπλός στόχος της Οδηγίας ΣΠΕ είναι:
 - η υψηλού επιπέδου προστασία του περιβάλλοντος και
 - η ενσωμάτωση περιβαλλοντικών θεωρήσεων στην προετοιμασία και υιοθέτηση σχεδίων και προγραμμάτων με σκοπό την προώθηση βιώσιμης ανάπτυξης.
- Τα τέσσερα επίπεδα της διαδικασίας ΣΠΕ που προβλέπονται στην Οδηγία είναι:
 - η διερεύνηση των περιβαλλοντικών ζητημάτων, μέσω μιας επιστημονικής μελέτης εκτίμησης των επιπτώσεων στο περιβάλλον από το προτεινόμενο σχέδιο ή πρόγραμμα,
 - η διαβούλευση με τους πολίτες και τα όμορα κράτη - μέλη,

- η ενσωμάτωση των αποτελεσμάτων της περιβαλλοντικής διερεύνησης και διαβούλευσης στην προς έγκριση μορφή του σχεδίου ή προγράμματος,
- η παρακολούθηση των μελλοντικών επιπτώσεων από την εφαρμογή του σχεδίου ή προγράμματος.

Το κείμενο της Οδηγίας ΣΠΕ παρέχει, κατά κοινή ομολογία, σημαντική ελευθερία στην ερμηνεία του, πολλή περισσότερη από την πλειοψηφία των Ευρωπαϊκών Οδηγιών και σαφώς μεγαλύτερη από αυτό της Οδηγίας ΕΠΕ. Βέβαια, το γεγονός αυτό δικαιολογείται από τα δεδομένα ότι:

- η ποικιλία των σχεδίων και προγραμμάτων που χρειάζεται να υποβληθούν σε ΣΠΕ χαρακτηρίζεται από μεγάλο εύρος και σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των κρατών - μελών,
- όμοια μεγάλο εύρος έχει διαμορφωθεί και στην ποικιλία των μηχανισμών εκπόνησης σχεδίων και προγραμμάτων.

Η παροχή σημαντικού εύρους ελευθερίας για την ερμηνεία της Οδηγίας ΣΠΕ, δικαιολογείται επίσης από την εννοιολογική ευρύτητα των θεμάτων που ρυθμίζει. Για παράδειγμα, σε αντίθεση με τον όρο «έργο» που διακρίνεται από επαρκή σαφήνεια, οι όροι «σχέδιο» και «πρόγραμμα» δεν έχουν παγιωμένη εννοιολογική οριοθέτηση, με αποτέλεσμα τα θεωρούμενα ως «προγράμματα» σε ένα κράτος - μέλος να μοιάζουν με τις «πολιτικές» ενός άλλου. Πάντως, το συνηθέστερο – πρακτικά και βιβλιογραφικά – περιεχόμενο των όρων αυτών, σε αντιδιαστολή με τον όρο «πολιτική» είναι το εξής:

«Πολιτική: έμπνευση και καθοδήγηση για δράση.

Σχέδιο: ένα σύνολο συντονισμένων και χρονοθετημένων στόχων για την υλοποίηση της πολιτικής.

Πρόγραμμα: ένα οργανωμένο σύνολο έργων σε ένα συγκεκριμένο τομέα.»

Η Οδηγία ΣΠΕ δεν διευκρινίζει ρητά την έννοια των σχεδίων και προγραμμάτων αλλά καθορίζει δύο ιδιότητές τους που τα ξεχωρίζουν από παρεμφερή σύνολα στόχων και ομάδων έργων. Οι ιδιότητες αυτές, οι οποίες πρέπει να είναι παρούσες αθροιστικά, είναι:

- η οργανωμένη εκπόνηση και έγκριση, δηλαδή η ιδιότητα της εκπόνησης ή και έγκρισης από μια αρχή σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο ή της εκπόνησης από μια αρχή και της έγκρισης μέσω νομοθετικής διαδικασίας,
- η εκ των προτέρων απαίτηση του σχεδιασμού, βάσει νομοθετικών, κανονιστικών ή διοικητικών διατάξεων.

Το σημείο της Οδηγίας ΣΠΕ με τη χαρακτηριστικά μεγαλύτερη ελευθερία ερμηνείας είναι το πεδίο εφαρμογής, δηλαδή ο καθορισμός του είδους και του μεγέθους των σχεδίων και προγραμμάτων που θα πρέπει να υποβληθούν σε ΣΠΕ. Σε αντίθεση με την Οδηγία ΕΠΕ, στην οποία προβλέπονταν αναλυτικά τα έργα και οι δραστηριότητες που απαιτούνται να υποβληθούν σε εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων, η Οδηγία ΣΠΕ ρυθμίζει το συγκεκριμένο θέμα, καθορίζοντας ορισμένα χαρακτηριστικά, τα οποία πρέπει να διακρίνουν ένα σχέδιο ή πρόγραμμα, ή τις τροποποιήσεις τους, για να εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής. Τα χαρακτηριστικά αυτά είναι:

- ο τομέας του σχεδίου ή προγράμματος, ο οποίος θα πρέπει να είναι ένας ή περισσότεροι από τους τομείς γεωργίας, δασοπονίας, αλιείας, ενέργειας, βιομηχανίας, μεταφορών, διαχείρισης υγρών αποβλήτων, διαχείρισης στερεών αποβλήτων, διαχείρισης υδάτινων πόρων, τηλεπικοινωνιών, τουρισμού, πολεοδομίας και χωροταξίας ή χρήσης γης,
- ο καθορισμός, από το σχέδιο ή πρόγραμμα, του πλαισίου για μελλοντικές άδειες έργων που απαιτούν ΕΠΕ,
- οι σημαντικές ενδεχόμενες συνέπειές τους σε περιοχές που προστατεύονται για το φυσικό τους περιβάλλον.

Πέραν των ιδιοτήτων αυτών, επαφίεται στα κράτη - μέλη η τελική απόφαση για τον καθορισμό συγκεκριμένων ειδών ή ομάδων σχεδίων και προγραμμάτων για τα οποία απαιτείται ΣΠΕ.

Σε αντιδιαστολή με την ελευθερία του ορισμού του πεδίου εφαρμογής, η Οδηγία ΣΠΕ είναι πολύ σαφής ως προς την τελική της επιδίωξη, την ενσωμάτωση των αποτελεσμάτων της περιβαλλοντικής εκτίμησης και διαβούλευσης στην προς έγκριση μορφή του σχεδίου ή προγράμματος.

2.3.4 Η Κοινή Υπουργική Απόφαση ΥΠΕΧΩΔΕ/ΕΥΠΕ/οικ.107017/28.8.2006

Το εθνικό περιβαλλοντικό δίκαιο της Ελλάδας εναρμονίστηκε με την Οδηγία ΣΠΕ μέσω της Κοινής Υπουργικής Απόφασης (ΚΥΑ) με α. π. ΥΠΕΧΩΔΕ/ΕΥΠΕ/οικ.107017/28.8.2006 για την «εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ» (ΦΕΚ 1225 Β΄/5.9.2006), η οποία για λόγους συντομίας αναφέρεται ως ΚΥΑ-ΣΠΕ εφεξής. Πρόκειται για μια πιστή μεταφορά της Οδηγίας ΣΠΕ στα μέτρα και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ελληνικής πραγματικότητας, στην οποία τηρείται τόσο ο διπλός στόχος όσο και τα τέσσερα επίπεδα της διαδικασίας. Τα νέα, ειδικότερα στοιχεία της ΚΥΑ-ΣΠΕ σε σχέση με την Οδηγία είναι:

- ο σαφέστερος καθορισμός του πεδίου εφαρμογής, στο οποίο εντάσσονται συγκεκριμένα είδη σχεδίων και προγραμμάτων, όπως Επιχειρησιακά προγράμματα και άλλα σχέδια και προγράμματα που συγχρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση, Ειδικά ή Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης καθώς και σημαντικός αριθμός άλλων συγκεκριμένων ειδών σχεδίων και προγραμμάτων,
- η θέσπιση της διαδικασίας περιβαλλοντικού προελέγχου, ώστε να διαπιστώνεται εάν για ένα σχέδιο ή πρόγραμμα απαιτείται όντως να τηρηθεί η διαδικασία ΣΠΕ,
- η ρύθμιση του τρόπου διαβούλευσης, τόσο στο εσωτερικό όσο και διασυνοριακά,
- ο καθορισμός των απαιτήσεων από την περιβαλλοντική μελέτη, για την οποία εισάγεται ο όρος «Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων» (ΣΜΠΕ).

Ειδικότερα, στο άρθρο 6 της ΚΥΑ-ΣΠΕ ορίζονται μια σειρά χαρακτηριστικών που πρέπει να διαθέτει η ΣΜΠΕ:

- Στη ΣΜΠΕ εντοπίζονται, περιγράφονται και αξιολογούνται οι ενδεχόμενες σημαντικές επιπτώσεις που θα έχει στο περιβάλλον η εφαρμογή του σχεδίου ή προγράμματος, καθώς και

λογικές εναλλακτικές δυνατότητες, σε περιεκτική μορφή, λαμβανομένων υπόψη των στόχων και του γεωγραφικού πεδίου εφαρμογής του σχεδίου ή προγράμματος.

- Η ΣΜΠΕ περιλαμβάνει τις πληροφορίες που ευλόγως μπορεί να απαιτούνται για την εκτίμηση των ενδεχόμενων σημαντικών επιπτώσεων που θα έχει στο περιβάλλον η εφαρμογή του σχεδίου ή προγράμματος, λαμβάνοντας υπόψη τις υφιστάμενες γνώσεις και μεθόδους εκτίμησης, το περιεχόμενο και το επίπεδο λεπτομερειών του σχεδίου ή του προγράμματος, το στάδιο της διαδικασίας εκπόνησής του και τον βαθμό στον οποίο οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις δύνανται να αξιολογηθούν καλύτερα σε διαφορετικά επίπεδα σχεδιασμού ώστε να αποφεύγεται η επανάληψη εκτίμησής τους.

Πέραν των παραπάνω χαρακτηριστικών, το περιεχόμενο της ΣΜΠΕ καθορίζεται στο Παράρτημα III της ΚΥΑ-ΣΠΕ, οι προδιαγραφές του οποίου τηρούνται πλήρως στην παρούσα μελέτη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΠΠΑ ΠΠ

3 ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2021-2025

3.1 ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2021-2025

3.1.1 Σκοπός – Όραμα του ΠΠΑ Πελοποννήσου

Το όραμα της στρατηγικής του ΠΠΑ Πελοποννήσου για την περίοδο 2021-2025, συνδέεται ισχυρά με τη διεύρυνση των παραγωγικών δραστηριοτήτων μέσω αξιοποίησης των συγκριτικών πλεονεκτημάτων στους αναπτυξιακούς τομείς αιχμής, και την αποδοτική κάθετη διασύνδεση τους, στη βάση της ενίσχυσης της βιωσιμότητας των πόρων, της εξωστρέφειας και της ενσωμάτωσης καινοτομίας, με οριζόντιο γνώμονα την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής, όπως και την άμβλυση των ανισοτήτων μεταξύ περιοχών και κοινωνικών ομάδων.

Το αναπτυξιακό όραμα της Περιφέρειας Πελοποννήσου συνίσταται στην ανταπόκριση στις απειλές, στην αξιοποίηση των ευκαιριών που της παρουσιάζονται και στην περαιτέρω ανάπτυξη των δυνατοτήτων της. Για την προσέγγιση του οράματος η Περιφέρεια Πελοποννήσου καλείται στο τέλος της περιόδου 2021-2025 να έχει προωθήσει τα παρακάτω:

1. Να συνδυάζει καταλλήλως την αναπτυξιακή συνεισφορά όλων των παραγωγικών τομέων, να ενσωματώνει την συμβολή τους στη συνολική ανταγωνιστικότητα, να έχει περιορίσει τον αναπτυξιακό дуΐσμό και τις χωρικές ανισότητες και να έχει επιτύχει σε σημαντικό βαθμό την ομογενοποίηση του οικονομικού και κοινωνικού της χώρου.
2. Να έχει επιτύχει ένα αξιόλογο επίπεδο διατηρησιμότητας της ανάπτυξης και να έχει ενσωματώσει τις απαιτήσεις της αειφορίας και πράσινης ανάπτυξης στην οικονομική δραστηριότητα και στη χρήση του χώρου.
3. Να συνδυάζει με επιτυχία και στο καταλληλότερο εκάστοτε μίγμα, τον στρατηγικό ρόλο των περιφερειακών μηχανισμών, τη συνεχή επέκταση της επιχειρηματικότητας, την παραγωγική κινητοποίηση των ενδογενών χρηματοδοτικών πόρων και την προσέλκυση εξωτερικών επενδύσεων και δραστηριοτήτων υψηλής έντασης γνώσης, στην κατεύθυνση της έξυπνης ανάπτυξης.
4. Να διασφαλίσει την προστασία και την ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος και του πολύτιμου οικολογικού αποθέματος.
5. Να ενισχύσει το πλέγμα προστασίας του κοινωνικού της ιστού στους τομείς της απασχόλησης, της υγείας, της εκπαίδευσης και της κοινωνικής ένταξης.

Κατευθυντήριες Αρχές για τον σχεδιασμό της στρατηγικής της Περιφέρειας Πελοποννήσου αποτελούν:

- ✧ Η Αξιοποίηση όλων των τοπικών πόρων και δυνατοτήτων (ιδιαίτερη γεωγραφική θέση, δίκτυα, αγροτική παραγωγή, πολιτισμός)

- ✧ Ο Σεβασμός των αρχών της βιώσιμης ανάπτυξης
- ✧ Η Υιοθέτηση ολοκληρωμένων παρεμβάσεων
- ✧ Η Ισόρροπη ανάπτυξη των Περιφερειακών Ενοτήτων
- ✧ Η Προώθηση της ενεργούς συμμετοχής των πολιτών
- ✧ Η Ανάπτυξη σχέσεων συνεργασίας με τοπικούς φορείς
- ✧ Η Κοινωνική δικαιοσύνη και αλληλεγγύη
- ✧ Η Ανταπόκριση στις ανάγκες και στα αιτήματα των πολιτών
- ✧ Η Διαφάνεια και χρηστή διαχείριση
- ✧ Η Ισότιμη εξυπηρέτηση όλων των κατοίκων χωρίς διακρίσεις
- ✧ Η Αποτελεσματική Αξιοποίηση των Κρίσιμων Παραγόντων Υποστήριξης του Οράματος.

3.1.2 Γενικοί Αναπτυξιακοί Στόχοι του ΠΠΑ

Η στρατηγική της Περιφέρειας Πελοποννήσου για την περίοδο 2021-2025 περιλαμβάνει τους ακόλουθους επιμέρους Ειδικούς Αναπτυξιακούς Στόχους ανά Αναπτυξιακό Στόχο του ΕΠΑ:

3.1.2.1 Έξυπνη Ανάπτυξη

Υπό το πρίσμα προσέγγισης του περιεχομένου του στόχου της Έξυπνης Ανάπτυξης, η Περιφέρεια Πελοποννήσου υιοθετεί στον σχεδιασμό της, τους παρακάτω Ειδικούς Αναπτυξιακούς Στόχους:

I. Προώθηση δεσμών έρευνας και καινοτομίας μεταξύ των επιχειρήσεων και των ακαδημαϊκών και ερευνητικών ιδρυμάτων για την ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών.

Αφορά σε δράσεις και έργα ενίσχυσης της ώσμωσης, της συνεργασίας και της μεταφοράς καινοτομικής τεχνογνωσίας, μεταξύ των επιχειρήσεων και των ακαδημαϊκών και ερευνητικών ιδρυμάτων, επιδιώκοντας τη διευκόλυνση της καθετοποίησης της σύνδεσης των αναπτυξιακών τομέων της αγροδιατροφής, της μεταποίησης, του τουρισμού του πολιτισμού και πράσινης επιχειρηματικότητας. Κρίσιμο στοιχείο σε αυτό τον Στόχο, αποτελεί και η έμμεση και άμεση στήριξη των υφιστάμενων, αλλά και νέων επιχειρηματικών πρωτοβουλιών, με έμφαση στην στήριξη της συνδυαστικής δημιουργικότητας και την αξιοποίηση νέων καινοτομικών εργαλείων και τρόπων οργάνωσης.

II. Στήριξη των επιχειρήσεων και της επιχειρηματικότητας

Αφορά σε δράσεις στήριξης των υφιστάμενων επιχειρήσεων και ενθάρρυνσης δημιουργίας νέων, πάνω στους αναπτυξιακούς τομείς συγκριτικού πλεονεκτήματος της Περιφέρειας, της αγροδιατροφής, της μεταποίησης, του τουρισμού, του πολιτισμού και πράσινης επιχειρηματικότητας.

III. Αξιοποίηση ΤΠΕ για τη βελτίωση της ποιότητας και την αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος, των παρεχόμενων υπηρεσιών των επιχειρήσεων, της πρόσβασης των πολιτών σε υπηρεσίες και την ενίσχυση των λειτουργιών της υγείας και της εκπαίδευσης

Αφορά σε δράσεις με σκοπό τη βελτίωση της παραγωγικότητας, της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων με έμφαση στην εφαρμογή ΤΠΕ στην παραγωγή, στον τουρισμό και στον πολιτισμό και στις συναλλαγές στα αγαθά, στις υπηρεσίες και στις εξαγωγές. Επίσης, επιδιώκει την ολοκλήρωση της ψηφιακής διασύνδεσης των μονάδων της δημόσιας διοίκησης, τη δημιουργία ψηφιακών καναλιών αλληλεπίδρασης των πολιτών και των επιχειρήσεων με τη Δημόσια Διοίκηση, καθώς και τη διεύρυνση των δυνατοτήτων χρήσης καινοτόμων εργαλείων για την παροχή τηλε-υπηρεσιών.

3.1.2.2 Πράσινη Ανάπτυξη

Υπό το πρίσμα προσέγγισης του περιεχομένου του στόχου της Πράσινης Ανάπτυξης, η Περιφέρεια Πελοποννήσου υιοθετεί στον σχεδιασμό της, τους παρακάτω Ειδικούς Αναπτυξιακούς Στόχους:

I. Βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας

Αφορά σε δράσεις και έργα για την αύξηση της ενεργειακής αποδοτικότητας, τόσο στις ανθρωπογενείς δραστηριότητες, όσο και για το ενεργοβόρο κτιριακό απόθεμα. Επίσης, στόχος είναι η ανάπτυξη εργαλείων και εφαρμογών για τη βελτίωση της ενεργειακής εξοικονόμησης και αποδοτικότητας στην παραγωγή προϊόντων και την μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος σε συνδυασμό με μικρής κλίμακας δράσεις αξιοποίησης των ΑΠΕ, προωθώντας παράλληλα τις τεχνολογίες μείωσης της εκπομπής επιβλαβών αερίων.

II. Ολοκληρωμένη & βιώσιμη διαχείριση στερεών & υγρών αποβλήτων

Αφορά σε έργα που συνδέονται με τους στόχους του ΠΕΣΔΑ Πελοποννήσου για τη διαχείριση των αποβλήτων, για την επίτευξη των οποίων απαιτείται η ολοκλήρωση σειράς έργων χαρακτηριζόμενων ως έργα α' και β' χρηματοδοτικής προτεραιότητας. Η ολοκλήρωση των έργων α' χρηματοδοτικής προτεραιότητας αποτελεί βασικό πυλώνα του σχεδιασμού της Περιφέρειας.

III. Βιώσιμη διαχείριση υδατικών πόρων για ανάγκες ύδρευσης και άρδευσης

Αφορά σε δράσεις και έργα για την αντιμετώπιση των έντονων προβλημάτων των υδάτινων πόρων της Περιφέρειας, με έργα αξιοποίησης των επιφανειακών υδάτων για χρήση και εμπλουτισμό του υδροφόρου ορίζοντα. Επίσης, περιλαμβάνει υλοποίηση έργων ορθολογικής και αποδοτικής διαχείρισης πόσιμου νερού σύμφωνα με τα Σχέδια Διαχείρισης Λεκανών Απορροής, ενώ έμφαση θα δοθεί και στη βελτίωση και εκσυγχρονισμό του αρδευτικού δικτύου.

IV. Προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας

Αφορά σε δράσεις και έργα επιδίωξης της αποτελεσματικής προστασίας, ορθολογικής διαχείρισης και διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας του φυσικού τοπίου και της εν γένει φυσικής κληρονομιάς της Περιφέρειας Πελοποννήσου,

ώστε να διατηρηθεί η ποιότητα ζωής για τους κατοίκους αλλά και να ενισχυθεί η ελκυστικότητα της περιοχής για τουριστική επισκεψιμότητα και επιχειρηματικές πρωτοβουλίες.

V. Προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή και πρόληψη κινδύνων

Αφορά σε δράσεις και μηχανισμούς αντιμετώπισης των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής και προετοιμασίας και διαχείρισης των κινδύνων, στην κατεύθυνση της προστασίας των ακτών από τη διάβρωση, της αξιοποίησης ΤΠΕ για έγκαιρη ειδοποίηση για πλημμύρες και δασικές πυρκαγιές.

VI. Κυκλική οικονομία

Η Περιφέρεια υστερεί σημαντικά στην ενσωμάτωση των αρχών της κυκλικής οικονομίας και απαιτείται περαιτέρω μελέτη για τον προσδιορισμό των αναγκαίων βημάτων για την προώθηση της. Η εξασφάλιση της κυκλικής διαχείρισης των πόρων στις περιοχές βιομηχανικής και μεταποιητικής συγκέντρωσης και η περαιτέρω προσέλκυση επενδύσεων απαιτεί πρωτοβουλίες οι οποίες θα περιορίσουν το περιβαλλοντικό αποτύπωμα της παραγωγικής δραστηριότητας με διεργασίες φιλικότερες προς το περιβάλλον.

3.1.2.3 Κοινωνική Ανάπτυξη

Υπό το πρίσμα προσέγγισης του περιεχομένου του στόχου της Κοινωνικής Ανάπτυξης, η Περιφέρεια Πελοποννήσου υιοθετεί στον σχεδιασμό της, τους παρακάτω Ειδικούς Αναπτυξιακούς Στόχους:

I. Βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση και ανάπτυξη δεξιοτήτων ανθρώπινου δυναμικού

Αφορά σε δράσεις για την ανάσχεση του ρυθμού αύξησης της ανεργίας, με τη διατήρηση ή/και αύξηση των θέσεων απασχόλησης στις επιχειρήσεις, με άμεση και διαρκή προσαρμογή των εργαζομένων και των επιχειρήσεων στις αλλαγές του εξωτερικού περιβάλλοντός τους. Ακόμα, θα δοθεί έμφαση στην ενδυνάμωση και αναβάθμιση των δεξιοτήτων / προσόντων των εργαζομένων και επιχειρηματιών των πολύ μικρών / μικρομεσαίων επιχειρήσεων της Περιφέρειας σε εξειδικευμένα αντικείμενα προκειμένου να ανταποκρίνονται στις εξελισσόμενες ανάγκες των παραγωγικών τομέων αιχμής της Περιφέρειας.

II. Ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού

Αφορά σε στοχευμένες δράσεις για την αντιμετώπιση των κοινωνικών συνεπειών της πρόσφατης οικονομικής κρίσης αλλά και της τρέχουσας υγειονομικής κρίσης με τις διαφαινόμενες συνδεόμενες αρνητικές κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις. Έχει ήδη καταγραφεί άλλωστε η χαμηλή επίδοση της Πελοποννήσου στο μέσο εισόδημα. Επιπρόσθετα, στην καταπολέμηση των ανισοτήτων, της αστικής και αγροτικής φτώχειας και του αποκλεισμού και στην αντιστροφή της πολύπλευρης υποβάθμισης των περιοχών, μέσα από τη στοχευμένη αποκατάσταση του οικονομικού ιστού και την άμβλυνση των χωρικών και πληθυσμιακών θυλάκων φτώχειας που εντοπίζονται στην Περιφέρεια. Έμφαση θα δοθεί παράλληλα, σε κοινωνικές ομάδες που πλήττονται διαχρονικά από τη φτώχεια, όπως οι

μετανάστες/στρίες και οι Ρομά, αλλά και στις υπόλοιπες ομάδες στόχου όπως οι άνεργοι/ες και τα νοικοκυριά σε κίνδυνο φτώχειας.

III. Αναβάθμιση των υποδομών και βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών υγείας, πρόνοιας, εκπαίδευσης, δια βίου μάθησης και αθλητισμού

Τα δημογραφικά και κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά, σημαντικού μέρους του πληθυσμού της Περιφέρειας, ιδιαίτερα στις περιοχές της υπαίθρου και κυρίως στις εσωτερικές ορεινές και ημιορεινές περιοχές, σε συνδυασμό με την δημοσιονομική δυσπραγία και τις επιπτώσεις της στο σύστημα περίθαλψης, δημιουργούν συνθήκες εμφάνισης προβλημάτων στο επίπεδο υγειονομικής περίθαλψης και διατήρησης του επιπέδου υγείας σε χαμηλά επίπεδα. Η συνιστώσα αυτή συνδυάζεται και με το χαμηλό επίπεδο των υποδομών εκπαίδευσης, τα περιορισμένα προγράμματα δια βίου μάθησης, όπως και με έλλειψη ποιοτικών αθλητικών εγκαταστάσεων. Προκύπτουν λοιπόν ανάγκες για την προώθηση δράσεων και έργων ενίσχυσης των υποδομών υγείας και πρόνοιας, κυρίως για τις περιοχές με έντονη περιφερειακότητα, αλλά και για την υποστήριξη ευάλωτων κοινωνικών ομάδων (ηλικιωμένοι, παιδιά, άτομα με αναπηρία, μακροχρόνια άνεργους, τοξικομανείς), αξιοποιώντας και τις δυνατότητες των ΤΠΕ. Στο ίδιο πλαίσιο, σχεδιάζονται δράσεις για την αναβάθμιση των εκπαιδευτικών υποδομών, ιδίως σε ορεινές απομονωμένες περιοχές, παράλληλα με την μέριμνα απόδοσης ικανών αθλητικών εγκαταστάσεων για την ικανοποίηση των αναγκών άθλησης των τοπικών κοινωνιών.

3.1.2.4 Ανάπτυξη υποδομών

Υπό το πρίσμα προσέγγισης του περιεχομένου του στόχου της Ανάπτυξης Υποδομών, η Περιφέρεια Πελοποννήσου υιοθετεί στον σχεδιασμό της, τους παρακάτω Ειδικούς Αναπτυξιακούς Στόχους:

I. Ευρυζωνικότητα δικτύων

Αφορά σε έργα επέκτασης και αναβάθμισης των ευρυζωνικών δικτύων. Η εν λόγω υποδομή διαπερνά οριζόντια, ως βασική προϋπόθεση, τη διευκόλυνση της προσέγγισης των στόχων και υλοποίησης δράσεων των επιμέρους Αναπτυξιακών στόχων της στρατηγικής του ΠΠΑ Πελοποννήσου.

II. Μεταφορές

Αφορά σε έργα συμπλήρωσης και αναβάθμισης των μεταφορικών υποδομών. Έμφαση θα δοθεί, στην ολοκλήρωση της διασύνδεσης των κεντρικών οδικών αξόνων με τα τοπικά οδικά δίκτυα για την εξυπηρέτηση των οικισμών αλλά και των πολιτιστικών τόπων, για την άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων, και τη διευκόλυνση της διάχυσης των αναπτυξιακών οφελών.

III. Βιώσιμη αστική κινητικότητα

Αφορά σε δράσεις και έργα προώθησης της βιώσιμης αστικής κινητικότητας, λαμβάνοντας υπόψη κατά προτεραιότητα τις κατευθύνσεις των ΣΒΑΚ των Δήμων. Οι παρεμβάσεις θα εστιάζουν στην αναβάθμιση του δικτύου μέσων μεταφοράς, στη βελτίωση της προσβασιμότητας στα αστικά κέντρα, στη διεύρυνση των χώρων στάθμευσης και σε σημειακές αναπλάσεις στις πόλεις, στη βάση της ενίσχυσης της αστικής καθημερινής

λειτουργίας στην Περιφέρεια. Η λογική της προώθησης της έννοιας 'έξυπνη πόλη' αποτελεί κρίσιμη παράμετρο, αξιοποιώντας εργαλεία και εφαρμογές που παρέχουν οι ΤΠΕ.

3.1.2.5 Ενίσχυση εξωστρέφειας

Υπό το πρίσμα προσέγγισης του περιεχομένου του στόχου της Ενίσχυσης Εξωστρέφειας, η Περιφέρεια Πελοποννήσου υιοθετεί στον σχεδιασμό της, τους παρακάτω Ειδικούς Αναπτυξιακούς Στόχους:

I. Προστασία, συντήρηση και ανάδειξη μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικού ενδιαφέροντος

Αφορά σε δράσεις και έργα ανάδειξης, διατήρησης της ταυτότητας και της αναγνωρισιμότητας μνημείων και τόπων ιστορικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος, στην κατεύθυνση οργάνωσης και ενοποίησης του τουριστικού και πολιτιστικού προϊόντος, της λειτουργικής σύνδεσης των μνημείων πολιτιστικής κληρονομιάς με τον περιβάλλοντα χώρο, της θεματικής σύνδεσης και προώθησης μέσα από προγράμματα branding και marketing, ώστε να αυξηθεί και να διευκολυνθεί η επισκεψιμότητα.

II. Προστασία, συντήρηση και ανάδειξη μουσείων, πολιτιστικών κέντρων

Αφορά σε δράσεις και έργα ανάδειξης, συντήρησης αναβάθμισης μουσείων και πολιτιστικών κέντρων, για την προστασία και προώθηση της ευρείας πολιτιστικής κληρονομιάς της Περιφέρειας Πελοποννήσου, για τη διάχυση της τουριστικής δραστηριότητας και της επισκεψιμότητας στο σύνολο των χωρικών ενοτήτων, συμβάλλοντας παράλληλα και στο περιεχόμενο των υπόλοιπων αναπτυξιακών στόχων του ΠΠΑ.

III. Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς

Το ανωτέρω πλαίσιο έργων για την συντήρηση, αναβάθμιση και ανάδειξη των μουσείων, μνημείων και πολιτιστικών τόπων, οφείλει να συνδυαστεί και με την προώθηση δράσεων που εστιάζουν στην προστασία, ανάπτυξη και προβολή της σημαντικής πολιτιστικής κληρονομιάς, επιβεβαιώνοντας την συνέχεια στο πολιτιστικό προϊόν της Περιφέρειας.

IV. Ενίσχυση θεματικών μορφών τουρισμού και δράσεις επιμήκυνσης τουριστικής περιόδου

Η Περιφέρεια καλείται να διαφύγει του διαχρονικού κλασικού μοντέλου του σύντομου καλοκαιρινού παραθερισμού των επισκεπτών μέσω της αξιοποίησης των ποικίλων δυνατοτήτων που προσδίδει το ανάγλυφο και φυσικό πολιτιστικό περιβάλλον της περιοχής (εναλλακτικές μορφές τουρισμού, περιπατητικός τουρισμός, θρησκευτικός, ορειβατικός, συνεδριακός τουρισμός, περιήγηση σε παραδοσιακούς οικισμούς, φυσιολατρικός, γαστρονομικός τουρισμός κτλ), δημιουργώντας ολοκληρωμένα θεματικά τουριστικά προϊόντα, με το κατάλληλο marketing, ώστε να επιμηκυνθεί η τουριστική περίοδος και να πολλαπλασιαστούν τα αναπτυξιακά οφέλη, κυρίως για τις χωρικές ενότητες που βρίσκονται σε υστέρηση.

V. Ανάπτυξη και προώθηση προϊόντων με προστατευόμενη ονομασία προέλευσης (ΠΟΠ) και συμμετοχή σε εκθέσεις

Αφορά σε δράσεις ενίσχυσης της φήμης της μεγάλης ποικιλίας προϊόντων που παράγονται στην Περιφέρεια, εστιάζοντας κυρίως στην ποιότητα τους και τον παραδοσιακό τρόπο που παράγονται, με την υποστήριξη της διεύρυνσης της δικτύωσης των παραγωγών και επιχειρηματιών και την συμμετοχή σε στοχευμένες διεθνείς εκδηλώσεις.

Σημειώνεται, ότι το χρηματοδοτικό πλαίσιο του ΠΠΑ και τα πλεονεκτήματα που το συνοδεύουν, σχετίζονται σε μεγάλο βαθμό και με την προσαύξηση της δυνατότητας της Περιφέρειας να υλοποιήσει μια σειρά από απαραίτητες, αλλά και εξειδικευμένες μελέτες οι οποίες θα λειτουργήσουν προπαρασκευαστικά για την υλοποίηση έργων και δράσεων και από άλλες χρηματοδοτικές πηγές, στην κατεύθυνση της συνέργειας και συμπληρωματικότητας των περιφερειακών πρωτοβουλιών, καλύπτοντας με αυτή την προσέγγιση το σύνολο των καταγεγραμμένων αναγκών και προκλήσεων. Ιδιαίτερα μέριμνα λαμβάνεται στην προώθηση έργων και δράσεων συμπληρωματικά και χωρίς επικαλύψεις, με παράλληλα χρηματοδοτικά πλαίσια, όπως το ΠΕΠ και τα Τομεακά προγράμματα του ΕΣΠΑ, το πρόγραμμα Αντώνης Τρίτσης, το Ταμείο Ανάκαμψης. Επιπρόσθετα, αναφέρεται ότι στην Στρατηγική του ΠΠΑ της Πελοποννήσου προστίθεται έκτος Άξονας Προτεραιότητας, που αφορά στην υλοποίηση έργων Τεχνικής Βοήθειας. Οι κατηγορίες δράσεων του Άξονα αναλύονται σε επόμενη ενότητα.

3.1.3 Ειδικό Αναπτυξιακό Στόχο του ΠΠΑ

Βάσει της πρότερης ανάλυσης στο πλαίσιο παρουσίασης της Στρατηγικής του ΠΠΑ Πελοποννήσου ανά Γενικό Αναπτυξιακό Στόχο, προκύπτουν οι παρακάτω Ειδικό Αναπτυξιακό Στόχοι, οι οποίοι παρουσιάζονται στον παρακάτω Πίνακα.

Πίνακας 3-1: Γενικοί και Ειδικό Αναπτυξιακό Στόχοι της Στρατηγικής ΠΠΑ Πελοποννήσου

Γενικοί Αναπτυξιακοί Στόχοι	Ειδικό Αναπτυξιακό Στόχοι
1. Έξυπνη Ανάπτυξη	1.1 Προώθηση δεσμών έρευνας και καινοτομίας μεταξύ των επιχειρήσεων και των ακαδημαϊκών και ερευνητικών ιδρυμάτων για την ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών.
	1.2 Στήριξη των επιχειρήσεων και της επιχειρηματικότητας
	1.3 Αξιοποίηση ΤΠΕ για τη βελτίωση της ποιότητας και την αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος, των παρεχόμενων υπηρεσιών των επιχειρήσεων, της πρόσβασης των πολιτών σε υπηρεσίες και την ενίσχυση των λειτουργιών της υγείας και της εκπαίδευσης
2. Πράσινη Ανάπτυξη	2.1 Βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας
	2.2 Ολοκληρωμένη & βιώσιμη διαχείριση στερεών & υγρών αποβλήτων

Γενικοί Αναπτυξιακοί Στόχοι	Ειδικό Αναπτυξιακό Στόχοι
	2.3 Βιώσιμη διαχείριση υδατικών πόρων για ανάγκες ύδρευσης και άρδευσης
	2.4 Προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας
	2.5 Προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή και πρόληψη κινδύνων
	2.6 Κυκλική οικονομία
3. Κοινωνική Ανάπτυξη	3.1 Βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση και ανάπτυξη δεξιοτήτων ανθρώπινου δυναμικού
	3.2 Ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού
	3.3 Αναβάθμιση των υποδομών και βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών υγείας, πρόνοιας, εκπαίδευσης, δια βίου μάθησης και αθλητισμού
4. Ανάπτυξη υποδομών	4.1 Ευρυζωνικότητα δικτύων
	4.2 Μεταφορές
	4.3 Βιώσιμη αστική κινητικότητα
5. Ενίσχυση εξωστρέφειας	5.1 Προστασία, συντήρηση και ανάδειξη μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικού ενδιαφέροντος
	5.2 Προστασία, συντήρηση και ανάδειξη μουσείων, πολιτιστικών κέντρων
	5.3 Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς
	5.4 Ενίσχυση θεματικών μορφών τουρισμού και δράσεις επιμήκυνσης τουριστικής περιόδου
	5.5 Ανάπτυξη και προώθηση προϊόντων με προστατευόμενη ονομασία προέλευσης (ΠΟΠ) και συμμετοχή σε εκθέσεις

Πηγή : ίδια Επεξεργασία

3.2 ΔΙΕΘΝΕΙΣ Ή ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΙ Ή ΕΘΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΟΥ ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΛΗΦΘΟΥΝ ΥΠΟΨΗ

Για τον σκοπό της μελέτης θα διερευνηθούν στην παρούσα φάση οι διεθνείς ή κοινοτικοί ή εθνικοί στόχοι περιβαλλοντικής προστασίας που θα πρέπει να ληφθούν υπόψη, ώστε να καθοριστούν και οι βασικοί περιβαλλοντικοί στόχοι για το Πρόγραμμα. Επίσης διερευνάται και η σχέση του Προγράμματος με άλλα σχετικά σχέδια και προγράμματα.

Γενικά, οι θεματικές στρατηγικές για το περιβάλλον υλοποιούνται μέσω της εφαρμογής των Κοινοτικών Οδηγιών, Στρατηγικών και Ανακοινώσεων που εκδίδονται από την ΕΕ και ενσωματώνονται στην ελληνική νομοθεσία. Επίσης, σε αρκετές περιπτώσεις, επιμέρους πολιτικές για το περιβάλλον αποτυπώνονται σε εθνικό επίπεδο με την ανάπτυξη σχετικών Εθνικών Σχεδίων Δράσης.

Οι σημαντικότεροι γενικοί στόχοι περιβαλλοντικής προστασίας που αφορούν άμεσα ή έμμεσα το συγκεκριμένο Πρόγραμμα ανά περιβαλλοντικό τομέα παρουσιάζονται στα επόμενα Κεφάλαια.

3.2.1 Γενικοί Στόχοι για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη και Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία

Στόχοι για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη

Το Θεματολόγιο για τη βιώσιμη ανάπτυξη με ορίζοντα το 2030, το οποίο ενέκρινε η διεθνής κοινότητα τον Σεπτέμβριο του 2015, αντιπροσωπεύει ένα νέο φιλόδοξο σχέδιο στρατηγικής για την αντιμετώπιση των παγκόσμιων τάσεων και προκλήσεων. Στον πυρήνα του Θεματολογίου με ορίζοντα το 2030 βρίσκονται οι 17 Στόχοι για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (ΣΒΑ) και οι συναφείς στόχοι, οι οποίοι πρέπει να επιτευχθούν έως το 2030. Μαζί με τις άλλες διεθνείς διασκέψεις και συνόδους κορυφής που πραγματοποιήθηκαν το 2015 στην Αντίς Αμπέμπα και στο Παρίσι, η διεθνής κοινότητα διαθέτει πλέον ένα νέο πλαίσιο εντός του οποίου μπορούν να συνεργάζονται όλες οι χώρες για την αντιμετώπιση κοινών προκλήσεων. Οι στόχοι για τη βιώσιμη ανάπτυξη εφαρμόζονται σε όλες τις χώρες και η ΕΕ έχει δεσμευτεί να πρωτοστατήσει στην υλοποίησή τους. Ειδικότερα τα κύρια στοιχεία της νέας στρατηγικής προσέγγισης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής είναι τα εξής:

- Η απάντηση της ΕΕ στην υλοποίηση του Θεματολογίου με ορίζοντα το 2030 θα περιλαμβάνει δύο άξονες εργασίας: ο πρώτος είναι η ενσωμάτωση των στόχων για τη βιώσιμη ανάπτυξη στο ευρωπαϊκό πολιτικό πλαίσιο και στις τρέχουσες προτεραιότητες της Επιτροπής· και ο δεύτερος είναι η έναρξη του προβληματισμού για την περαιτέρω ανάπτυξη του πιο μακροπρόθεσμου οράματος για τον στόχο των τομεακών πολιτικών μετά το 2020.
- Η Επιτροπή θα χρησιμοποιήσει τα μέσα που διαθέτει, συμπεριλαμβανομένων των μέσων για τη βελτίωση της νομοθεσίας, ώστε να διασφαλίσει ότι οι υφιστάμενες και οι νέες πολιτικές θα λαμβάνουν υπόψη τους τρεις πυλώνες της βιώσιμης ανάπτυξης: τον κοινωνικό, τον περιβαλλοντικό και τον οικονομικό.
- Για να δημιουργηθεί ένας δυναμικός χώρος που θα συνενώνει τα διάφορα ενδιαφερόμενα μέρη του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα, η Επιτροπή θα θέσει σε λειτουργία μια πολυσυμμετοχική πλατφόρμα που θα εξυπηρετεί την παρακολούθηση και την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών για την υλοποίηση των ΣΒΑ σε όλους τους τομείς.
- Η Επιτροπή θα υποβάλει εκθέσεις για την πρόοδο της ΕΕ όσον αφορά την υλοποίηση του Θεματολογίου με ορίζοντα το 2030 και θα ξεκινήσει τις εργασίες για την περαιτέρω ανάπτυξη του οράματος με προοπτική πέραν του 2020.

Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (2016-2030) είναι οι παρακάτω:

Στόχος 1: Μηδενική Φτώχεια

Στόχος 2: Μηδενική Πείνα

Στόχος 3: Καλή Υγεία και Ευημερία

Στόχος 4: Ποιοτική Εκπαίδευση

Στόχος 5: Ισότητα των Φύλων

Στόχος 6: Καθαρό Νερό και Αποχέτευση

Στόχος 7: Φτηνή και Καθαρή Ενέργεια

Στόχος 8: Αξιοπρεπής Εργασία και Οικονομική Ανάπτυξη

Στόχος 9: Βιομηχανία, Καινοτομία και Υποδομές

Στόχος 10: Λιγότερες Ανισότητες

Στόχος 11: Βιώσιμες Πόλεις και Κοινότητες

Στόχος 12: Υπεύθυνη Κατανάλωση και Παραγωγή

Στόχος 13: Δράση για το Κλίμα

Στόχος 14: Ζωή στο Νερό

Στόχος 15: Ζωή στη Στεριά

Στόχος 16: Ειρήνη, Δικαιοσύνη και Ισχυροί Θεσμοί

Στόχος 17: Συνεργασία για τους Στόχους.

Οι προτεινόμενες κατηγορίες παρεμβάσεων στο ΠΠΑ αναμένεται να δράσουν θετικά ως προς τη βιώσιμη ανάπτυξη για τον λόγο ότι ενσωματώνουν τη διάσταση μιας αναπτυξιακής προσέγγισης που αναμένεται να εφαρμοστεί με μέριμνα για την προστασία του περιβάλλοντος και τη διαφύλαξη των πόρων, ώστε να μην τίθεται σε κίνδυνο η βιωσιμότητα και η ανάπτυξη των μελλοντικών γενεών, περιλαμβάνοντας οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές πτυχές οι οποίες αλληλοενισχύονται.

Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία

Η κλιματική αλλαγή και η υποβάθμιση του περιβάλλοντος αποτελούν απειλή για την ύπαρξη της Ευρώπης και του κόσμου. Για να αντιμετωπίσει αυτή την πρόκληση, η Ευρώπη προετοιμάζει μια νέα αναπτυξιακή στρατηγική που θα μετατρέψει την Ένωση σε μια σύγχρονη, αποδοτική ως προς τη χρήση των πόρων και ανταγωνιστική οικονομία, με μηδενικές καθαρές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου έως το 2050, όπου η οικονομική ανάπτυξη θα είναι αποσυνδεδεμένη από τη χρήση των πόρων και όπου κανένας άνθρωπος και κανένας τόπος δεν θα μένει στο περιθώριο.

Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία παρέχει έναν οδικό χάρτη δράσεων για την προώθηση της αποδοτικής χρήσης των πόρων με τη μετάβαση σε μια καθαρή, κυκλική οικονομία και την ανάσχεση της κλιματικής αλλαγής, την αποκατάσταση της βιοποικιλότητας και τη μείωση της ρύπανσης. Περιγράφει αδρομερώς τις απαιτούμενες επενδύσεις και τα διαθέσιμα χρηματοδοτικά εργαλεία και εξηγεί τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να εξασφαλιστεί ότι η μετάβαση θα είναι δίκαιη και χωρίς αποκλεισμούς.

Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία καλύπτει όλους τους τομείς της οικονομίας, ιδίως τις μεταφορές, την ενέργεια, τη γεωργία, τα κτίρια και βιομηχανίες.

Η ανακοίνωση για την Πράσινη Συμφωνία καθορίζει την πορεία της δράσης κατά το επόμενο διάστημα για τους παρακάτω τομείς:

- Κλιματικοί Στόχοι
- Καθαρή, προσιτή και ασφαλής ενέργεια
- Βιομηχανική στρατηγική για μια καθαρή και κυκλική οικονομία
- Βιώσιμη και έξυπνη κινητικότητα
- Προς μία Πράσινη Κοινή Αγροτική Πολιτική/ Στρατηγική «από το αγρόκτημα στο πιάτο»
- Διατήρηση και προστασία της βιοποικιλότητας
- Προς ένα περιβάλλον μηδενικής ρύπανσης χωρίς τοξικές ουσίες
- Ενσωμάτωση της βιωσιμότητας σε όλες τις πολιτικές της ΕΕ
- Η ΕΕ ως παγκόσμιος ηγέτης.

Για τους παραπάνω τομείς έχουν τεθεί χρονοδιαγράμματα για την εφαρμογή των επιμέρους στόχων και δεσμεύσεων.

3.2.2 Βιοποικιλότητα - Χλωρίδα - Πανίδα

Η ΕΕ διαθέτει νομικό και θεσμικό πλαίσιο προστασίας της βιοποικιλότητας. Θεμελιώδεις είναι οι Οδηγίες για τη συγκρότηση του ευρωπαϊκού δικτύου προστατευόμενων περιοχών Natura 2000:

- Οδηγία 92/43/ΕΟΚ (L 206/ 22.7.1992) «για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων, καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας»
- Οδηγία 2009/147/ΕΚ (πρώην 79/409/ΕΟΚ L 103/25.4.1979) «περί της διατηρήσεως των αγρίων πτηνών».

Η ισχύουσα στρατηγική για τη βιοποικιλότητα περιλαμβάνει έξι ειδικούς στόχους, οι οποίοι εξυπηρετούν τον πρωταρχικό στόχο για το 2020 που αφορά την: «ανάσχεση της απώλειας βιοποικιλότητας και της υποβάθμισης των οικοσυστημικών υπηρεσιών στην ΕΕ μέχρι το 2020 και αποκατάστασή τους στο βαθμό του εφικτού, με παράλληλη ενίσχυση της συμβολής της ΕΕ στην αποτροπή της απώλειας βιοποικιλότητας παγκοσμίως».

Οι στόχοι της στρατηγικής αποσκοπούν στην προστασία και αποκατάσταση της βιοποικιλότητας, στην ενίσχυση της θετικής συμβολής στη γεωργία και τη δασοκομία με σκοπό τη μείωση της πίεσης προς τη βιοποικιλότητα καθώς και την αύξηση της συμβολής της ΕΕ στην παγκόσμια βιοποικιλότητα.

Η έγκριση της εθνικής στρατηγικής για τη βιοποικιλότητα για τα έτη 2014 - 2029 και του πενταετούς Σχεδίου Δράσης πραγματοποιήθηκε με την ΥΑ 40332/8-9-2014 (ΦΕΚ 2383 Β'). Η Στρατηγική απαρτίζεται από 13 Γενικούς Στόχους, οι οποίοι εξειδικεύονται περαιτέρω σε Ειδικούς Στόχους και εξειδικεύεται με το πρώτο πρόγραμμα Δράσης πενταετούς διάρκειας. Οι 13 Γενικοί Στόχοι (ΓΣ) είναι οι ακόλουθοι:

- ΓΣ 1: Αύξηση της διαθέσιμης γνώσης για την εκτίμηση της κατάστασης της βιοποικιλότητας
- ΓΣ 2: Διατήρηση του εθνικού φυσικού κεφαλαίου και αποκατάσταση των οικοσυστημάτων

- ΓΣ 3: Οργάνωση και λειτουργία εθνικού συστήματος προστατευόμενων περιοχών και ενίσχυση των ωφελειών από τη διαχείριση τους
- ΓΣ 4: Διατήρηση των γενετικών πόρων της Ελλάδας – ρυθμίσεις πρόσβασης στους γενετικούς πόρους – δίκαιος και ισότιμος καταμερισμός των ωφελειών που θα προκύψουν από τη χρήση τους
- ΓΣ 5: Ενίσχυση της συνέργειας των κύριων τομεακών πολιτικών με τη διατήρηση της βιοποικιλότητας – θέσπιση κινήτρων
- ΓΣ 6: Διατήρηση της ποικιλότητας του τοπίου
- ΓΣ 7: Πρόληψη και μείωση των επιπτώσεων στη βιοποικιλότητα λόγω της κλιματικής αλλαγής
- ΓΣ 8: Προστασία της βιοποικιλότητας από τα χωροκατακτητικά ξενικά είδη (invasive alien species)
- ΓΣ 9: Ενίσχυση της διεθνούς και διακρατικής συνεργασίας για την προστασία της βιοποικιλότητας
- ΓΣ 10: Αναβάθμιση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας της δημόσιας διοίκησης σε σχέση με την προστασία της βιοποικιλότητας
- ΓΣ 11: Ενσωμάτωση της διατήρησης της βιοποικιλότητας στο αξιακό σύστημα της κοινωνίας
- ΓΣ 12: Συμμετοχή της κοινωνίας στη διατήρηση της βιοποικιλότητας
- ΓΣ 13: Αποτίμηση των οικοσυστημικών υπηρεσιών στην Ελλάδα και προβολή της αξίας της ελληνικής βιοποικιλότητας.

Το εθνικό θεσμικό πλαίσιο σε σχέση με την προστασία και διαχείριση της φύσης και της βιοποικιλότητας αφορά κυρίως στις Κοινές Υπουργικές Αποφάσεις (ΚΥΑ) με τις οποίες έγινε η εναρμόνιση των Οδηγιών 92/43/ΕΟΚ και 2009/147/ΕΚ.

Ο ν. 3937/2011 για τη «Διατήρηση της Βιοποικιλότητας» στοχεύει στην επικαιροποίηση των κατευθύνσεων και του θεσμικού πλαισίου του ν. 1650/1986 (όπως ισχύει) για την προστασία του περιβάλλοντος. Η σημαντικότερη χωρική διάσταση του νόμου είναι η «θεσμική κατοχύρωση» των περιοχών Natura 2000, με την παρουσίαση του εθνικού καταλόγου περιοχών που έχουν ενταχθεί στο Κοινοτικό δίκτυο και τον καθορισμό ελάχιστων ρυθμίσεων για την προστασία και διαχείρισή τους. Ο εθνικός κατάλογος περιοχών του Δικτύου Natura 2000 αναθεωρήθηκε σύμφωνα με την ΚΥΑ 50743/11-12- 2017 (ΦΕΚ 4432 Β΄/ 2017). Σύμφωνα με τον ν. 4685/2020 (ΦΕΚ 92 Α΄) συστήνονται είκοσι τέσσερις (24) Μονάδες Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών (ΜΔΠΠ) που καλύπτουν το σύνολο των Προστατευόμενων Περιοχών.

Τα σημαντικότερα εργαλεία του Συστήματος Διακυβέρνησης Προστατευόμενων Περιοχών (ΠΠ), είναι τα εξής:

- η Εθνική Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα και το Πενταετές Σχέδιο Δράσης
- το Πλαίσιο Δράσεων Προτεραιότητας για το δίκτυο Natura 2000
- τα Προεδρικά Διατάγματα χαρακτηρισμού, οριοθέτησης και όρων προστασίας και χρήσεων γης των προστατευόμενων περιοχών
- τα εγκεκριμένα Σχέδια Διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών

- τα εγκεκριμένα Σχέδια Δράσης προστασίας ειδών και τύπων οικοτόπων.

3.2.3 Περιβαλλοντικές επιδράσεις στην ανθρώπινη υγεία, θόρυβος, ατμοσφαιρική ρύπανση, βιομηχανική επικινδυνότητα

Δημόσια υγεία και περιβάλλον

Η ανθρώπινη υγεία προστατεύεται μέσω των εθνικών πολιτικών και σχετίζεται με τους στόχους της περιβαλλοντικής πολιτικής για την κλιματική αλλαγή, τη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, του θορύβου και τη διαχείριση των στερεών αποβλήτων και των υδάτινων πόρων. Στις βασικές αρχές που διέπουν τις πολιτικές της Εθνικής Στρατηγικής δημόσιας υγείας στον ν. 4675/2020 (ΦΕΚ 54 Α'), όπως αυτές υλοποιούνται από την Πολιτεία μέσω των αρμόδιων φορέων της λαμβάνεται υπόψη η περιβαλλοντική διάσταση και ειδικότερα:

- η αποτύπωση των συμπεριφορικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών παραγόντων κινδύνου για την υγεία
- η παρέμβαση και αποτελεσματική διαχείριση των κινδύνων για την υγεία των πολιτών, καθώς και των κινδύνων που προκύπτουν από την κλιματική αλλαγή και τη μετακίνηση μεγάλων τμημάτων πληθυσμού.

Στο πλαίσιο της Εθνικής Στρατηγικής Δημόσιας Υγείας, εκπονείται πενταετές Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τη Δημόσια Υγεία, το οποίο καθορίζει τις επιμέρους δράσεις και τα προγράμματα για την προαγωγή της υγείας των πολιτών και είναι δεσμευτικό για τις δημόσιες αρχές και τις υπηρεσίες υγείας.

Ακουστικό περιβάλλον

Σχετικά με τις εκπομπές θορύβου, έχει εκδοθεί η ΚΥΑ 13586/724 (ΦΕΚ 384 Β' / 2006) «Καθορισμός μέτρων, όρων και μεθόδων για την αξιολόγηση και τη διαχείριση του θορύβου στο περιβάλλον, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2002/49/ΕΚ "σχετικά με την αξιολόγηση και τη διαχείριση του περιβαλλοντικού θορύβου" του Συμβουλίου της 25.6.2002». Με την απόφαση αυτή αποσκοπείται ο καθορισμός των αναγκαίων μέτρων, όρων και διαδικασιών ώστε να προλαμβάνονται και να περιορίζονται οι δυσμενείς επιπτώσεις, από την έκθεση στον περιβαλλοντικό θόρυβο.

Επίσης, έχει εκδοθεί και η ΚΥΑ 37393/2028 (ΦΕΚ 1418 Β' / 2003) «Μέτρα και όροι για τις εκπομπές θορύβου στο περιβάλλον από εξοπλισμό προς χρήση σε εξωτερικούς χώρους», όπως τροποποιήθηκε από την ΚΥΑ ΗΠ 9272/471/2007 (ΦΕΚ 286 Β' / 2007).

Ατμοσφαιρική ρύπανση

Για την αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, το 1996 η ΕΕ εξέδωσε την Οδηγία Πλαίσιο για την ποιότητα της ατμόσφαιρας (96/62) και στη συνέχεια Οδηγίες που θεσπίζουν τις οριακές τιμές για τις συγκεντρώσεις των ρύπων στην ατμόσφαιρα (1999/30, 2000/69). Η αναθεώρηση των ορίων για το όζον για το 2010 έγινε με βάση την Οδηγία 2002/3. Επίσης, το 2001 εκδόθηκε Οδηγία για τα Εθνικά Ανώτατα Όρια Εκπομπών (2001/81). Οι στόχοι της Εθνικής Στρατηγικής για την αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης αναφέρονται κυρίως στην τήρηση των ορίων που θέτουν οι Οδηγίες

για την ποιότητα της ατμόσφαιρας στο αστικό περιβάλλον, καθώς και στην επίτευξη των στόχων της Οδηγίας 2001/81.

Βιομηχανική επικινδυνότητα

Για την αντιμετώπιση της βιομηχανικής επικινδυνότητας και των ατυχημάτων μεγάλης έκτασης, έχει καταρτιστεί ένα θεσμικό πλαίσιο σε Ευρωπαϊκό επίπεδο και την Εθνική νομοθεσία με σκοπό την αναγνώριση των κινδύνων από τις «εγκαταστάσεις SEVESO», την καταστολή των συμβάντων/μεγάλων ατυχημάτων, την αποτελεσματική αντιμετώπιση των εκτάκτων αναγκών και την διαχείριση των συνεπειών στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον. Προϋπόθεση για την επίτευξη του σκοπού αυτού είναι η συνέργεια και η συνεργασία των εμπλεκόμενων Φορέων σε όλα τα επίπεδα Διοίκησης.

Σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, το Θεσμικό Πλαίσιο για την αντιμετώπιση της Βιομηχανικής Επικινδυνότητας αρχικά διαμορφώθηκε από την Οδηγία SEVESO I (82/501/ΕΟΚ). Η Οδηγία SEVESO I τροποποιήθηκε δύο φορές, με τις οδηγίες 87/216/ΕΟΚ και 88/610/ΕΟΚ και αντικαταστάθηκε από την Οδηγία SEVESO II (96/82/ΕΚ). Σήμερα βρίσκεται σε ισχύ η Οδηγία SEVESO III (2012/18/ΕΕ).

Η εθνική νομοθεσία ενσωμάτωσε τις Οδηγίες SEVESO I και II, με τις αντίστοιχες Υπουργικές Αποφάσεις 18187/272 (3/3/1988) και 5697/590 (16/3/2000), ενώ με την Υπουργική Απόφαση 12044/613 (19/3/2007) η οποία αντικατέστησε τις δύο προηγούμενες, ενσωματώθηκαν οι διατάξεις της Οδηγίας SEVESO II 96/82/ΕΚ, όπως τροποποιήθηκε από την 2003/105/ΕΚ. Η ισχύουσα Απόφαση είναι η 172058/17-2-2016 (ΦΕΚ 354 Β') για τον καθορισμό κανόνων, μέτρων και όρων για την αντιμετώπιση κινδύνων από ατυχήματα μεγάλης έκτασης σε εγκαταστάσεις ή μονάδες, λόγω της ύπαρξης επικίνδυνων ουσιών, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2012/18/ΕΕ (SEVESO III).

Η Απόφαση αυτή αφορά εγκαταστάσεις που αποτελούν τον συνολικό χώρο που τελεί υπό τον έλεγχο του φορέα εκμετάλλευσης όπου υπάρχουν επικίνδυνες ουσίες σε μία ή περισσότερες μονάδες, συμπεριλαμβανομένων των κοινών ή συναφών υποδομών ή δραστηριοτήτων (άρθρο 3). Οι εγκαταστάσεις κατατάσσονται σε κατώτερης ή ανώτερης βαθμίδας.

Η ανάλυση κινδύνου εξειδικεύεται στα Ειδικά (ή εξωτερικά) Σχέδια Αντιμετώπισης Τεχνολογικών Ατυχημάτων Μεγάλης Έκτασης (ΣΑΤΑΜΕ) που καταρτίζονται από τις Περιφέρειες για τον χώρο εκτός των εγκαταστάσεων SEVESO ανώτερης βαθμίδας, στα οποία λαμβάνονται υπόψη οι Μελέτες Ασφαλείας, συμπεριλαμβανομένων των εσωτερικών σχεδίων έκτακτης ανάγκης, καθώς και οι Κοινοποιήσεις και οι εκθέσεις Πολιτικής Πρόληψης Μεγάλων Ατυχημάτων των εγκαταστάσεων ανώτερης βαθμίδας.

3.2.4 Υδατικοί πόροι

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει συμπεριλάβει στις άμεσες προτεραιότητές της την υψηλή ποιότητα των υπόγειων και επιφανειακών υδατικών πόρων. Η περιβαλλοντική πολιτική των υδάτων αφορά κυρίως την εφαρμογή δύο Οδηγιών, της 2000/60/ΕΚ «Οδηγία - Πλαίσιο των Υδάτων» (ΟΠΥ) και της 2007/60/ΕΚ «Αξιολόγηση και διαχείριση κινδύνων πλημμύρας». Από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ορίζονται οι κατάλληλες κατευθύνσεις για την εφαρμογή της πολιτικής των υδάτων.

Με την Οδηγία - Πλαίσιο για τα Νερά (2000/60/ΕΚ) και τις επιμέρους συμπληρωματικές Οδηγίες, τέθηκαν σε επίπεδο ΕΕ οι βάσεις για την ολοκληρωμένη προσέγγιση της προστασίας και διαχείρισης των υδάτων. Άμεσος στόχος είναι να σταματήσει η υποβάθμιση της ποιότητας των νερών. Μακροπρόθεσμος στόχος είναι να αποκτήσουν έως το 2015 όλα τα νερά στην Ευρωπαϊκή Ένωση «καλή ποιότητα» που θα ανταποκρίνεται σε αυστηρά οικολογικά και χημικά πρότυπα. Σε σύγκριση με προγενέστερες αντιλήψεις, η νέα αυτή πολιτική εισάγει καινοτόμες θέσεις όπως μεταξύ άλλων είναι η ολοκληρωμένη διαχείριση, η διαχείριση σε επίπεδο υδρολογικής λεκάνης (και διασυνοριακής), η αναγνώριση των αναγκών σε νερό των οικοσυστημάτων και η σημασία της συμμετοχής του πολίτη στον σχεδιασμό, τη λήψη των αποφάσεων και την παρακολούθηση της εφαρμογής της πολιτικής για τα νερά. Κεντρική ιδέα αποτελεί η ολοκληρωμένη διαχείριση των υδάτων στη γεωγραφική κλίμακα των Λεκανών Απορροής Ποταμών, η έννοια των οποίων επαναπροσδιορίζεται ώστε να περιλάβει τα εσωτερικά επιφανειακά (ποταμοί, λίμνες), τα υπόγεια ύδατα, τα μεταβατικά (δέλτα, εκβολές ποταμών) και τα παράκτια οικοσυστήματα.

Η Οδηγία - Πλαίσιο για τα Νερά ενσωματώθηκε στην εθνική νομοθεσία με τον ν. 3199/2003 (ΦΕΚ 280 Α') «Προστασία και διαχείριση υδάτων - Εναρμόνιση με την Οδηγία 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23^{ης} Οκτωβρίου». Ακόμη, έχει εκδοθεί και το ΠΔ 51/2007 (ΦΕΚ 54 Α') «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για την ολοκληρωμένη προστασία και διαχείριση των υδάτων σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ “για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων” του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23^{ης} Οκτωβρίου 2000». Σύμφωνα με το ΠΔ 51/2007, «κάθε Υδατικό Διαμέρισμα (ΥΔ) εκπονεί Σχέδιο Διαχείρισης κάθε 6 χρόνια. Το Σχέδιο Διαχείρισης περιλαμβάνει Πρόγραμμα Μέτρων και Πρόγραμμα Παρακολούθησης».

Για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων εφαρμόζεται η Οδηγία 91/271/ΕΟΚ (τροποποιήθηκε με την Οδηγία 98/15/ΕΚ) που έχει ενσωματωθεί στο εθνικό δίκαιο με την ΚΥΑ 5673/400/1997 (ΦΕΚ 192 Β') «Μέτρα και Όροι για την επεξεργασία των Αστικών Λυμάτων».

Σύμφωνα με την Οδηγία - Πλαίσιο για τα Ύδατα, αποτελεί υποχρέωση η εκπόνηση Σχεδίων Διαχείρισης σε επίπεδο «Περιοχής Λεκάνης Απορροής Ποταμού», που αντιστοιχεί στα Υδατικά Διαμερίσματα, με σκοπό την ενίσχυση των διαδικασιών προστασίας και διατήρησης των υδατικών πόρων και των οικοσυστημάτων που υποστηρίζουν. Στόχος της Οδηγίας είναι η επίτευξη της καλής κατάστασης όλων των υδατινών σωμάτων και επιπλέον η διατήρησή της, στα σώματα εκείνα στα οποία η κατάσταση χαρακτηρίζεται ήδη ως καλή. Τα Σχέδια Διαχείρισης καταγράφουν την υφιστάμενη κατάσταση των υδάτων, θέτουν τους στόχους για την κατάστασή τους στο τέλος του εξαετούς κύκλου και καθορίζουν το Πρόγραμμα Μέτρων για την επίτευξη των στόχων αυτών.

Σύμφωνα με την Απόφαση της Εθνικής Επιτροπής Υδάτων «Καθορισμός των Λεκανών Απορροής Ποταμών της Χώρας και ορισμός των αρμόδιων Περιφερειών για τη διαχείριση και προστασία τους» (ΦΕΚ 1383 Β'/ 2010 και διόρθωση σφάλματος, ΦΕΚ 1572 Β'/ 2010), καθορίστηκαν 45 Λεκάνες Απορροής Ποταμών, οι οποίες υπάγονται σε 14 Περιοχές Λεκανών Απορροής Ποταμών (που αντιστοιχούν στον όρο Υδατικά Διαμερίσματα του άρ. 3 του ΠΔ 51/2007).

Το 2008 υπεγράφη το πρωτόκολλο για την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών της Μεσογείου (2009/89/CE L34 4.2.2009), στη σύμβαση για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος και των παράκτιων περιοχών της Μεσογείου. Η ολοκληρωμένη διαχείριση των

παράκτιων ζωνών αποτελεί συνιστώσα της ολοκληρωμένης θαλάσσιας πολιτικής της ΕΕ, την οποία ενέκρινε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη Λισσαβόνα, στις 13 και 14 Δεκεμβρίου 2007.

Η εφαρμογή της Οδηγίας 2007/60/ΕΚ για τη διαχείριση του πλημμυρικού κινδύνου, ενσωματώθηκε στο εθνικό δίκαιο το 2010 με την ΚΥΑ Η.Π 31822/1542/Ε103 (ΦΕΚ 1108 Β' / 2010). Ο ρόλος και οι αρμοδιότητες όλων των εμπλεκόμενων Φορέων στη διαχείριση του κινδύνου των πλημμυρών περιγράφονται στη σχετική νομοθεσία, σύμφωνα με το υπ' αριθ. 7824/16-11-2011 έγγραφο της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας -Δ/ση Σχεδιασμού και Αντιμετώπισης Εκτάκτων Αναγκών του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη.

Τέλος, η Θαλάσσια Στρατηγική για την προστασία και διαχείριση των θαλάσσιων υδάτων διατυπώνεται στον ν. 3983/2011 (ΦΕΚ 144 Α'), με τον οποίο ενσωματώθηκε στο εθνικό δίκαιο η Οδηγία 2008/56/ΕΚ.

Η πολιτική για την προστασία των υδάτων σχετίζεται σε μεγάλο βαθμό με δύο άλλες βασικές κατευθύνσεις της περιβαλλοντικής πολιτικής, που είναι η διατήρηση της βιοποικιλότητας και η προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.

3.2.5 Έδαφος - Απόβλητα

Ο σημαντικότερος στόχος προστασίας των εδαφών είναι η προστασία από τον κίνδυνο που προκαλεί η διαδικασία της απερίμωσης. Η Ελλάδα συγκαταλέγεται στις χώρες που πλήττονται από το φαινόμενο της ερημοποίησης ως συνδυασμένο αποτέλεσμα των βιογεωκλιματικών χαρακτηριστικών της και της υπερεκμετάλλευσης των φυσικών της πόρων. Με τον ν. 2468/1997, επικυρώθηκε από την Ελλάδα η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την καταπολέμηση της ερημοποίησης.

Σημαντική παράμετρο που επηρεάζει την κατάσταση του εδαφικού παράγοντα αποτελούν επίσης τα απόβλητα. Με τον ν. 4042/2012, (ΦΕΚ 24 Α') με τον οποίο ενσωματώθηκε στο εθνικό δίκαιο η Οδηγία 2008/98/ΕΚ, ρυθμίζεται συνολικά η διαχείριση των αποβλήτων, ώστε να προστατεύεται το περιβάλλον και η ανθρώπινη υγεία και να εξοικονομούνται οι φυσικοί πόροι, μέσω της επαναχρησιμοποίησης και της ανακύκλωσης, καθώς και της ανάκτησης υλικών ή/και ενέργειας από τα απόβλητα. Με τον νόμο αυτό θεσπίζονται ενιαίοι κανόνες διαχείρισης για όλα τα είδη αποβλήτων, με ενσωμάτωση ειδικών ρυθμίσεων για τα επικίνδυνα απόβλητα. Κύριος στόχος είναι η μετάβαση σε μια κοινωνία ανακύκλωσης, με υψηλό επίπεδο αποδοτικότητας των πόρων. Στο πλαίσιο αυτό, λαμβάνονται τα κατάλληλα μέτρα για να προωθηθεί η επαναχρησιμοποίηση προϊόντων και οι δραστηριότητες προετοιμασίας προς επαναχρησιμοποίηση, καθώς και η προώθηση της ανακύκλωσης υψηλής ποιότητας.

Το Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων (ΕΣΔΑ) είναι στρατηγικός και πολιτικός σχεδιασμός της χώρας για τη διαχείριση των αποβλήτων της. Η σύνταξη Σχεδίων Διαχείρισης αποτελεί υποχρέωση των κρατών μελών της ΕΕ και απορρέει από το άρθρο 28 της Οδηγίας 2008/98/ΕΚ για τα απόβλητα. Το ΕΣΔΑ αφορά περίοδο 10 ετών και αξιολογείται κάθε 5 χρόνια και, εφόσον απαιτείται, αναθεωρείται σύμφωνα με τα προβλεπόμενα του ν. 4685/2020 (ΦΕΚ 92 Α'). Η έγκριση του ΕΣΔΑ πραγματοποιήθηκε σύμφωνα με την Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου 39/31-8-2020 (ΦΕΚ 185 Α'). Επίσης έχουν εκδοθεί:

- η ΚΥΑ οικ. 51373/4684/15-12-2015 (ΦΕΚ 270 6Β') «Κύρωση του Εθνικού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων (ΕΣΔΑ) και του Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου Πρόληψης Δημιουργίας Αποβλήτων».
- η ΚΥΑ 8668/2007 (ΦΕΚ 287 Β') «Έγκριση Εθνικού Σχεδιασμού Διαχείρισης Επικίνδυνων Αποβλήτων».

Επιπλέον, η Κυκλική Οικονομία, σύμφωνα με τη σχετική Ευρωπαϊκή Στρατηγική, στηρίζεται στην ορθή αξιοποίηση των πόρων, στην ιδέα της ανακύκλωσης- επαναχρησιμοποίησης και στο μοντέλο της βιομηχανικής συμβίωσης. Επιδιώκει και ενθαρρύνει τη χρήση δευτερογενών υλικών και αποβλήτων ως παραγωγικών πόρων και χρήσιμων υλικών, προσδίδοντας μια αειφορική διάσταση στο παραγωγικό μοντέλο.

3.2.6 Ενέργεια και κλιματική αλλαγή

Η κλιματική αλλαγή αναμένεται να επηρεάσει σημαντικά διάφορους τομείς των ανθρώπινων δραστηριοτήτων. Οι μεταβολές στη διαθεσιμότητα ύδατος θα έχουν άμεσες επιπτώσεις στην εφαρμογή άλλων πολιτικών όπως π.χ. η αγροτική παραγωγή και η παραγωγή ενέργειας. Σχετικά με την υλοποίηση των στόχων της ΕΕ, οι κατευθύνσεις της Λευκής Βίβλου αφορούν κυρίως στην ενσωμάτωση σε υφιστάμενες πολιτικές, όπως των υδάτων και της βιοποικιλότητας, μέσα από τα σχέδια διαχείρισης λεκανών απορροής ποταμών καθώς και τα σχέδια διαχείρισης των περιοχών του δικτύου Natura 2000.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε τον οδικό χάρτη για μια οικονομία χαμηλών εκπομπών CO₂ έως το 2050 (COM(2011) 112 τελικό1), ο οποίος έχει ως στόχο να συνεισφέρει στην κεντρική πολιτική της ΕΕ για μια Ευρώπη με υψηλή αποδοτικότητα των πόρων που διαθέτει. Στο πλαίσιο αυτό προτείνει συγκεκριμένες στρατηγικές για την επίτευξη μιας οικονομίας χαμηλών εκπομπών CO₂ και αειφόρο ανάπτυξη έως το 2050.

Στις 15 Δεκεμβρίου 2011, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε την Ανακοίνωση «Ενεργειακός χάρτης 2050». Δεδομένου ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει θέσει ως στόχο τη μείωση των αερίων του θερμοκηπίου κατά 80-95% των επιπέδων του 1990 μέχρι το 2050, ο ενεργειακός αυτός χάρτης διερευνά τους τρόπους επίτευξης αυτού του στόχου, παράλληλα βέβαια με την εξασφάλιση ασφάλειας στην παροχή ενέργειας προς τους καταναλωτές και την ανταγωνιστικότητα σε αυτόν τον σημαντικό τομέα. Με βάση την ανακοίνωση αυτή, προωθείται μακροπρόθεσμο ευρωπαϊκό πλαίσιο σε συνεργασία με όλους τους ενδιαφερόμενους.

Κύριος άξονας αναφοράς της ευρωπαϊκής ενεργειακής πολιτικής είναι η σταθερή προσήλωση στην ανάγκη αύξησης της ενεργειακής απόδοσης. Η βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης θα συμβάλει σημαντικά στην επίτευξη των στόχων που τίθενται σε εθνικό επίπεδο και αφορούν μέτρα και επενδύσεις ενεργειακής απόδοσης στον κτιριακό τομέα, τη βιομηχανία και τις μεταφορές. Για τον σκοπό αυτό έχουν θεσμοθετηθεί οι νόμοι:

- ν. 3855/2010 (ΦΕΚ 95 Α') «Μέτρα για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης κατά την τελική χρήση, ενεργειακές υπηρεσίες και άλλες διατάξεις» σύμφωνα με τον οποίο εναρμονίζεται η ελληνική νομοθεσία με την Οδηγία 2006/32/ΕΚ,

- ν. 4122/2013 (ΦΕΚ 42 Α΄) «Ενεργειακή Απόδοση Κτιρίων - Εναρμόνιση με την Οδηγία 2010/31/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και λοιπές διατάξεις» σύμφωνα με τον οποίο εναρμονίζεται η ελληνική νομοθεσία με την Οδηγία 2010/31/ΕΕ η οποία αντικαθιστά την προγενέστερη Οδηγία 2002/91/ΕΚ. Για τον σκοπό αυτό έχουν εκδοθεί ο Κανονισμός Ενεργειακής Απόδοσης Κτιρίων - ΚΕΝΑΚ (ΦΕΚ 2367 Β΄/ 2017) και οι Τεχνικές Οδηγίες ΤΕΕ για την ενεργειακή απόδοση κτιρίων (ΦΕΚ 4003 Β΄/ 2017).

Στο Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα - ΕΣΕΚ (ΦΕΚ 4893 Β΄/ 2019) παρουσιάζεται ένας αναλυτικός οδικός χάρτης για την επίτευξη συγκριμένων Ενεργειακών και Κλιματικών Στόχων έως το έτος 2030. Έχει ως στόχο να αποτελέσει το βασικό εργαλείο διαμόρφωσης της εθνικής πολιτικής για την Ενέργεια και το Κλίμα την επόμενη δεκαετία, λαμβάνοντας υπόψη τις συστάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αλλά και τους στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ.

Το Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα καθορίζει πιο φιλόδοξους εθνικούς στόχους για επίτευξη των επιδιώξεων της Ενεργειακής Ένωσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης έως το έτος 2030, τόσο σε σχέση με το αρχικό σχέδιο ΕΣΕΚ, που είχε σταλεί για αξιολόγηση προς τις υπηρεσίες της ΕΕ, όσο και με κεντρικούς ευρωπαϊκούς στόχους που έχουν τεθεί στο πλαίσιο της Ενεργειακής Ένωσης. Πιο συγκεκριμένα:

- θέτει υψηλότερο στόχο μείωσης εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, για να γίνει δυνατή η μετάβαση σε μια οικονομία κλιματικής ουδετερότητας έως το έτος 2050,
- αυξάνει τον στόχο για διείσδυση των ΑΠΕ στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας,
- ενισχύει τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης θέτοντας πιο φιλόδοξο στόχο εξοικονόμησης ενέργειας και
- δρομολογεί τη δέσμευση για την απολιγνιτοποίηση του τομέα της ηλεκτροπαραγωγής, οδηγώντας σε ριζικό μετασχηματισμό τον ενεργειακό τομέα.

Για την επίτευξη των στόχων του Εθνικού Σχεδίου για την Ενέργεια και το Κλίμα, ιδιαίτερη σημασία έχουν οι βασικές Προτεραιότητες Πολιτικής για κάθε διάσταση του Εθνικού Σχεδίου. Οι Προτεραιότητες Πολιτικής αποτελούν τους άξονες για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή-υλοποίηση συγκεκριμένων μέτρων πολιτικής. Σε αρκετές περιπτώσεις, τα Μέτρα Πολιτικής αποτελούν συνδυασμό επιμέρους Μέτρων και Προτεραιοτήτων, τα οποία θα εξειδικευτούν σταδιακά την περίοδο 2021-2030 με την εφαρμογή του ΕΣΕΚ.

Το 2016 εγκρίθηκε από το Υ.Π.ΕΝ. η Εθνική Στρατηγική για την Προσαρμογή στη Κλιματική Αλλαγή που αφορά την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής σε επίπεδο χώρας με συγκεκριμένες δράσεις προσαρμογής σε όλους τους τομείς καθώς και την αξιοποίηση της εμπειρίας της Τράπεζας της Ελλάδος και της διεπιστημονικής Επιτροπής Μελέτης Επιπτώσεων Κλιματικής Αλλαγής, σε θέματα όπως οι οικονομικές και λοιπές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Βασικοί στόχοι της ΕΣΠΚΑ είναι:

- η συστηματοποίηση και βελτίωση της διαδικασίας λήψης (βραχυχρόνιων και μακροχρόνιων) αποφάσεων σχετικών με την προσαρμογή
- η σύνδεση της προσαρμογής με την προώθηση ενός βιώσιμου αναπτυξιακού προτύπου μέσα από περιφερειακά/ τοπικά σχέδια δράσης

- η προώθηση δράσεων και πολιτικών προσαρμογής σε όλους τους τομείς της ελληνικής οικονομίας με έμφαση στους πλέον ευάλωτους
- η δημιουργία μηχανισμού παρακολούθησης, αξιολόγησης και επικαιροποίησης των δράσεων και πολιτικών προσαρμογής
- η ενδυνάμωση της προσαρμοστικής ικανότητας της ελληνικής κοινωνίας μέσα από δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης.

3.2.7 Πολιτιστική κληρονομιά - Τοπίο

Η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, συμπεριλαμβανομένης της αρχιτεκτονικής και αρχαιολογικής κληρονομιάς και των ιστορικών τόπων, διέπεται από τον ν. 3028/2002 (ΦΕΚ Α' 153) «Για την προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς». Το θεσμικό πλαίσιο προστασίας είναι επαρκές και υλοποιείται μέσω της κήρυξης ζωνών προστασίας σε όλες τις αναγνωρισμένες περιοχές ιστορικού και αρχαιολογικού ενδιαφέροντος, αλλά και με τη θεσμοθέτηση μέτρων και όρων κατά την αποκάλυψη νέων αρχαιολογικών ευρημάτων.

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση του Τοπίου (υπεγράφη στη Φλωρεντία, στις 20 Οκτωβρίου 2000) αντιμετωπίζει το τοπίο με ιδιαίτερη ευρύτητα. Έτσι, η έννοια του τοπίου επεκτείνεται πέρα από το «φυσικό» ή το «όμορφο» και περιλαμβάνει τόσο τις αστικές περιοχές όσο και την ύπαιθρο ενώ αναφέρεται εξίσου στις «υποβαθμισμένες» περιοχές, στις περιοχές «υψηλής ποιότητας» που ήδη αναγνωρίζονται ως εξαιρετικού κάλλους αλλά και στη μεγάλη πλειονότητα των «καθημερινών» περιοχών. Επιπλέον, ο ορισμός της Σύμβασης υπερβαίνει την οπτική εμπειρία που συναρτάται με μια περιοχή, ώστε να περιλάβει το σύνολο των παραγόντων που γίνονται αντιληπτοί με ενιαίο τρόπο από τον άνθρωπο μέσω του συνόλου των αισθήσεων, της μνήμης, της ιστορίας κ.λπ. Παράλληλα, η Σύμβαση αναγνωρίζει την αξία του τοπίου ως σημαντικού πόρου περιβαλλοντικού και αναπτυξιακού χαρακτήρα και αποδίδει μεγάλη σημασία στον ρόλο της δημόσιας διαβούλευσης για τη λήψη των αποφάσεων σχετικά με την προστασία, τη διαχείριση και το σχεδιασμό του. Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση του Τοπίου κυρώθηκε με τον ν. 3827/2010 «Κύρωση της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για το Τοπίο» (ΦΕΚ Α' 30).

3.3 ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΤΟΥ ΠΠΑ ΠΠ ΜΕ ΑΛΛΑ ΣΧΕΔΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

3.3.1 Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Πελοποννήσου 2014 -2020

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Πελοπόννησος» 2014-2020 εξειδικεύει τη στρατηγική του Συμφώνου Εταιρικής Σχέσης για την Περιφέρεια Πελοποννήσου στο πλαίσιο του Στόχου «Επενδύσεις για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση» και βρίσκεται στο στάδιο που πρόσφατα (Ιούνιος 2020) ολοκληρώθηκε η 4^η αναθεώρησή του.

Η προετοιμασία του προγραμματικού εγγράφου διαπνέεται από το όραμα του μετασχηματισμού της Περιφέρειας σε πρότυπο αειφόρου ανάπτυξης και κοινωνικής συνοχής στην Ελλάδα και στην Ευρώπη με τη μεγιστοποίηση της αξιοποίησης του ανθρώπινου και τεχνολογικού κεφαλαίου.

Στρατηγικός στόχος του Ε.Π. είναι η «Καινοτόμος και αειφόρος αυτοτροφοδοτούμενη εξωστρεφής ανάπτυξη, με διασφάλιση της χωρικής και κοινωνικής συνοχής».

Η εξειδίκευση του προγράμματος στηρίχθηκε στην αναγνώριση των κύριων αναγκών της Περιφέρειας, οι οποίες προκύπτουν είτε από διαρθρωτικά μειονεκτήματά της, είτε από τη μη αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της και συμβάλλουν στην ύπαρξη σοβαρών ανισοτήτων ανάπτυξης μεταξύ της Περιφέρειας Πελοποννήσου και των μέσων όρων αντίστοιχων στοιχείων της Χώρας. Η ικανοποίηση αυτών των αναγκών με αντίστοιχες παρεμβάσεις και με την υποστήριξη Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων κατά τη περίοδο 2014-2020, αποτελεί τη βάση της στρατηγικής της Περιφέρειας, στο πλαίσιο της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020». Παράλληλα, η αναπτυξιακή στρατηγική της Περιφέρειας συμβάλλει στους στόχους της Χώρας, σε σχέση με τη Στρατηγική αυτή. Στο πλαίσιο αυτό, το Ε.Π. περιλαμβάνει τις παρακάτω αναπτυξιακές προτεραιότητες:

- Τη διεύρυνση και την αναβάθμιση των ερευνητικών υποδομών της Περιφέρειας Πελοποννήσου καθώς και τη λειτουργία ερευνητικών δικτύων με κατεύθυνση της προαγωγής της έρευνας και της καινοτομίας, σύμφωνα με τις ανάγκες του παραγωγικού και κοινωνικού ιστού της Περιφέρειας, με την προώθηση και την αξιοποίηση ΤΠΕ.
- Την ανάσχεση της συρρίκνωσης της παραγωγικής/ επιχειρηματικής δραστηριότητας και την ενδυνάμωση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων, με παράλληλη προσέλκυση επιχειρηματικών επενδύσεων, για διεύρυνση της επιχειρηματικής βάσης, με αιχμή την καινοτομία.
- Την ανάπτυξη, αξιοποίηση και αύξηση της συμμετοχής του ανθρώπινου δυναμικού στην αγορά εργασίας, την ενεργό ένταξη και ενσωμάτωση, κοινωνικά και οικονομικά, ευπαθών ομάδων.
- Τη συμπλήρωση - ολοκλήρωση διατηρήσιμων υποδομών, για την ανάπτυξη και την απασχόληση.
- Την προστασία του περιβάλλοντος και των πόρων και τη μετάβαση σε μια οικονομία φιλική στο περιβάλλον και με επάρκεια πόρων για ανάπτυξη, απασχόληση και αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.
- Τη βελτίωση της θεσμικής επάρκειας στη δημόσια διοίκηση και διοικητική μεταρρύθμιση για μια αποτελεσματική δημόσια διοίκηση και αυτοδιοίκηση.
- Την ενδυνάμωση της χωρικής συνοχής και της ανάπτυξης, για άρση των ενδοπεριφερειακών κοινωνικοοικονομικών ανισοτήτων.

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα διαρθρώνεται στους Άξονες Προτεραιότητας που ακολουθούν και αξιοποιούν το σύνολο των Θεματικών Στόχων που προβλέπονται από το υφιστάμενο κανονιστικό πλαίσιο.

ΑΠ1: Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, της ελκυστικότητας και της εξωστρέφειας της Περιφέρειας (ιδιαίτερα των ΜΜΕ), μετάβαση στην ποιοτική επιχειρηματικότητα με αιχμή την καινοτομία και αύξηση της περιφερειακής προστιθέμενης αξίας

ΑΠ2Α: Ανάπτυξη και αξιοποίηση ικανοτήτων ΕΚΤ ανθρώπινου δυναμικού-Ενεργός κοινωνική ενσωμάτωση

ΑΠ2Β: Υποδομές Υποστήριξης Ανθρώπινου Δυναμικού

ΑΠ3: Προστασία του περιβάλλοντος - μετάβαση σε μία οικονομία φιλική στο περιβάλλον

ΑΠ4: Ανάπτυξη - εκσυγχρονισμός - συμπλήρωση υποδομών για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη.

Σε ότι αφορά στην «Ολοκληρωμένη Προσέγγιση στην Εδαφική Ανάπτυξη», η οποία περιγράφεται στο Κεφάλαιο 4 του Επιχειρησιακού Προγράμματος Περιφέρειας Πελοποννήσου 2014 -2020, κύριο χαρακτηριστικό στοιχείο της χωροταξικής διάρθρωσης και χωρικής οργάνωσης της Περιφέρειας Πελοποννήσου αποτελεί ο πολλαπλός αναπτυξιακός дуΐσμός της Περιφέρειας. Αυτός ο дуΐσμός εκφράζεται, αφενός μέσω των διαφοροποιήσεων που υφίστανται μεταξύ των Περιφερειακών Ενοτήτων (πρώην Νομών), αφετέρου μέσω των διαφοροποιήσεων της διάρθρωσης του παραγωγικού και κοινωνικού ιστού μεταξύ των ορεινών / ημιορεινών εσωτερικών ζωνών και των αστικών και ημιαστικών κέντρων της. Επίσης, στο συγκεκριμένο Κεφάλαιο του Προγράμματος αναφέρεται ότι, με βάση τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τους ρόλους των αστικών κέντρων της Περιφέρειας Πελοποννήσου, σε σχέση και με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των εσωτερικών ζωνών κάθε Περιφερειακής Ενότητας θα αξιοποιηθούν με τον ορθολογικότερο τρόπο τα προβλεπόμενα στα σχέδια των νέων κανονισμών «εργαλεία» χωρικής ανάπτυξης «Προγράμματα Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων». Στο πλαίσιο αυτών των προσεγγίσεων για τη χωρική ανάπτυξη, αξιοποιούνται κατά τον βέλτιστο τρόπο οι «Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις (ΟΧΕ)», με τη χρήση όλων των Ταμείων και άλλων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.

3.3.2 Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού

Η Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020-2025¹ περιλαμβάνει τις αρχές, τους μηχανισμούς και τα έργα που θα υλοποιήσουν τους στόχους του ψηφιακού μετασχηματισμού της χώρας. Σύμφωνα με αυτή τη στρατηγική, οι στόχοι είναι επτά:

1. Η εξυπηρέτηση των αναγκών των πολιτών άμεσα και αποτελεσματικά μέσω ενός ψηφιακού κράτους.
2. Η προαγωγή και η ανάπτυξη των ψηφιακών δεξιοτήτων για όλους τους Έλληνες.
3. Ο μετασχηματισμός της χώρας ως το πιο πρόσφορο έδαφος ευδοκίμησης ψηφιακών επιχειρήσεων.
4. Η παροχή βοήθειας σε κάθε επιχείρηση ώστε να καταστεί ψηφιακή.
5. Η απελευθέρωση της παραγωγικής αξίας των δεδομένων του Δημοσίου.
6. Η ικανότητα του Έλληνα πολίτη να εργαστεί αξιόπιστα μέσω Διαδικτύου.
7. Η ένταξη σύγχρονων τεχνολογιών σε όλους τους τομείς της οικονομίας.

¹ <https://digitalstrategy.gov.gr/>

Το σχέδιο που έχει καταρτίσει το υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης στηρίζεται σε 18 βασικές αρχές, ορισμένες από τις οποίες περιλαμβάνονται και στο eGovernment Action Plan 2016-2020 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Πρόκειται για αρχές που διαφοροποιούν τον μέχρι σήμερα σχεδιασμό στα έργα τεχνολογίας του δημοσίου, δεκάδες από τα οποία ολοκληρώθηκαν χωρίς να προσφέρουν τις αντίστοιχες υπηρεσίες στους πολίτες. Ειδικότερα οι 18 αρχές είναι οι ακόλουθες:

1. Ψηφιακή παροχή υπηρεσιών ως προεπιλογή (digital by default).
2. Διασυνοριακές υπηρεσίες ως προεπιλογή (cross-border by default).
3. Παροχή ολοκληρωμένων υπηρεσιών (inclusive by default).
4. Αρχή μόνο μίας φορές (once-only principle) για την παροχή δεδομένων πολιτών και επιχειρήσεων προς το Δημόσιο.
5. Ιδιωτικότητα και προστασία δεδομένων, με ενσωμάτωσή τους από τη φάση του σχεδιασμού (Personal Data Protection by design and by default).
6. Διαλειτουργικότητα ως προεπιλογή (interoperability by default), με πρόβλεψη κατά το σχεδιασμό δημοσίων υπηρεσιών για την απρόσκοπτη λειτουργία σε όλη την Ενιαία Αγορά και σε οργανωσιακά σιλό, στη βάση της ελεύθερης μετακίνησης δεδομένων και ψηφιακών υπηρεσιών στην ΕΕ.
7. Ανοιχτότητα και διαφάνεια (openness/ transparency by default), με το σχεδιασμό των έργων με ανοιχτά πρότυπα και ανοιχτό λογισμικό και το διαμοιρασμό δεδομένων ανάμεσα σε δημόσιους φορείς, την παροχή δυνατότητας σε πολίτες και επιχειρήσεις για έλεγχο πρόσβασης των δεδομένων τους και διόρθωση τους, παρακολούθηση διοικητικών διαδικασιών που τους αφορούν, και εμπλοκή ενδιαφερομένων μερών στη σχεδίαση και την παροχή υπηρεσιών.
8. Έμφαση στην εξυπηρέτηση του πολίτη: σχεδιασμός των υπηρεσιών, συστημάτων και των διεπαφών τους με βάση τις ανάγκες του πολίτη (πολιτο-κεντρική προσέγγιση).
9. Έμφαση στην ευχρηστία των υπηρεσιών, διαθεσιμότητα τους σε βάση 24/7.
10. Θεσμοθέτηση και υλοποίηση δίγλωσσης πρόσβασης στις εξωστρεφείς διεπαφές πληροφοριακών συστημάτων (πιθανώς με τη χρήση συστημάτων και υποδομών αυτόματης μετάφρασης).
11. Συλλογή στοιχείων από τη βάση ή την πηγή, αντί για εκ των υστέρων καταχώρησή τους.
12. Μια μοναδική πηγή για κάθε στοιχείο (αρχή DRY - Don't Repeat Yourself).
13. Συλλογή μόνο κωδικοποιημένων δεδομένων.
14. Μοναδικό σημείο εισόδου και πολυκαναλικές υπηρεσίες.
15. Υιοθέτηση ανοιχτών προτύπων.
16. Υλοποίηση πληροφοριακών συστημάτων αποκλειστικά πάνω σε νεφοϋπολογιστικές υποδομές υπηρεσίες.

17. Υιοθέτηση οριζόντιου σχεδίου αποτύπωσης, διαχείρισης, αξιοποίησης και διασύνδεσης των βασικών και άλλων μητρώων των φορέων του δημοσίου.
18. Συνεχής αξιολόγηση των ηλεκτρονικών υπηρεσιών, από αρμόδια υπηρεσία του κάθε φορέα, όπως και από τους χρήστες των υπηρεσιών (πολίτες ή/ και άλλους φορείς).
19. Κατάργηση των αποκλεισμών και καθολική προσβασιμότητα: οι επανασχεδιαζόμενες ψηφιακές υπηρεσίες θα πρέπει να είναι προσβάσιμες από όλους και όχι μόνο από επιλεγμένες πληθυσμιακές ομάδες που είναι ψηφιακά εξοικειωμένες. Θα πρέπει να καταργούν τους αποκλεισμούς και να καλύπτουν τις ανάγκες ατόμων με αναπηρία, ευπαθών ομάδων, ατόμων που δεν μιλούν ελληνικά καθώς και ατόμων της τρίτης ηλικίας. Αντίστοιχα, θεσμοθετείται και υλοποιείται η δίγλωσση πρόσβαση στις ψηφιακές υπηρεσίες ή τις εξωστρεφείς διεπαφές πληροφοριακών συστημάτων (πιθανώς με τη χρήση συστημάτων και υποδομών αυτόματης μετάφρασης).

Η επίτευξη των στόχων θα βασιστεί τόσο στα υφιστάμενα συνθετικά στοιχεία του ψηφιακού μετασχηματισμού, όπως είναι η πύλη e.gov, τα ΚΕΠ, τα μητρώα δεδομένων, το κέντρο διαλειτουργικότητας (ΚΕΔ), τα μεγάλα πληροφοριακά συστήματα (Τaxis, ΟΠΣ ΕΦΚΑ, κτηματολόγιο κ.λπ.) όσο και σε μια σειρά νέων στοιχείων που θα προστεθούν. Τέτοια θα είναι τα κέντρα ειδοποιήσεων και ταυτοποιήσεων, ο νέος ψηφιακός χάρτης της χώρας, τα αποθετήρια δεδομένων, ο Atlas/eΕΦΚΑ κ.ά.

3.3.3 Στρατηγικό Πλαίσιο Επενδύσεων Μεταφορών (ΣΠΕΜ) 2014 - 2025

Η στρατηγική ανάπτυξης των Μεταφορών της χώρας για την περίοδο 2014- 2025 καθορίζεται από το ΣΠΕΜ, το οποίο εκπονήθηκε υπό την ευθύνη της Ενδιάμεσης Διαχειριστικής Αρχής Μεταφορών (ΕΔΑ Μεταφορών) ως Αρχής Σχεδιασμού και εγκρίθηκε με τη με αρ. 2031/Φ.97/28.11.2014 Απόφαση του Γενικού Γραμματέα Υπ.Υ.Με.Δι. Η 1^η αναθεώρηση του Στρατηγικού Πλαισίου έλαβε χώρα το 2019².

Με την ολοκλήρωση της εφαρμογής των οργανικών μονάδων του ΕΣΠΑ 2014 -2020, ως Αρχή Σχεδιασμού για το ΣΠΕΜ ορίστηκε με τη με αρ. 49971/ΕΥΘΥ508/13.05.2016 (ΦΕΚ 1381/Β/2016) ΚΥΑ σύστασής της η Επιτελική Δομή ΕΣΠΑ Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών (ΕΔΥΜΕΤ/ΥΠΥΜΕ), η οποία συγκροτήθηκε και άρχισε τη λειτουργία της τον Σεπτέμβριο 2017. Η παρούσα έκδοση αποτελεί την 1^η αναθεωρημένη έκδοση του ΣΠΕΜ 2014 -2025, η οποία εκπονήθηκε υπό την ευθύνη της Επιτελικής Δομής ΕΣΠΑ Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών (ΕΔΥΜΕΤ/ΥΠΥΜΕ) και εγκρίθηκε με τη με αρ. πρωτ. ΕΔΥΜΕΤ 783 /07.06.2019 Απόφαση του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών. Η 1^η αναθεώρηση του ΣΠΕΜ παρουσιάζει την πορεία εφαρμογής του (μετά την παρέλευση τριετίας από την έναρξη της εφαρμογής του) και περιλαμβάνει κατάλληλες προσαρμογές των δράσεων, στο πλαίσιο των εγκεκριμένων προτεραιοτήτων πολιτικής του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών, με τρόπο ώστε να καλύπτονται κατ' ελάχιστον τα ακόλουθα:

²[https://www.espa.gr/el/Documents/2127/1st Revision %20Strategic Frame for Transport Investment 2014-2025_Jun2019.pdf](https://www.espa.gr/el/Documents/2127/1st%20Revision%20Strategic%20Frame%20for%20Transport%20Investment%202014-2025_Jun2019.pdf)

- Αποτύπωση της πορείας εφαρμογής των έργων του ΣΠΕΜ με επίκαιρα χρονοδιαγράμματα, λαμβάνοντας υπόψη τυχόν αναθεωρήσεις
- Επικαιροποίηση των προτεραιοτήτων πολιτικής του ΣΠΕΜ όπου κρίθηκε απαραίτητο, ώστε να εκφραστεί η τρέχουσα πολιτική του ΥΠΥΜΕ
- Ένταξη έργων εθνικής ή/και περιφερειακής εμβέλειας, τα οποία έχουν ήδη κριθεί απαραίτητα από τους συναρμόδιους φορείς σε στρατηγικό επίπεδο ή/και ένταξη νέων έργων, που ζητήθηκαν και καλύπτουν τα σχετικά κριτήρια.

Οι κύριες διαπιστώσεις του ΣΠΕΜ στους τομείς των οδικών μεταφορών, των θαλάσσιων μεταφορών - Λιμανιών, του αεροπορικού δικτύου και των εμπορευματικών μεταφορών/ Εφοδιαστική αλυσίδα οι οποίες λήφθηκαν σοβαρά υπόψη στη σύνταξη του ΠΠΑ παρατίθενται επιγραμματικά ακολούθως:

Οδικές Μεταφορές

Οι αυτοκινητόδρομοι στην Ελλάδα αποτελούν τμήμα των ΔΕΔ-Μ που ενώνουν τις χώρες της ΕΕ μεταξύ τους με υποδομές υψηλής ποιότητας. Οι κύριοι άξονες/αυτοκινητόδρομοι της χώρας είναι:

- Ο άξονας ΠΑΘΕ, που ενώνει το νότιο μέρος της χώρας με το βόρειο και τα σύνορα με τη Βόρεια Μακεδονία.
- Η Εγνατία οδός, που ενώνει το δυτικό μέρος της χώρας και κατ' επέκταση την Αδριατική Θάλασσα μέσω της Ηγουμενίτσας με το ανατολικό μέρος της χώρας και τα Ελληνο-Τουρκικά σύνορα.
- Η Ιόνια οδός, που ενώνει το νοτιοδυτικό μέρος της χώρας με το βορειοδυτικό της διασχίζοντας τη δυτική πλευρά της Ελλάδας.
- Οι αυτοκινητόδρομοι στην Πελοπόννησο (Ελευσίνα - Πάτρα - Πύργος - Καλό Νερό - Τσακώνα και Κόρινθος - Τρίπολη - Καλαμάτα με κλάδο προς Σπάρτη), που καλύπτουν αυτή τη σημαντική γεωγραφική ενότητα της χώρας εξυπηρετώντας μεγάλους αριθμούς μετακινήσεων.

Οι αυτοκινητόδρομοι της χώρας έχουν συνολικό μήκος (2017) περίπου 2.128 χλμ. Το συνολικό οδικό δίκτυο, συμπεριλαμβανομένων και των εθνικών και επαρχιακών οδών είναι περίπου 1,5 φορές μικρότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ28.

Ενώ επί σειρά ετών παρατηρήθηκαν αλματώδεις αυξήσεις οδικού μεταφορικού έργου, η πρόσφατη εικόνα παρουσιάζει στασιμότητα ή περιορισμένη αύξηση.

Θαλάσσιες Μεταφορές - Λιμάνια

Δίκτυο Θαλάσσιων Μεταφορών

Η γεωγραφική θέση της χώρας και ο μεγάλος αριθμός των νησιών της, καθιστούν τον τομέα των θαλάσσιων μεταφορών ιδιαίτερα ζωτικής σημασίας. Εκτός από τις εθνικές μετακινήσεις, σημαντικές είναι και οι διεθνείς ναυτιλιακές συνδέσεις προς τις αγορές της Ανατολής και προς την Ιταλία.

Η σημαντικότητα των θαλάσσιων μεταφορών προκύπτει και από το πυκνό λιμενικό δίκτυο της χώρας. Στο βασικό δίκτυο ΔΕΔ-Μ ανήκουν τα λιμάνια του Πειραιά, της Θεσσαλονίκης, της Ηγουμενίτσας, της Πάτρας και του Ηρακλείου, ως κύριες πύλες εισόδου και εξόδου της χώρας. Στο αναλυτικό δίκτυο ανήκουν είκοσι (20) λιμάνια καλύπτοντας βασικά νησιά και την ηπειρωτική χώρα.

Σε εθνικό επίπεδο, η στρατηγική στον τομέα θαλάσσιων μεταφορών έχει καθορισθεί από το αρμόδιο Υπουργείο Ναυτιλίας και Αιγαίου(νυν Υπουργείο Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής), και έχει ληφθεί υπόψη στη διαμόρφωση της συνολικής αναπτυξιακής στρατηγικής μεταφορών. Σε στρατηγικό επίπεδο οι ελληνικοί λιμένες έχουν ταξινομηθεί σε τέσσερις ομάδες. Κατά την κατάταξη ελήφθησαν υπόψη:

- οι ιδιομορφίες του ελληνικού γεωγραφικού χώρου,
- τα στατιστικά στοιχεία του συνολικού ετήσιου όγκου διακίνησης εμπορευμάτων και επιβατών των λιμένων.

Η κατάταξη είναι η εξής:

1. Λιμένες Διεθνούς Ενδιαφέροντος: Πειραιώς, Θεσσαλονίκης, Βόλου, Πάτρας, Ηγουμενίτσας, Καβάλας, Αλεξανδρούπολης, Ηρακλείου, Κέρκυρας, Ελευσίνας, Λαυρίου, Ραφήνας, Μυκόνου, Μυτιλήνης, Ρόδου και Σούδας Χανίων.
2. Λιμένες Εθνικής Σημασίας: Αργοστολίου, Ζακύνθου, Θήρας, Καλαμάτας, Κατάκολου, Κορίνθου, Κυλλήνης, Κω, Λάγος, Πάρου, Πρέβεζας, Ρεθύμνου, Βαθέως Σάμου, Σύρου, Χαλκίδας και Χίου.
3. Λιμένες Μείζονος Ενδιαφέροντος: Αγ. Κηρύκου Ικαρίας, Αγ. Κωνσταντίνου Φθιώτιδας, Αγ. Νικολάου Λασιθίου, Αίγινας, Αιγίου, Γυθείου, Θάσου, Ιτέας, Κύμης, Λευκάδας, Μεσολογγίου, Μύρινας Λήμνου, Νάξου, Ναυπλίου, Ν. Μουδανιών, Πάτμου, Σαμοθράκης, Πόρου Κεφαλληνίας, Σκιάθου, Σκοπέλου, Σητείας, Σπετσών, Στυλίδας, Τήνου και Ύδρας.
4. Λιμένες τοπικής σημασίας: όλοι οι υπόλοιποι λιμένες.

Αεροπορικό Δίκτυο

Οι Ευρωπαϊκοί ουρανοί και τα αεροδρόμια κινδυνεύουν από κορεσμό, λόγω της αυξανόμενης ζήτησης και της απουσίας σημαντικών επενδύσεων στις υποδομές αλλά και στον τομέα ανάπτυξης του συστήματος διαχείρισης της εναέριας κυκλοφορίας στην Ευρώπη (Single Sky).

Οι αερομεταφορές είναι επίσης εξαιρετικά σημαντικές για την Ελλάδα, λόγω της γεωγραφικής θέσης της χώρας, της μορφολογίας του εδάφους, της ύπαρξης αρκετών νησιών και της ανυπαρξίας αξιόπιστης και γρήγορης σιδηροδρομικής σύνδεσης με τις άλλες χώρες της ΕΕ.

Αποτέλεσμα των ανωτέρω παραγόντων είναι να έχει δημιουργηθεί στη χώρα ένα πυκνό δίκτυο αεροδρομίων (39 αεροδρόμια), ενώ αναμένεται να ξεκινήσει να λειτουργεί το πρώτο δίκτυο υδατοδρομίων της χώρας, μετά την ψήφιση του νόμου 4568/2018 (ΦΕΚ 178/Α/11-10-2018) του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών. Με τον νόμο αυτό θεσπίζεται νομοθετικό πλαίσιο αδειοδότησης για την ίδρυση, λειτουργία και εκμετάλλευση αεροδρομίων επί υδάτινων επιφανειών (υδατοδρομίων). Το νομοθετικό αυτό πλαίσιο αναμένεται να οδηγήσει στην ανάπτυξη μιας αγοράς που θα στηρίξει σημαντικά τον τουρισμό και θα βοηθήσει απομονωμένες περιοχές της Ελλάδας να έχουν εύκολη, γρήγορη και φθηνή διασύνδεση με άλλες περιοχές.

Τα βασικά αεροδρόμια είναι το «Ελευθέριος Βενιζέλος» (Αττική) και το «Μακεδονία» (Θεσσαλονίκη), τα οποία εξυπηρετούν τον μεγαλύτερο όγκο επιβατών. Σημαντικό ρόλο κατέχει και το αεροδρόμιο «Καζαντζάκης» (Ηράκλειο Κρήτης), το οποίο εξυπηρετεί έναν πολύ μεγάλο όγκο επιβατών, ειδικά την καλοκαιρινή περίοδο.

Εμπορευματικές μεταφορές/ Εφοδιαστική αλυσίδα

Η ρύθμιση θεμάτων εφοδιαστικής γίνεται με τον ν. 4302/2014 ο οποίος εκτός των άλλων καθόρισε και δύο νέες μορφές επιχειρηματικών πάρκων τα οποία ιδρύονται με τις διατάξεις του ν. 3982/11, τα πάρκα ΕΠΕΕ (Εθνικής εμβέλειας) και τα πάρκα ΕΠΕΑ (περιφερειακής εμβέλειας). Στην Ελλάδα δεν υπάρχουν σε λειτουργία Επιχειρηματικά Πάρκα με αντικείμενο την Εφοδιαστική - Logistics. Υπάρχει βέβαια πληθώρα μεμονωμένων επιχειρήσεων Εφοδιαστικής - Logistics. Με τον ν. 4302/2014 οριοθετήθηκαν δύο ζώνες, μία στην Αττική (Θριάσιο Πεδίο) και μία στη Θεσσαλονίκη (Στρατόπεδο Γκόνου) εντός των οποίων μπορούν να ιδρυθούν ΕΠΕΕ.

Οδική ασφάλεια

Ο τομέας της οδικής ασφάλειας αναγνωρίζεται στο ΣΠΕΜ ως ένα πρόβλημα διαχρονικά σημαντικό. Έχουν μετρηθεί τρεις δείκτες για τις χώρες της ΕΕ που αφορούν στα θανατηφόρα οδικά ατυχήματα (Θανατηφόρα Ατυχήματα ανά εκατομμύρια κατοίκους, ανά 10 δισεκ. επιβάτες, ανά εκατομμύρια επιβάτες). Οι επιδόσεις της Ελλάδας, όσον αφορά και στους τρεις δείκτες, βρίσκονται κάτω από το μέσο όρο και στις τελευταίες θέσεις (στοιχεία 2015).

Στην Ελλάδα και όσον αφορά στις οδικές μεταφορές, υπήρξε σημαντική μείωση στους θανάτους σε τροχαία ατυχήματα μετά από μια σημαντική άνοδο κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '90. Το 2000 οι νεκροί ανήλθαν σε 2.037, ενώ το 2005 μειώθηκαν σε 1.658 (μείωση 19%) παρόλη την αύξηση του μεταφορικού έργου (οχηματο-χιλιόμετρα). Τη δεκαετία (2005-2015) παρατηρήθηκε περαιτέρω μείωση των θανατηφόρων οδικών ατυχημάτων σε ποσοστό 52% από 1.658 σε 793 νεκρούς.

Το γεγονός αυτό αποδίδεται κατά κύριο λόγο στη βελτίωση του οδικού δικτύου και στην αύξηση των δαπανών πρόληψης. Σημειώνεται ότι σημαντική μείωση των οδικών ατυχημάτων παρατηρείται την πενταετία (2010-2015) σε ποσοστό 24% λόγω των συνεπειών της οικονομικής κρίσης στην κυκλοφορία (μείωση του αριθμού οχηματοχιλιομέτρων, του αριθμού μετακινήσεων και των ταχυτήτων).

Στρατηγικοί Στόχοι

Οι στόχοι της εθνικής πολιτικής στον τομέα των μεταφορών, που διέπουν τη διαμόρφωση του ΣΠΕΜ, συνάδουν με τους αντίστοιχους στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι στρατηγικοί στόχοι της Εθνικής Πολιτικής Μεταφορών με ορίζοντα το έτος 2025 διατυπώνονται ως εξής:

- Δημιουργία ενός «συνεκτικού» Συστήματος Μεταφορών το οποίο επιτυγχάνει συνολική βελτίωση της προσιτότητας επί μέρους περιοχών - Περιφερειών και άρση της απομόνωσης και των σημείων συμφόρησης. Η δομή του συνολικού δικτύου αξιοποιεί τα συγκριτικά πλεονεκτήματα κάθε μεταφορικού μέσου και εκμεταλλεύεται τις δυνατότητες συμπληρωματικότητάς τους. Επιδιώκεται η προσέγγιση ολοκλήρωσης των «βασικών» ΔΕΔ-Μ και η υλοποίηση των απολύτως απαραίτητων «αναλυτικών» ΔΕΔ-Μ, προκειμένου να εξασφαλισθεί η «συνεκτικότητα» του συνολικού συστήματος.
- Εξασφάλιση υψηλής ποιότητας υπηρεσιών στους χρήστες του Συστήματος Μεταφορών και διασφάλιση ασφαλούς, ομαλής και οικονομικά αποτελεσματικής λειτουργίας επιμέρους δικτύων και συστημάτων.

- Αξιοποίηση της γεωπολιτικής θέσης της Ελλάδας και ανάδειξη της χώρας σε περιφερειακό κόμβο μεταφορών. Ανάπτυξη πολυτροπικών μεταφορών με αξιοποίηση των υφιστάμενων υποδομών και συνέχιση της σύνδεσης καίριων λιμένων εμπορευματικών μεταφορών με το εθνικό σιδηροδρομικό δίκτυο, καθώς και ουσιαστική προώθηση ενός δικτύου εμπορευματικών κέντρων.
- Ενίσχυση της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας (αειφορία) του Μεταφορικού Συστήματος με ιδιαίτερη έμφαση εντός των αστικών συγκροτημάτων. Βελτιστοποίηση χρήσης φυσικών πόρων με τη διείσδυση των εναλλακτικών καυσίμων στον τομέα των μεταφορών.
- Εκμετάλλευση στον μέγιστο δυνατό βαθμό των τεχνολογικών εξελίξεων στις τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών.
- Βελτίωση στους διοικητικούς και οργανωτικούς τομείς των συστημάτων σχεδιασμού, ανάπτυξης και λειτουργίας των μεταφορικών δικτύων και συστημάτων.

Οι πολιτικές για την επίτευξη των ανωτέρω στόχων συνοψίζονται ως ακολούθως:

- ✧ Στήριξη πολυτροπικού Ενιαίου Ευρωπαϊκού Χώρου Μεταφορών επενδύοντας στα ΔΕΔ-Μ.
- ✧ Ανάπτυξη ασφαλούς, συνεκτικού και διαλειτουργικού συστήματος σιδηροδρομικών μεταφορών υψηλής ποιότητας
- ✧ Ενίσχυση της περιφερειακής προσβασιμότητας, μέσω της σύνδεσης δευτερευόντων και τριτευόντων κόμβων με τις υποδομές ΔΕΔ-Μ.
- ✧ Διαμόρφωση νέου πλαισίου οργάνωσης εμπορευματικών μεταφορών και ροών
- ✧ Απαλοιφή των σημείων συμφόρησης
- ✧ Ανάπτυξη συστημάτων μεταφοράς φιλικών προς το περιβάλλον με χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα και προαγωγή βιώσιμης αστικής κινητικότητας.
- ✧ Ανάπτυξη ευφών συστημάτων μεταφορών (ΕΣΜ, Intelligent Transport Systems / ITS) και προώθηση της καινοτομίας σε όλα τα επίπεδα.
- ✧ Διασφάλιση της χωρικής συνοχής, μέσω της ενίσχυσης ισότιμης δυνατότητας για πρόσβαση και μετακίνηση του συνόλου των πολιτών.
- ✧ Εξασφάλιση ασφαλούς και ποιοτικής λειτουργίας των δικτύων και υποδομών μεταφορών και συνθηκών υγιούς ανταγωνισμού. Βελτίωση διοικητικών διαδικασιών του τομέα μεταφορών:

Σχετικά με την Περιφέρεια Πελοποννήσου

Για την Περιφέρεια Πελοποννήσου, ως αποτέλεσμα της σχετικής διαβούλευσης, το ΣΠΕΜ αναφέρει ότι με δεδομένη τη γεωγραφική θέση της Περιφέρειας, τον παράκτιο χαρακτήρα της και τον τουριστικό αναπτυξιακό της προσανατολισμό, είναι αναγκαίες παρεμβάσεις για επέκταση και αναβάθμιση/ εκσυγχρονισμό των λιμενικών εγκαταστάσεων (έξυπνα λιμάνια), κυρίως σε βασικά επιβατικά λιμάνια, προκειμένου να υπάρξει δυνατότητα προσέγγισης νέας τεχνολογίας και ικανού μεγέθους επιβατηγών πλοίων ή/και εμπορικών πλοίων για την ασφαλή και οικονομική μετακίνηση επιβατών, τουριστών και εμπορευμάτων.

Το πόρισμα της έκθεσης αξιολόγησης, αναθεώρησης και εξειδίκευσης του περιφερειακού πλαισίου χωροταξικού σχεδιασμού και αειφόρου ανάπτυξης της Περιφέρειας συμφωνεί με τα προτεινόμενα έργα της Περιφέρειας, με πρόσθετες προτεινόμενες επενδύσεις στο αεροδρόμιο της Τρίπολης και δημιουργίαεμπορευματικών κέντρων στο Άργος και στην Καλαμάτα.

3.3.4 Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Μεταφορών

Το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Μεταφορών για την Ελλάδα³ (Ιούνιος 2019) είναι ένα συμβουλευτικό έργο που ανατέθηκε βάσει της «Συμφωνίας-Πλαισίου για τη στήριξη των δραστηριοτήτων Συμβουλευτικών Υπηρεσιών της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΤΕπ) εντός και εκτός της ΕΕ των 28. Το Έργο χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση και την ΕΤΕπ με την υποστήριξη της Υπηρεσίας Στήριξης Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (EC Structural Reform Support Service).

Οι Στρατηγικοί Στόχοι για το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Μεταφορών είναι οι ακόλουθοι:

- Οικονομική Ανάπτυξη και Αποδοτικότητα στην ανάπτυξη και λειτουργία του συστήματος μεταφορών, σε Περιφερειακό και Εθνικό επίπεδο, όπως εκτιμώνται μέσω του χρόνου μετακίνησης, της αξιοπιστίας και της οικονομικής αποδοτικότητας,
- Ενίσχυση της Συνδεσιμότητας των Μεταφορών, η οποία περιλαμβάνει τη συνδεσιμότητα με τα νησιά και μεταξύ συμπληρωματικών μέσων μεταφοράς, τη διαλειτουργικότητα των συστημάτων, την εδαφική συνοχή και τη διασυννοριακή σύνδεση με χώρες εντός/ εκτός ΕΕ,
- Εξασφάλιση ενός Περιβαλλοντικά Βιώσιμου τομέα μεταφορών,
- Παροχή Προσβασιμότητας και Κοινωνικής Ένταξης σε σχέση με την απασχόληση, την εκπαίδευση και τις κοινωνικές υπηρεσίες για τον πληθυσμό και
- Διατήρηση Ασφάλειας και Προστασίας του συστήματος μεταφορών.

Το Σενάριο Βάσης, το οποίο περιγράφει τις επενδύσεις εκείνες που βρίσκονται υπό εξέλιξη ή εκείνες των οποίων η προετοιμασία έχει προχωρήσει επαρκώς και η χρηματοδότηση έχει ήδη εξασφαλιστεί περιλαμβάνει τα ακόλουθα έργα οδικών υποδομών:

- ❖ Κατασκευή του νότιου (Ξυνιάδα-Λαμία) και βόρειου (Γρεβενά-Τρίκαλα) τμήματος του αυτοκινητοδρόμου Α3 (Κεντρική Οδός), μέρος του διαδρόμου Ε65, που συνδέει τους αυτοκινητοδρόμους Α1 και Α2 (συνολικά 94 χιλιόμετρα)
- ❖ Κάθετοι Άξονες Εγνατίας Οδού προς τα σύνορα της Ελλάδας με γειτονικές χώρες
- ❖ Νέος αυτοκινητόδρομος Πάτρα-Πύργος, 75 χλμ., μαζί με αναβαθμίσεις οδικών προσβάσεων
- ❖ Αναβάθμιση Βόρειου Οδικού Άξονα Κρήτης (Α90) σε αυτοκινητόδρομο 200 χιλιομέτρων, 4 λωρίδων από Χανιά έως Άγιο Νικόλαο μέσω Ρεθύμνου και Ηρακλείου, και βελτιώσεις σε κάθετους άξονες

³ http://www.nationaltransportplan.gr/wp-content/uploads/2019/11/Final_NTPG_gr_20190712.pdf

- ❖ Αυτοκινητόδρομος «Αμβρακία Οδός», 48,5 χιλιομέτρων, σύνδεσης του Α5 (Ιόνια Οδός) με το αεροδρόμιο Ακτίου, την Πρέβεζα και κλάδους προς Λευκάδα
- ❖ Οδικές παρακάμψεις κύριων πόλεων (ενδεικτικά Δυτικός Εσωτερικός Δακτύλιος Θεσσαλονίκης, Περιφερειακή Οδός Κατερίνης, παρακάμψεις Χαλκίδας, Λάρισας, Καρδίτσας, κ.ά.)
- ❖ Αναβαθμίσεις/ τοπικές βελτιώσεις λοιπών οδικών τμημάτων που περιλαμβάνουν ενδεικτικά τα εξής: οδικός άξονας Θεσσαλονίκη-Κιλκίς-Δοϊράνη, οδικό τμήμα Ποτίδαια-Κασσάνδρεια στη Χαλκιδική, έργα βελτίωσης στην Εθνική Οδό (ΕΟ) Λαμίας-Καρπενησίου, αναβάθμιση τμήματος της ΕΟ Αγρινίου-Καρπενησίου, κατασκευή νέας οδικής σύνδεσης από Ευρεία Παράκαμψη Πάτρας έως ΕΟ Πάτρας-Τρίπολης, νέα οδική σύνδεση από λιμένα Αιγίου έως αυτοκινητόδρομο (Α/Δ) Α8, κατασκευή οδού Λαστέικα-Παράκαμψη Αγ. Ιωάννη-Κατάκολο, νέα οδός σύνδεσης του Α/Κ Τερόβου του Α/Δ Α5 με την Επαρχιακή Οδό Ιωαννίνων-Γέφυρας Πλάκας, κατασκευή τμήματος Παράκαμψη Πύλης-Παλαιομονάστηρο της ΕΟ Τρικάλων-Άρτας και της οδικής σύνδεσης Δέλτα-Παλαμά, κατασκευή Επαρχιακής Οδού Ριζόμυλου-Κορώνης (τμήμα Γέφυρα Τζάνε-Καλαμάκι), βελτίωση Επαρχιακής Οδού Γυθείου-Αρεόπολης-Γερολιμένα κατά τμήματα, ολοκλήρωση οδικών έργων στον άξονα Ηρακλείου-Βιάννου.

Η τελική Έκθεση για το Εθνικό Σχέδιο Μεταφορών σε σχέση με το σημαντικό αντικείμενο της συντήρησης των οδικών δικτύων αναφέρει ότι παρατηρείται έλλειψη ολοκληρωμένης βάσης δεδομένων οδικών υποδομών με στοιχεία απογραφής και κατάστασης των οδών τόσο σε κεντρικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο. Μαζί με την απουσία συστηματικών κυκλοφοριακών μετρήσεων, αυτό εμποδίζει τη λήψη σαφούς εικόνας του οδικού δικτύου της κατάστασής του και του κυκλοφοριακού του φόρτου. Αυτό αποτελεί σοβαρό εμπόδιο για τον ορθολογικό σχεδιασμό και προγραμματισμό της ανάπτυξης και συντήρησης οδικών υποδομών. Για την αντιμετώπιση του προβλήματος προτείνεται η ανάπτυξη σύγχρονων εργαλείων για ορθολογικό σχεδιασμό και προγραμματισμό της ανάπτυξης και συντήρησης εθνικών και επαρχιακών οδών.

Η έλλειψη σύγχρονων εργαλείων για ορθολογικό σχεδιασμό της συντήρησης εθνικών και επαρχιακών οδών και η έλλειψη «παράδοσης στη συντήρηση» (ιδίως περιοδική συντήρηση) και χρηματοδότησης που να κατανέμεται σαφώς σε αυτή απαιτεί επανασχεδιασμό του όλου συστήματος και εξασφάλιση της απαιτούμενης χρηματοδότησης για συντήρηση τόσο των εθνικών όσο και των επαρχιακών οδών.

3.3.5 Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Κοινωνική Ένταξη

Η ύπαρξη και εφαρμογή Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου⁴ πολιτικής για τη μείωση της φτώχειας με στόχο την ενεργητική ένταξη των ατόμων που είναι αποκλεισμένα από την αγορά εργασίας, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση, αποτέλεσε μία εκ των Θεματικών Αιρεσιμοτήτων του ΕΣΠΑ 2014-2020. Στο πλαίσιο αυτό, η χώρα εκπόνησε και υπέβαλε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Κοινωνική Ένταξη τον Δεκέμβριο του 2014. Το Εθνικό αυτό σχέδιο εξειδικεύεται μέσω των Περιφερειακών Στρατηγικών Σχεδίων Κοινωνικής Ένταξης.

⁴ <https://www.taxheaven.gr/attachment/979>

Το όραμα της Στρατηγικής για την Κοινωνική Ένταξη βασίζεται σε τρεις άξονες:

- Άμβλυνση των ανισοτήτων με έμφαση στην αποτελεσματική προστασία των πλέον ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού
- Εκσυγχρονισμός των δημόσιων πολιτικών ένταξης με έμφαση στον ενεργητικό χαρακτήρα των μέτρων και την αναπτυξιακή διάσταση των κοινωνικών δαπανών
- Αναβάθμιση του πλαισίου συνεργασίας κράτους, κοινωνίας των πολιτών και αγοράς με έμφαση στη δημιουργία ισχυρών εταιρικών σχέσεων για την καταπολέμηση της φτώχειας και του αποκλεισμού.

Η Εθνική Στρατηγική εξυπηρετεί την προώθηση του υποδείγματος της Ενεργητικής Ένταξης των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού, που συνδυάζει την επαρκή ενίσχυση του εισοδήματος, την προώθηση στην απασχόληση χωρίς αποκλεισμούς και την πρόσβαση σε ποιοτικές υπηρεσίες φροντίδας, λαμβάνοντας υπόψη τόσο τον αντίκτυπο των μέτρων στην κοινωνική και οικονομική ενσωμάτωση των ευάλωτων ατόμων, όσο και τις πιθανές μεταξύ τους συνέργειες.

Οι στόχοι της Ενεργητικής Ένταξης είναι:

(α) Στήριξη του εισοδήματος ώστε να διασφαλίζεται αξιοπρεπές βιοτικό επίπεδο των ανθρώπων χωρίς επαρκείς πόρους για την κάλυψη αναγκών

(β) Σύνδεση με την αγορά εργασίας μέσω ενεργητικών μέτρων απασχόλησης

(γ) Βελτίωση των συνθηκών πρόσβασης σε υπηρεσίες, ώστε να είναι δυνατή η παροχή συμβουλών, υγειονομικής περίθαλψης, φροντίδας, ψυχολογικής και κοινωνικής αποκατάστασης σε ανθρώπους που έχουν ιδιαίτερη ανάγκη από τέτοιου είδους υπηρεσίες και δεν έχουν τα μέσα ή τη γνώση να ωφεληθούν από αυτές.

Υπό το πρίσμα αυτό, η Εθνική Στρατηγική διαρθρώνεται σε τρεις Πυλώνες, που οριοθετούν τις βασικές προτεραιότητες δράσης των πολιτικών κοινωνικής ένταξης την περίοδο 2015-2020:

- ΠΥΛΩΝΑΣ 1 «Καταπολέμηση της φτώχειας»
- ΠΥΛΩΝΑΣ 2 «Πρόσβαση σε υπηρεσίες»
- ΠΥΛΩΝΑΣ 3 «Αγορά εργασίας χωρίς αποκλεισμούς».

3.3.6 Περιφερειακή Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη (ΠΕΣΚΕ)

Η αντιμετώπιση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού αποτελεί στρατηγική πολιτική επιλογή για την Περιφέρεια Πελοποννήσου⁵, δεδομένου ότι κατά τη διάρκεια της πρόσφατης οικονομικής κρίσης έχουν οξυνθεί τα φαινόμενα αυτά.

Στρατηγικός Στόχος της πολιτικής είναι η δημιουργία των προϋποθέσεων στην Περιφέρεια Πελοποννήσου για μία αλληλέγγυα κοινωνία πολιτών με ίσα δικαιώματα, χωρίς αποκλεισμούς και

⁵ http://www.eydpelop.gr/2014-2020/wp-content/uploads/2017/10/b_11_Perifereia-Peloponnhsou_Perifereikh-stratigikh-gia-thn-koinwnikh-enta3h.pdf

διακρίσεις, με ένα αξιοπρεπές κοινωνικό-οικονομικό επίπεδο διαβίωσης για όλους/ες, ενισχύοντας την κοινωνική συνοχή και στοχεύοντας στη βιώσιμη ανάπτυξη.

Οι ειδικοί στόχοι στρατηγικής βρίσκονται σε άμεση διασύνδεση με την κοινωνική φροντίδα, την υγεία, την απασχόληση, τη δια βίου μάθηση και την ανάπτυξη δεξιοτήτων και αφορούν:

- Την καταπολέμηση των συνεπειών της κρίσης.
- Την ενδυνάμωση των δημοσίων πολιτικών πρόληψης και καταπολέμησης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.
- Την προώθηση της κοινωνικής ένταξης αναπτύσσοντας παρεμβάσεις σε όλο το φάσμα των τομέων πολιτικής.
- Την υποστήριξη των παραδοσιακών ομάδων - στόχων των προνοιακών πολιτικών, αλλά και άλλων ομάδων του πληθυσμού που απειλούνται με αποκλεισμό από βασικά δικαιώματα, αγαθά και υπηρεσίες.
- Τη διαχείριση του φαινομένου της μετανάστευσης προς όφελος της περιφερειακής ανάπτυξης.
- Την προώθηση στοχευμένων παρεμβάσεων για την υποστήριξη της ομάδας των Ρομά.
- Την εξασφάλιση ενός ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος, γεγονός που αποτελεί κεντρικό πολιτικό ζήτημα για την αντιμετώπιση της φτώχειας στην Ελλάδα.
- Τη σύνδεση με την Κοινωνία των Πολιτών.
- Την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής εντός της Περιφέρειας.
- Την παρουσίαση τεκμηριωμένων στοιχείων με σκοπό την εκτίμηση της αποτελεσματικότητας καινοτόμων κοινωνικών πολιτικών και τον διαρκή επαναπροσδιορισμό της στρατηγικής και τον καλύτερο συντονισμό ανάμεσα σε όλα τα εμπλεκόμενα μέρη.

Η Στρατηγική εξειδικεύεται σε έξι Άξονες Προτεραιότητας:

Άξονας Προτεραιότητας 1: «Τροφή και Στέγαση», ο οποίος στοχεύει στην αντιμετώπιση θεμελιακών αναγκών επιβίωσης για κοινωνικές ομάδες που βιώνουν τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό και περιλαμβάνει την ανάπτυξη κοινωνικών δομών και υπηρεσιών πρόνοιας προκειμένου να απαντηθούν τα προβλήματα αντιμετώπισης κοινωνικού αποκλεισμού και αξιοπρεπούς διαβίωσης σε ανέργους/ες, μετανάστες/στρίες, υπερχρεωμένα νοικοκυριά, ΑμεΑ και Ρομά και λοιπές ομάδες του πληθυσμού που αντιμετωπίζουν σημαντικές υλικές στερήσεις.

Άξονας Προτεραιότητας 2: «Προσβασιμότητα σε Υπηρεσίες Υγείας». Η προσβασιμότητα σε υπηρεσίες υγείας αποτελεί θεμελιώδες δικαίωμα κάθε πολίτη που στοχεύει στην διασφάλιση της δημόσιας υγείας και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής, ιδιαίτερα σε κοινωνικές ομάδες που πλήττονται διαχρονικά από τη φτώχεια όπως οι μετανάστες/στρίες και οι Ρομά, αλλά και στις υπόλοιπες ομάδες στόχου όπως οι Άνεργοι/ες, τα νοικοκυριά σε κίνδυνο φτώχειας.

Άξονας Προτεραιότητας 3: «Υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας / συμβουλευτική», ο οποίος στοχεύει στην ανάπτυξη δομών κοινωνικής υποστήριξης από ειδικούς επιστήμονες όπως κοινωνικοί λειτουργοί, ψυχολόγοι και άλλες ειδικότητες σε ζητήματα που άπτονται της ισότητας, της

ενδοοικογενειακής βίας και των ανηλίκων, με απώτερο στόχο την οικοδόμηση κλίματος ασφάλειας, εμπιστοσύνης και ανασυγκρότησης του ανθρώπινου δυναμικού.

Άξονας Προτεραιότητας 4: «Απασχόληση και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα», ο οποίος επιδιώκει την αντιμετώπιση της ανεργίας ως μίας από τις βασικές αιτίες φτώχειας. Ο Άξονας στοχεύει ειδικότερα στα νοικοκυριά με ανέργους/ες, τους μετανάστες/στρίες, ΑμεΑ, τους Ρομά και λοιπές ευπαθείς ομάδες που αποτελούν θύματα της φτώχειας και της ανεργίας και περιλαμβάνει την ενίσχυση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας με δράσεις για τη βελτίωση των δράσεων επιχειρηματικής συμβουλευτικής, την ενίσχυση της επιχειρηματικής εκπαίδευσης, την ανάπτυξης εκκολαπτηρίων επιχειρηματικής ιδέας, την παροχή κινήτρων για παραγωγή νέων/καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών σε τομείς όπου η Περιφέρεια διαθέτει συγκριτικά πλεονεκτήματα.

Άξονας Προτεραιότητας 5: «Επιμόρφωση και Δια Βίου Μάθηση», ο οποίος επιδιώκει τη βελτίωση και ανάπτυξη των δομών δια βίου μάθησης με ιδιαίτερη έμφαση στην εκπαίδευση ενηλίκων, την προώθηση των οριζόντιων δεξιοτήτων και τις δομές επιμόρφωσης / κατάρτισης.

Άξονας Προτεραιότητας 6: «Εξάλειψη στερεοτύπων, διακρίσεων και κοινωνικού αποκλεισμού», ο οποίος έχει ως κεντρικό στόχο την υποστήριξη των πολιτικών κατά των διακρίσεων σε όλους τους κοινωνικούς και εργασιακούς χώρους, την ανταλλαγή εμπειριών και καλής πρακτικής για θέματα καταπολέμησης των διακρίσεων και προώθησης της ισότητας, που ενδεχομένως να μπορούσαν να εφαρμοστούν περιφερειακά.

3.3.7 Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3) Περιφέρειας Πελοποννήσου 2014-2020

Οι Εθνικές/Περιφερειακές στρατηγικές έρευνας και καινοτομίας για έξυπνη εξειδίκευση (στρατηγικές RIS3) είναι ολοκληρωμένες δράσεις τοπικού οικονομικού μετασχηματισμού, οι οποίες επιτελούν τα ακόλουθα:

- Επικεντρώνουν την υποστήριξη της πολιτικής και τις επενδύσεις σε βασικές εθνικές/περιφερειακές προτεραιότητες, προκλήσεις και ανάγκες για ανάπτυξη βασισμένη στη γνώση.
- Αξιοποιούν τα δυνατά σημεία κάθε χώρας/περιφέρειας, τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματά της και τη δυναμική για αριστεία.
- Υποστηρίζουν την τεχνολογική καθώς και τη βασισμένη στην πρακτική καινοτομία και στοχεύουν στην τόνωση των επενδύσεων του ιδιωτικού τομέα.
- Επιτυγχάνουν την πλήρη συμμετοχή των ενδιαφερόμενων παραγόντων και ενθαρρύνουν την καινοτομία και τον πειραματισμό.
- Αναπτύσσονται βασισμένες σε αποδείξεις και περιλαμβάνουν αξιόπιστα συστήματα παρακολούθησης και αξιολόγησης.

Η Περιφερειακή Στρατηγική της Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3: Research and Innovation Strategies for Smart Specialization), ως κείμενο πολιτικής-στρατηγικής της Περιφέρειας Πελοποννήσου⁶ βάσει των Κανονισμών της ΕΕ, ήταν υποχρεωτικό να συνοδεύει το Περιφερειακό Πρόγραμμα για τη νέα προγραμματική περίοδο 2014-2020. Η έγκριση της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης είναι ένα από τα προαπαιτούμενα που έθεσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την έγκριση του ΠΕΠ Πελοποννήσου 2014-2020.

Η Έξυπνη Εξειδίκευση στοχεύει στον εντοπισμό των μοναδικών χαρακτηριστικών της Περιφέρειας Πελοποννήσου, επισημαίνοντας τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα της Περιφέρειας, εστιάζει στους κλάδους-πρωταθλητές της περιφερειακής οικονομίας και στοχεύει στην ενίσχυση των περιφερειακών συστημάτων καινοτομίας, τη μεγιστοποίηση των ροών γνώσης και τη διάχυση των οφελών της καινοτομίας σε όλο το εύρος της περιφερειακής οικονομίας.

Οι στρατηγικοί τομείς και οι κλάδοι που εστιάζεται η Περιφερειακή Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου είναι οι ακόλουθοι:

- Αγροδιατροφικός Τομέας
- Τουρισμός – Πολιτισμός & Δημιουργική Βιομηχανία
- Μεταποιητική Βιομηχανία και Λοιποί Δυναμικοί Τομείς (παραγωγή προϊόντων ξύλου, μετάλλου, προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά, παραγωγή ειδών από πλαστικό, ειδών συσκευασίας, μηχανημάτων, οργάνων και δομικών υλικών, μαρμάρου)
- Οριζόντιοι Υποστηρικτικοί Τομείς (Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών- ΤΠΕ).

3.3.8 Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειας Πελοποννήσου

Το Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού για την Περιφέρεια Πελοποννήσου⁷ είναι θεσμοθετημένο από το 2003 (ΦΕΚ 1485/2003) και σε αυτό προσδιορίζονται οι αρχές και οι στόχοι που τίθενται για τη χωρική ανάπτυξη της Περιφέρειας καθώς και οι στρατηγικές κατευθύνσεις προς τον υποκείμενο σχεδιασμό.

Οι γενικοί στόχοι του Πλαισίου αναφέρονται στα ακόλουθα:

- Ισχυροποίηση του περιφερειακού ρόλου της Περιφέρειας Πελοποννήσου και δημιουργία ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων σε διαπεριφερειακό, εθνικό και διεθνές επίπεδο. Ενίσχυση εξωστρέφειας.
- Δημιουργία προϋποθέσεων για μελλοντική ανάδειξή της σε ισχυρό εναλλακτικό συγκοινωνιακό κόμβο στον Μεσογειακό χώρο. Ενίσχυση εξωστρέφειας.

⁶ http://www.eydpelop.gr/2014-2020/wp-content/uploads/2017/10/RIS3_%CE%A0%CE%95%CE%9B%CE%9F%CE%A0%CE%9F%CE%9D%CE%9D%CE%97%CE%A3%CE%9F%CE%A3_%CE%95%CE%9D%CE%99%CE%91%CE%99%CE%9F-%CE%A0%CE%91%CE%A1%CE%91%CE%94%CE%9F%CE%A4%CE%95%CE%9F.pdf

⁷ <http://library.tee.gr/vufind/Record/10075690#details>

- Εξορθολογισμός των σχέσεων αλληλεξάρτησης από το οικονομικό σύμπλεγμα Αθήνας - Πειραιά και ενίσχυση της διασύνδεσής της με τις Περιφέρειες Δυτ. Ελλάδας και Κρήτης. Ενίσχυση διαπεριφερειακής συνοχής.

Για την επίτευξη των ανωτέρων στόχων δίνονται οι παρακάτω στρατηγικές επιλογές:

- Ενίσχυση του ρόλου των αστικών κέντρων - βασικών στοιχείων οργάνωσης - διάρθρωσης του χώρου για τη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών στην ευρύτερη περιοχή επιρροής τους, ώστε να καταστούν μοχλός δημιουργίας, διάχυσης και στήριξης της χωρικής ανάπτυξης και να βελτιωθούν και εξισορροπηθούν οι συνθήκες και η ποιότητα ζωής των κατοίκων (πόλοι ανάπτυξης - προσέλκυση προωθητικών δραστηριοτήτων).
- Εξοπλισμός των αστικών κέντρων με σύγχρονες και νέες διοικητικές και κοινωνικές υπηρεσίες ως και υπηρεσίες πολιτισμού, εμπορίου κ.λπ. στο πλαίσιο της αποκεντρωμένης διοίκησης, ως και με την ανάπτυξη υποδομών έρευνας και τεχνολογίας.
- Αναδιάρθρωση - ιεράρχηση του οικιστικού δικτύου σε επίπεδα λειτουργικής, διοικητικής και οικονομικής αλληλεξάρτησης.
- Οργάνωση των ορεινών περιοχών ως πεδίων παρεμβάσεων μέσα από τις νέες πολιτικές για την ανάπτυξη, με κατεύθυνση κυρίως προς τις ήπιες δραστηριότητες εναλλακτικού τουρισμού και αναψυχής, με ένταξη και ανάδειξη των παραδοσιακών οικισμών, τη δημιουργία κέντρων βιοτεχνικών - οικοτεχνικών δραστηριοτήτων, συνδεδεμένων με τη δασική διαχείριση, ειδικές καλλιέργειες, βιολογική γεωργία-κτηνοτροφία και εν γένει την ενίσχυση της πολυδραστηριότητας.
- Ελεγχόμενη αξιοποίηση των παράκτιων περιοχών της (προστασία και διαχείριση).
- Δημιουργία ενιαίου πλέγματος πολιτισμικών πυρήνων υπερεθνικής εμβέλειας και ένταξή τους, σε συνδυασμό με τα επιμέρους τοπικά πολιτιστικά στοιχεία και ιστορικές διαδρομές, σε επιμέρους υποσύνολα ειδικών ενδιαφερόντων.
- Ανάδειξη των περιοχών ιδιαίτερου φυσικού ενδιαφέροντος με παράλληλη προστασία και πρόβλεψη δραστηριοτήτων που θα ενισχύσουν την ανάπτυξη και θα αξιοποιούν χωρίς να υποβαθμίζουν την περιβαλλοντική τους αξία. (περιοχές NATURA 2000, υγροβιότοποι, ορεινοί δρόμοι, ποταμοί, λίμνες, οικοσυστήματα, φυσικά τοπία κ.λπ.)
- Αναδιάρθρωση, ιεράρχηση και προώθηση του πλέγματος των αναγκαίων τεχνικών και κοινωνικών υποδομών
- Έλεγχος των χρήσεων γης για προστασία και βιώσιμη ανάπτυξη των φυσικών πόρων μέσα από τους υφιστάμενους θεσμούς και τους μηχανισμούς του χωροταξικού / πολεοδομικού σχεδιασμού και της προστασίας του περιβάλλοντος.

Επιπλέον, στο πλαίσιο των διατάξεων του άρθρου 11 του ν. 2742/99, περιγράφεται ότι σε εφαρμογή κατευθύνσεων εγκεκριμένων Ειδικών ή Περιφερειακών Πλαισίων, μπορούν να χαρακτηρίζονται ως Περιοχές Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων (ΠΕΧΠ) περιοχές εντός ή εκτός εγκεκριμένων σχεδίων πόλεων ή οικισμών υφιστάμενων προ του 1923 ή εντός ορίων οικισμών κάτω των 2.000 κατοίκων, οι

οποίες παρουσιάζουν ιδιαίτερα ή κρίσιμα προβλήματα χωρικής ανάπτυξης που απαιτούν ειδικό σχεδιασμό και ρύθμιση και ιδίως:

α) περιοχές που υφίστανται χωρικές επιπτώσεις από μεγάλης κλίμακας έργα ή παρεμβάσεις, όπως δημιουργία νέων εδαφών από προσχώσεις, δημιουργία υδάτινων επιφανειών,

β) περιοχές με μειονεκτικό χαρακτηριστικό, λόγω γεωγραφικής απομόνωσης ή δυσμενούς προσπελασιμότητας, όπως ορεινές, νησιωτικές και δυσπρόσιτες περιοχές,

γ) περιοχές σε παραμεθόριες ζώνες που παρουσιάζουν κρίσιμα προβλήματα από γεωπολιτική άποψη,

δ) περιοχές που παρουσιάζουν έκτακτες και απρόβλεπτες ανάγκες λόγω φυσικών ή τεχνολογικών καταστροφών και κινδύνων, όπως σεισμών, πλημμυρών, κατολισθήσεων, δυσμενών κλιματικών συνθηκών.

Σύμφωνα με τα χαρακτηριστικά των περιοχών που μπορούν να καταταγούν στην κατηγορία του εν λόγω άρθρου στην Περιφέρεια, προτείνονται από το εγκεκριμένο Χωροταξικό Πλαίσιο κατά προτεραιότητα οι ορεινές και εσωτερικές μειονεκτικές περιοχές με συνεχή πληθυσμιακή μείωση και στις δύο ή τρεις 10ετίες των απογραφών, απομονωμένες ή δυσπρόσιτες με χαμηλές πληθυσμιακές συγκεντρώσεις στην έδρα του Δήμου ή της Κοινότητας και με εξυπηρετούμενο συνολικά πληθυσμό του συνόλου του ΟΤΑ μικρότερο των 5.000 κατοίκων.

Μεταξύ των προτεινόμενων περιοχών αυτών, αναφέρονται στο Περιφερειακό Χωροταξικό Πλαίσιο και οι ορεινές περιοχές του Ταυγέτου, οι οποίες περιλαμβάνουν ορεινά τμήματα των περιοχών Φαλαισίας, Καλαμάτας, Σπάρτης, Μεσσηνιακής Μάνης και άλλων περιοχών της ανατολικής Μεσσηνίας και της Δυτικής Λακωνίας.

Σύμφωνα με τη μελέτη «Αξιολόγησης, Αναθεώρησης και Εξειδίκευσης του Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Πελοποννήσου», δίνονται οι κατευθύνσεις που αφορούν κυρίως την οργάνωση των ορεινών περιοχών ως πεδίων παρεμβάσεων μέσα από τις νέες πολιτικές για την ανάπτυξη, με κατεύθυνση κυρίως προς τις ήπιες δραστηριότητες εναλλακτικού τουρισμού και αναψυχής, με ένταξη και ανάδειξη των παραδοσιακών οικισμών, τη δημιουργία κέντρων βιοτεχνικών - οικοτεχνικών δραστηριοτήτων, συνδεδεμένων με τη δασική διαχείριση, τις ειδικές καλλιέργειες, τη βιολογική γεωργία-κτηνοτροφία και εν γένει την ενίσχυση της πολυδραστηριότητας. Επιπλέον, προτείνεται η αναδιάρθρωση - ιεράρχηση του οικιστικού δικτύου σε επίπεδα λειτουργικής, διοικητικής και οικονομικής αλληλεξάρτησης.

Στρατηγικές Κατευθύνσεις Χωρικής Ανάπτυξης:

- Ανάπτυξη ορεινών Περιοχών Ταυγέτου με βάση δραστηριότητες εναλλακτικού τουρισμού.
- Ενίσχυση υποδομών κρουαζιέρας και θαλάσσιου τουρισμού.
- Δικτύωση σημαντικών αρχαιολογικών πόρων
- Προστασία / ανάδειξη οικιστικού συνόλου Μάνης.
- Ισχυρή αναβάθμιση προσπελασιμότητας στο σύνολο της ΠΕ Λακωνίας.
- Ενίσχυση κέντρων Καλλικρατικών Δήμων.

Ειδικότερα, στο Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού, οι κατευθύνσεις για την ανάπτυξη του τουρισμού έχουν ως εξής:

- Γενική κατεύθυνση είναι ο περιορισμός της εκτός σχεδίου δόμησης για εγκαταστάσεις τουρισμού-αναψυχής και για παραθεριστική κατοικία και η ανάπτυξή τους κυρίως σε ειδικές ζώνες που να επιτρέπουν τις χρήσεις αυτές ή/και σε οργανωμένους υποδοχείς.
- Η ανάπτυξη του τουρισμού στην Πελοπόννησο ακολουθεί τις κατευθύνσεις του ΕΠΧΣΑΑΤ (2013).
- Οι κατευθύνσεις του ΕΠΧΣΑΑΤ εξειδικεύονται σε επίπεδο Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων.
- Η ανάπτυξη του ορεινού χώρου της Πελοποννήσου ακολουθεί τις κατευθύνσεις του Ειδικού Πλαισίου καθώς και το ειδικό καθεστώς προστασίας βάσει διαταγμάτων που έχουν ή αναμένεται να θεσμοθετηθούν, με τις παρακάτω επιπλέον επισημάνσεις:
 - Ενισχύεται η υφιστάμενη τουριστική δραστηριότητα στους ορεινούς οικισμούς του Μαινάλου.
 - Προωθείται η αναδυόμενη τουριστική δραστηριότητα στην ορεινή Κορινθία.
 - Δημιουργούνται προϋποθέσεις ανάπτυξης τουριστικής δραστηριότητας στον Πάρνωνα.
 - Προωθείται ο οικότουρισμός στον Ταΰγετο.
 - Διασύνδεση των παραπάνω περιοχών μεταξύ τους.

3.3.9 Περιφερειακό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ) Περιφέρειας Πελοποννήσου

Το ΠΕΣΔΑ αποτελεί ένα ολοκληρωμένο σχέδιο διαχείρισης του συνόλου των αποβλήτων, τα οποία παράγονται στην Περιφέρεια, προσδιορίζει τις γενικές κατευθύνσεις για τη διαχείρισή τους, σε συμφωνία με τις κατευθύνσεις του Εθνικού Σχεδιασμού Διαχείρισης Αποβλήτων και υποδεικνύει τα κατάλληλα μέτρα που προωθούν ιεραρχικά και συνδυασμένα: α) την πρόληψη, β) την επαναχρησιμοποίηση, γ) την ανακύκλωση, δ) άλλου είδους ανάκτηση, όπως ανάκτηση ενέργειας, και ε) την ασφαλή τελική διάθεση σε επίπεδο Περιφέρειας. Περιλαμβάνεται, επίσης, σχέδιο Πρόληψης για τη Δημιουργία Αποβλήτων.

Οι στόχοι που θέτει καθώς και τα χρονοδιαγράμματα υλοποίησής τους αποβλέπουν στη διαμόρφωση Οργανωμένων Εγκαταστάσεων Διαχείρισης Απορριμμάτων οι οποίες θα καλύπτουν το σύνολο της Περιφέρειας. Το ΠΕΣΔΑ Πελοποννήσου⁸ διαρθρώνεται στους ακόλουθους άξονες δράσης:

- > Βιώσιμη διαχείριση αποβλήτων στο σύνολο της Περιφέρειας
- > Πρόληψη ή μείωση της παραγωγής αποβλήτων (ποσοτική μείωση) καθώς και μείωση της περιεκτικότητάς τους σε επικίνδυνες ουσίες (ποιοτική βελτίωση)
- > Επαναχρησιμοποίηση υλικών από τα απόβλητα

⁸<https://www.eydpelop.gr/2014-2020/e-p-peloponnisos-2014-2020/periferiakes-stratigikes/eresimotites-pesda-ydata/>

- > Αξιοποίηση των αποβλήτων (ανακύκλωση και ανάκτηση ενέργειας)
- > Εφαρμογή της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει»
- > Εφαρμογή της αρχής της εγγύτητας
- > Χρησιμοποίηση των βέλτιστων διαθέσιμων τεχνικών, οι οποίες λαμβάνουν υπόψη την τεχνολογική εφαρμοσιμότητα και την οικονομική βιωσιμότητα
- > Προώθηση της οργάνωσης, με την ευθύνη του παραγωγού, ολοκληρωμένων συστημάτων διαχείρισης των άλλων ρευμάτων αποβλήτων, πλην των αστικών: μη επικίνδυνα βιομηχανικά, ελαστικά Αυτοκινήτων, ΑΕΕΚ, ΟΤΚΖ, ΑΗΗΕ, ιλύες ΕΕΛ, επικίνδυνα αστικά στερεά απόβλητα κ.λπ.
- > Ουσιαστική συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα στους τομείς που παρουσιάζουν επιχειρηματικό ενδιαφέρον
- > Αποκατάσταση όλων των χώρων ανεξέλεγκτης διάθεσης απορριμμάτων
- > Ασφαλής τελική διάθεση των αποβλήτων
- > Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού έτσι ώστε να υπάρχει ενεργή συμμετοχή και ευθύνη των πολιτών στη διαχείριση των στερεών αποβλήτων.

3.3.10 Σχέδια Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας Λεκανών Απορροής Ποταμών των Υδατικών Διαμερισμάτων για την Περιφέρεια Πελοποννήσου

Το Σχέδιο Διαχείρισης των Κινδύνων Πλημμύρας (ΣΔΚΠ) καταρτίζεται σε επίπεδο Υδατικού Διαμερίσματος για τις περιοχές που υπάρχουν δυνητικά σοβαροί κίνδυνοι πλημμύρας ή είναι πιθανόν να σημειωθεί πλημμύρα οι οποίες ονομάζονται Ζώνες Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας.

Το Υδατικό Διαμέρισμα Δυτικής Πελοποννήσου⁹ (ΥΔ 01) αποτελεί ένα από τα δεκατέσσερα Υδατικά Διαμερίσματα, στα οποία διαιρέθηκε ο ελληνικός χώρος με τον νόμο 1739/1987 (ΦΕΚ 201/Α/20-11-1987). Το Υδατικό Διαμέρισμα Δυτικής Πελοποννήσου εκτείνεται γεωγραφικά στη δυτική και νοτιοδυτική Πελοπόννησο. Η συνολική έκταση του Διαμερίσματος είναι 7.235 χλμ². Από διοικητικής άποψης, σε αυτή την έκταση περιλαμβάνονται, εξ ολοκλήρου ή εν μέρει, οι Περιφερειακές Ενότητες Αρκαδίας, Ηλείας, Αχαΐας, Μεσσηνίας και Λακωνίας. Όσον αφορά στα φυσικά-γεωμορφολογικά όρια του Διαμερίσματος, αυτά είναι προς τα βόρεια οι ορεινοί όγκοι Ερύμανθου και Αροανίων, προς τα ανατολικά τα όρη του Αρτεμισίου, του Μαίναλου και του Ταΰγετου, προς τα νότια ο Μεσσηνιακός Κόλπος και προς τα δυτικά το Ιόνιο Πέλαγος και ο Κυπαρισσιακός Κόλπος. Η μέση ετήσια βροχόπτωση εκτιμάται σε 1.100 χλστ, με τις τιμές να είναι υψηλότερες για τις ορεινές περιοχές της Αρκαδίας και του Ταΰγετου και σημαντικά χαμηλότερες στα παράλια. Στα βόρεια, το Διαμέρισμα συνορεύει με το Υδατικό Διαμέρισμα Βόρειας Πελοποννήσου (ΥΔ 02), ενώ στα ανατολικά, με το Υδατικό Διαμέρισμα Ανατολικής Πελοποννήσου (ΥΔ 03). Οι Λεκάνες Απορροής

⁹http://www.eydpelop.gr/2014-2020/wp-content/uploads/2017/10/GR01_RBMP-sxedio-diaxeirishs-dytikhs-pel.pdf

Ποταμού Αλφειού (GR29) και Πάμισου – Νέδοντος – Νέδα (GR32) συγκροτούν το εν λόγω Υδατικό Διαμέρισμα Δυτικής Πελοποννήσου (ΥΔ 01).

Το Υδατικό Διαμέρισμα Βόρειας Πελοποννήσου¹⁰ (ΥΔ 02) οριοθετείται στο χερσαίο τμήμα του από τον υδροκρίτη που ξεκινά από το ακρωτήριο Κατάκολο, συνεχίζει στους ορεινούς όγκους Φολόη, Λάμπεια, Ερύμανθο, Αροάνεια, στο υψίπεδο Καλαβρύτων, στο νότιο όριο της κλειστής λεκάνης Φενεού, στους ορεινούς όγκους του Ολιγύρτου, Λύρκειου και Ονείων και καταλήγει στο ακρωτήριο Τραχήλι μέσω των κορυφών Τραπεζώνα και Πολίτη στην Κορινθία. Περιλαμβάνει επίσης και τα νησιά Κεφαλονιά, Ζάκυνθο και Ιθάκη. Η έκταση του Υδατικού Διαμερίσματος είναι 7.396,55 χλμ² και περιλαμβάνει τμήματα των Περιφερειών Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας και Ιονίων Νήσων με ποσοστά έκτασης 28%, 54% και 18%, αντίστοιχα. Το γεωμορφολογικό ανάγλυφο του ΥΔ χαρακτηρίζεται γενικά ορεινό (600 έως 2.400μ) και απότομο στο εσωτερικό, ημιορεινό (100 έως 600μ) στην εξωτερική του περίμετρο και πεδινό (0 έως 100μ) στην παράκτια ζώνη του. Το Υδατικό Διαμέρισμα Βόρειας Πελοποννήσου αποτελείται από τις Λεκάνες Απορροής Πείρου – Βέργα – Πηνειού (GR28), Ρεμάτων Παραλίας Β. Πελοποννήσου (GR27) και Κεφαλονιάς – Ιθάκης – Ζακύνθου (GR45).

Το Υδατικό Διαμέρισμα Ανατολικής Πελοποννήσου¹¹ (ΥΔ 03) εκτείνεται γεωγραφικά στην ανατολική και νοτιοανατολική Πελοπόννησο. Εντός των ορίων του βρίσκονται, επίσης, τα νησιά Πόρος, Ύδρα, Σπέτσες, Σπετσοπούλα, Δοκός, Κύθηρα και Αντικύθηρα καθώς και η χερσόνησος των Μεθάνων. Στα δυτικά, συνορεύει με το Υδατικό Διαμέρισμα Δυτικής Πελοποννήσου (ΥΔ 01) ενώ στα βόρεια με το Υδατικό Διαμέρισμα Βόρειας Πελοποννήσου (ΥΔ 02). Η συνολική έκταση του Διαμερίσματος είναι 8.442 χλμ². Από διοικητικής άποψης, σε αυτή την έκταση περιλαμβάνονται, εξ ολοκλήρου ή εν μέρει, οι Περιφερειακές Ενότητες Αργολίδας, Αρκαδίας, Κορινθίας, Λακωνίας και Μεσσηνίας. Όσον αφορά στα φυσικά-γεωμορφολογικά όρια του Διαμερίσματος, αυτά είναι προς τα δυτικά ο Ταΰγετος και το Μαίναλο, προς τα βόρεια ο ορειογραφικός άξονας Ολύγυρτου-Λυρκείων-Ονείων, προς τα ανατολικά ο Πάρνωνας, ο Αργολικός Κόλπος και ο Κόλπος της Επιδαύρου και προς τα νότια ο Λακωνικός Κόλπος.

Τα ΣΔΚΠ, περιλαμβανομένων των Χαρτών Επικινδυνότητας και Χαρτών Κινδύνων Πλημμύρας, αποτελούν το στρατηγικό εργαλείο για την εφαρμογή της πολιτικής για την αξιολόγηση και διαχείριση του κινδύνου πλημμύρας στο σύνολο της χώρας. Τα ΣΔΚΠ περιλαμβάνουν ένα Πρόγραμμα Μέτρων για την ορθή διαχείριση των κινδύνων πλημμύρας σε όλες τις φάσεις διαχείρισης κινδύνων πλημμύρας που θέτει η Οδηγία 2007/60/ΕΚ (Πρόληψη, Προστασία, Ετοιμότητα, Αποκατάσταση). Ως εκ τούτου, δεν συνιστούν τεχνικές μελέτες για την κατασκευή έργων, αλλά εργαλεία για την άσκηση πολιτικής και για τον προγραμματισμό ενεργειών. Συμβάλλουν στην καλύτερη κατανόηση των κινδύνων πλημμύρας και τον εντοπισμό περιοχών με υψηλότερο κίνδυνο πλημμύρας, χρησιμοποιώντας για πρώτη φορά ενιαία μεθοδολογία και επιστημονική τεκμηρίωση σε επίπεδο χώρας, σύμφωνα με τις απαιτήσεις της Οδηγίας 2007/60/ΕΚ.

¹⁰ http://www.eydpelop.gr/2014-2020/wp-content/uploads/2017/10/GR02_RBMP-sxedio-diaxeirishs-dytikhs-pel.pdf

¹¹ http://www.eydpelop.gr/2014-2020/wp-content/uploads/2017/10/GR03_RBMP-sxedio-diaxeirishs-dytikhs-pel.pdf

Συνεπώς, τα αποτελέσματα των Χαρτών Επικινδυνότητας, των Χαρτών Κινδύνων Πλημμύρας και τα περιγραφόμενα στο Πρόγραμμα Μέτρων των ΣΔΚΠ θα πρέπει να λαμβάνονται υπ' όψη από τον κάθε φορέα που προγραμματίζει, αναπτύσσει και υλοποιεί έργα και δραστηριότητες που χωροθετούνται εντός των ζωνών κατάκλυσης πλημμύρας. Σε αυτές τις περιπτώσεις, κάθε φορέας οφείλει να προσδιορίζει, κατά τη διαδικασία αδειοδότησης των έργων/ υποδομών/ δραστηριοτήτων, με μεγαλύτερη ανάλυση τον κίνδυνο πλημμύρας εντός των ορίων ανάπτυξης της δραστηριότητας ή των υποδομών που προγραμματίζει να υλοποιήσει ώστε να λαμβάνει τυχόν πρόσθετα μέτρα αντιπλημμυρικής προστασίας για τη μείωση των αρνητικών συνεπειών στις υποδομές του από την εκδήλωση ενός πλημμυρικού συμβάντος.

Μερικά από τα Μέτρα του Προγράμματος που μπορούν να εφαρμοστούν σ' αυτές τις περιοχές κατά προτεραιότητα είναι, ενδεικτικά, χωρίς αξιολογική σειρά τα ακόλουθα:

- «Ανάπτυξη δράσεων για την αντιμετώπιση επιπτώσεων στους τομείς ύδρευσης και αποχέτευσης»
- «Προώθηση πρακτικών ανάσχεσης των πλημμυρικών ροών και συγκράτησης φερτών υλών, με έμφαση στα Μέτρα φυσικής συγκράτησης υδάτων»
- «Έργα αντικατάστασης και συμπλήρωσης των υφιστάμενων δικτύων αποχέτευσης όμβριων»
- «Μελέτες/ έργα αντιπλημμυρικής προστασίας» σε συνδυασμό με το μέτρο «Σύνταξη Στρατηγικών Σχεδίων (MasterPlan) Έργων Αντιπλημμυρικής Προστασίας» που θα διερευνήσουν τις δυνατότητες και θα ιεραρχήσουν τα έργα
- «Ανάπτυξη συστήματος έγκαιρης προειδοποίησης πλημμυρών»
- «Επικαιροποίηση των Σχεδίων Έκτακτης Ανάγκης λαμβάνοντας υπόψη τους Χάρτες του ΣΔΚΠ».

Επίσης, ιδιαίτερη σημασία για την επιτυχή επίτευξη των Στόχων του ΣΔΚΠ έχει η ενημέρωση των πολιτών και σχετική προτεραιότητα έχει η εφαρμογή του Μέτρου:

- «Εκστρατείες ευαισθητοποίησης κοινού, τοπικών αρχών και κοινοτήτων έναντι πλημμυρικού κινδύνου».

3.3.11 Σχεδιασμός νέου Εταιρικού Συμφώνου για το Πλαίσιο Ανάπτυξης – ΕΣΠΑ 2021-2027

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανακοίνωσε την πρότασή της για το νέο Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο (ΠΔΠ) 2021-2027 της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις 2 Μαΐου 2018 και εγκαινίασε επισήμως την περίοδο διαπραγμάτευσης, ανακοινώνοντας στις 29 Μαΐου 2018 την πρότασή της για την Πολιτική Συνοχής και τους Κανονισμούς των Ταμείων της νέας προγραμματικής περιόδου 2021-2027¹².

Σημειώνεται ότι η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, όπως και οι περισσότερες Περιφέρειες της χώρας, βρίσκεται στην κατηγορία των Λιγότερο Ανεπτυγμένων Περιφερειών (ΛΑΠ), στις οποίες κατανέμεται το μεγαλύτερο μέρος των κονδυλίων του ΕΤΠΑ και του ΕΚΤ+. Εξάιρεση αποτελούν οι Περιφέρειες

¹² [https://www.espa.gr/Lists/Custom Announcements/Attachments/1125/1H%20EGKYKLIOS%202021 2027.pdf](https://www.espa.gr/Lists/Custom%20Announcements/Attachments/1125/1H%20EGKYKLIOS%202021%202027.pdf)

Αττικής και Νοτίου Αιγαίου οι οποίες βρίσκονται στην κατηγορία Περιφερειών σε μετάβαση. Οι πέντε (5) Στόχοι Πολιτικής του ΕΣΠΑ 2021-2027¹³ είναι:

ΣΠ 1: Μια εξυπνότερη Ευρώπη μέσω της προώθησης του καινοτόμου και έξυπνου οικονομικού μετασχηματισμού

ΣΠ 2: Μια πιο πράσινη Ευρώπη με χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα μέσω της προώθησης της δίκαιης μετάβασης σε καθαρές μορφές ενέργειας, των πράσινων και γαλάζιων επενδύσεων, της κυκλικής οικονομίας, της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης των κινδύνων

ΣΠ 3: Μια πιο διασυνδεδεμένη Ευρώπη μέσω της ενίσχυσης της κινητικότητας και των περιφερειακών διασυνδέσεων

ΣΠ 4: Μια πιο κοινωνική Ευρώπη μέσω της υλοποίησης του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων

ΣΠ 5: Μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες της μέσω της προώθησης της βιώσιμης και ολοκληρωμένης ανάπτυξης των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών, καθώς και μέσω της στήριξης τοπικών πρωτοβουλιών.

Οι 11 θεματικοί στόχοι της στρατηγικής E2020 και κατ' επέκταση της προγραμματικής περιόδου 2014-2020 ενοποιούνται σε 5 Στόχους Πολιτικής (ΣΠ), ενώ αντίστοιχα οι 60 επενδυτικές προτεραιότητες μειώνονται σε 30 ειδικούς στόχους. Ουσιαστική διαφορά σε σχέση με την τρέχουσα περίοδο αποτελεί το γεγονός ότι η χωρική ανάπτυξη μετατρέπεται σε έναν διακριτό Στόχο Πολιτικής «Μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες». Στο πλαίσιο αυτό, η πολιτική συνοχής στηρίζει διακριτά τις αναπτυξιακές στρατηγικές που καταρτίζονται σε τοπικό επίπεδο και ενισχύει τον ρόλο των τοπικών αρχών. Παράλληλα, ενισχύεται περαιτέρω η αστική διάσταση της πολιτικής για τη συνοχή, καθώς το 6% των πόρων του ΕΤΠΑ (έναντι 5% στην τρέχουσα προγραμματική περίοδο) διατίθεται για τη βιώσιμη αστική ανάπτυξη, ενώ δίνεται και η δυνατότητα για την κατάρτιση ενός νέου προγράμματος δικτύωσης και ανάπτυξης ικανοτήτων για τις αστικές αρχές, η Ευρωπαϊκή Αστική Πρωτοβουλία οι πόροι για την οποία διαχειρίζονται άμεσα από την Ε.Ε.. Σημαντική διαφορά με την τρέχουσα περίοδο αποτελεί το γεγονός ότι η ενίσχυση της θεσμικής ικανότητας (Θεματικός Στόχος 11 της τρέχουσας περιόδου) δεν αποτελεί πλέον διακριτό στόχο αλλά υποστηρίζεται εν μέρει στο πλαίσιο άλλων Στόχων Πολιτικής.

Η πολιτική συνοχής εξακολουθεί να επενδύει σε όλες τις Περιφέρειες, λαμβάνοντας πάντα ως βάση τις 3 κατηγορίες. Οι κατηγορίες Περιφερειών που διαμορφώνονται είναι:

- Λιγότερο ανεπτυγμένες (κατά κεφαλήν ΑΕΠ 100%).
- Περιφέρειες σε μετάβαση (κατά κεφαλήν ΑΕΠ μεταξύ 75% και 100%) και
- Περισσότερο ανεπτυγμένες (κατά κεφαλήν ΑΕΠ > 100%).

Αναφορικά με τον έλεγχο των επιδόσεων των προγραμμάτων, όλα τα προγράμματα θα εξακολουθήσουν να έχουν ένα πλαίσιο επιδόσεων με ποσοτικοποιημένους στόχους χωρίς όμως

¹³ [https://www.espa.gr/Lists/Custom Announcements/Attachments/1284/2h_EgkykiosP_Programmata_Espa_2021-2027.pdf](https://www.espa.gr/Lists/Custom%20Announcements/Attachments/1284/2h_EgkykiosP_Programmata_Espa_2021-2027.pdf)

αυτό να συνδέεται με ένα αποθεματικό επιδόσεων. Προβλέπεται επίσης μια ετήσια επανεξέταση των επιδόσεων, με τη μορφή διαλόγου πολιτικής μεταξύ των αρμόδιων αρχών για τα προγράμματα και της Ε. Επιτροπής. Οι επιδόσεις των προγραμμάτων θα αξιολογούνται ουσιαστικά στην ενδιάμεση επανεξέταση που αποτελεί ένα νέο στοιχείο της Προγραμματικής περιόδου 2021 – 2027.

Η θεματική συγκέντρωση παραμένει ως υποχρέωση τόσο στο ΕΤΠΑ όσο και στο ΕΚΤ+ αλλά με αλλαγές σε σχέση με την τρέχουσα περίοδο. Στο ΕΤΠΑ, αφορά τους Στόχους Πολιτικής 1 και 2. Τα κριτήρια της θεματικής συγκέντρωσης εφαρμόζονται σε εθνικό επίπεδο και όχι σε επίπεδο κατηγοριών περιφερειών, γεγονός που προσφέρει ευελιξία στις επιλογές του κάθε Κράτους - Μέλους¹¹. Έτσι για τα ΚΜ με κατά κεφαλή ΑΕΠ κάτω από το 75%, όπως η Ελλάδα, προβλέπεται ότι:

- τουλάχιστον το 35% των πόρων του ΕΤΠΑ να διατεθεί στο Στόχο Πολιτικής 1 και
- τουλάχιστον το 30% των πόρων του ΕΤΠΑ να διατεθεί στο Στόχο Πολιτικής 2.

Στην πρόταση των Κανονισμών της Ε. Επιτροπής τίθενται συγκεκριμένες προϋποθέσεις για τη συγχρηματοδότηση των έργων υπό τον όρο “αναγκαίοι όροι” (enabling conditions). Οι όροι αυτοί (4 γενικοί και 16 θεματικοί) αποτελούν συνέχεια των εκ των προτέρων αιρεσιμοτήτων που εισήχθησαν στην παρούσα προγραμματική περίοδο 2014-2020 με βασικές, όμως, διαφορές ως προς τον τρόπο που αυτές θα επηρεάσουν την υλοποίηση των Προγραμμάτων. Οι αναγκαίοι όροι της νέας προγραμματικής περιόδου, όπως και οι εκ των προτέρων αιρεσιμότητες, αφορούν κατ’ ουσία το απαραίτητο πλαίσιο (θεσμικό ή στρατηγικό) σύμφωνα με το οποίο θα υλοποιούνται οι αντίστοιχες δράσεις. Ως εκ τούτου η εκπλήρωση των επιμέρους απαιτήσεων αποτελεί ευθύνη των καθ’ ύλην αρμόδιων Υπουργείων και σε ορισμένες μόνο περιπτώσεις των Περιφερειών. Η κρίσιμη διαφορά των αναγκαίων όρων σε σχέση με τις αιρεσιμότητες της προγραμματικής περιόδου 2014 – 2020 είναι ότι θα πρέπει να έχουν εκπληρωθεί με την έγκριση του κάθε Προγράμματος, προκειμένου απρόσκοπτα να πραγματοποιείται η χρηματοδότηση από την Ε.Ε.

Σύμφωνα με τη 2^η Εγκύκλιο για την προετοιμασία του σχεδιασμού των Προγραμμάτων 2021-2027 (Νοέμβριος 2020), στους πέντε Στόχους Πολιτικής, όπως αυτοί είχαν αναφερθεί στην 1^η Εγκύκλιο, προστίθεται και ένας νέος ειδικός στόχος για το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης, ο οποίος μπορεί σύμφωνα με το σχέδιο του Κανονισμού για το ΤΔΜ είτε να αποτελέσει ξεχωριστό άξονα ή άξονες προτεραιότητας εντός ενός ή περισσότερων Προγραμμάτων ή ξεχωριστό Πρόγραμμα. Στην περίπτωση της χώρας, έχει ληφθεί η απόφαση για τη δημιουργία ενός διακριτού Προγράμματος μέσω του οποίου θα υλοποιηθούν οι δράσεις που θα χρηματοδοτηθούν από το ΤΔΜ.

Η προσέγγιση στη διαμόρφωση της λογικής της παρέμβασης για την ΠΠ 2021-2027 δεν έχει διαφοροποιηθεί σε σχέση με την ΠΠ 2014-2020. Τα Προγράμματα θα πρέπει να σχεδιαστούν στη βάση συγκεκριμένων αναπτυξιακών αναγκών που θα πρέπει να προσδιοριστούν. Αν και ως διαδικασία η διαμόρφωση της λογικής της παρέμβασης παραμένει η ίδια την ΠΠ 2021-2027, ωστόσο υπάρχει μία σημαντική διαφοροποίηση ως προς τον ορισμό του αποτελέσματος και κατά συνέπεια των δεικτών που θα προσδιοριστούν στο πλαίσιο του ΕΤΠΑ/ΤΣ. Την ΠΠ 2021-2027 το αποτέλεσμα προκύπτει άμεσα από την πράξη και δεν αντανακλά πλέον την έμμεση ευρύτερη επίδραση από τις διαφορετικές πολιτικές που υιοθετούνται σε μία περιοχή/ τομέα. Επίσης, οι 11 θεματικοί στόχοι της ΠΠ 2014-2020 ενοποιούνται σε 5 Στόχους Πολιτικής (ΣΠ), ενώ αντίστοιχα οι 60 επενδυτικές προτεραιότητες ενσωματώνονται σε 35 ειδικούς στόχους (32 ειδικούς στόχους

κατανεμημένους στους ΣΠ 1-5, 1 ειδικό στόχο για το ΤΔΜ και 2 ειδικούς στόχους για τα Προγράμματα Interreg).

Την προγραμματική περίοδο (ΠΠ) 2021-2027, η χωρική ανάπτυξη εντάσσεται σε διακριτό Στόχο Πολιτικής (ΣΠ) και ειδικότερα στο ΣΠ5 «Μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες», ο οποίος χρηματοδοτείται από το ΕΤΠΑ. Στο πλαίσιο του ΣΠ5, οι αρμόδιοι φορείς για το σχεδιασμό και την υλοποίηση μπορούν να επιλέξουν πέραν των πεδίων παρέμβασης που αντιστοιχούν στον ΣΠ5 με βάση το Παράρτημα Ι του ΚΚΔ και από τα πεδία παρέμβασης των υπολοίπων ΣΠ (1-4). Κατά αντιστοιχία της ΠΠ 2014-2020, τα χωρικά εργαλεία, τα οποία δύναται να χρησιμοποιηθούν, είναι οι Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις και οι στρατηγικές για την Τοπική Ανάπτυξη με την Πρωτοβουλία των Τοπικών Κοινοτήτων.

Βάσει του ευρωπαϊκού κανονιστικού πλαισίου οι ΟΧΕ διακρίνονται σε:

1. ΟΧΕ για Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη (ΒΑΑ) και
2. ΟΧΕ για άλλες χωρικές στρατηγικές.

Οι ΟΧΕ μπορούν να χρηματοδοτηθούν από τα Ταμεία ΕΤΠΑ, ΕΚΤ+, Ταμείο Συνοχής, ΤΔΜ καθώς και το ΕΓΤΑΑ και το ΕΤΘΑ. Το σχέδιο του Καν. ΕΤΠΑ προβλέπει ότι τουλάχιστον το 8% των πόρων του ΕΤΠΑ που χορηγούνται σε εθνικό επίπεδο κατανέμονται σε ολοκληρωμένες δράσεις Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης (ΒΑΑ).

Η Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία των Τοπικών Κοινοτήτων (ΤΑΠΤΟΚ) αποτελεί ένα εργαλείο σχεδιασμού και υλοποίησης μιας τοπικής αναπτυξιακής στρατηγικής και αντιμετώπισης των τοπικών οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών αναγκών με τη συμμετοχή των τοπικών φορέων και της τοπικής κοινωνίας σε σαφώς προσδιορισμένες χωρικές ενότητες. Βασίζεται στην προσέγγιση LEADER, δηλαδή «από τη βάση προς την κορυφή» (bottom-up approach). ΤΑΠΤΟΚ μπορούν να χρηματοδοτηθούν από τα από τα Ταμεία ΕΤΠΑ, ΕΚΤ+, Ταμείο Συνοχής, ΤΔΜ καθώς και το ΕΓΤΑΑ και το ΕΤΘΑ.

3.3.12 Ελληνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας

Το Ελληνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας¹⁴ φιλοδοξεί να πυροδοτήσει μια αλλαγή υποδείγματος στην ελληνική οικονομία και τους θεσμούς, προς ένα πιο εξωστρεφές, ανταγωνιστικό και πράσινο οικονομικό μοντέλο, με πιο αποτελεσματικό και ψηφιοποιημένο κράτος, λιγότερο γραφειοκρατικό, με δραστικά μειωμένη παραοικονομία, με φορολογικό σύστημα φιλικό προς την ανάπτυξη και με ένα ποιοτικό και αποτελεσματικό δίκτυο κοινωνικής προστασίας, προσβάσιμο σε όλους. Δεν πρόκειται απλώς για μια οικονομική μετάβαση. Στόχος είναι να γίνουν θεμελιώδεις οικονομικές και κοινωνικές μεταρρυθμίσεις, που θα επηρεάσουν όχι μόνο την οικονομική δραστηριότητα, αλλά και τις τεχνολογίες, τις νοοτροπίες και τους θεσμούς. Μια μετάβαση που συνδυάζει την οικονομική αποτελεσματικότητα με την καινοτομία και τον ψηφιακό εκσυγχρονισμό με την προστασία του περιβάλλοντος, την κοινωνική συνοχή και τη δικαιοσύνη.

¹⁴ <https://www.minfin.gr/documents/20182/9976964/Greece+RRP+GR.pdf/6d9f7032-1bb7-4f69-b092-fa7136b8a1a6>

Το Ελληνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας αποτελείται από τέσσερις πυλώνες: (1) Πράσινο, (2) Ψηφιακό, (3) Απασχόληση, δεξιότητες και κοινωνική συνοχή, (4) Ιδιωτικές επενδύσεις και οικονομικός και θεσμικός μετασχηματισμός.

Με οικονομικούς όρους, ο πρωταρχικός στόχος του Σχεδίου είναι να καλύψει το μεγάλο κενό σε επενδύσεις, εθνικό προϊόν και απασχόληση, κενό ενδημικό των επιδόσεων της ελληνικής οικονομίας κατά την τελευταία δεκαετία, που επιδεινώθηκε λόγω της πανδημίας του COVID-19.

Σε αυτό το πλαίσιο, το Ελληνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας αποσκοπεί στο να κινητοποιήσει σημαντικές δυνάμεις από τον ιδιωτικό τομέα χρησιμοποιώντας: (α) σε σημαντικό βαθμό Συμπράξεις Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα για την πραγματοποίηση δημοσίων επενδύσεων, (β) Εταιρείες Παροχής Ενεργειακών Υπηρεσιών για την πραγματοποίηση έργων ενεργειακής απόδοσης στον δημόσιο τομέα και (γ) συγχρηματοδοτήσεις μέσω ποικίλων χρηματοδοτικών εργαλείων ώστε να συγκεντρώσει σημαντικότερα επιπρόσθετα ιδιωτικά κεφάλαια για τις επιλέξιμες ιδιωτικές επενδύσεις.

1. Ως προς την πράσινη μετάβαση, οι επενδύσεις και οι μεταρρυθμίσεις του Σχεδίου περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων:

- Διασύνδεση των ελληνικών νησιών, η οποία θα μειώσει σημαντικά το ενεργειακό κόστος νοικοκυριών και επιχειρήσεων και θα επιτρέψει την καλύτερη αξιοποίηση του δυναμικού της χώρας σε Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας.
- Εγκατάσταση εκατομμυρίων έξυπνων τηλεμετρητών ενέργειας με στόχο την ενεργειακή εξοικονόμηση.
- Εκτεταμένο πρόγραμμα ενεργειακής αναβάθμισης κατοικιών, κτιριακών υποδομών επιχειρήσεων και δημοσίων κτιρίων και υποδομών.
- Ανάπτυξη προσβάσιμων σταθμών φόρτισης για ηλεκτρικά οχήματα.
- Μεταρρύθμιση του πολεοδομικού σχεδιασμού με την εισαγωγή πολεοδομικών σχεδίων που θα πληροφορούν έγκυρα και αμέσως για τις δυνατότητες χρήσης γης για σχεδόν τα 4/5 της χώρας.
- Προώθηση στρατηγικών αστικών αναπλάσεων υψηλής αναπτυξιακής και περιβαλλοντικής αξίας.
- Μεγάλες επενδύσεις σε αρδευτικά και αντιπλημμυρικά έργα μέσω ΣΔΙΤ συνοδευόμενα από αλλαγές στην χρήση των δικτύων άρδευσης και εγκατάσταση τηλεμετρητών για τον εντοπισμό διαρροών και την έξυπνη διαχείριση του νερού.
- Νέο Εθνικό Σχέδιο Αναδάσωσης σε συνδυασμό με αναμόρφωση των δασικών χαρτών.
- Πρωτοβουλίες για προστασία της βιοποικιλότητας, οι οποίες περιλαμβάνουν την ίδρυση Εθνικού Συστήματος Μόνιμης Παρακολούθησης ειδών και βιοτόπων και επιτήρησης των προστατευόμενων περιοχών.
- Δημιουργία Περιφερειακών Κέντρων Πολιτικής Προστασίας μέσω ΣΔΙΤ κ.ο.κ.

2. Για την ψηφιακή μετάβαση, οι επενδύσεις και οι μεταρρυθμίσεις του Σχεδίου περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων:

- Προεγκατάσταση υποδομής οπτικών ινών στα κτίρια για τη διευκόλυνση της μετάβασης στη χρήση δικτύων οπτικών ινών από επιχειρήσεις και νοικοκυριά.
- Ανάπτυξη διαδρόμων δικτύου 5G στους ελληνικούς αυτοκινητόδρομους.
- Ψηφιακό μετασχηματισμό επιχειρήσεων, με απόκτηση εξοπλισμού, υπηρεσιών cloud και διαδικτυακών υπηρεσιών.
- Ευρείες επενδύσεις σε ψηφιακές δημόσιες υπηρεσίες, οι οποίες περιλαμβάνουν αναβάθμιση των ψηφιακών υπηρεσιών που παρέχουν τα υπουργεία, το ψηφιακό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης (ΕΦΚΑ), ψηφιοποίηση: πολεοδομιών Δήμων, της δικαιοσύνης (e-justice), τις “έξυπνες” πόλεις (smartcities) κ.ο.κ.

3. Ως προς τον πυλώνα απασχόλησης, δεξιοτήτων και συνοχής, οι επενδύσεις και οι μεταρρυθμίσεις του Σχεδίου περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων:

- Μεταρρύθμιση της αγοράς εργασίας, που ενισχύει τη δημιουργία θέσεων εργασίας και τη διατήρησή τους σε περιόδους κρίσης.
- Προώθηση σύγχρονων Ενεργητικών και μη Ενεργητικών Πολιτικών για την Αγορά Εργασίας (Active and Passive Labour Market Policies), αποσκοπώντας σε ενεργοποίηση της αγοράς εργασίας, δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και δικτύου προστασίας κατά της ανεργίας.
- Μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού μέσω ενός ανταποδοτικού συστήματος επικουρικών συντάξεων.
- Τα πλέον σύγχρονα προγράμματα κατάρτισης και επανακατάρτισης για την αύξηση της απασχόλησης που δίνουν έμφαση στην ανάπτυξη ψηφιακών δεξιοτήτων, μεταρρύθμιση στα συστήματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και μαθητείας.
- Μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις που ενισχύουν την αυτονομία των ελληνικών πανεπιστημίων, τις επιδόσεις τους στην έρευνα και την ποιότητα της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, περιλαμβανομένης και της σύνδεσής της με την αγορά εργασίας.
- Μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις προς ενίσχυση της αποτελεσματικότητας και της ανθεκτικότητας του συστήματος υγείας, προκειμένου να παρέχει υπηρεσίες υγείας υψηλής ποιότητας. Στις μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις αυτές συμπεριλαμβάνονται: ένα ολοκληρωμένο σύστημα πρόληψης, η αναβάθμιση της πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας, η εισαγωγή θεραπευτικών πρωτοκόλλων στο σύστημα ηλεκτρονικής συνταγογράφησης, καθώς και η δημιουργία ατομικού ηλεκτρονικού φακέλου υγείας για κάθε ασθενή.
- Τέλος, μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις που ενδυναμώνουν την κοινωνική δικαιοσύνη και το δίκτυο κοινωνικής προστασίας, μέσω προγραμμάτων ενίσχυσης της οικονομικής και κοινωνικής ένταξης ευάλωτων ομάδων, που προωθούν τις ίσες ευκαιρίες και στηρίζουν τη διαφορετικότητα, ενώ θωρακίζουν το σύστημα κοινωνικών παροχών.

4. Σε ό,τι αφορά τις ιδιωτικές επενδύσεις και τον θεσμικό μετασχηματισμό, το Σχέδιο περιλαμβάνει μεταξύ άλλων:

- Σημαντικές μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις για την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, που περιλαμβάνουν περαιτέρω ψηφιοποίηση των φορολογικών υπηρεσιών, κωδικοποίηση και

εκσυγχρονισμό της φορολογικής νομοθεσίας, δράσεις κατά του λαθρεμπορίου, ηλεκτρονική διασύνδεση των ταμειακών μηχανών και των POS με τις φορολογικές αρχές και χρήση τεχνητής νοημοσύνης για τη διευκόλυνση των φορολογικών ελέγχων.

- Ενέργειες προς εκσυγχρονισμό του πλαισίου διαχείρισης των δημόσιων οικονομικών, ώστε να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητα των δημοσίων επενδύσεων με δράσεις υπέρ της ενίσχυσης της διαφάνειας.

- Μια φιλόδοξη ατζέντα για τη βελτίωση της ταχύτητας και αποτελεσματικότητας στην απονομή της δικαιοσύνης, με μεταρρυθμίσεις, επενδύσεις και ψηφιοποίηση.

- Δέσμευση για περαιτέρω ανάπτυξη της ελληνικής κεφαλαιαγοράς, και νέες δράσεις για την αντιμετώπιση του προβλήματος του ιδιωτικού χρέους.

- Τομεακές πολιτικές για ενίσχυση του πολιτισμού, του τουρισμού, της έξυπνης βιομηχανικής παραγωγής, και της αγροτοδιατροφής.

- Τέλος, ανάπτυξη πολυμορφικών, προσαρμοσμένων στην κλιματική αλλαγή, έξυπνων και βιώσιμων υποδομών και συστημάτων μεταφορών, με βελτίωση της συνδεσιμότητας και μεταρρύθμιση του κανονιστικού πλαισίου.

Αξιοποίηση των δανείων του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και τη χρηματοδότηση ιδιωτικών επενδύσεων.

Η Ελλάδα δικαιούται να αντλήσει από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας δάνεια ύψους περίπου 13 δισ. ευρώ. Το ελληνικό Σχέδιο σκοπεύει να αξιοποιήσει το σύνολο αυτών των κεφαλαίων προκειμένου να προωθήσει και να χρηματοδοτήσει σημαντικές επιπρόσθετες μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις και έτσι να περιορίσει: (α) το πολύ μεγάλο παραγωγικό κενό (output gap) της οικονομίας που το 2020 προβλέπεται να φτάσει στο 12,3%, (β) το εξαιρετικά χαμηλό επίπεδο επενδύσεων που χαρακτηρίζει την ελληνική οικονομία κατά την τελευταία δεκαετία (το 2019 οι επενδύσεις έφτασαν το 10.1% του ΑΕΠ σε σύγκριση με το 22,2% του μέσου όρου της ευρωζώνης), (γ) το σημαντικά υψηλότερο κόστος δανεισμού των ελληνικών επιχειρήσεων σε σχέση με τον μέσο όρο της ευρωζώνης. Περίπου τα 2/3 του συνολικού επενδυτικού κενού αφορούν στις επιχειρηματικές επενδύσεις, γεγονός που καταδεικνύει την ύπαρξη σημαντικών επενδυτικών ευκαιριών. Ως εκ τούτου, η αξιοποίηση των δανείων του Ταμείου για χρηματοδότηση ιδιωτικών επενδύσεων, σε συνδυασμό με κατάλληλες μεταρρυθμίσεις, μπορεί να ενισχύσει την ανάπτυξη, τη δημιουργία θέσεων εργασίας και την οικονομική και κοινωνική συνοχή.

Γενικοί Στόχοι του Ελληνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας:

1. Πράσινη Μετάβαση
2. Ψηφιακός μετασχηματισμός
3. Απασχόληση, δεξιότητες, κοινωνική συνοχή
4. Ιδιωτικές επενδύσεις και μετασχηματισμός της οικονομίας.

3.4 ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΣΤΟΧΩΝ ΣΤΟ ΠΠΑ ΠΠ ΑΛΛΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Ο σχεδιασμός της στρατηγικής του ΠΠΑ της Πελοποννήσου και η πρόταση για επιμέρους δέσμες δράσεων, λαμβάνει υπόψη το σύνολο των έργων που είτε υλοποιούνται, είτε έχουν εγκριθεί, ή βρίσκονται στο διαχρονικό σχεδιασμό της Περιφέρειας, εξετάζοντας και λαμβάνοντας υπόψη τις συνέργειες και τις συμπληρωματικότητες για την κάλυψη των αποτυπωμένων αναγκών, με τις δράσεις που προωθούνται στο πλαίσιο του ΠΕΠ Πελοποννήσου 2014-2020, όπως και με αυτές που χρηματοδοτούνται από ιδίους πόρους της περιφερειακής αρχής. Στο πλαίσιο αυτό, λαμβάνοντας υπόψη τις ανωτέρω συνέργειες, παρακάτω παρατίθενται οι επιμέρους πτυχές τεκμηρίωσης της χρηματοδότησης των προτεινόμενων δράσεων από το ΠΠΑ σε σύνδεση με τις ανάγκες και ελλείψεις που έχουν διαπιστωθεί ανά Αναπτυξιακό Στόχο.

Οι χρηματοδοτικές δράσεις του ΠΠΑ στους Αναπτυξιακούς Στόχους καλούνται να συμπληρώσουν, αλλά και να επεκτείνουν με περισσότερους πόρους τις σχετικές δράσεις στο πλαίσιο του ΠΕΠ, προσδίδοντας περισσότερη ευελιξία και ταχύτητα, με παράλληλο γνώμονα την συμπερίληψη περισσότερων δικαιούχων και κατηγοριών έργων που δεν είναι εφικτό να χρηματοδοτηθούν βάσει των κανόνων επιλεξιμότητας και αιρεσιμότητας του ΕΣΠΑ (π.χ. αρδευτικά έργα, τοπική οδοποιία κ.α.), όπως και για έργα που η υλοποίηση απαιτεί μεγαλύτερο χρονικό διάστημα από την περίοδο επιλεξιμότητας στο ΕΣΠΑ ή έργα των οποίων η αναγκαιότητα προκύπτει από έκτακτες καταστάσεις. Εντούτοις, αν και οι πόροι του ΠΠΑ δύναται να ωριμάσουν την πορεία προώθησης μιας σειράς σημαντικών έργων που σχετίζονται για παράδειγμα με τους μεγάλους οδικούς άξονες και πολιτιστικούς τόπους – μουσεία, το χρηματοδοτικό περιθώριο του προγράμματος δεν επαρκεί για την υλοποίηση αυτών, και θα πρέπει να γίνει αναζήτηση σε άλλες χρηματοδοτικές πηγές.

3.4.1 Έξυπνη Ανάπτυξη

Η ανάγκη αξιοποίησης της χρηματοδότησης του ΠΠΑ για τον Αναπτυξιακό Στόχο 'Έξυπνη Ανάπτυξη', προκύπτει από τις ανάγκες, ελλείψεις και προκλήσεις που έχουν εντοπιστεί και σχετίζονται με την εξειδίκευση σε δραστηριότητες χαμηλής τεχνολογικής έντασης, το χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης ανθρώπινου δυναμικού, το χαμηλό βαθμό απασχολησιμότητας ερευνητικού προσωπικού σε μικρές επιχειρήσεις, την έλλειψη καινοτομικής κουλτούρας στις επιχειρήσεις, το μικρό βαθμό διείσδυσης ΤΠΕ σε δημόσιο και ιδιωτικό τομέα, τις περιορισμένες επενδύσεις, του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα στην Ε&Α, τον ελλιπή βαθμό διασύνδεσης των παραγωγικών τομέων αναπτυξιακού πλεονεκτήματος στην Περιφέρεια και την υστέρηση σε φορείς έρευνας και καινοτομίας. Βάσει και της τρέχουσας υγειονομικής και οικονομικής κρίσης, οριζόντια συνιστώσα αποτελεί η άμβλυση των αρνητικών επιπτώσεων των χρόνιων διαρθρωτικών προβλημάτων της Περιφέρειας, όπως και αυτών που πρόσφατα αναδύονται από τα μέτρα αντιμετώπισης της επιδημίας COVID-19.

3.4.2 Πράσινη Ανάπτυξη

Η ανάγκη αξιοποίησης της χρηματοδότησης του ΠΠΑ για τον Αναπτυξιακό Στόχο 'Πράσινη Ανάπτυξη', προκύπτει από τις ανάγκες, ελλείψεις και προκλήσεις που έχουν εντοπιστεί και σχετίζονται με τον υψηλό δείκτη αρνητικής επίδρασης από την κλιματική αλλαγή, την σημαντική επιβάρυνση του περιβάλλοντος και του υδροφόρου ορίζοντα στις βιομηχανικές περιοχές, την

υστέρηση έναντι των στόχων για τη διαχείριση των αποβλήτων που θέτει το ΠΕΣΔΑ, την περιορισμένη προώθηση και ενσωμάτωση των αρχών της κυκλικής οικονομίας, την ανεπαρκή διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων, όπως και τις πιέσεις στο περιβάλλον από τις παραγωγικές δραστηριότητες (μονάδες ενέργειας, ελαιουργεία και πυρηνελαιουργεία, ποιμνιοστάσια, τουριστικές εγκαταστάσεις και κατοικίες). Βάσει και της τρέχουσας υγειονομικής και οικονομικής κρίσης, οριζόντια συνιστώσα αποτελεί η άμβλυνση των αρνητικών επιπτώσεων των χρόνιων διαρθρωτικών προβλημάτων της Περιφέρειας, όπως και αυτών που πρόσφατα αναδύονται από τα μέτρα αντιμετώπισης της επιδημίας COVID-19.

3.4.3 Κοινωνική Ανάπτυξη

Η ανάγκη αξιοποίησης της χρηματοδότησης του ΠΠΑ για τον Αναπτυξιακό Στόχο 'Κοινωνική Ανάπτυξη', προκύπτει από τις ανάγκες, ελλείψεις και προκλήσεις που έχουν εντοπιστεί και σχετίζονται με το υψηλό ποσοστό νέων 18-24 ετών που εγκαταλείπουν την εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση και εξακολουθεί να στερείται ανθρώπινων πόρων υψηλής εξειδίκευσης, τα υψηλά επίπεδα ανεργίας γενικά στο ανθρώπινο δυναμικό, τα έντονα φαινόμενα περιφερειακότητας για πολλές δυσπρόσιτες περιοχές, τα δημογραφικά προβλήματα, την ανεπαρκή κάλυψη δομών και υποδομών στους τομείς της περίθαλψης και υγείας, τα ελλιπή επίπεδα ικανοποιητικών δομών και προγραμμάτων κοινωνικής πρόνοιας και το υψηλό ποσοστό σχολικής διαρροής. Βάσει και της τρέχουσας υγειονομικής και οικονομικής κρίσης, οριζόντια συνιστώσα αποτελεί η άμβλυνση των αρνητικών επιπτώσεων των χρόνιων διαρθρωτικών προβλημάτων της Περιφέρειας, όπως και αυτών που πρόσφατα αναδύονται από τα μέτρα αντιμετώπισης της επιδημίας COVID-19.

3.4.4 Ανάπτυξη Υποδομών

Η ανάγκη αξιοποίησης της χρηματοδότησης του ΠΠΑ για τον Αναπτυξιακό Στόχο 'Ανάπτυξη Υποδομών', προκύπτει από τις ανάγκες, ελλείψεις και προκλήσεις που έχουν εντοπιστεί και σχετίζονται με τις ελλείψεις στο οδικό δίκτυο που δημιουργούν ενδοπεριφερειακές ανισότητες μιας και υπάρχει έντονο ανάγλυφο που δυσχεραίνει την δημιουργία σύγχρονων κάθετων οδικών αξόνων και ανεπαρκείς ενδοπεριφερειακές μεταφορές, την ποιοτική διαφορά στο οδικό δίκτυο πεδινών και ορεινών περιοχών, τις ελλείψεις στις λιμενικές υποδομές, την έλλειψη αεροπορικών και θαλάσσιων συνδέσεων με άλλες περιοχές της χώρας, τα ανεπαρκή ευρυζωνικά δίκτυα υψηλών ταχυτήτων στην ύπαιθρο, αλλά και σε αστικές και τουριστικές περιοχές. Βάσει και της τρέχουσας υγειονομικής και οικονομικής κρίσης, οριζόντια συνιστώσα αποτελεί η άμβλυνση των αρνητικών επιπτώσεων των χρόνιων διαρθρωτικών προβλημάτων της Περιφέρειας, όπως και αυτών που πρόσφατα αναδύονται από τα μέτρα αντιμετώπισης της επιδημίας COVID-19.

3.4.5 Ενίσχυση Εξωστρέφειας

Η ανάγκη αξιοποίησης της χρηματοδότησης του ΠΠΑ για τον Αναπτυξιακό Στόχο 'Ενίσχυση Εξωστρέφειας', προκύπτει από τις ανάγκες, ελλείψεις και προκλήσεις που έχουν εντοπιστεί και

σχετίζονται με ελλείψεις υποστηρικτικών μηχανισμών για ανάπτυξη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων την ανεπαρκή εξωστρέφεια και δικτύωση των επιχειρήσεων, το χαμηλό βαθμό διασύνδεσης των παραγωγικών τομέων ώστε να πολλαπλασιαστούν τα αναπτυξιακά οφέλη, τον πολυτεμαχισμό και το μικρό μέγεθος αγροτικών των εκμεταλλεύσεων, τις ανεπαρκείς υποδομές και πρωτοβουλίες υποδοχής μεταποιητικών δραστηριοτήτων, το χαμηλό βαθμό διαφοροποίησης του τουριστικού προϊόντος και την περιορισμένη αξιοποίηση του πολιτιστικού αποθέματος για την ενίσχυση της ταυτότητας της Περιφέρειας. Βάσει και της τρέχουσας υγειονομικής και οικονομικής κρίσης, οριζόντια συνιστώσα αποτελεί η άμβλυνση των αρνητικών επιπτώσεων των χρόνιων διαρθρωτικών προβλημάτων της Περιφέρειας, όπως και αυτών που πρόσφατα αναδύονται από τα μέτρα αντιμετώπισης της επιδημίας COVID-19.

Σε αυτό το σημείο κρίνεται κατάλληλο να αναφερθούν ενδεικτικά οι κατηγορίες δράσεων που εξαιρούνται από τη δυνατότητα χρηματοδότησης στο υπό σχεδιασμό νέο ΕΣΠΑ 2021-2027, για τα Ταμεία ΕΤΠΑ, ΤΑ, ΕΚΤ+ και ΤΔΜ, σύμφωνα και με τη 2^η Εγκύκλιο του σχεδιασμού των Προγραμμάτων 2021-2027 του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων. Η εν λόγω παράθεση ενισχύει την τεκμηρίωση για την αναγκαιότητα χρηματοδότησης μιας σειράς έργων και δράσεων από το ΠΠΑ, τα οποία δεν θα δύναται να καλυφθούν από το ΠΕΠ Πελοποννήσου 2021-2027 ή τα επόμενα Τομεακά Προγράμματα.

ΕΤΠΑ και ΤΣ

Σύμφωνα με το άρθρο 6 του σχεδίου του Κανονισμού ΕΤΠΑ/ ΤΣ, τα συγκεκριμένα Ταμεία δεν μπορούν να χρηματοδοτήσουν:

- Την κατασκευή αεροδρομίων. Εξάιρεση αποτελούν οι δράσεις για την ενίσχυση της ασφάλειας και της μετρίαση των περιβαλλοντικών επιδράσεων στα υφιστάμενα αεροδρόμια.
- Επενδύσεις σε ΧΥΤΥ/ΧΥΤΑ (landfills) με εξαίρεση τον παροπλισμό τους, την μετατροπή τους και αύξηση της ασφάλειας των υφιστάμενων, με την προϋπόθεση ότι δεν αυξάνεται η δυναμικότητά τους.
- Επενδύσεις για την αύξηση της δυναμικότητας των εγκαταστάσεων εναπομεινάντων αποβλήτων.
- Επενδύσεις για την παραγωγή, επεξεργασία, αποθήκευση και διανομή ορυκτών καυσίμων (φυσικό αέριο), με εξαίρεση στις περιπτώσεις που αντικαθιστούν θέρμανση με τη χρήση του άνθρακα.
- Προμήθεια σιδηροδρομικού τροχαίου υλικού. Εξάιρεση αποτελεί η περίπτωση που ο φορέας που έχει αναλάβει τον σιδηρόδρομο στην περίπτωση της πλήρους ιδιωτικοποίησης είναι νεοσύστατη επιχείρηση.
- Τον παροπλισμό ή την κατασκευή πυρηνικών σταθμών ηλεκτροπαραγωγής.
- Τις επενδύσεις για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από δραστηριότητες που απαριθμούνται στο Παράρτημα Ι της οδηγίας 2003/87/ΕΚ5 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου.

- Την παρασκευή, επεξεργασία και εμπορία καπνού και προϊόντων καπνού.
- Τις προβληματικές επιχειρήσεις, όπως ορίζονται στο άρθρο 2 σημείο 18 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 651/2014 της Επιτροπής, εκτός αν επιτραπεί βάσει των εφαρμοστέων κανόνων της Ένωσης για τις κρατικές ενισχύσεις ή για την αντιμετώπιση έκτακτων αναγκών. Επιπλέον, το Ταμείο Συνοχής δεν στηρίζει τις επενδύσεις στη στέγαση, εκτός εάν σχετίζονται με την προώθηση της ενεργειακής απόδοσης ή τη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

ΕΚΤ+

Σύμφωνα με το άρθρο 14 του Κανονισμού για το ΕΚΤ+, οι κάτωθι κατηγορίες δαπανών δεν είναι επιλέξιμες:

- Η αγορά γης, ακινήτων και η υλοποίηση υποδομών.
- Η αγορά επίπλωσης, εξοπλισμού και οχημάτων, εκτός αν είναι απαραίτητη για την επίτευξη του στόχου της πράξης, ή αν αυτά τα είδη αποσβήνονται πλήρως, ή η αγορά τους συνιστά την πιο οικονομική επιλογή.

ΤΔΜ

Σύμφωνα με το άρθρο 5 του σχεδίου του Κανονισμού ΤΔΜ, το συγκεκριμένο Ταμείο δεν μπορεί να χρηματοδοτήσει:

- Τον παροπλισμό ή την κατασκευή πυρηνικών σταθμών ηλεκτροπαραγωγής.
- Την παρασκευή, επεξεργασία και εμπορία καπνού και προϊόντων καπνού.
- Τις προβληματικές επιχειρήσεις, όπως ορίζονται στο άρθρο 2 σημείο 18 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 651/2014 της Επιτροπής, εκτός αν επιτραπεί βάσει των εφαρμοστέων κανόνων της Ένωσης για τις κρατικές ενισχύσεις.
- Επενδύσεις για την παραγωγή, επεξεργασία, αποθήκευση και διανομή ορυκτών καυσίμων (φυσικό αέριο), με εξαίρεση στις περιπτώσεις που αντικαθιστούν θέρμανση με τη χρήση του άνθρακα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
2021-2025

4 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2021-2025

4.1 Η ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2021 – 2025

4.1.1 Το Όραμα για την Περιφέρεια Πελοποννήσου

Το όραμα της στρατηγικής του ΠΠΑ Πελοποννήσου για την περίοδο 2021-2025, συνδέεται ισχυρά με τη διεύρυνση των παραγωγικών δραστηριοτήτων μέσω αξιοποίησης των συγκριτικών πλεονεκτημάτων στους αναπτυξιακούς τομείς αιχμής, και την αποδοτική κάθετη διασύνδεση τους, στη βάση της ενίσχυσης της βιωσιμότητας των πόρων, της εξωστρέφειας και της ενσωμάτωσης καινοτομίας, με οριζόντιο γνώμονα την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής, όπως και την άμβλυση των ανισοτήτων μεταξύ περιοχών και κοινωνικών ομάδων.

Το αναπτυξιακό όραμα της Περιφέρειας Πελοποννήσου συνίσταται στην ανταπόκριση στις απειλές, στην αξιοποίηση των ευκαιριών που της παρουσιάζονται και στην περαιτέρω ανάπτυξη των δυνατοτήτων της. Για την προσέγγιση του οράματος η Περιφέρεια Πελοποννήσου καλείται στο τέλος της περιόδου 2021-2025 να έχει προωθήσει τα παρακάτω:

1. Να συνδυάζει καταλλήλως την αναπτυξιακή συνεισφορά όλων των παραγωγικών τομέων, να ενσωματώνει την συμβολή τους στη συνολική ανταγωνιστικότητα, να έχει περιορίσει τον αναπτυξιακό δυϊσμό και τις χωρικές ανισότητες και να έχει επιτύχει σε σημαντικό βαθμό την ομογενοποίηση του οικονομικού και κοινωνικού της χώρου.
2. Να έχει επιτύχει ένα αξιόλογο επίπεδο διατηρησιμότητας της ανάπτυξης και να έχει ενσωματώσει τις απαιτήσεις της αειφορίας και πράσινης ανάπτυξης στην οικονομική δραστηριότητα και στη χρήση του χώρου.
3. Να συνδυάζει με επιτυχία και στο καταλληλότερο εκάστοτε μίγμα, τον στρατηγικό ρόλο των περιφερειακών μηχανισμών, τη συνεχή επέκταση της επιχειρηματικότητας, την παραγωγική κινητοποίηση των ενδογενών χρηματοδοτικών πόρων και την προσέλκυση εξωτερικών επενδύσεων και δραστηριοτήτων υψηλής έντασης γνώσης, στην κατεύθυνση της έξυπνης ανάπτυξης.
4. Να διασφαλίσει την προστασία και την ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος και του πολύτιμου οικολογικού αποθέματος.
5. Να ενισχύσει το πλέγμα προστασίας του κοινωνικού της ιστού στους τομείς της απασχόλησης, της υγείας, της εκπαίδευσης και της κοινωνικής ένταξης.

Κατευθυντήριες Αρχές για τον σχεδιασμό της στρατηγικής της Περιφέρειας Πελοποννήσου αποτελούν:

- ✧ Η Αξιοποίηση όλων των τοπικών πόρων και δυνατοτήτων (ιδιαίτερη γεωγραφική θέση, δίκτυα, αγροτική παραγωγή, πολιτισμός).
- ✧ Ο Σεβασμός των αρχών της βιώσιμης ανάπτυξης.
- ✧ Η Υιοθέτηση ολοκληρωμένων παρεμβάσεων.

- ✧ Η Ισόρροπη ανάπτυξη των Περιφερειακών Ενοτήτων.
- ✧ Η Προώθηση της ενεργούς συμμετοχής των πολιτών.
- ✧ Η Ανάπτυξη σχέσεων συνεργασίας με τοπικούς φορείς.
- ✧ Η Κοινωνική δικαιοσύνη και αλληλεγγύη.
- ✧ Η Ανταπόκριση στις ανάγκες και στα αιτήματα των πολιτών.
- ✧ Η Διαφάνεια και χρηστή διαχείριση.
- ✧ Η Ισότιμη εξυπηρέτηση όλων των κατοίκων χωρίς διακρίσεις.
- ✧ Η Αποτελεσματική Αξιοποίηση των Κρίσιμων Παραγόντων Υποστήριξης του Οράματος.

4.1.2 Γενικοί Αναπτυξιακοί Στόχοι του ΠΠΑ

Η στρατηγική της Περιφέρειας Πελοποννήσου για την περίοδο 2021-2025 περιλαμβάνει τους ακόλουθους επιμέρους Ειδικούς Αναπτυξιακούς Στόχους ανά Αναπτυξιακό Στόχο του ΕΠΑ:

4.1.2.1 Έξυπνη Ανάπτυξη

Υπό το πρίσμα προσέγγισης του περιεχομένου του στόχου της Έξυπνης Ανάπτυξης, η Περιφέρεια Πελοποννήσου υιοθετεί στον σχεδιασμό της, τους παρακάτω Ειδικούς Αναπτυξιακούς Στόχους:

I. Προώθηση δεσμών έρευνας και καινοτομίας μεταξύ των επιχειρήσεων και των ακαδημαϊκών και ερευνητικών ιδρυμάτων για την ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών.

Αφορά σε δράσεις και έργα ενίσχυσης της ώσμωσης, της συνεργασίας και της μεταφοράς καινοτομικής τεχνογνωσίας, μεταξύ των επιχειρήσεων και των ακαδημαϊκών και ερευνητικών ιδρυμάτων, επιδιώκοντας τη διευκόλυνση της καθετοποίησης της σύνδεσης των αναπτυξιακών τομέων της αγροδιατροφής, της μεταποίησης, του τουρισμού του πολιτισμού και πράσινης επιχειρηματικότητας. Κρίσιμο στοιχείο σε αυτό τον Στόχο, αποτελεί και η έμμεση και άμεση στήριξη των υφιστάμενων, αλλά και νέων επιχειρηματικών πρωτοβουλιών, με έμφαση στην στήριξη της συνδυαστικής δημιουργικότητας και την αξιοποίηση νέων καινοτομικών εργαλείων και τρόπων οργάνωσης.

II. Στήριξη των επιχειρήσεων και της επιχειρηματικότητας

Αφορά σε δράσεις στήριξης των υφιστάμενων επιχειρήσεων και ενθάρρυνσης δημιουργίας νέων, πάνω στους αναπτυξιακούς τομείς συγκριτικού πλεονεκτήματος της Περιφέρειας, της αγροδιατροφής, της μεταποίησης, του τουρισμού, του πολιτισμού και πράσινης επιχειρηματικότητας.

III. Αξιοποίηση ΤΠΕ για τη βελτίωση της ποιότητας και την αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος, των παρεχόμενων υπηρεσιών των επιχειρήσεων, της πρόσβασης των πολιτών σε υπηρεσίες και την ενίσχυση των λειτουργιών της υγείας και της εκπαίδευσης

Αφορά σε δράσεις με σκοπό τη βελτίωση της παραγωγικότητας, της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων με έμφαση στην εφαρμογή ΤΠΕ στην παραγωγή, στον τουρισμό και στον πολιτισμό και στις συναλλαγές στα αγαθά, στις υπηρεσίες και στις εξαγωγές. Επίσης, επιδιώκει την ολοκλήρωση της ψηφιακής διασύνδεσης των μονάδων της δημόσιας διοίκησης, τη δημιουργία ψηφιακών καναλιών αλληλεπίδρασης των πολιτών και των επιχειρήσεων με τη Δημόσια Διοίκηση, καθώς και τη διεύρυνση των δυνατοτήτων χρήσης καινοτόμων εργαλείων για την παροχή τηλε-υπηρεσιών.

4.1.2.2 Πράσινη Ανάπτυξη

Υπό το πρίσμα προσέγγισης του περιεχομένου του στόχου της Πράσινης Ανάπτυξης, η Περιφέρεια Πελοποννήσου υιοθετεί στον σχεδιασμό της, τους παρακάτω Ειδικούς Αναπτυξιακούς Στόχους:

I. Βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας

Αφορά σε δράσεις και έργα για την αύξηση της ενεργειακής αποδοτικότητας, τόσο στις ανθρωπογενείς δραστηριότητες, όσο και για το ενεργοβόρο κτιριακό απόθεμα. Επίσης, στόχος είναι η ανάπτυξη εργαλείων και εφαρμογών για τη βελτίωση της ενεργειακής εξοικονόμησης και αποδοτικότητας στην παραγωγή προϊόντων και την μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος σε συνδυασμό με μικρής κλίμακας δράσεις αξιοποίησης των ΑΠΕ, προωθώντας παράλληλα τις τεχνολογίες μείωσης της εκπομπής επιβλαβών αερίων.

II. Ολοκληρωμένη & βιώσιμη διαχείριση στερεών & υγρών αποβλήτων

Αφορά σε έργα που συνδέονται με τους στόχους του ΠΕΣΔΑ Πελοποννήσου για τη διαχείριση των αποβλήτων, για την επίτευξη των οποίων απαιτείται η ολοκλήρωση σειράς έργων χαρακτηριζόμενων ως έργα α' και β' χρηματοδοτικής προτεραιότητας. Η ολοκλήρωση των έργων α' χρηματοδοτικής προτεραιότητας αποτελεί βασικό πυλώνα του σχεδιασμού της Περιφέρειας.

III. Βιώσιμη διαχείριση υδατικών πόρων για ανάγκες ύδρευσης και άρδευσης

Αφορά σε δράσεις και έργα για την αντιμετώπιση των έντονων προβλημάτων των υδάτινων πόρων της Περιφέρειας, με έργα αξιοποίησης των επιφανειακών υδάτων για χρήση και εμπλουτισμό του υδροφόρου ορίζοντα. Επίσης, περιλαμβάνει υλοποίηση έργων ορθολογικής και αποδοτικής διαχείρισης πόσιμου νερού σύμφωνα με τα Σχέδια Διαχείρισης Λεκανών Απορροής, ενώ έμφαση θα δοθεί και στη βελτίωση και εκσυγχρονισμό του αρδευτικού δικτύου.

IV. Προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας

Αφορά σε δράσεις και έργα επιδίωξης της αποτελεσματικής προστασίας, ορθολογικής διαχείρισης και διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας του φυσικού τοπίου και της εν γένει φυσικής κληρονομιάς της Περιφέρειας Πελοποννήσου, ώστε να διατηρηθεί η ποιότητα ζωής για τους κατοίκους αλλά και να ενισχυθεί η ελκυστικότητα της περιοχής για τουριστική επισκεψιμότητα και επιχειρηματικές πρωτοβουλίες.

V. Προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή και πρόληψη κινδύνων

Αφορά σε δράσεις και μηχανισμούς αντιμετώπισης των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής και προετοιμασίας και διαχείρισης των κινδύνων, στην κατεύθυνση της προστασίας των ακτών από τη διάβρωση, της αξιοποίησης ΤΠΕ για έγκαιρη ειδοποίηση για πλημμύρες και δασικές πυρκαγιές.

VI. Κυκλική οικονομία

Η Περιφέρεια υστερεί σημαντικά στην ενσωμάτωση των αρχών της κυκλικής οικονομίας και απαιτείται περαιτέρω μελέτη για τον προσδιορισμό των αναγκών βημάτων για την προώθηση της. Η εξασφάλιση της κυκλικής διαχείρισης των πόρων στις περιοχές βιομηχανικής και μεταποιητικής συγκέντρωσης και η περαιτέρω προσέλευση επενδύσεων απαιτεί πρωτοβουλίες οι οποίες θα περιορίσουν το περιβαλλοντικό αποτύπωμα της παραγωγικής δραστηριότητας με διεργασίες φιλικότερες προς το περιβάλλον.

4.1.2.3 Κοινωνική Ανάπτυξη

Υπό το πρίσμα προσέγγισης του περιεχομένου του στόχου της Κοινωνικής Ανάπτυξης, η Περιφέρεια Πελοποννήσου υιοθετεί στον σχεδιασμό της, τους παρακάτω Ειδικούς Αναπτυξιακούς Στόχους:

I. Βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση και ανάπτυξη δεξιοτήτων ανθρώπινου δυναμικού

Αφορά σε δράσεις για την ανάσχεση του ρυθμού αύξησης της ανεργίας, με τη διατήρηση ή/και αύξηση των θέσεων απασχόλησης στις επιχειρήσεις, με άμεση και διαρκή προσαρμογή των εργαζομένων και των επιχειρήσεων στις αλλαγές του εξωτερικού περιβάλλοντός τους. Ακόμα, θα δοθεί έμφαση στην ενδυνάμωση και αναβάθμιση των δεξιοτήτων / προσόντων των εργαζομένων και επιχειρηματιών των πολύ μικρών / μικρομεσαίων επιχειρήσεων της Περιφέρειας σε εξειδικευμένα αντικείμενα προκειμένου να ανταποκρίνονται στις εξελισσόμενες ανάγκες των παραγωγικών τομέων αιχμής της Περιφέρειας.

II. Ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού

Αφορά σε στοχευμένες δράσεις για την αντιμετώπιση των κοινωνικών συνεπειών της πρόσφατης οικονομικής κρίσης αλλά και της τρέχουσας υγειονομικής κρίσης με τις διαφαινόμενες συνδεόμενες αρνητικές κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις. Έχει ήδη καταγραφεί άλλωστε η χαμηλή επίδοση της Πελοποννήσου στο μέσο εισόδημα. Επιπρόσθετα, στην καταπολέμηση των ανισοτήτων, της αστικής και αγροτικής φτώχειας και του αποκλεισμού και στην αντιστροφή της πολύπλευρης υποβάθμισης των περιοχών, μέσα από τη στοχευμένη αποκατάσταση του οικονομικού ιστού και την άμβλυνση των χωρικών και πληθυσμιακών θυλάκων φτώχειας που εντοπίζονται στην Περιφέρεια. Έμφαση θα δοθεί παράλληλα, σε κοινωνικές ομάδες που πλήττονται διαχρονικά από τη φτώχεια, όπως οι μετανάστες/στρίες και οι Ρομά, αλλά και στις υπόλοιπες ομάδες στόχου όπως οι άνεργοι/ες και τα νοικοκυριά σε κίνδυνο φτώχειας.

III. Αναβάθμιση των υποδομών και βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών υγείας, πρόνοιας, εκπαίδευσης, δια βίου μάθησης και αθλητισμού

Τα δημογραφικά και κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά, σημαντικού μέρους του πληθυσμού της Περιφέρειας, ιδιαίτερα στις περιοχές της υπαίθρου και κυρίως στις εσωτερικές ορεινές και ημιορεινές περιοχές, σε συνδυασμό με την δημοσιονομική δυσπραγία και τις επιπτώσεις της στο σύστημα περίθαλψης, δημιουργούν συνθήκες εμφάνισης προβλημάτων στο επίπεδο υγειονομικής περίθαλψης και διατήρησης του επιπέδου υγείας σε χαμηλά επίπεδα. Η συνιστώσα αυτή συνδυάζεται και με το χαμηλό επίπεδο των υποδομών εκπαίδευσης, τα περιορισμένα προγράμματα δια βίου μάθησης, όπως και με έλλειψη ποιοτικών αθλητικών εγκαταστάσεων. Προκύπτουν λοιπόν ανάγκες για την προώθηση δράσεων και έργων ενίσχυσης των υποδομών υγείας και πρόνοιας, κυρίως για τις περιοχές με έντονη περιφερειακότητα, αλλά και για την υποστήριξη ευάλωτων κοινωνικών ομάδων (ηλικιωμένοι, παιδιά, άτομα με αναπηρία, μακροχρόνια άνεργους, τοξικομανείς), αξιοποιώντας και τις δυνατότητες των ΤΠΕ. Στο ίδιο πλαίσιο, σχεδιάζονται δράσεις για την αναβάθμιση των εκπαιδευτικών υποδομών, ιδίως σε ορεινές απομονωμένες περιοχές, παράλληλα με την μέριμνα απόδοσης ικανών αθλητικών εγκαταστάσεων για την ικανοποίηση των αναγκών άθλησης των τοπικών κοινωνιών.

4.1.2.4 Ανάπτυξη υποδομών

Υπό το πρίσμα προσέγγισης του περιεχομένου του στόχου της Ανάπτυξης Υποδομών, η Περιφέρεια Πελοποννήσου υιοθετεί στον σχεδιασμό της, τους παρακάτω Ειδικούς Αναπτυξιακούς Στόχους:

I. Ευρυζωνικότητα δικτύων

Αφορά σε έργα επέκτασης και αναβάθμισης των ευρυζωνικών δικτύων. Η εν λόγω υποδομή διαπερνά οριζόντια, ως βασική προϋπόθεση, τη διευκόλυνση της προσέγγισης των στόχων και υλοποίησης δράσεων των επιμέρους Αναπτυξιακών στόχων της στρατηγικής του ΠΠΑ Πελοποννήσου.

II. Μεταφορές

Αφορά σε έργα συμπλήρωσης και αναβάθμισης των μεταφορικών υποδομών. Έμφαση θα δοθεί, στην ολοκλήρωση της διασύνδεσης των κεντρικών οδικών αξόνων με τα τοπικά οδικά δίκτυα για την εξυπηρέτηση των οικισμών αλλά και των πολιτιστικών τόπων, για την άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων, και τη διευκόλυνση της διάχυσης των αναπτυξιακών οφελών.

III. Βιώσιμη αστική κινητικότητα

Αφορά σε δράσεις και έργα προώθησης της βιώσιμης αστικής κινητικότητας, λαμβάνοντας υπόψη κατά προτεραιότητα τις κατευθύνσεις των ΣΒΑΚ των Δήμων. Οι παρεμβάσεις θα εστιάζουν στην αναβάθμιση του δικτύου μέσων μεταφοράς, στη βελτίωση της προσβασιμότητας στα αστικά κέντρα, στη διεύρυνση των χώρων στάθμευσης και σε σημειακές αναπλάσεις στις πόλεις, στη βάση της ενίσχυσης της αστικής καθημερινής λειτουργίας στην Περιφέρεια. Η λογική της προώθησης της έννοιας 'έξυπνη πόλη' αποτελεί κρίσιμη παράμετρο, αξιοποιώντας εργαλεία και εφαρμογές που παρέχουν οι ΤΠΕ.

4.1.2.5 Ενίσχυση εξωστρέφειας

Υπό το πρίσμα προσέγγισης του περιεχομένου του στόχου της Ενίσχυσης Εξωστρέφειας, η Περιφέρεια Πελοποννήσου υιοθετεί στον σχεδιασμό της, τους παρακάτω Ειδικούς Αναπτυξιακούς Στόχους:

I. Προστασία, συντήρηση και ανάδειξη μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικού ενδιαφέροντος

Αφορά σε δράσεις και έργα ανάδειξης, διατήρησης της ταυτότητας και της αναγνωρισιμότητας μνημείων και τόπων ιστορικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος, στην κατεύθυνση οργάνωσης και ενοποίησης του τουριστικού και πολιτιστικού προϊόντος, της λειτουργικής σύνδεσης των μνημείων πολιτιστικής κληρονομιάς με τον περιβάλλοντα χώρο, της θεματικής σύνδεσης και προώθησης μέσα από προγράμματα branding και marketing, ώστε να αυξηθεί και να διευκολυνθεί η επισκεψιμότητα.

II. Προστασία, συντήρηση και ανάδειξη μουσείων, πολιτιστικών κέντρων

Αφορά σε δράσεις και έργα ανάδειξης, συντήρησης αναβάθμισης μουσείων και πολιτιστικών κέντρων, για την προστασία και προώθηση της ευρείας πολιτιστικής κληρονομιάς της Περιφέρειας Πελοποννήσου, για τη διάχυση της τουριστικής δραστηριότητας και της επισκεψιμότητας στο σύνολο των χωρικών ενότητων, συμβάλλοντας παράλληλα και στο περιεχόμενο των υπόλοιπων αναπτυξιακών στόχων του ΠΠΑ.

III. Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς

Το ανωτέρω πλαίσιο έργων για την συντήρηση, αναβάθμιση και ανάδειξη των μουσείων, μνημείων και πολιτιστικών τόπων, οφείλει να συνδυαστεί και με την προώθηση δράσεων που εστιάζουν στην προστασία, ανάπτυξη και προβολή της σημαντικής πολιτιστικής κληρονομιάς, επιβεβαιώνοντας την συνέχεια στο πολιτιστικό προϊόν της Περιφέρειας.

IV. Ενίσχυση θεματικών μορφών τουρισμού και δράσεις επιμήκυνσης τουριστικής περιόδου

Η Περιφέρεια καλείται να διαφύγει του διαχρονικού κλασικού μοντέλου του σύντομου καλοκαιρινού παραθερισμού των επισκεπτών μέσω της αξιοποίησης των ποικίλων δυνατοτήτων που προσδίδει το ανάγλυφο και φυσικό πολιτιστικό περιβάλλον της περιοχής (εναλλακτικές μορφές τουρισμού, περιπατητικός τουρισμός, θρησκευτικός, ορειβατικός, συνεδριακός τουρισμός, περιήγηση σε παραδοσιακούς οικισμούς, φυσιολατρικός, γαστρονομικός τουρισμός κτλ), δημιουργώντας ολοκληρωμένα θεματικά τουριστικά προϊόντα, με το κατάλληλο marketing, ώστε να επιμηκυνθεί η τουριστική περίοδος και να πολλαπλασιαστούν τα αναπτυξιακά οφέλη, κυρίως για τις χωρικές ενότητες που βρίσκονται σε υστέρηση.

V. Ανάπτυξη και προώθηση προϊόντων με προστατευόμενη ονομασία προέλευσης (ΠΟΠ) και συμμετοχή σε εκθέσεις

Αφορά σε δράσεις ενίσχυσης της φήμης της μεγάλης ποικιλίας προϊόντων που παράγονται στην Περιφέρεια, εστιάζοντας κυρίως στην ποιότητα τους και τον παραδοσιακό τρόπο που παράγονται, με την υποστήριξη της διεύρυνσης της δικτύωσης των παραγωγών και επιχειρηματιών και την συμμετοχή σε στοχευμένες διεθνείς εκδηλώσεις.

Σημειώνεται, ότι το χρηματοδοτικό πλαίσιο του ΠΠΑ και τα πλεονεκτήματα που το συνοδεύουν, σχετίζονται σε μεγάλο βαθμό και με την προσαύξηση της δυνατότητας της Περιφέρειας να υλοποιήσει μια σειρά από απαραίτητες, αλλά και εξειδικευμένες μελέτες οι οποίες θα λειτουργήσουν προπαρασκευαστικά για την υλοποίηση έργων και δράσεων και από άλλες χρηματοδοτικές πηγές, στην κατεύθυνση της συνέργειας και συμπληρωματικότητας των περιφερειακών πρωτοβουλιών, καλύπτοντας με αυτή την προσέγγιση το σύνολο των καταγεγραμμένων αναγκών και προκλήσεων. Ιδιαίτερα μέριμνα λαμβάνεται στην προώθηση έργων και δράσεων συμπληρωματικά και χωρίς επικαλύψεις, με παράλληλα χρηματοδοτικά πλαίσια, όπως το ΠΕΠ και τα Τομεακά προγράμματα του ΕΣΠΑ, το πρόγραμμα Αντώνης Τρίτσης, το Ταμείο Ανάκαμψης. Επιπρόσθετα, αναφέρεται ότι στην Στρατηγική του ΠΠΑ της Πελοποννήσου προστίθεται έκτος Άξονας Προτεραιότητας, που αφορά στην υλοποίηση έργων Τεχνικής Βοήθειας. Οι κατηγορίες δράσεων του Άξονα αναλύονται σε επόμενη ενότητα.

4.1.3 Ειδικό Αναπτυξιακό Στόχο του ΠΠΑ

Βάσει της πρότερης ανάλυσης στο πλαίσιο παρουσίασης της Στρατηγικής του ΠΠΑ Πελοποννήσου ανά Γενικό Αναπτυξιακό Στόχο, προκύπτουν οι παρακάτω Ειδικό Αναπτυξιακό Στόχοι, οι οποίοι παρουσιάζονται στον παρακάτω Πίνακα.

Πίνακας 4-1: Γενικοί και Ειδικό Αναπτυξιακό Στόχοι της Στρατηγικής ΠΠΑ Πελοποννήσου

Γενικοί Αναπτυξιακοί Στόχοι	Ειδικό Αναπτυξιακό Στόχοι
1. Έξυπνη Ανάπτυξη	1.1 Προώθηση δεσμών έρευνας και καινοτομίας μεταξύ των επιχειρήσεων και των ακαδημαϊκών και ερευνητικών ιδρυμάτων για την ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών.
	1.2 Στήριξη των επιχειρήσεων και της επιχειρηματικότητας
	1.3 Αξιοποίηση ΤΠΕ για τη βελτίωση της ποιότητας και την αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος, των παρεχόμενων υπηρεσιών των επιχειρήσεων, της πρόσβασης των πολιτών σε υπηρεσίες και την ενίσχυση των λειτουργιών της υγείας και της εκπαίδευσης
2. Πράσινη Ανάπτυξη	2.1 Βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας
	2.2 Ολοκληρωμένη & βιώσιμη διαχείριση στερεών & υγρών αποβλήτων
	2.3 Βιώσιμη διαχείριση υδατικών πόρων για ανάγκες ύδρευσης και άρδευσης
	2.4 Προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας
	2.5 Προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή και πρόληψη κινδύνων
	2.6 Κυκλική οικονομία

3. Κοινωνική Ανάπτυξη	3.1 Βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση και ανάπτυξη δεξιοτήτων ανθρώπινου δυναμικού
	3.2 Ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού
	3.3 Αναβάθμιση των υποδομών και βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών υγείας, πρόνοιας, εκπαίδευσης, δια βίου μάθησης και αθλητισμού
4. Ανάπτυξη υποδομών	4.1 Ευρυζωνικότητα δικτύων
	4.2 Μεταφορές
	4.3 Βιώσιμη αστική κινητικότητα
5. Ενίσχυση εξωστρέφειας	5.1 Προστασία, συντήρηση και ανάδειξη μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικού ενδιαφέροντος
	5.2 Προστασία, συντήρηση και ανάδειξη μουσείων, πολιτιστικών κέντρων
	5.3 Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς
	5.4 Ενίσχυση θεματικών μορφών τουρισμού και δράσεις επιμήκυνσης τουριστικής περιόδου
	5.5 Ανάπτυξη και προώθηση προϊόντων με προστατευόμενη ονομασία προέλευσης (ΠΟΠ) και συμμετοχή σε εκθέσεις

Πηγή : ίδια Επεξεργασία

4.2 ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΠΠΑ ΒΑΣΕΙ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΩΝ ΕΠΑ

Η διάρθρωση της στρατηγικής της Περιφέρειας Πελοποννήσου για την περίοδο 2021-2025, ανά Αναπτυξιακό Στόχο, αντιστοιχίζεται με τις προτεραιότητες του ΕΠΑ ως ακολούθως:

Έξυπνη Ανάπτυξη:

Οι Προτεραιότητες στον παρόντα Αναπτυξιακό στόχο της Περιφέρειας Πελοποννήσου αντιστοιχίζονται με τις ακόλουθες προτεραιότητες του ΕΠΑ:

1.3 Προώθηση αποτελεσμάτων έρευνας, καινοτομίας και τεχνολογίας στις επιχειρήσεις

1.5 Βιομηχανική μετάβαση και επιχειρηματικότητα

1.6 Δημόσια διοίκηση και ψηφιοποίηση

1.7 Ηλεκτρονική υγεία (e-health)

1.11 Ψηφιακές δεξιότητες και ψηφιακή ένταξη.

Πράσινη Ανάπτυξη:

Οι Προτεραιότητες στον παρόντα Αναπτυξιακό στόχο της Περιφέρειας Πελοποννήσου αντιστοιχίζονται με τις ακόλουθες προτεραιότητες του ΕΠΑ:

2.1 Ενεργειακή απόδοση

2.3 Διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων

2.4 Πρόληψη & διαχείριση κινδύνων

2.6 Παροχή πόσιμου νερού & διαχείριση υδάτων & υγρών αποβλήτων

2.7 Πράσινη επιχειρηματικότητα

2.8 Στήριξη φιλικών προς το περιβάλλον διεργασιών παραγωγής & αποδοτικής χρήσης πόρων

2.9 Ανάπτυξη υποδομών και προστασία περιβάλλοντος (μικρά φράγματα, αρδευτικά δίκτυα, ύδρευση - αποχέτευση, αντιπλημμυρικά κλπ)

2.10 Ανάδειξη, προστασία και αξιοποίηση της φυσικής κληρονομιάς

2.11 Πράσινες πόλεις.

Κοινωνική Ανάπτυξη:

Οι Προτεραιότητες στον παρόντα Αναπτυξιακό στόχο της Περιφέρειας Πελοποννήσου αντιστοιχίζονται με τις ακόλουθες προτεραιότητες του ΕΠΑ:

3.1 Υγεία - υποδομές, εξοπλισμός

3.3 Ενσωμάτωση Ευπαθών Ομάδων Πληθυσμού στο εργατικό δυναμικό

3.4 Ενίσχυση υποδομών για βελτίωση της οικονομικής και κοινωνικής ενσωμάτωσης ΑΜΕΑ

3.5 Κοινωνικές επενδύσεις

3.7 Δράσεις εκπαίδευσης – κατάρτισης εργαζομένων

3.8 Ανάπτυξη και Εκσυγχρονισμός Υποδομών όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης

3.13 Υποδομές στον τομέα του αθλητισμού

3.14 Ολοκληρωμένη ανάπτυξη των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών.

Ανάπτυξη υποδομών:

Οι Προτεραιότητες στον παρόντα Αναπτυξιακό στόχο της Περιφέρειας Πελοποννήσου αντιστοιχίζονται με τις ακόλουθες προτεραιότητες του ΕΠΑ:

4.1 Υποδομές ΤΠΕ

4.3 Λιμενικές υποδομές

4.5 Οδικές υποδομές

4.8 Οδική ασφάλεια

4.10 Πολυτροπική και αστική κινητικότητα.

Ενίσχυση εξωστρέφειας:

Οι Προτεραιότητες στον παρόντα Αναπτυξιακό στόχο της Περιφέρειας Πελοποννήσου αντιστοιχίζονται με τις ακόλουθες προτεραιότητες του ΕΠΑ:

5.1 Προώθηση τουρισμού με έμφαση στις ανερχόμενες και μη παραδοσιακές αγορές

- 5.2 Προώθηση και ανάπτυξη υποδομών για εναλλακτικές μορφές τουρισμού
- 5.3 Προστασία και ανάδειξη μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικού ενδιαφέροντος
- 5.4 Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς
- 5.5 Μουσεία και Πολιτιστικά Κέντρα
- 5.11 Προώθηση ελληνικών προϊόντων στο εξωτερικό.

Πίνακας 4-2: Πίνακας διάρθρωσης της Στρατηγικής του ΠΠΑ Πελοποννήσου

Αναπτυξιακοί Στόχοι	Ειδικοί Αναπτυξιακοί Στόχοι	Προτεραιότητες των στόχων του ΕΠΑ
ΕΞΥΠΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	1. Προώθηση δεσμών έρευνας και καινοτομίας μεταξύ των επιχειρήσεων και των ακαδημαϊκών και ερευνητικών ιδρυμάτων για την ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών. 2. Στήριξη των επιχειρήσεων και της επιχειρηματικότητας 3. Αξιοποίηση ΤΠΕ για τη βελτίωση της ποιότητας και την αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος, των παρεχόμενων υπηρεσιών των επιχειρήσεων, της πρόσβασης των πολιτών σε υπηρεσίες και την ενίσχυση των λειτουργιών της υγείας και της εκπαίδευσης	1.3 Προώθηση αποτελεσμάτων έρευνας, καινοτομίας και τεχνολογίας στις επιχειρήσεις
		1.5 Βιομηχανική μετάβαση και επιχειρηματικότητα
		1.6 Δημόσια διοίκηση και ψηφιοποίηση
		1.7 Ηλεκτρονική υγεία (e-health)
		1.11 Ψηφιακές δεξιότητες και ψηφιακή ένταξη
ΠΡΑΣΙΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	1. Βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας 2. Ολοκληρωμένη & βιώσιμη διαχείριση στερεών & υγρών αποβλήτων 3. Βιώσιμη διαχείριση υδατικών πόρων για ανάγκες ύδρευσης και άρδευσης 4. Προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας 5. Προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή και πρόληψη κινδύνων	2.1 Ενεργειακή απόδοση
		2.3 Διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων
		2.4 Πρόληψη & διαχείριση κινδύνων
		2.6 Παροχή πόσιμου νερού & διαχείριση υδάτων & υγρών αποβλήτων
		2.7 Πράσινη επιχειρηματικότητα
		2.8 Στήριξη φιλικών προς το περιβάλλον διεργασιών παραγωγής & αποδοτικής χρήσης πόρων

	6. Κυκλική οικονομία	2.9 Ανάπτυξη υποδομών και προστασία περιβάλλοντος (μικρά φράγματα, αρδευτικά δίκτυα, ύδρευση - αποχέτευση, αντιπλημμυρικά κλπ)
		2.10 Ανάδειξη, προστασία και αξιοποίηση της φυσικής κληρονομιάς
		2.11 Πράσινες πόλεις
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	1. Βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση και ανάπτυξη δεξιοτήτων ανθρώπινου δυναμικού 2. Ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού 3. Αναβάθμιση των υποδομών και βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών υγείας, πρόνοιας, εκπαίδευσης, δια βίου μάθησης και αθλητισμού	3.1 Υγεία - υποδομές, εξοπλισμός
		3.3 Ενσωμάτωση Ευπαθών Ομάδων Πληθυσμού στο εργατικό δυναμικό
		3.4 Ενίσχυση υποδομών για βελτίωση της οικονομικής και κοινωνικής ενσωμάτωσης ΑΜΕΑ
		3.5 Κοινωνικές επενδύσεις
		3.7 Δράσεις εκπαίδευσης – κατάρτισης εργαζομένων
		3.8 Ανάπτυξη και Εκσυγχρονισμός Υποδομών όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης
		3.13 Υποδομές στον τομέα του αθλητισμού
		3.14 Ολοκληρωμένη ανάπτυξη των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών
ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	1. Ευρυζωνικότητα δικτύων 2. Μεταφορές 3. Βιώσιμη αστική κινητικότητα	4.1 Υποδομές ΤΠΕ
		4.3 Λιμενικές υποδομές
		4.5 Οδικές υποδομές
		4.8 Οδική ασφάλεια
		4.10 Πολυτροπική και αστική κινητικότητα

ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑΣ	1. Προστασία, συντήρηση και ανάδειξη μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικού ενδιαφέροντος	5.1 Προώθηση τουρισμού με έμφαση στις ανερχόμενες και μη παραδοσιακές αγορές
	2. Προστασία, συντήρηση και ανάδειξη μουσείων, πολιτιστικών κέντρων	5.2 Προώθηση και ανάπτυξη υποδομών για εναλλακτικές μορφές τουρισμού
	3. Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς	5.3 Προστασία και ανάδειξη μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικού ενδιαφέροντος
	4. Ενίσχυση θεματικών μορφών τουρισμού και δράσεις επιμήκυνσης τουριστικής περιόδου	5.4 Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς
	5. Ανάπτυξη και προώθηση προϊόντων με προστατευόμενη ονομασία προέλευσης (ΠΟΠ) και συμμετοχή σε εκθέσεις	5.5 Μουσεία και Πολιτιστικά Κέντρα
		5.11 Προώθηση ελληνικών προϊόντων στο εξωτερικό

4.3 ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΩΝ ΤΟΥ ΠΠΑ

4.3.1 Έξυπνη Ανάπτυξη

Στον ακόλουθο Πίνακα αποτυπώνονται οι δράσεις και τα έργα στον Αναπτυξιακό Στόχο της Έξυπνης Ανάπτυξης. Το σύνολο των περιγραφόμενων δράσεων αποτελούν τις προτεινόμενες δέσμες δράσεων και έργων του Αναπτυξιακού Στόχου ανά επιλεγμένη Προτεραιότητα της στρατηγικής.

Πίνακας 4-3: Πίνακας κατηγοριών Έργων και Δράσεων για την Έξυπνη Ανάπτυξη

A/A	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΠΠΑ/ΔΡΑΣΕΙΣ
1	1. ΕΞΥΠΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ
1.3	1.3 Προώθηση αποτελεσμάτων έρευνας, καινοτομίας και τεχνολογίας στις επιχειρήσεις
1.3.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΗΣ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ ΑΠΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ
1.3.2	ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΟΥ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΥ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ
1.3.3	ΔΡΑΣΕΙΣ ΔΙΑΔΟΣΗΣ ΤΩΝ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ
1.3.4	ΜΕΛΕΤΕΣ ΔΙΑΔΟΣΗΣ ΤΩΝ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΔΕΣΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ
1.5	1.5 Βιομηχανική μετάβαση και επιχειρηματικότητα
1.5.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ
1.5.2	ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ
1.6	1.6 Δημόσια διοίκηση και ψηφιοποίηση
1.6.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΜΕΣΩ ΨΗΦΙΟΠΟΙΗΣΗΣ
1.8	1.7 Ηλεκτρονική υγεία (e-health)
1.8.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ
1.8.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ
1.11	1.11 Ψηφιακές δεξιότητες και ψηφιακή ένταξη
1.11.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΑΠΟΚΤΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ

4.3.2 Πράσινη Ανάπτυξη

Στον ακόλουθο Πίνακα αποτυπώνονται οι δράσεις και τα έργα στον Αναπτυξιακό Στόχο της Πράσινης Ανάπτυξης. Το σύνολο των περιγραφόμενων δράσεων αποτελούν τις προτεινόμενες

δέσμες δράσεων και έργων του Αναπτυξιακού Στόχου ανά επιλεγμένη Προτεραιότητα της στρατηγικής.

Πίνακας 4-4: Πίνακας κατηγοριών Έργων και Δράσεων για την Πράσινη Ανάπτυξη

Α/Α	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΠΠΑ/ΔΡΑΣΕΙΣ
2	2. ΠΡΑΣΙΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ
2.1	2.1 Ενεργειακή απόδοση
2.1.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΚΤΗΡΙΩΝ ΚΑΙ ΧΩΡΩΝ
2.1.2	ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ – ΑΥΤΟΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΟΔΟΦΩΤΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΕΠΑΡΧΙΑΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ, ΜΕ ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΗΣΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΣΑΝ ΣΥΜΒΑΣΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗΣ ΑΠΟΔΟΣΗΣ (ΣΕΑ) ΜΕ 12ΕΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ
2.1.3	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗΣ ΤΩΝ ΑΠΕ
2.1.4	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΩΝ ΑΠΕ
2.1.5	ΜΕΛΕΤΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΚΤΗΡΙΩΝ ΚΑΙ ΧΩΡΩΝ
2.3	2.3 Διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων
2.3.1	ΕΡΓΑ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ - ΕΠΕΚΤΑΣΗΣ - ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΒΙΟ.ΚΑ.
2.3.2	ΕΡΓΑ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ - ΕΠΕΚΤΑΣΗΣ - ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΧΥΤΑ
2.3.3	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΣΥΛΛΟΓΗΣ, ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ Ή/ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΦΡΩΣΗΣ ΚΑΘΕ ΕΙΔΟΥΣ ΝΕΚΡΩΝ ΖΩΩΝ ΚΑΙ ΛΗΨΗ ΔΕΙΓΜΑΤΩΝ ΕΓΚΕΦΑΛΙΚΟΥ ΙΣΤΟΥ ΑΠΟ ΝΕΚΡΑ ΒΟΟΕΙΔΗ ΚΑΙ ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΑ
2.3.4	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ - ΕΠΕΚΤΑΣΗΣ - ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΒΙΟ.ΚΑ.
2.3.5	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ - ΕΠΕΚΤΑΣΗΣ - ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΧΥΤΑ
2.4	2.4 Πρόληψη & διαχείριση κινδύνων
2.4.1	ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΕΚΤΑΚΤΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ ΣΤΟ ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΕΝΤΟΝΩΝ ΚΑΙΡΙΚΩΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ (ΠΛΗΜΜΥΡΕΣ, ΧΙΟΝΟΠΤΩΣΕΙΣ, ΚΑΤΟΛΙΣΘΗΣΕΙΣ, ΠΥΡΚΑΓΙΕΣ, ΚΛΠ)
2.4.2	ΜΙΣΘΩΣΗ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ ΓΙΑ ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΑΝΤΙΠΥΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ, ΕΚΧΙΟΝΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΟΔΙΚΩΝ ΔΙΚΤΥΩΝ
2.4.3	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΤΟΛΙΣΘΗΤΙΚΩΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΡΑΝΩΝ
2.4.4	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΝΑΧΩΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΣΥΡΜΑΤΟΚΙΒΩΤΙΩΝ ΠΟΤΑΜΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΑΠΟΤΑΜΩΝ
2.4.5	ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ, ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΕΓΚΑΙΡΗΣ ΑΝΙΧΝΕΥΣΗΣ ΠΥΡΚΑΓΙΑΣ

2.4.6	ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
2.4.7	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΔΙΑΒΡΩΜΕΝΩΝ ΑΚΤΩΝ
2.4.8	ΔΡΑΣΕΙΣ - ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ
2.6	2.6 Παροχή πόσιμου νερού & διαχείριση υδάτων & υγρών αποβλήτων
2.6.1	ΕΡΓΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΠΟΣΙΜΟΥ ΝΕΡΟΥ
2.6.2	ΔΙΚΤΥΑ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΟΜΒΡΙΩΝ
2.6.3	ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΠΟΣΙΜΟΥ ΝΕΡΟΥ & ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΥΔΑΤΩΝ & ΥΓΡΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ
2.7	2.7 Πράσινη επιχειρηματικότητα
2.7.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ
2.7.2	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΚΥΚΛΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
2.7.3	ΜΕΛΕΤΕΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ
2.8	2.8 Στήριξη φιλικών προς το περιβάλλον διεργασιών παραγωγής & αποδοτικής χρήσης πόρων
2.8.1	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΕΞΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΥ
2.8.2	ΑΝΑΔΑΣΜΟΙ
2.8.2	ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΦΙΛΙΚΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΔΙΕΡΓΑΣΙΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ& ΑΠΟΔΟΤΙΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΠΟΡΩΝ
2.8.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΦΙΛΙΚΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΔΙΕΡΓΑΣΙΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ& ΑΠΟΔΟΤΙΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΠΟΡΩΝ
2.9	2.9 Ανάπτυξη υποδομών και προστασία περιβάλλοντος
2.9.1	ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΑ ΕΡΓΑ
2.9.2	ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ ΡΕΜΑΤΩΝ
2.9.3	ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ- ΣΥΝΤΗΡΗΣΕΙΣ ΑΡΔΕΥΤΙΚΩΝ ΔΙΚΤΥΩΝ
2.9.4	ΑΝΑΠΛΑΣΕΙΣ - ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΕΙΣ ΠΑΡΑΛΙΩΝ
2.9.5	ΜΕΛΕΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ (ΜΙΚΡΑ ΦΡΑΓΜΑΤΑ, ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ ΔΙΚΤΥΑ, ΥΔΡΕΥΣΗ - ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ, ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΑ ΚΛΠ)
2.10	2.10 Ανάδειξη, προστασία και αξιοποίηση της φυσικής κληρονομιάς
2.10.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ, ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑΣ
2.10.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΕΙΣ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ, ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑΣ
2.11	2.11 Πράσινες πόλεις

2.11.1	ΑΣΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΛΑΣΕΙΣ
2.11.2	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ, ΕΠΙΣΚΕΥΗ, ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΚΤΙΡΙΑΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ
2.11.3	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΠΟΛΗΣ
2.11.4	ΜΕΛΕΤΕΣ ΑΣΤΙΚΩΝ ΑΝΑΠΛΑΣΕΩΝ
2.11.5	ΜΕΛΕΤΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ, ΕΠΙΣΚΕΥΗΣ, ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΥ ΚΤΙΡΙΑΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ
2.11.6	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΔΡΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΠΟΛΗΣ

4.3.3 Κοινωνική Ανάπτυξη

Στον ακόλουθο Πίνακα αποτυπώνονται οι δράσεις και τα έργα στον Αναπτυξιακό Στόχο της Κοινωνικής Ανάπτυξης. Το σύνολο των περιγραφόμενων δράσεων αποτελούν τις προτεινόμενες δέσμες δράσεων και έργων του Αναπτυξιακού Στόχου ανά επιλεγμένη Προτεραιότητα της στρατηγικής.

Πίνακας 4-5: Πίνακας κατηγοριών Έργων και Δράσεων για την Κοινωνική Ανάπτυξη

Α/Α	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΠΠΑ/ΔΡΑΣΕΙΣ
3	3. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ
3.1	3.1 Υγεία - υποδομές, εξοπλισμός
3.1.1	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ, ΕΠΙΣΚΕΥΗ, ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΚΤΙΡΙΑΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ΥΓΕΙΑΣ
3.1.2	ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΙΑΤΡΙΚΟΥ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ
3.1.3	ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗΣ ΚΟΥΝΟΥΠΙΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΜΗΧΑΝΙΣΜΩΝ ΕΠΙΤΗΡΗΣΗΣ – ΕΠΑΓΡΥΠΝΗΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΡΙΣΕΩΝ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΥΓΕΙΑΣ
3.3	3.3 Ενσωμάτωση Ευπαθών Ομάδων Πληθυσμού στο εργατικό δυναμικό
3.3.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗΣ ΕΥΠΑΘΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ (ΑΡ. 1 ΠΑΡ. 4 Ν. 4019/2011) ΣΤΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ
3.4	3.4 Ενίσχυση υποδομών για βελτίωση της οικονομικής και κοινωνικής ενσωμάτωσης ΑΜΕΑ
3.4.1	ΕΡΓΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΓΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ
3.5	3.5 Κοινωνικές επενδύσεις

3.5.1	ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ (ΠΧ ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ, ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ)
3.7	3.7 Δράσεις εκπαίδευσης – κατάρτισης εργαζομένων
3.3.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ
3.8	3.8 Ανάπτυξη και Εκσυγχρονισμός Υποδομών όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης
3.8.1	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΒΑΘΜΙΔΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (υπό εξέλιξη)
3.13	3.13 Υποδομές στον τομέα του αθλητισμού
3.13.1	ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΟΥ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
3.13.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΟΥ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
3.14	3.14 Ολοκληρωμένη ανάπτυξη των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών
3.14.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΑΝΑΠΛΑΣΕΩΝ
3.14.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΕΝΙΚΩΝ - ΕΙΔΙΚΩΝ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ

4.3.4 Ανάπτυξη Υποδομών

Στον ακόλουθο Πίνακα αποτυπώνονται οι δράσεις και τα έργα στον Αναπτυξιακό Στόχο της Ανάπτυξης Υποδομών. Το σύνολο των περιγραφόμενων δράσεων αποτελούν τις προτεινόμενες δέσμες δράσεων και έργων του Αναπτυξιακού Στόχου ανά επιλεγμένη Προτεραιότητα της στρατηγικής.

Πίνακας 4-6: Πίνακας κατηγοριών Έργων και Δράσεων για την Ανάπτυξη Υποδομών

Α/Α	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΠΠΑ/ΔΡΑΣΕΙΣ
4	4. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ
4.1	4.1 Υποδομές ΤΠΕ
4.1.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΠΕΚΤΑΣΗΣ ΤΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΤΠΕ
4.1.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΤΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΤΠΕ
4.3	4.3 Λιμενικές υποδομές
4.3.1	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ, ΕΠΕΚΤΑΣΗ, ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΛΙΜΕΝΙΚΩΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΜΑΡΙΝΩΝ
4.3.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΛΙΜΕΝΙΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ
4.5	4.5 Οδικές υποδομές
4.5.1	ΟΔΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

4.5.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΟΔΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ
4.8	4.8 Οδική ασφάλεια
4.8.1	ΒΕΛΤΙΩΣΗ – ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ – ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ
4.8.2	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΖΗΜΙΩΝ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ
4.8.3	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ - ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ ΟΔΙΚΟΥ ΗΛΕΚΤΡΟΦΩΤΙΣΜΟΥ & ΦΩΤΕΙΝΗΣ ΣΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ
4.8.4	ΛΟΙΠΑ ΕΡΓΑ ΟΔΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ
4.8.5	ΜΕΛΕΤΕΣ ΕΡΓΩΝ ΟΔΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ
4.10	4.10 Πολυτροπική και αστική κινητικότητα
4.10.1	ΕΡΓΑ ΠΟΛΥΤΡΟΠΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΣΤΙΚΗΣ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ
4.10.2	ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΧΩΡΩΝ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ
4.10.3	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ
4.10.4	ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΟΛΥΤΡΟΠΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΣΤΙΚΗΣ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

4.3.5 Ενίσχυση Εξωστρέφειας

Στον ακόλουθο Πίνακα αποτυπώνονται οι δράσεις και τα έργα στον Αναπτυξιακό Στόχο της Ενίσχυσης Εξωστρέφειας. Το σύνολο των περιγραφόμενων δράσεων αποτελούν τις προτεινόμενες δέσμες δράσεων και έργων του Αναπτυξιακού Στόχου ανά επιλεγμένη Προτεραιότητα της στρατηγικής.

Πίνακας 4-7: Πίνακας κατηγοριών Έργων και Δράσεων για την Ενίσχυση Εξωστρέφειας

Α/Α	ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΠΠΑ/ΔΡΑΣΕΙΣ
5	5. ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑ
5.1	5.1 Προώθηση τουρισμού με έμφαση στις ανερχόμενες και μη παραδοσιακές αγορές
5.1.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΜΕ ΕΜΦΑΣΗ ΣΤΙΣ ΑΝΕΡΧΟΜΕΝΕΣ ΚΑΙ ΜΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΕΣ ΑΓΟΡΕΣ
5.2	5.2 Προώθηση και ανάπτυξη υποδομών για εναλλακτικές μορφές τουρισμού
5.2.1	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ-ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ
5.2.2	ΕΡΓΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΘΕΜΑΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ
5.2.3	ΜΕΛΕΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΘΕΜΑΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ
5.3	5.3 Προστασία και ανάδειξη μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικού ενδιαφέροντος

5.3.1	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ ΚΑΙ ΜΝΗΜΕΙΩΝ
5.3.2	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΙΕΡΩΝ ΝΑΩΝ ΚΑΙ ΙΕΡΩΝ ΜΟΝΩΝ
5.3.3	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΟΠΩΝ ΚΑΙ ΚΤΙΡΙΩΝ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ
5.3.4	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΜΝΗΜΕΙΩΝ, ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ ΚΑΙ ΤΟΠΩΝ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ
5.4	5.4 Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς
5.4.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ, ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ
5.4.2	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΒΟΛΗΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ
5.4.3	ΕΡΓΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ
5.4.4	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΠΡΟΒΟΛΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ
5.5	5.5 Μουσεία και Πολιτιστικά Κέντρα
5.5.1	ΜΟΥΣΕΙΑ (ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ- ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ - ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ-ΕΜΠΛΟΥΤΙΣΜΟΣ)
5.5.2	ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ (ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ- ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ - ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ-ΑΝΑΔΕΙΞΗ)
5.5.3	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΜΟΥΣΕΙΑ - ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ
5.11	5.11 Προώθηση ελληνικών προϊόντων στο εξωτερικό
5.11.1	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ
5.11.2	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ

Πηγή : ίδια Επεξεργασία

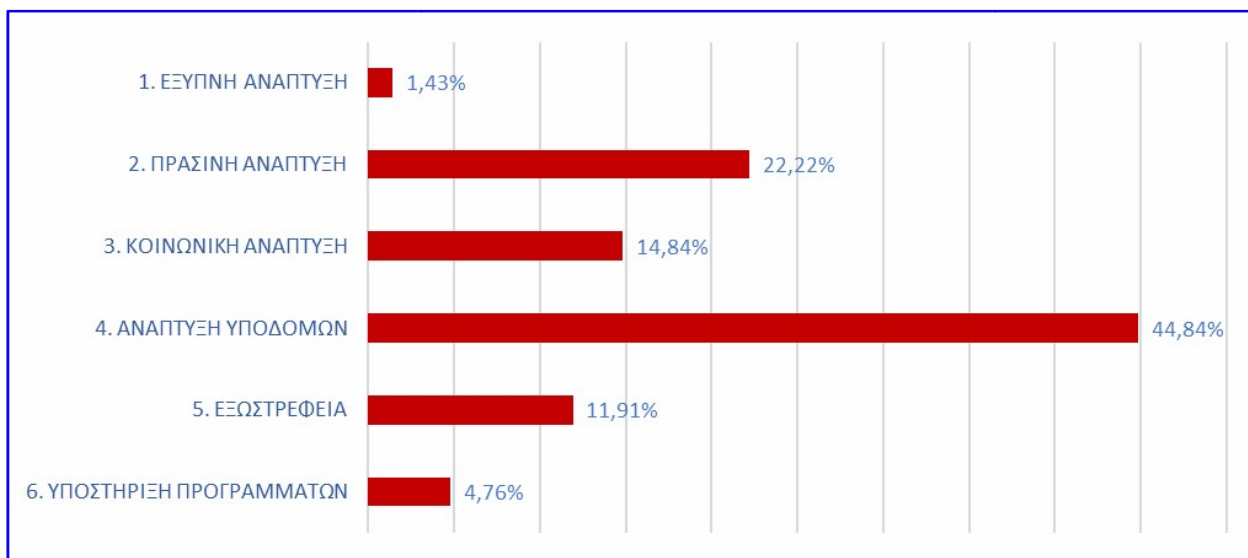
4.4 ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Σε περιφερειακό επίπεδο, η κατανομή των πόρων του ΕΠΑ λαμβάνει υπόψη την υφιστάμενη κατανομή με βάση των προϋπολογισμό των ενταγμένων έργων, τις πραγματοποιήσεις για το 2019 και τις εκτιμήσεις για το ανεκτέλεστο υπόλοιπο έργων στο τέλος του 2020, το ΜΠΔΣ 2020-2023, καθώς και τη βαρύτητα που έχουν σε κάθε Περιφέρεια έξι κοινωνικοοικονομικοί δείκτες – πληθυσμός, αριθμός ανέργων, κατά κεφαλήν ΑΕΠ, κίνδυνος φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, χάσμα ευκαιριών στους νέους και χάσμα εκπαίδευσης – με απώτερο στόχο την εξομάλυνση των περιφερειακών ανισοτήτων. Στο πλαίσιο αυτό, βάσει της κατανομής του ΕΠΑ 2021-2025, για το ΠΠΑ της Πελοποννήσου κατανέμονται 126 εκ.€, πόροι από αποτελούν το 1,26% του ΕΠΑ και το 5,58% των συνολικών πόρων ΠΠΑ.

Ο προϋπολογισμός του ΠΠΑ Πελοποννήσου και η συνοπτική του κατανομή στους Αναπτυξιακούς Στόχους της Στρατηγικής, όπως αντλούνται από το ΕΠΑ, αποτυπώνεται στον ακόλουθο Πίνακα.

Πίνακας 4-8: Πίνακας Κατανομής Προϋπολογισμού του Προγράμματος σε Αναπτυξιακούς Στόχους

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ		ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ (σε ευρώ)	Συμβολή (%) στο ΠΠΑ
1	1. ΕΞΥΠΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	1.800.000,00	1,43%
2	2. ΠΡΑΣΙΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	28.000.000,00	22,22%
3	3. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	18.700.000,00	14,84%
4	4. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	56.500.000,00	44,84%
5	5. ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑ	15.000.000,00	11,91%
6	6. ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	6.000.000,00	4,76%
ΣΥΝΟΛΟ ΠΠΑ		126.000.000,00	100,00%

Διάγραμμα 4-1: Κατανομή Προϋπολογισμού του Προγράμματος σε Αναπτυξιακούς Στόχους

Η ανάλυση του προϋπολογισμού του ΠΠΑ Πελοποννήσου και η κατανομή του στους Αναπτυξιακούς Στόχους της Στρατηγικής και επιμέρους προτεραιότητες, όπως αντλούνται από το ΕΠΑ, αποτυπώνεται στον ακόλουθο Πίνακα.

Πίνακας 4-9: Πίνακας Κατανομής Προϋπολογισμού του Προγράμματος σε Αναπτυξιακούς Στόχους

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ		ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ					
Α/Α	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΕΠΑ/ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΠΠΑ/ΔΡΑΣΕΙΣ	(σε ευρώ)					
		ΕΤΗ					
	ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ Α ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	2021	2022	2023	2024	2025	ΣΥΝΟΛΟ
1	1. ΕΞΥΠΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	180.000,00	180.000,00	180.000,00	630.000,00	630.000,00	1.800.000,00
1.3	1.3 Προώθηση αποτελεσμάτων έρευνας, καινοτομίας και τεχνολογίας στις επιχειρήσεις	50.000,00	50.000,00	50.000,00	175.000,00	175.000,00	500.000,00
1.3.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΗΣ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ ΑΠΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ						
1.3.2	ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΟΥ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΥ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ						
1.3.3	ΔΡΑΣΕΙΣ ΔΙΑΔΟΣΗΣ ΤΩΝ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ						
1.3.4	ΜΕΛΕΤΕΣ ΔΙΑΔΟΣΗΣ ΤΩΝ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΔΕΣΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ						
1.5	1.5 Βιομηχανική μετάβαση και επιχειρηματικότητα	50.000,00	50.000,00	50.000,00	175.000,00	175.000,00	500.000,00
1.5.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ						
1.5.2	ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ						
1.6	1.6 Δημόσια διοίκηση και ψηφιοποίηση	15.000,00	15.000,00	15.000,00	52.500,00	52.500,00	150.000,00
1.6.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΜΕΣΩ ΨΗΦΙΟΠΟΙΗΣΗΣ						
1.8	1.7 Ηλεκτρονική υγεία (e-health)	40.000,00	40.000,00	40.000,00	140.000,00	140.000,00	400.000,00
1.8.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ						

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ: ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2021-2025

ΣΤΑΔΙΟ: ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ		ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ					
		(σε ευρώ)					
A/A	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΕΠΑ/ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΠΠΑ/ΔΡΑΣΕΙΣ	ΕΤΗ					
1.8.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ						
1.11	1.11 Ψηφιακές δεξιότητες και ψηφιακή ένταξη	25.000,00	25.000,00	25.000,00	87.500,00	87.500,00	250.000,00
1.11.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΑΠΟΚΤΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ						
2	2. ΠΡΑΣΙΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	8.400.000,00	9.200.000,00	3.500.000,00	3.450.000,00	3.450.000,00	28.000.000,00
2.1	2.1 Ενεργειακή απόδοση	900.000,00	1.100.000,00	1.100.000,00	1.100.000,00	1.100.000,00	5.300.000,00
2.1.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΚΤΗΡΙΩΝ ΚΑΙ ΧΩΡΩΝ						
2.1.2	ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ – ΑΥΤΟΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΟΔΟΦΩΤΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΕΠΑΡΧΙΑΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ, ΜΕ ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΗΣΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΣΑΝ ΣΥΜΒΑΣΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗΣ ΑΠΟΔΟΣΗΣ (ΣΕΑ) ΜΕ 12ΕΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ						
2.1.3	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗΣ ΤΩΝ ΑΠΕ						
2.1.4	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΩΝ ΑΠΕ						
2.1.5	ΜΕΛΕΤΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΚΤΗΡΙΩΝ ΚΑΙ ΧΩΡΩΝ						
2.3	2.3 Διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων	600.000,00	800.000,00	200.000,00	200.000,00	200.000,00	2.000.000,00
2.3.1	ΕΡΓΑ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ - ΕΠΕΚΤΑΣΗΣ - ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΒΙΟ.ΚΑ.						

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ		ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ (σε ευρώ) ΕΤΗ					
A/A	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΕΠΑ/ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΠΠΑ/ΔΡΑΣΕΙΣ						
2.3.2	ΕΡΓΑ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ - ΕΠΕΚΤΑΣΗΣ - ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΧΥΤΑ						
2.3.3	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΣΥΛΛΟΓΗΣ, ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ Ή/ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΦΡΩΣΗΣ ΚΑΘΕ ΕΙΔΟΥΣ ΝΕΚΡΩΝ ΖΩΩΝ ΚΑΙ ΛΗΨΗ ΔΕΙΓΜΑΤΩΝ ΕΓΚΕΦΑΛΙΚΟΥ ΙΣΤΟΥ ΑΠΟ ΝΕΚΡΑ ΒΟΟΕΙΔΗ ΚΑΙ ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΑ						
2.3.4	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ - ΕΠΕΚΤΑΣΗΣ - ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΒΙΟ.ΚΑ.						
2.3.5	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΕΡΓΑ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ - ΕΠΕΚΤΑΣΗΣ - ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΧΥΤΑ						
2.4	2.4 Πρόληψη & διαχείριση κινδύνων	2.000.000,00	2.000.000,00	900.000,00	800.000,00	800.000,00	6.500.000,00
2.4.1	ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΕΚΤΑΚΤΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ ΣΤΟ ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΕΝΤΟΝΩΝ ΚΑΙΡΙΚΩΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ (ΠΛΗΜΜΥΡΕΣ, ΧΙΟΝΟΠΤΩΣΕΙΣ, ΚΑΤΟΛΙΣΘΗΣΕΙΣ, ΠΥΡΚΑΓΙΕΣ, ΚΛΠ)						
2.4.2	ΜΙΣΘΩΣΗ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ ΓΙΑ ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΑΝΤΙΠΥΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ, ΕΚΧΙΟΝΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΟΔΙΚΩΝ ΔΙΚΤΥΩΝ						
2.4.3	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΤΟΛΙΣΘΗΤΙΚΩΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΡΑΝΩΝ						
2.4.4	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΝΑΧΩΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΣΥΡΜΑΤΟΚΙΒΩΤΙΩΝ ΠΟΤΑΜΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΑΠΟΤΑΜΩΝ						

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ: ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2021-2025

ΣΤΑΔΙΟ: ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ		ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ					
		(σε ευρώ)					
A/A	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΕΠΑ/ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΠΠΑ/ΔΡΑΣΕΙΣ	ΕΤΗ					
2.4.5	ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ, ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΕΓΚΑΙΡΗΣ ΑΝΙΧΝΕΥΣΗΣ ΠΥΡΚΑΓΙΑΣ						
2.4.6	ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ						
2.4.7	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΔΙΑΒΡΩΜΕΝΩΝ ΑΚΤΩΝ						
2.4.8	ΔΡΑΣΕΙΣ – ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ						
2.6	2.6 Παροχή πόσιμου νερού & διαχείριση υδάτων & υγρών αποβλήτων	100.000,00	500.000,00	500.000,00	100.000,00	100.000,00	1.300.000,00
2.6.1	ΕΡΓΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΠΟΣΙΜΟΥ ΝΕΡΟΥ						
2.6.2	ΔΙΚΤΥΑ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΟΜΒΡΙΩΝ						
2.6.3	ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΠΟΣΙΜΟΥ ΝΕΡΟΥ & ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΥΔΑΤΩΝ & ΥΓΡΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ						
2.7	2.7 Πράσινη επιχειρηματικότητα	30.000,00	30.000,00	30.000,00	80.000,00	80.000,00	250.000,00
2.7.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΚΑΙ ΠΡΩΘΗΣΗΣ ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ						
2.7.2	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΚΥΚΛΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ						
2.7.3	ΜΕΛΕΤΕΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΚΑΙ ΠΡΩΘΗΣΗΣ ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ						
2.8	2.8 Στήριξη φιλικών προς το περιβάλλον διεργασιών παραγωγής & αποδοτικής χρήσης πόρων	50.000,00	50.000,00	50.000,00	150.000,00	150.000,00	450.000,00
2.8.1	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΕΞΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΥ						
2.8.2	ΑΝΑΔΑΣΜΟΙ						

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ: ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2021-2025

ΣΤΑΔΙΟ: ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ		ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ					
		(σε ευρώ)					
A/A	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΕΠΑ/ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΠΠΑ/ΔΡΑΣΕΙΣ	ΕΤΗ					
2.8.2	ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΦΙΛΙΚΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΔΙΕΡΓΑΣΙΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ& ΑΠΟΔΟΤΙΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΠΟΡΩΝ						
2.8.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΦΙΛΙΚΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΔΙΕΡΓΑΣΙΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ& ΑΠΟΔΟΤΙΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΠΟΡΩΝ						
2.9	2.9 Ανάπτυξη υποδομών και προστασία περιβάλλοντος (μικρά φράγματα, αρδευτικά δίκτυα, ύδρευση - αποχέτευση, αντιπλημμυρικά κλπ)	4.600.000,00	4.600.000,00	600.000,00	600.000,00	600.000,00	11.000.000,00
2.9.1	ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΑ ΕΡΓΑ						
2.9.2	ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ ΡΕΜΑΤΩΝ						
2.9.3	ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ- ΣΥΝΤΗΡΗΣΕΙΣ ΑΡΔΕΥΤΙΚΩΝ ΔΙΚΤΥΩΝ						
2.9.4	ΑΝΑΠΛΑΣΕΙΣ - ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΕΙΣ ΠΑΡΑΛΙΩΝ						
2.9.5	ΜΕΛΕΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ (ΜΙΚΡΑ ΦΡΑΓΜΑΤΑ, ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ ΔΙΚΤΥΑ, ΥΔΡΕΥΣΗ - ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ, ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΑ ΚΛΠ)						
2.10	2.10 Ανάδειξη, προστασία και αξιοποίηση της φυσικής κληρονομιάς	60.000,00	60.000,00	60.000,00	210.000,00	210.000,00	600.000,00
2.10.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ, ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑΣ						
2.10.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΕΙΣ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ, ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑΣ						

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ: ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2021-2025

ΣΤΑΔΙΟ: ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ		ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ					
		(σε ευρώ)					
A/A	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΕΠΑ/ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΠΠΑ/ΔΡΑΣΕΙΣ	ΕΤΗ					
2.11	2.11 Πράσινες πόλεις	60.000,00	60.000,00	60.000,00	210.000,00	210.000,00	600.000,00
2.11.1	ΑΣΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΛΑΣΕΙΣ						
2.11.2	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ, ΕΠΙΣΚΕΥΗ, ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΚΤΙΡΙΑΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ						
2.11.3	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΠΟΛΗΣ						
2.11.4	ΜΕΛΕΤΕΣ ΑΣΤΙΚΩΝ ΑΝΑΠΛΑΣΕΩΝ						
2.11.5	ΜΕΛΕΤΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ, ΕΠΙΣΚΕΥΗΣ, ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΥ ΚΤΙΡΙΑΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ						
2.11.6	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΔΡΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΠΟΛΗΣ						
3	3. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	2.295.000,00	2.320.000,00	1.895.000,00	6.095.000,00	6.095.000,00	18.700.000,00
3.1	3.1 Υγεία - υποδομές, εξοπλισμός	160.000,00	160.000,00	160.000,00	560.000,00	560.000,00	1.600.000,00
3.1.1	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ, ΕΠΙΣΚΕΥΗ, ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΚΤΙΡΙΑΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ΥΓΕΙΑΣ						
3.1.2	ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΙΑΤΡΙΚΟΥ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ						
3.1.4	ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗΣ ΚΟΥΝΟΥΠΙΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΜΗΧΑΝΙΣΜΩΝ ΕΠΙΤΗΡΗΣΗΣ – ΕΠΑΓΡΥΠΝΗΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΡΙΣΕΩΝ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΥΓΕΙΑΣ						
3.3	3.3 Ενσωμάτωση Ευπαθών Ομάδων Πληθυσμού στο εργατικό δυναμικό	50.000,00	50.000,00	50.000,00	175.000,00	175.000,00	500.000,00

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ: ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2021-2025

ΣΤΑΔΙΟ: ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ		ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ					
		(σε ευρώ)					
A/A	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΕΠΑ/ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΠΠΑ/ΔΡΑΣΕΙΣ	ΕΤΗ					
3.3.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗΣ ΕΥΠΑΘΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ (ΑΡ. 1 ΠΑΡ. 4 Ν. 4019/2011) ΣΤΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ						
3.4	3.4 Ενίσχυση υποδομών για βελτίωση της οικονομικής και κοινωνικής ενσωμάτωσης ΑΜΕΑ	110.000,00	110.000,00	110.000,00	360.000,00	360.000,00	1.050.000,00
3.4.1	ΕΡΓΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΓΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ						
3.5	3.5 Κοινωνικές επενδύσεις	90.000,00	90.000,00	90.000,00	340.000,00	340.000,00	950.000,00
3.5.1	ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ (ΠΧ ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ, ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ)						
3.7	3.7 Δράσεις εκπαίδευσης – κατάρτισης εργαζομένων	40.000,00	40.000,00	40.000,00	140.000,00	140.000,00	400.000,00
3.3.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ						
3.8	3.8 Ανάπτυξη και Εκσυγχρονισμός Υποδομών όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης	100.000,00	100.000,00	100.000,00	350.000,00	350.000,00	1.000.000,00
3.8.1	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΒΑΘΜΙΔΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (υπό εξέλιξη)						
3.13	3.13 Υποδομές στον τομέα του αθλητισμού	1.150.000,00	1.175.000,00	1.175.000,00	4.000.000,00	4.000.000,00	11.500.000,00
3.13.1	ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΟΥ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ						
3.13.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΟΥ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ						

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ: ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2021-2025

ΣΤΑΔΙΟ: ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ		ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ					
		(σε ευρώ)					
A/A	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΕΠΑ/ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΠΠΑ/ΔΡΑΣΕΙΣ	ΕΤΗ					
3.14	3.14 Ολοκληρωμένη ανάπτυξη των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών	595.000,00	595.000,00	170.000,00	170.000,00	170.000,00	1.700.000,00
3.14.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΑΝΑΠΛΑΣΕΩΝ						
3.14.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΕΝΙΚΩΝ - ΕΙΔΙΚΩΝ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ						
4	4. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	22.825.000,00	22.825.000,00	5.450.000,00	2.700.000,00	2.700.000,00	56.500.000,00
4.1	4.1 Υποδομές ΤΠΕ	50.000,00	50.000,00	50.000,00	175.000,00	175.000,00	500.000,00
4.1.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΠΕΚΤΑΣΗΣ ΤΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΤΠΕ						
4.1.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΤΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΤΠΕ						
4.3	4.3 Λιμενικές υποδομές	525.000,00	525.000,00	150.000,00	150.000,00	150.000,00	1.500.000,00
4.3.1	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ, ΕΠΕΚΤΑΣΗ, ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΛΙΜΕΝΙΚΩΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΜΑΡΙΝΩΝ						
4.3.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΛΙΜΕΝΙΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ						
4.5	4.5 Οδικές υποδομές	5.400.000,00	5.400.000,00	1.350.000,00	675.000,00	675.000,00	13.500.000,00
4.5.1	ΟΔΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ						
4.5.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΟΔΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ						
4.8	4.8 Οδική ασφάλεια	16.500.000,00	16.500.000,00	3.800.000,00	1.600.000,00	1.600.000,00	40.000.000,00
4.8.1	ΒΕΛΤΙΩΣΗ – ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ – ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ						
4.8.2	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΖΗΜΙΩΝ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ						
4.8.3	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ - ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ ΟΔΙΚΟΥ ΗΛΕΚΤΡΟΦΩΤΙΣΜΟΥ & ΦΩΤΕΙΝΗΣ ΣΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ						

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ: ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2021-2025

ΣΤΑΔΙΟ: ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ		ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ					
		(σε ευρώ)					
A/A	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΕΠΑ/ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΠΠΑ/ΔΡΑΣΕΙΣ	ΕΤΗ					
4.8.4	ΛΟΙΠΑ ΕΡΓΑ ΟΔΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ						
4.8.5	ΜΕΛΕΤΕΣ ΕΡΓΩΝ ΟΔΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ						
4.10	4.10 Πολυτροπική και αστική κινητικότητα	350.000,00	350.000,00	100.000,00	100.000,00	100.000,00	1.000.000,00
4.10.1	ΕΡΓΑ ΠΟΛΥΤΡΟΠΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΣΤΙΚΗΣ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ						
4.10.2	ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΧΩΡΩΝ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ						
4.10.3	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ						
4.10.4	ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΟΛΥΤΡΟΠΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΣΤΙΚΗΣ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ						
5	5. ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑ	5.235.000,00	5.235.000,00	1.500.000,00	1.515.000,00	1.515.000,00	15.000.000,00
5.1	5.1 Προώθηση τουρισμού με έμφαση στις ανερχόμενες και μη παραδοσιακές αγορές	840.000,00	840.000,00	240.000,00	240.000,00	240.000,00	2.400.000,00
5.1.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΜΕ ΕΜΦΑΣΗ ΣΤΙΣ ΑΝΕΡΧΟΜΕΝΕΣ ΚΑΙ ΜΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΕΣ ΑΓΟΡΕΣ						
5.2	5.2 Προώθηση και ανάπτυξη υποδομών για εναλλακτικές μορφές τουρισμού	560.000,00	560.000,00	160.000,00	160.000,00	160.000,00	1.600.000,00
5.2.1	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ-ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ						
5.2.2	ΕΡΓΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΘΕΜΑΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ						
5.2.3	ΜΕΛΕΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΘΕΜΑΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ						

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ: ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2021-2025

ΣΤΑΔΙΟ: ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ		ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ					
		(σε ευρώ)					
A/A	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΕΠΑ/ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΠΠΑ/ΔΡΑΣΕΙΣ	ΕΤΗ					
5.3	5.3 Προστασία και ανάδειξη μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικού ενδιαφέροντος	980.000,00	980.000,00	280.000,00	280.000,00	280.000,00	2.800.000,00
5.3.1	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ ΚΑΙ ΜΝΗΜΕΙΩΝ						
5.3.2	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΙΕΡΩΝ ΝΑΩΝ ΚΑΙ ΙΕΡΩΝ ΜΟΝΩΝ						
5.3.3	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΟΠΩΝ ΚΑΙ ΚΤΙΡΙΩΝ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ						
5.3.4	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΜΝΗΜΕΙΩΝ, ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ ΚΑΙ ΤΟΠΩΝ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ						
5.4	5.4 Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς	315.000,00	315.000,00	90.000,00	90.000,00	90.000,00	900.000,00
5.4.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ, ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ						
5.4.2	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΒΟΛΗΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ						
5.4.3	ΕΡΓΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ						
5.4.4	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΠΡΟΒΟΛΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ						
5.5	5.5 Μουσεία και Πολιτιστικά Κέντρα	2.460.000,00	2.460.000,00	650.000,00	465.000,00	465.000,00	6.500.000,00
5.5.1	ΜΟΥΣΕΙΑ (ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ- ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ - ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ-ΕΜΠΛΟΥΤΙΣΜΟΣ)						
5.5.2	ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ (ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ- ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ - ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ-ΑΝΑΔΕΙΞΗ)						

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ: ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2021-2025

ΣΤΑΔΙΟ: ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ

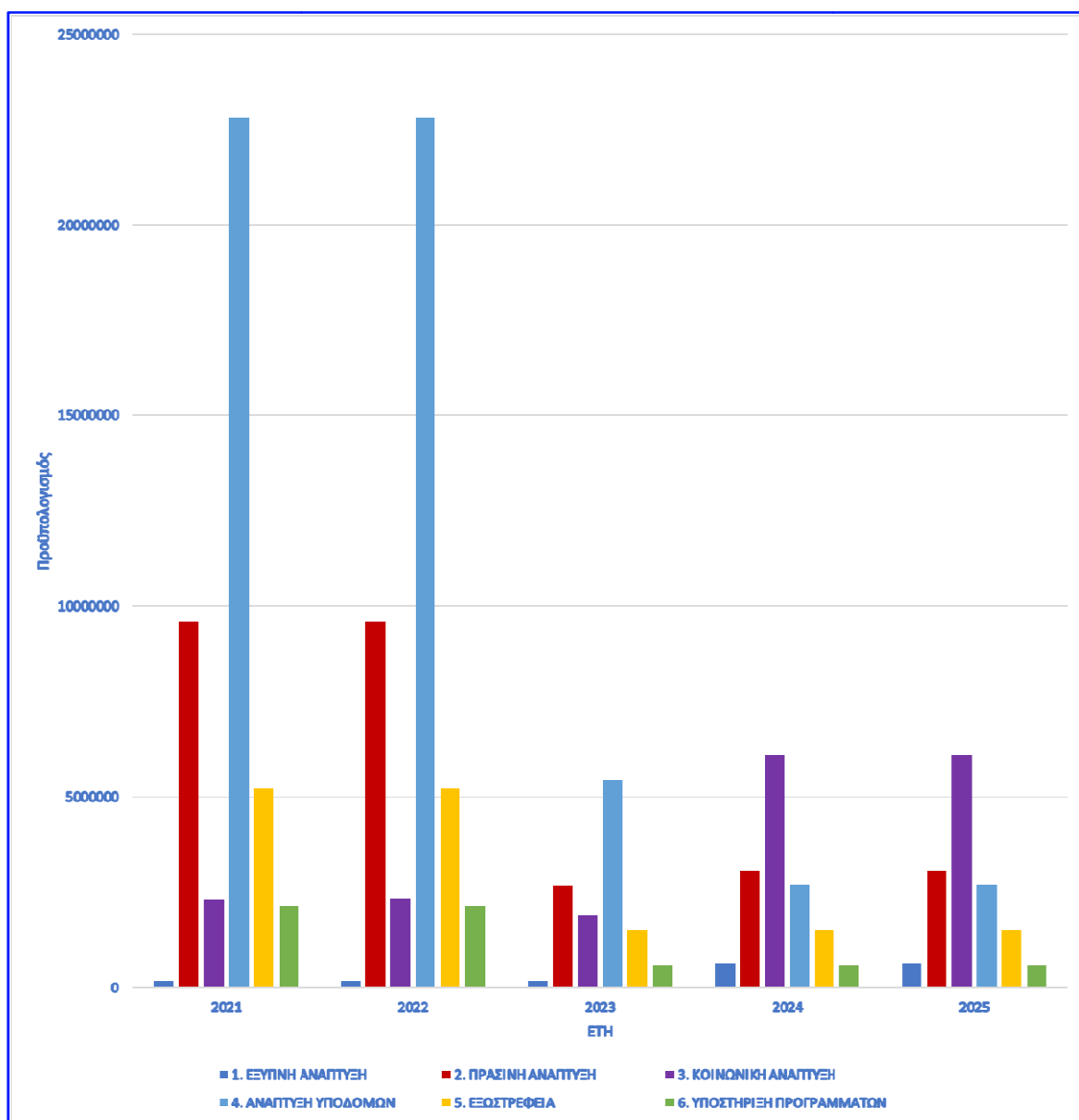
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ		ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ					
		(σε ευρώ)					
A/A	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΕΠΑ/ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΠΠΑ/ΔΡΑΣΕΙΣ	ΕΤΗ					
5.5.3	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΜΟΥΣΕΙΑ - ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ						
5.11	5.11 Προώθηση ελληνικών προϊόντων στο εξωτερικό	80.000,00	80.000,00	80.000,00	280.000,00	280.000,00	800.000,00
5.11.1	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ						
5.11.2	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ						
6	6. ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	2.050.000,00	2.120.000,00	610.000,00	610.000,00	610.000,00	6.000.000,00
6.1	6.1 ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ	1.850.000,00	1.850.000,00	500.000,00	500.000,00	500.000,00	5.200.000,00
6.1.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ						
6.1.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΩΡΙΜΑΝΣΗΣ ΕΡΓΩΝ						
6.1.3	ΔΑΠΑΝΕΣ ΕΝΤΟΣ ΚΑΙ ΕΚΤΟΣ ΕΔΡΑΣ ΚΙΝΗΣΗΣ ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΑ ΚΑΙ ΑΜΟΙΒΕΣ ΓΙΑ ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ						
6.1.4	ΠΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ 1% (ΤΟΥ ΑΡ. 192 & 1 ΤΟΥ Ν. 3852/2010)						
6.1.5	ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΕΝΔΙΑΜΕΣΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ						
6.2	6.2 ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ	200.000,00	270.000,00	110.000,00	110.000,00	110.000,00	800.000,00
6.2.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ						
6.2.2	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΑΛΕΙΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΤΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ						
6.2.3	ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΠΑ						
6.2.4	ΔΙΕΝΕΡΓΕΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΕΩΝ – ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΕΩΝ						

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ		ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ (σε ευρώ) ΕΤΗ					
A/A	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΕΠΑ/ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΠΠΑ/ΔΡΑΣΕΙΣ						
6.2.5	ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑ						
ΣΥΝΟΛΟ ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ Α							126.000.000,00
ΣΥΝΟΛΟ ΠΠΑ							126.000.000,00

Οι πόροι του ΕΠΑ κατανέμονται σε τρεις βασικές διαστάσεις – κατά έτος, στο σύνολο των τομέων και των περιφερειών και μεταξύ των τομεακών και περιφερειακών προγραμμάτων. Ως προς την κατανομή κατά έτος, παρότι η εφαρμοσμένη πρακτική πολυετών προγραμμάτων (όπως το ΕΣΠΑ 2014-2020) επιτάσσει οι πόροι να κατανέμονται ισόποσα στα έτη, με πρόβλεψη για την επίδραση του πληθωρισμού, στο ΕΠΑ 2021-2025, με δεδομένη την ανάγκη αντιμετώπισης των οικονομικών επιπτώσεων της πρόσφατης κρίσης και των νέων προκλήσεων λόγω της πανδημίας, καθώς επίσης και τη συνέχιση της χρηματοδότησης των υφιστάμενων έργων, επιθυμητή είναι η εμπροσθοβαρής εκτέλεση του προγράμματος, με αυξημένο προϋπολογισμό στα πρώτα δύο έτη με ποσοστό 35% και από 10% στα τρία επόμενα.

Ειδικά στην 1^η προγραμματική περίοδο του ΕΠΑ, ο κάθε φορέας έχει τη δυνατότητα να ανακαταλείπει χρονικά τον προϋπολογισμό που του αναλογεί βάσει των αναγκών του, καθώς αναγνωρίζεται η ιδιαιτερότητα αυτής της περιόδου που προκύπτει από την ύπαρξη των υφιστάμενων έργων – μελετών από την πρότερη κατάσταση του Εθνικού ΠΔΕ.

Το ΠΠΑ Πελοποννήσου σχεδιάζεται λαμβάνοντας υπόψη τις αυξημένες ανάγκες κατά τα έτη 2021 και 2022, τηρώντας τη γενική κατεύθυνση του ΕΠΑ περί κατανομής του προϋπολογισμού στα πρώτα δύο έτη σε ποσοστό 35% και από 10% στα τρία επόμενα. Αναλυτικά, η κατανομή του προϋπολογισμού στα πέντε έτη του προγράμματος αποτυπώνεται στο ακόλουθο Σχήμα.

Διάγραμμα 4-2: Κατανομή Προϋπολογισμού του Προγράμματος σε Αναπτυξιακού Στόχους και Έτη

Πίνακας 4-10: Χρονοδιάγραμμα του Προγράμματος

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ								
Α/Α	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΕΠΑ/ ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΠΠΑ	Προϋπολογισμός /Ετήσιο Ποσοστό Υλοποίησης	ΕΤΗ					ΣΥΝΟΛΟ
			2021	2022	2023	2024	2025	
1	ΕΞΥΠΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	Προϋπολογισμός	180.000,00	180.000,00	180.000,00	630.000,00	630.000,00	1.800.000,00
		Ετήσιο Ποσοστό Υλοποίησης	10,00%	10,00%	10,00%	35,00%	35,00%	100,00%
2	ΠΡΑΣΙΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	Προϋπολογισμός	8.400.000,00	9.200.000,00	3.500.000,00	3.450.000,00	3.450.000,00	28.000.000,00
		Ετήσιο Ποσοστό Υλοποίησης	30,00%	32,86%	12,50%	12,32%	12,32%	100,00%
3	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	Προϋπολογισμός	2.295.000,00	2.320.000,00	1.895.000,00	6.095.000,00	6.095.000,00	18.700.000,00
		Ετήσιο Ποσοστό Υλοποίησης	12,27%	12,41%	10,13%	32,59%	32,59%	100,00%
4	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	Προϋπολογισμός	22.825.000,00	22.825.000,00	5.450.000,00	2.700.000,00	2.700.000,00	56.500.000,00
		Ετήσιο Ποσοστό Υλοποίησης	40,40%	40,40%	9,65%	4,78%	4,78%	100,00%
5	ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑ	Προϋπολογισμός	5.235.000,00	5.235.000,00	1.500.000,00	1.515.000,00	1.515.000,00	15.000.000,00
		Ετήσιο Ποσοστό Υλοποίησης	34,90%	34,90%	10,00%	10,10%	10,10%	100,00%
6	ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	Προϋπολογισμός	2.130.000,00	2.130.000,00	580.000,00	580.000,00	580.000,00	6.000.000,00
		Ετήσιο Ποσοστό Υλοποίησης	35,50%	35,50%	9,67%	9,67%	9,67%	100,00%

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ

5 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ

5.1 ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΤΟΥ ΠΠΑ

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου, κατόπιν του ΦΕΚ 3961/ 09.2020 και της σχετικής απόφασης για κατάρτιση ΠΠΑ, ακολούθησε τα παρακάτω βασικά στάδια σχεδιασμού:

- Προχώρησε στην εξέταση και διερεύνηση των αναπτυξιακών και θεσμικών πλαισίων που επηρεάζουν τις σχεδιαζόμενες πολιτικές της Περιφέρειας με γνώμονα την μεγαλύτερη δυνατή συμβολή στους Αναπτυξιακούς Στόχους της χώρας.
- Ολοκλήρωσε μια εκτενή και λεπτομερή διάγνωση των αναγκών και των προκλήσεων, όπως και των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της περιοχής, ώστε να καταλήξει σε μια συνεκτική επικαιροποιημένη ανάλυση υφιστάμενης κατάστασης, λαμβάνοντας ιδιαίτερα υπόψη της οικονομικές, κοινωνικές και χωρικές ανισότητες, όπως και την κατάσταση που έχει διαμορφωθεί από τις αρνητικές επιπτώσεις της πανδημίας COVID-19.
- Προσδιόρισε τις αναπτυξιακές δυνατότητες της Περιφέρειας για την αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων, για την αντιμετώπιση των αναγκών, εξάγοντας τους βασικούς Άξονες παρέμβασης, βάσει και των αναπτυξιακών Πυλώνων του ΕΠΑ 2021-2025.
- Σε συνέχεια προσδιορισμού των Αξόνων Προτεραιότητας, ακολούθησε η εξειδίκευση της Στρατηγικής σε Ειδικούς Αναπτυξιακούς Στόχους και στις επιμέρους προτεραιότητες.
- Καταρτίστηκε ρεαλιστικό και βάσει των αναγκών σχέδιο Χρηματοδοτικού Πίνακα για τους επιμέρους Άξονες και Ειδικούς Στόχους.
- Έγινε σταχυολόγηση και επιλογή των κατάλληλων δεικτών παρακολούθησης των επιδιωκόμενων αποτελεσμάτων, για τη βέλτιστη παρακολούθηση και αξιολόγηση της υλοποίησης του ΠΠΑ.
- Κατέληξε στο κατάλληλο και βέλτιστο σύστημα διαχείρισης και προώθησης του προγράμματος επιλέγοντας τις υπηρεσίες της Περιφέρειας με την τεχνογνωσία και εξειδίκευση, που θα φέρουν το πιο αποδοτικό αποτέλεσμα.
- Κατά τη φάση του σχεδιασμού προχώρησε αρχικά σε διαδικασίες εσωτερικής διαβούλευσης στην Περιφέρεια και έπειτα σε ενέργειες ενημέρωσης και συνεργασίας με αρμόδια Υπουργεία και εντός της Περιφέρειας με επαγγελματικούς, κοινωνικούς, περιβαλλοντικούς, πολιτιστικούς φορείς κτλ, για την πρόταση διαμόρφωσης των αναπτυξιακών προτεραιοτήτων και της αντίστοιχης στρατηγικής.

5.2 ΛΟΓΟΙ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΩΝ ΕΡΓΩΝ

Στο πλαίσιο της προγραμματικής περιόδου 2021-2027 της νέας Πολιτικής Συνοχής, έμφαση δίνεται στους παρακάτω πέντε στόχους πολιτικής:

- 1) Μια εξυπνότερη Ευρώπη — καινοτόμος και έξυπνος οικονομικός μετασχηματισμός.
- 2) Μια πιο «πράσινη» Ευρώπη με χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα.
- 3) Μια πιο διασυνδεδεμένη Ευρώπη — κινητικότητα και περιφερειακές διασυνδέσεις ΤΠΕ.
- 4) Μια πιο κοινωνική Ευρώπη — υλοποίηση του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων.

5) Μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες της — βιώσιμη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών χάρη σε τοπικές πρωτοβουλίες.

Στον παρακάτω Πίνακα επιτελείται μια αποτύπωση της συνέργειας των Προτεραιοτήτων που έχουν επιλεγεί στο ΠΠΑ Πελοποννήσου με τους Στόχους Πολιτικής της ΠΠ 2021-2027 και τους Ειδικούς Στόχους που τους εξειδικεύουν, βάσει και της 1^{ης} Εγκυκλίου σχεδιασμού του ΕΣΠΑ 2021-2027 του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων.

Πίνακας 5-1: Αποτύπωση συνέργειας Προτεραιοτήτων ΠΠΑ με ΕΣΠΑ 2021-2027

Αναπτυξιακοί Στόχοι	Προτεραιότητες του ΠΠΑ	Στόχοι Πολιτικής ΕΣΠΑ 2021-2027	Ειδικοί Στόχοι ΕΣΠΑ 2021-2027
1. ΕΞΥΠΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	Προώθηση αποτελεσμάτων έρευνας, καινοτομίας και τεχνολογίας στις επιχειρήσεις	ΣΠ.1	(i) ενίσχυση των ικανοτήτων έρευνας και καινοτομίας και αξιοποίηση των προηγμένων τεχνολογιών
	Βιομηχανική μετάβαση και επιχειρηματικότητα	ΣΠ.1	(ii) εκμετάλλευση των οφελών της ψηφιοποίησης για τους πολίτες, τις επιχειρήσεις και τις κυβερνήσεις (iii) ενίσχυση της αειφόρου ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ και της δημιουργίας θέσεων εργασίας σε ΜΜΕ, συμπεριλαμβανομένων των παραγωγικών επενδύσεων (iv) ανάπτυξη δεξιοτήτων για την έξυπνη εξειδίκευση, τη βιομηχανική μετάβαση και την επιχειρηματικότητα
	Δημόσια διοίκηση και ψηφιοποίηση	ΣΠ.1	ii) εκμετάλλευση των οφελών της ψηφιοποίησης για τους πολίτες, τις επιχειρήσεις και τις κυβερνήσεις
	Ψηφιακές δεξιότητες και ψηφιακή ένταξη	ΣΠ.1	(iv) ανάπτυξη δεξιοτήτων για την έξυπνη εξειδίκευση, τη βιομηχανική μετάβαση και την επιχειρηματικότητα
2. ΠΡΑΣΙΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	Ενεργειακή απόδοση	ΣΠ.2	i. Προώθηση μέτρων ενεργειακής απόδοσης
	Διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων	ΣΠ.2	vi. Προώθηση της μετάβασης σε μια κυκλική οικονομία
	Πρόληψη & διαχείριση κινδύνων	ΣΠ.2	iv. Προαγωγή της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης των κινδύνων και της ανθεκτικότητας στις καταστροφές

Αναπτυξιακοί Στόχοι	Προτεραιότητες του ΠΠΑ	Στόχοι Πολιτικής ΕΣΠΑ 2021-2027	Ειδικοί Στόχοι ΕΣΠΑ 2021-2027
	Παροχή πόσιμου νερού & διαχείριση υδάτων & υγρών αποβλήτων	ΣΠ.2	ν. Προαγωγή της βιώσιμης διαχείρισης του νερού vi. Προώθηση της μετάβασης σε μια κυκλική οικονομία
	Πράσινη επιχειρηματικότητα	ΣΠ.1	(iii) ενίσχυση της αειφόρου ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ και της δημιουργίας θέσεων εργασίας σε ΜΜΕ, συμπεριλαμβανομένων των παραγωγικών επενδύσεων
		ΣΠ.2	ii. Προαγωγή των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας iii. Ανάπτυξη έξυπνων ενεργειακών συστημάτων, δικτύων και εξοπλισμού αποθήκευσης σε τοπικό επίπεδο vi. Προώθηση της μετάβασης σε μια κυκλική οικονομία
	Στήριξη φιλικών προς το περιβάλλον διεργασιών παραγωγής & αποδοτικής χρήσης πόρων	ΣΠ.2	ii. Προαγωγή των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας iii. Ανάπτυξη έξυπνων ενεργειακών συστημάτων, δικτύων και εξοπλισμού αποθήκευσης σε τοπικό επίπεδο vi. Προώθηση της μετάβασης σε μια κυκλική οικονομία
	Ανάπτυξη υποδομών και προστασία περιβάλλοντος	ΣΠ.2	ν. Προαγωγή της βιώσιμης διαχείρισης του νερού vi. Προώθηση της μετάβασης σε μια κυκλική οικονομία
	Ανάδειξη, προστασία και αξιοποίηση της φυσικής κληρονομιάς	ΣΠ.2	vii. Ενίσχυση της βιοποικιλότητας, των πράσινων υποδομών στο αστικό περιβάλλον και τη μείωση της ρύπανσης

Αναπτυξιακοί Στόχοι	Προτεραιότητες του ΠΠΑ	Στόχοι Πολιτικής ΕΣΠΑ 2021-2027	Ειδικοί Στόχοι ΕΣΠΑ 2021-2027
		ΣΠ.5	ii. Ενίσχυση της ολοκληρωμένης κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής τοπικής ανάπτυξης, της πολιτιστικής κληρονομιάς και της ασφάλειας, συμπεριλαμβανομένων των αγροτικών και των παράκτιων περιοχών μέσω της τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων
	Πράσινες πόλεις	ΣΠ.2	vii. Ενίσχυση της βιοποικιλότητας, των πράσινων υποδομών στο αστικό περιβάλλον και τη μείωση της ρύπανσης
		ΣΠ.5	i. Ενίσχυση της ολοκληρωμένης κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής ανάπτυξης, της πολιτιστικής κληρονομιάς και της ασφάλειας στις αστικές περιοχές
3. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	Υγεία - υποδομές, εξοπλισμός	ΣΠ.4 (ΕΤΠΑ)	iv. Εξασφάλιση ισότιμης πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη με την ανάπτυξη υποδομών, συμπεριλαμβανομένης της πρωτοβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης
	Ενσωμάτωση Ευπαθών Ομάδων Πληθυσμού στο εργατικό δυναμικό	ΣΠ.4 (ΕΤΠΑ)	iii. Ακόμη μεγαλύτερη κοινωνικοοικονομική ένταξη περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, μεταναστών και των μειονεκτουσών ομάδων, με την εφαρμογή ολοκληρωμένων μέτρων που αφορούν μεταξύ άλλων τη στέγαση και τις κοινωνικές υπηρεσίες
		ΣΠ.4 (ΕΚΤ+)	vii. προώθηση της ενεργού ένταξης, με σκοπό την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών και της ενεργού συμμετοχής, και βελτίωση της απασχολησιμότητας

Αναπτυξιακοί Στόχοι	Προτεραιότητες του ΠΠΑ	Στόχοι Πολιτικής ΕΣΠΑ 2021-2027	Ειδικοί Στόχοι ΕΣΠΑ 2021-2027
	Ενίσχυση υποδομών για βελτίωση της οικονομικής και κοινωνικής ένταξης ατόμων με αναπηρία	ΣΠ.4 (ΕΤΠΑ)	iii. Ακόμη μεγαλύτερη κοινωνικοοικονομική ένταξη περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, μεταναστών και των μειονεκτουσών ομάδων, με την εφαρμογή ολοκληρωμένων μέτρων που αφορούν μεταξύ άλλων τη στέγαση και τις κοινωνικές υπηρεσίες
		ΣΠ.4 (ΕΚΤ+)	vii. προώθηση της ενεργού ένταξης, με σκοπό την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών και της ενεργού συμμετοχής, και βελτίωση της απασχολησιμότητας
	Κοινωνικές επενδύσεις	ΣΠ.4 (ΕΚΤ+)	iii. Προώθηση της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας, βελτίωση της ισορροπίας της επαγγελματικής και της οικογενειακής ζωής, περιλαμβανομένης της πρόσβασης στην παιδική φροντίδα, προώθηση ενός υγιούς και κατάλληλα προσαρμοσμένου εργασιακού περιβάλλοντος για την αντιμετώπιση κινδύνων για την υγεία, προώθηση της προσαρμογής των εργαζομένων, των επιχειρήσεων και των επιχειρηματιών στην αλλαγή και ενεργός και υγιής γήρανση v. προώθηση της ίσης πρόσβασης και της ολοκλήρωσης ποιοτικής και χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευσης και κατάρτισης, ιδίως για μειονεκτούσες ομάδες, από την προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα, μέσω της γενικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, έως την τριτοβάθμια εκπαίδευση καθώς και την εκπαίδευση και τη μάθηση ενηλίκων, περιλαμβανομένης της διευκόλυνσης της μαθησιακής κινητικότητας για όλους

Αναπτυξιακοί Στόχοι	Προτεραιότητες του ΠΠΑ	Στόχοι Πολιτικής ΕΣΠΑ 2021-2027	Ειδικοί Στόχοι ΕΣΠΑ 2021-2027
	Ανάπτυξη και Εκσυγχρονισμός Υποδομών όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης	ΣΠ.4 (ΕΤΠΑ)	ii. Βελτίωση της πρόσβασης σε ποιοτικές υπηρεσίες εκπαίδευσης, κατάρτισης και διά βίου μάθησης χωρίς αποκλεισμούς μέσω της ανάπτυξης υποδομών
	Δράσεις εκπαίδευσης – κατάρτισης εργαζομένων		
	Υποδομές στον τομέα του αθλητισμού	ΣΠ.5	i. Ενίσχυση της ολοκληρωμένης κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής ανάπτυξης, της πολιτιστικής κληρονομιάς και της ασφάλειας στις αστικές περιοχές ii. Ενίσχυση της ολοκληρωμένης κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής τοπικής ανάπτυξης, της πολιτιστικής κληρονομιάς και της ασφάλειας, συμπεριλαμβανομένων των αγροτικών και των παράκτιων περιοχών μέσω της τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων
	Ολοκληρωμένη ανάπτυξη των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών -στήριξη τοπικών πρωτοβουλιών		
4. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	Υποδομές ΤΠΕ	ΣΠ.1	(ii) εκμετάλλευση των οφελών της ψηφιοποίησης για τους πολίτες, τις επιχειρήσεις και τις κυβερνήσεις
		ΣΠ.3	i. Ενίσχυση της ψηφιακής συνδεσιμότητας
	Λιμενικές υποδομές	ΣΠ.3	iii. Ανάπτυξη βιώσιμης, ανθεκτικής στην κλιματική αλλαγή, έξυπνης, ασφαλούς και διατροφικής εθνικής, περιφερειακής και τοπικής κινητικότητας, με καλύτερη πρόσβαση σε ΔΕΔ-Μ και διασυννοριακή κινητικότητα·

Αναπτυξιακοί Στόχοι	Προτεραιότητες του ΠΠΑ	Στόχοι Πολιτικής ΕΣΠΑ 2021-2027	Ειδικοί Στόχοι ΕΣΠΑ 2021-2027
	Οδικές υποδομές		ii. Ανάπτυξη βιώσιμου, ανθεκτικού στην κλιματική αλλαγή, έξυπνου, ασφαλούς και διατροφικού ΔΕΔ-Μ
	Οδική ασφάλεια	ΣΠ.3	iv. Προαγωγή της βιώσιμης πολυτροπικής αστικής κινητικότητας
	Πολυτροπική και αστική κινητικότητα		
5. ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑ	Προώθηση τουρισμού με έμφαση στις ανερχόμενες και μη παραδοσιακές αγορές	ΣΠ.5	i. Ενίσχυση της ολοκληρωμένης κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής ανάπτυξης, της πολιτιστικής κληρονομιάς και της ασφάλειας στις αστικές περιοχές ii. Ενίσχυση της ολοκληρωμένης κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής τοπικής ανάπτυξης, της πολιτιστικής κληρονομιάς και της ασφάλειας, συμπεριλαμβανομένων των αγροτικών και των παράκτιων περιοχών μέσω της τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων
	Προώθηση και ανάπτυξη υποδομών για εναλλακτικές μορφές τουρισμού		
	Προστασία και ανάδειξη μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικού ενδιαφέροντος		
	Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς		
	Μουσεία και Πολιτιστικά Κέντρα		
	Προώθηση ελληνικών προϊόντων στο εξωτερικό	ΣΠ.1	(iii) ενίσχυση της αειφόρου ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ και της δημιουργίας

Αναπτυξιακοί Στόχοι	Προτεραιότητες του ΠΠΑ	Στόχοι Πολιτικής ΕΣΠΑ 2021-2027	Ειδικοί Στόχοι ΕΣΠΑ 2021-2027
	Ανάπτυξη και προώθηση προϊόντων με προστατευόμενη ονομασία προέλευσης (ΠΟΠ) και προστατευόμενη γεωγραφική ένδειξη (ΠΓΕ)		θέσεων εργασίας σε ΜΜΕ, συμπεριλαμβανομένων των παραγωγικών επενδύσεων (iv) ανάπτυξη δεξιοτήτων για την έξυπνη εξειδίκευση, τη βιομηχανική μετάβαση και την επιχειρηματικότητα
	Προώθηση ελληνικών προϊόντων στο εξωτερικό (συμμετοχή σε εκθέσεις, εμπορικές αποστολές κλπ.)		

5.3 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ

5.3.1 Εναλλακτική Δυνατότητα 1: Μηδενική λύση

Ως προς την αξιολόγηση της μηδενικής λύσης ισχύουν τα εξής:

1. *Η οικονομική ανάπτυξη και η αειφορική διαχείριση του περιβάλλοντος είναι αλληλένδετες:* Η σύγχρονη αυτή αντίληψη έχει πλέον αντικαταστήσει τις παλαιότερες αντιλήψεις περιβαλλοντικού προστατευτισμού, που θεωρούσαν ότι η οικονομία μεγεθύνεται μόνο σε βάρος του περιβάλλοντος. Η ανάλυση του ζητήματος αυτού είναι αρκετά εκτεταμένη, αλλά συνοπτικά μπορεί να διαπιστωθεί ότι η οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη αφενός τροφοδοτεί με πόρους τις πρωτοβουλίες προστασίας του περιβάλλοντος και αφετέρου καθιστά τις κοινωνίες ωριμότερες, ώστε τα περιβαλλοντικά ζητήματα να κατατάσσονται σε υψηλή θέση της κλίμακας προτεραιοτήτων. Ένα πρόσφατο παράδειγμα επικυρώνει στην πράξη τη σύνδεση μεταξύ ανάπτυξης και περιβαλλοντικής προστασίας: Σε δύο πρόσφατες μελέτες του Yale, οι χώρες με τους υψηλότερους δείκτες περιβαλλοντικής αειφορίας και περιβαλλοντικών επιδόσεων είναι η Νέα Ζηλανδία, η Σουηδία και η Φιλανδία, δηλαδή χώρες με ανεπτυγμένη οικονομία, οι οποίες αντλούν από αυτή και αφιερώνουν στο περιβάλλον σημαντικούς πόρους και κινητοποίηση. Αντίθετα, οι χειρότερες επιδόσεις καταγράφονται σε φτωχές, αναπτυσσόμενες χώρες όπως η Αιθιοπία, το Μάλι και ο Νίγηρας, στις οποίες οι πόροι για το περιβάλλον είναι σχεδόν ανύπαρκτοι, λόγω της ισχνής οικονομικής τους βάσης, αλλά και το περιβάλλον ως προτεραιότητα κατατάσσεται εξ ανάγκης σε πολύ χαμηλή θέση. Παρότι το παράδειγμα αυτό αντιπροσωπεύει τα δυο άκρα του αναπτυξιακού φάσματος και προφανώς δεν εφαρμόζεται αυτούσιο στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, υπογραμμίζει τη σύνδεση μεταξύ ανάπτυξης και περιβάλλοντος, η οποία άλλωστε διαπερνά και τη Στρατηγική της Λισσαβόνας. Με βάση αυτή τη σύνδεση μεταξύ ανάπτυξης και περιβάλλοντος, γίνεται προφανές ότι η μη-υλοποίηση του ΠΠΑ, η οποία συνιστά μια έντονα αντιαναπτυξιακή επιλογή, αποτελεί κατ' ουσία και ένα έντονα αντιπεριβαλλοντικό ενδεχόμενο.
2. *Η ενεργητική προστασία και η ορθή διαχείριση του περιβάλλοντος απαιτεί δαπάνες:* Η ειδικότερη εφαρμογή της προηγούμενης διαπίστωσης στο επίπεδο των επενδύσεων για περιβαλλοντική προστασία, εκκινεί από το γεγονός ότι οι περισσότερες σύγχρονες ανθρωπογενείς δραστηριότητες επάγουν σημαντικές πιέσεις στο περιβάλλον, είτε λόγω υπερεκμετάλλευσης των φυσικών πόρων (σε επίπεδο εισροών) είτε μέσω εύκολων αλλά λανθασμένων επιλογών (σε επίπεδο εκροών). Για την εξισορρόπηση των αρνητικών αποτελεσμάτων από τις πιέσεις αυτές, απαιτούνται σημαντικές επενδύσεις σε κατάλληλες περιβαλλοντικές υποδομές. Το παράδειγμα επιτυχούς εξισορρόπησης σημαντικού μέρους περιβαλλοντικών πιέσεων από υποδομές που υλοποιήθηκαν στο πλαίσιο προηγούμενων προγραμματικών περιόδων, π.χ. στον τομέα επεξεργασίας των υγρών αποβλήτων, επικυρώνει την παραπάνω διαπίστωση. Με βάση το σκεπτικό αυτό, η παραίτηση από την υλοποίηση του ΠΠΑ της Περιφέρειας Πελοποννήσου, σημαίνει απώλεια των πόρων που κατευθύνονται προς επένδυση σε περιβαλλοντικές υποδομές και, κατά συνέπεια, αποτυχία δημιουργίας επαρκούς εξισορρόπησης των περιβαλλοντικών πιέσεων.
3. *Η σταδιακή αποκέντρωση στο διοικητικό σύστημα της Ελλάδας έχει μεταφέρει το κυριότερο μέρος των αρμοδιοτήτων για την περιβαλλοντική προστασία στα περιφερειακά και*

νομαρχιακά κέντρα: Συνδυάζοντας το γεγονός αυτό με την προηγούμενη διαπίστωση για την αναγκαιότητα επενδύσεων σε περιβαλλοντικές υποδομές, γίνεται προφανές ότι η απώλεια των σχετικών πόρων για το περιβάλλον από τη μηδενική λύση, δεν πρόκειται να υποκατασταθεί από παρεμβάσεις του κεντρικού κράτους. Συνεπώς, το σενάριο της μη-υλοποίησης του ΠΠΑ, αφήνει σε οριστική εκκρεμότητα τα ζητήματα επενδύσεων σε περιβαλλοντικές υποδομές, χωρίς διαφαινόμενη πιθανότητα ανάληψης τέτοιων πρωτοβουλιών από το κεντρικό κράτος.

4. *Οι τάσεις εξέλιξης του σημερινού περιβάλλοντος περιλαμβάνουν αρκετά σημεία που χρήζουν αντιμετώπισης.* Όπως θα παρουσιαστεί αναλυτικότερα στο κεφάλαιο 6 της παρούσας, παρότι η γενική εικόνα του περιβάλλοντος στην Περιφέρεια είναι ενθαρρυντική, ορισμένοι τομείς παρουσιάζουν υστερήσεις και απαιτούν την ανάληψη δράσης, ώστε να αποφευχθούν δυσμενείς εξελίξεις. Οι κυριότεροι τέτοιοι τομείς είναι:

- η ορθή διαχείριση των στερεών αποβλήτων,
- η ολοκλήρωση της επεξεργασίας υγρών αποβλήτων και η συνακόλουθη προστασία των υδατικών αποδεκτών,
- η βιώσιμη διαχείριση του υδατικού δυναμικού και
- η αντιπλημμυρική προστασία.

Στους τομείς αυτούς απαιτούνται επενδύσεις σε κατάλληλα έργα, υποδομές αλλά και στις απαραίτητες λειτουργικές δομές. Η μηδενική λύση μεταφράζεται σε απώλεια της ευκαιρίας πραγματοποίησης των επενδύσεων αυτών, με αποτέλεσμα οι υστερήσεις να παραμείνουν. Σε συνδυασμό με τη σταδιακή αύξηση των περιβαλλοντικών πιέσεων στους σχετικούς τομείς, τα αίτια των οποίων εξηγήθηκαν συνοπτικά πιο πάνω, η εξέλιξη του περιβάλλοντος με βάση το σενάριο μη-πραγματοποίησης του ΠΠΑ Περιφέρειας Πελοποννήσου προβάλλει ιδιαίτερα δυσοίωνα.

Συνοψίζοντας, η περιβαλλοντική αξιολόγηση της μηδενικής λύσης καταλήγει στο συμπέρασμα ότι **η μη-υλοποίηση του υπό μελέτη ΠΠΑ της Περιφέρειας Πελοποννήσου συνιστά ένα έντονα απευκταίο, αντιπεριβαλλοντικό σενάριο, διότι:**

- ο συνολικός αντίκτυπος της μηδενικής λύσης θα είναι η αναπτυξιακή υστέρηση, η οποία, λόγω της σύγχρονης σύνδεσης ανάπτυξης-περιβάλλοντος, θα συνοδεύεται από τάσεις περιβαλλοντικής υποβάθμισης, ενώ
- ειδικότερα στον τομέα των δαπανών που κατευθύνονται προς επένδυση σε περιβαλλοντικές υποδομές, η απώλεια των σχετικών κονδυλίων οδηγεί στην αποτυχία εξισορρόπησης των περιβαλλοντικών πιέσεων, και μάλιστα χωρίς σοβαρή πιθανότητα υποκατάστασης από παρεμφερείς επενδύσεις του κεντρικού κράτους.

5.3.2 Εναλλακτική Δυνατότητα 2: Εφαρμογή του Προτεινόμενου Προγράμματος

Η εν λόγω εναλλακτική δυνατότητα αφορά στην εφαρμογή του προτεινόμενου προγράμματος, σύμφωνα με την ανάλυση αυτού που παρουσιάστηκε στο Κεφάλαιο 4 της παρούσας.

Με βάση την ανάλυση του Κεφαλαίου 4 διαφαίνεται ότι προτιμότερη από τις δύο εναλλακτικές δυνατότητες είναι η παρούσα.

Ειδικά η αξιοποίηση των πόρων του Προγράμματος της Περιφέρειας αναμένεται να αναθερμάνει σε σημαντικό βαθμό την τοπική οικονομία, καταλήγοντας τελικά σε ουσιαστικές βελτιώσεις των δεικτών ευημερίας των πολιτών.

Συνεπώς, η παραίτηση από τους πόρους αυτούς μεταφράζεται στην πράξη, πέραν της αναπτυξιακής υστέρησης, σε καθήλωση της ευημερίας στα σημερινά επίπεδα και παραίτηση από τις ευκαιρίες βελτίωσής της.

Μάλιστα, η εναλλακτική δυνατότητα 2, παρουσιάζει περισσότερα περιβαλλοντικά οφέλη, εφόσον εκτιμάται ότι θα συνεισφέρει στα εξής:

- στην προστασία και διατήρηση των περιοχών με υψηλή οικολογική αξία
- στην προστασία της βιοποικιλότητας και στην ανάσχεση της απώλειάς της,
- στην προστασία του τοπίου και των ιδιαίτερων τοξικολογικών χαρακτηριστικών,
- στην προστασία του εδάφους και των εδαφικών πόρων,
- στην προστασία των επιφανειακών και υπόγειων υδατικών πόρων,
- στην μείωση των εκπομπών που συμβάλλουν στο φαινόμενο του θερμοκηπίου και κατ' επέκταση στην κλιματική αλλαγή,
- στην αειφόρο διαχείριση των πόρων,
- στην αειφόρο διαχείριση των στερεών απορριμμάτων και υγρών αποβλήτων και
- στην ορθολογική χρήση και εξοικονόμηση ενέργειας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

6 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

6.1 ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ

6.1.1 Περιοχές του Δικτύου NATURA 2020

Η σημαντικότητα των διαφόρων βιοτόπων και των στοιχείων του φυσικού περιβάλλοντος που απαντώνται στην Περιφέρεια έχει αναγνωριστεί με την ένταξή τους στο εθνικό και στο κοινοτικό πλαίσιο προστασίας. Ο χαρακτηρισμός μιας περιοχής ως περιοχής Natura 2000 γίνεται βάσει της κοινοτικής Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του συμβουλίου της 21^{ης} Μαΐου 1992 “για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της Άγριας Πανίδας και Χλωρίδας”. Στην Ελλάδα έχει ολοκληρωθεί η απογραφή βιοτόπων και έχει καταρτιστεί ένας κατάλογος με προτεινόμενες Περιοχές Ειδικής Προστασίας. Το Natura 2000 περιλαμβάνει και τις Περιοχές Ειδικής Προστασίας που έχουν καθοριστεί βάσει της Οδηγίας 79/409 για τη διατήρηση των άγριων πουλιών.

Στον πίνακα που ακολουθεί, παρατίθενται οι περιοχές της Περιφέρειας Πελοποννήσου που έχουν ενταχθεί στο πρόγραμμα Natura 2000, μετά και από τις τελευταίες ενσωματώσεις νέων περιοχών στον κατάλογο των προστατευόμενων τόπων (Ιούνιος 2010, Πηγή ΥΠΕΚΑ).

Πρόκειται συνολικά για 28 περιοχές, που καλύπτουν περίπου το 26% της συνολικής έκτασης της Περιφέρειας και οι οποίες συνοπτικά παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα.

Πίνακας 6-1: Περιοχές του Δικτύου Natura Περιφέρειας Πελοποννήσου

A/A	ΚΩΔΙΚΟΣ	ΕΙΔΟΣ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΤΟΠΟΥ	ΕΚΤΑΣΗ (ha)
ΝΟΜΟΣ ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ				
1	GR2510003	SCI	ΑΚΡΟΝΑΥΠΛΙΑ & ΠΑΛΑΜΙΔΙ	366,16
2	GR2510004	SPA	ΟΡΗ ΑΡΤΕΜΗΣΙΟ & ΛΥΡΚΕΙΟ	11477,38
ΝΟΜΟΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ				
3	GR2520001	SCI	ΟΡΟΣ ΜΑΙΝΑΛΟ	22673,07
4	GR2520002	SCI	ΛΙΜΝΗ ΤΑΚΑ	1033,15
5	GR2520003	SCI	ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΑ ΜΟΥΣΤΟΥ	368,24
6	GR2520005	SCI	ΜΟΝΗ ΕΛΟΝΑΣ & ΧΑΡΑΔΡΑ ΛΕΩΝΙΔΙΟΥ	6985,47
7	GR2520006	SCI	ΟΡΟΣ ΠΑΡΝΩΝΑΣ (ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΑΛΕΒΗΣ)	55767,52
ΝΟΜΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ				
8	GR2530001	SCI	ΚΟΡΥΦΕΣ ΟΡΟΥΣ ΚΥΛΛΙΝΗ (ΖΙΡΕΙΑ) & ΧΑΡΑΔΡΑ ΦΛΑΜΠΟΥΡΤΙΣΑ	23423,92
9	GR2530002	SCI/SPA	ΛΙΜΝΗ ΣΤΥΜΦΑΛΙΑ	1308,91
10	GR2530003	SCI	ΑΚΡΟΚΟΡΙΝΘΟΣ	589,79
11	GR2530004	SCI	ΟΡΟΣ ΟΛΙΓΥΡΤΟΣ	8630,65
12	GR2530005	SCI	ΟΡΗ ΓΕΡΑΝΕΙΑ	6836,55

A/A	ΚΩΔΙΚΟΣ	ΕΙΔΟΣ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΤΟΠΟΥ	ΕΚΤΑΣΗ (ha)
13	GR2530006	SPA	ΟΡΟΣ ΖΗΡΕΙΑ (ΚΥΛΛΗΝΗ)	20479,08
ΝΟΜΟΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ				
14	GR2540001	SCI	ΟΡΗ ΓΙΔΟΒΟΥΝΙ, ΧΙΟΝΟΒΟΥΝΙ, ΓΑΪΔΟΡΟΒΟΥΝΙ, ΚΟΡΑΚΙΑ, ΚΑΛΟΓΕΡΟΒΟΥΝΙ, ΚΟΥΛΟΧΕΡΑ & ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΑΣ	28797,97
15	GR2540002	SCI	ΠΕΡΙΟΧΗ ΝΕΑΠΟΛΗΣ ΚΑΙ ΝΗΣΟΣ ΕΛΑΦΟΝΗΣΟΣ	5493,74
16	GR2540003	SCI	ΕΚΒΟΛΕΣ ΕΥΡΩΤΑ	5369,61
17	GR2540005	SCI	ΛΑΓΚΑΔΑ ΤΡΥΠΗΣ	1588,52
18	GR2540006	SPA	ΥΓΡΟΤΟΠΟΙ ΕΚΒΟΛΩΝ ΕΥΡΩΤΑ	2172,76
19	GR2540007	SPA	ΟΡΗ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ	37566,61
20	GR2540008	SPA	ΝΟΤΙΑ ΜΑΝΗ	31659,31
ΝΟΜΟΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ				
21	GR2550001	SCI	ΦΑΡΑΓΓΙ ΝΕΔΩΝΑ (ΠΕΤΑΛΟΝ - ΧΑΝΙ)	1241,86
22	GR2550003	SCI	ΝΗΣΟΙ ΣΑΠΙΕΝΤΖΑ & ΣΧΙΖΑ, ΑΚΡΩΤΗΡΙΟ ΑΚΡΙΤΑΣ	11292,05
23	GR2550004	SCI	ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΑ ΠΥΛΟΥ (ΔΙΒΑΡΙ) & Ν. ΣΦΑΚΤΗΡΙΑ, ΑΓ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ	3551,97
24	GR2550005	SCI	ΘΙΝΕΣ ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑΣ (ΝΕΟΧΩΡΙ - ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑ)	1342,86
25	GR2550006	SCI	ΟΡΟΣ ΤΑΪΓΕΤΟΣ	53367,45
26	GR2550007	SCI	ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΣΤΕΝΟΥ ΜΕΘΩΝΗΣ	972,24
27	GR2550008	SPA	ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΑ ΓΙΑΛΟΒΑΣ & ΝΗΣΟΣ ΣΦΑΚΤΗΡΙΑ	1010,23
28	GR2550009	SPA	ΟΡΟΣ ΤΑΥΓΕΤΟΣ - ΛΑΓΚΑΔΑ ΤΡΥΠΗΣ	48785,87

Στην Περιφέρεια Πελοποννήσου οι τόποι που συμμετέχουν στον εθνικό κατάλογο του δικτύου NATURA και διαθέτουν Διαχειριστικά Σχέδια ή/και Ειδικές Περιβαλλοντικές Μελέτες παρουσιάζονται συνοπτικά στον ακόλουθο πίνακα, σύμφωνα με στοιχεία του 2007.

Πίνακας 6-2: Τόποι με Διαχειριστικά Σχέδια ή/και Ειδικές Περιβαλλοντικές Μελέτες στην Περιφέρεια

Νομός	ΔΣ/ΕΠΜ	Ονομασία Τόπου	Παρατηρήσεις
Αργολίδας	-	-	-
Αρκαδίας	Πρόγραμμα αντιμετώπισης ειδικών περιβαλλοντικών προβλημάτων και συστήματος λειτουργίας και διαχείρισης όρους Πάρνων - υγροτόπου Μουστού (Οικολογικό πάρκο)	Περιοχή Παράλιου Άστρους και λιμνοθάλασσας Μουστού, Μονή Έλωνας και Χαράδρα Λεωνιδίου, Όρος Πάρνων και Περιοχή Μαλεβής	Έγκριση Μελέτης

Νομός	ΔΣ/ΕΠΜ	Ονομασία Τόπου	Παρατηρήσεις
	Μελέτη Διαχείρισης και Διατήρησης Όρους Μαίναλο	Όρος Μαίναλο	Υπό Εξέλιξη
Κορινθίας	-	-	-
Λακωνίας	Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη Δέλτα Ευρώτα	Δέλτα Ευρώτα	Υπό έγκριση
	Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη Ταΰγετος	Όρος Ταΰγετος	Υπό Εξέλιξη
Μεσσηνίας	Ολοκληρωμένο Σχέδιο διαχείρισης για τη Λιμνοθάλασσα Πύλου και Δέλτα Ευρώτα	Λιμνοθάλασσα Πύλου και Δέλτα Ευρώτα	Στα πλαίσια του προγράμματος LIFE 1997-2000

Ειδικότερα, στην Περιφέρεια Πελοποννήσου έχει θεσμοθετηθεί περιοχή ως οικολογικό πάρκο εκείνη του Πάρνωνα – Μούστου («Οικολογικό Πάρκο ΠΑΡΝΩΝΑ – ΜΟΥΣΤΟΥ»). Σε αυτό εντάσσονται οι χερσαίες και υδάτινες εκτάσεις των Δήμων Βόρειας Κυνουρίας, Λεωνιδίου, Σκιρίτιδας και Απόλλωνος και της Κοινότητας Κοσμά του Ν. Αρκαδίας, των Δήμων Θεραπνών, Οινούντος και Γερónθρων και της Κοινότητας Καρυών του Ν. Λακωνίας της περιοχής του όρους Πάρνωνα - υγροτόπου Μουστου συνολικής εκτάσεως 1.150.000 στρεμμάτων.

Η περιοχή χωρίζεται σε (3) τρεις βασικές Περιοχές (Α, Β, Γ) οι οποίες χαρακτηρίζονται ως Περιοχή Απόλυτης Προστασίας της Φύσης (Α), Περιοχή Προστασίας της Φύσης (Β) και Περιοχή Οικοανάπτυξης (Γ). Η οριοθέτηση των Ζωνών περιλαμβάνει τα εξής:

- Α. Περιοχή Απόλυτης Προστασίας της Φύσης: 1) Συστάδα Δενδρόκεδρου Μονής Μαλεβής (2.Ι), 2) Υγρότοπος Μουστου (2.ΙΙ)
- Β. Περιοχή Προστασίας της Φύσης: 1) Δάση Δενδρόκεδρου Πραστού (3.Ι), 2) Δάση Δενδρόκεδρου Αγίου Βασιλείου-Πλατανακίου (3.ΙΙ), 3) Δάση Δενδρόκεδρου Παλαιοχωρίου (3.ΙΙΙ), 4) Σημαντική περιοχή χλωρίδας Κορυφών Πάρνωνα (3. ΙV), 5) Σημαντική περιοχή χλωρίδας Μαζιάς-Κοντολινάς (3. V), 6) Σημαντική περιοχή χλωρίδας Αγίου Ιωάννη-Ορεινής Μελιγούς (3. VI), 7) Περιοχή Χαράδρας Δαφνών και Μονών Ελώνης και Σίντζας (3. VII), 8) Υγρότοπος Μουστου (4. Ι), 9) Περιοχές Προστασίας Ρεμάτων - Περιοχές προστασίας κατά μήκος των ρεμάτων Δαφνών, Βρασιάτη και Τάνου και εκατέρωθεν των όχθων τους πλάτους 50 μέτρων.
- Γ. Περιοχή Οικοανάπτυξης: Όλη η έκταση του Οικολογικού Πάρκου του όρους Πάρνωνα-υγροτόπου Μουστου.

Με βάση την υφιστάμενη εθνική (δασική νομοθεσία) και διεθνή νομοθεσία στην Περιφέρεια Πελοποννήσου προστατεύονται επίσης οι εξής περιοχές:

- **Καταφύγια Άγριας Ζωής:** περιλαμβάνουν περιοχές που απαγορεύεται το κυνήγι κάθε θηράματος, με σκοπό την προστασία και την ανάπτυξη των πληθυσμών των θηραμάτων και των λοιπών ειδών της άγριας πανίδας ως και των ειδών της αυτοφυούς χλωρίδας. Τα καταφύγια άγριας ζωής, πρέπει να πληρούν τις προϋποθέσεις προς κάλυψη των βασικών αναγκών του θηράματος σε ό,τι αφορά την ησυχία, την τροφή και το νερό. Τα καταφύγια άγριας ζωής που

είναι θεσμοθετημένα στην Περιφέρεια Πελοποννήσου παρατίθενται στον πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 6-3: Καταφύγια Άγριας Ζωής Περιφέρειας Πελοποννήσου

Α/Α	ΚΑΤΑΦΥΓΙΟ ΑΓΡΙΑΣ ΖΩΗΣ	ΕΚΤΑΣΗ(ha)	Δ/ΝΣΗ ΔΑΣΩΝ
Νομός Αργολίδας			
1.	Προφήτης Ηλίας – Δελόκορμο (Μυκηνών)	800	Αργολίδας
2.	Μάλιζα – Τουρνέζα (Αραχναίου – Μιδέας)	1211	
3.	Σταυροπόδι - Καναπίτσα	1700	
4.	Προφήτης Ηλίας – Κυνόρτιο Όρος	2065	
5.	Προφήτης Ηλίας – Αυλώνας	3461	
Νομός Αρκαδίας			
1.	Αρκουδόρεμα - Χαλίκι	1722	Αρκαδίας
2.	Δασώδεις περιοχής Αγ. Θεοδώρων (Τριπόλεως – Περιθωρίου)	500	
3.	Τσεμπερού (Πάππαρη – Αγριοκόνας – Ρουτσίου – Αναβρήτου)	2694	
4.	Προφήτης Ηλίας (Ασέας – Τρυπίου – Φτερών – Ποταμόλακα – Σπαρτοράχη – Μάντρες – Βαθύρεμα – Δάσος Παπαλέϊκο	1713	
5.	Μονή Παλαιοπαναγίτσας (Μελιγούς – Κορακοβουνίου – Άστρους)	700	
6.	Λίμνη Μούστου	533	
7.	Τύρος – Σαπουνακέικα – Πέρα Μέλανα – Πραγματευτή (Λεωνιδίου)	1275	
8.	Φαράγγι Μαζιάς	1557	
9.	Λάδωνας	2637	
10.	Φονομένοι – Κούτσουρα (Αγ. Πέτρου Επ. Κουνουρίας)	650	
Νομός Κορινθίας			
1.	Γκράβα – Λάκκα (Κλημεντίου)	1390	Κορινθίας
2.	Λίμνη Στυμφαλία – Απέλεβρο Όρος	3706	
3.	Μπούτσιο	1231	
4.	Πλάτανος – Πραθί – Μύλοι - Γαβράτι	1671	
5.	Γεράνεια (Λουτράκι – Περαιχώρα)	2297	
Νομός Λακωνίας			
1.	Κουφοβούνι – Τσικούλιο (Βαμβακούς Καστανίτσας)	887	
2.	Αγ. Γεώργιος ή Κάστρο (Γερακίου)	444	
3.	Κάμπος (Καρυών)	1495	
4.	Ποταμός Οινώντας (Σελλασίας – Βρεσθένων)	800	

Α/Α	ΚΑΤΑΦΥΓΙΟ ΑΓΡΙΑΣ ΖΩΗΣ	ΕΚΤΑΣΗ(ha)	Δ/ΝΣΗ ΔΑΣΩΝ
5.	Λουτσάκα – Χαμοσπηλιά – Πέρα βρύση (Γυθείου – Λαγίου – Πυργίου)	1267	Λακωνίας
6.	Αναδασώσεις (Ποταμιάς – Βασιλικής – Βασιλακίου)	445	
7.	Πράταγος – Αετοφωλιά (Ελικας – Αγ. Νικολάου)	3135	
8.	Ακρωτήριο Ξυλής	771	
9.	Κάτω Κορογόνα	509	
10.	Γαϊδουροβούνι	2537	
11.	Βαβίλα – Κούνος (Καστανέας – Νεάπολης)	1875	
Νομός Μεσσηνίας			
1.	Ντουμπίτσια (Εξωχωρίου)	833	Μεσσηνίας
2.	Άγ. Ιωάννης – Άγ. Γεώργιος (περιοχή Λαδά Καρβελίου)	1265	
3.	Άνω Γλιάτα	1659	
4.	Ροντάικα – Αγ. Νικόλαος (Σελλάς – Ροδιάς)	1187	
5.	Καλλιγιάς (τρικόρφου – Δραίνας)	2226	
6.	Τούμπα (Πλατανόβρυσης)	1014	
7.	Αμυγδαλίτσα (Μανιακίου – μεταμόρφωσης – Μεταξάδος)	1344	
8.	Ευρετή – Δενδρούλη – Αγ. Νικόλαος (Μουζακίου)	992	
9.	Σκοτωμένος – Πετραλέξης (Γαργαλιάνων – Βάλτας – Φιλιατρών)	1057	
10.	Λίμνη Ντιβάρι – Βάλτος (Πύλου – Ρωμανού)	703	
11.	Αγ. Νικόλαος (Πύλου – Μεθώνης)	1344	
12.	Βουνό Λυκόδημο (Σουληναρίου – Κόκκινου – Μεσοποτάμου)	1458	

Τα στοιχεία των ανωτέρω Καταφυγίων Άγριας Ζωής προέρχονται από τη βάση δεδομένων των εθνικώς προστατευόμενων περιοχών της Ελλάδας (Common Database on Designated Areas-CDDA), τα στοιχεία της οποίας υποβάλλονται ετησίως στον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος. Η τελευταία ενημερωμένη υποβολή των στοιχείων έγινε στις 15 Μαρτίου 2009.

Επίσης, προστατευόμενες ζώνες αποτελούν τα εκτροφεία θηραμάτων και οι ελεγχόμενες κυνηγετικές περιοχές που αποσκοπούν στη διαχείριση των θηρεύσιμων ειδών και γενικά στην παροχή υπηρεσιών προς τους κυνηγούς. Στην Περιφέρεια Πελοποννήσου ελεγχόμενη κυνηγετική περιοχή είναι στη Νήσο Σαπιέντζα, έκτασης 850 εκταρίων (ΦΕΚ 1041/20.10.1977, αρμόδιο το Δασαρχείο: Καλαμάτας).

- ☉ **Αισθητικά Δάση:** περιλαμβάνουν δασικά τοπία με ιδιαίτερο αισθητικό και οικολογικό ενδιαφέρον, που έχουν σκοπό εκτός από την προστασία της φύσης να δώσουν την ευκαιρία

στο κοινό να γνωρίσει και να απολαύσει το φυσικό περιβάλλον με διάφορες δραστηριότητες αναψυχής. Στην περιφέρεια έχουν κηρυχθεί ως αισθητικά δάση οι εξής περιοχές:

- ο Δάσος Πευκιάς Ξυλοκάστρου Κορινθίας (ΦΕΚ 31/Α/74)
- ο Δρυοδάσος Μογγοστού Κορινθίας (ΦΕΚ 175/Δ/77).

⊗ **Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης:** Σε αυτά περιλαμβάνονται μεμονωμένα δένδρα ή συστάδες δένδρων με ιδιαίτερη βοτανική, οικολογική, αισθητική ή ιστορική και πολιτισμική αξία. Στην ίδια κατηγορία ανήκουν επίσης εκτάσεις με σπουδαίο οικολογικό, παλαιοντολογικό, γεωμορφολογικό ή άλλο ενδιαφέρον. Η θεσμοθέτησή τους υλοποιήθηκε βάσει του δασικού κώδικα. Έχουν κηρυχθεί 13 Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης στην περιφέρεια, τα οποία και είναι:

- ο Πλάτανος του Ναυπλίου (ΦΕΚ 590/Β/77)
- ο Ηλιά του Ναυπλίου (ΦΕΚ 590/Β/77)
- ο Φοίνικας του Ναυπλίου (ΦΕΚ 590/Β/77)
- οι Ίταμοι Κρυονερίου Αργολίδας (ΦΕΚ 590/Β/77)
- οι Ελιές της Δημαίνης Αργολίδας (ΦΕΚ 590/Β/77)
- ο Πλάτανος της Δημητσάνας Αρκαδίας (ΦΕΚ 121/Δ/80)
- ο Σφένδαμος του Σιδηροκάστρου Μεσσηνίας (ΦΕΚ 121/Δ/80)
- ο Ηλιά της Καλαμάτας (ΦΕΚ 121/Δ/80)
- ο Δάσος Δενδροκέρδων στην Κυνουρία Αρκαδίας (ΦΕΚ 121/Δ/80)
- ο Δρυς του Περιθωρίου Αρκαδίας (ΦΕΚ 121/Δ/80)
- ο Δρυς της Δόριζας Αρκαδίας (ΦΕΚ 121/Δ/80)
- ο Πλάτανος του Αγ. Φλώρου Μεσσηνίας (ΦΕΚ 589/Β/85)
- ο Δάσος αείφυλλων πλατύφυλλων στο νησί Σαπιέντζα (ΦΕΚ 656/Β/86).

⊗ **Περιοχές Προστασίας της Φύσης:** Οι περιοχές Προστασίας της Φύσης εισήχθησαν ως κατηγορία προστατευόμενων περιοχών με τον ν. 1650/1986 (άρθρα 18 και 19). Ως Περιοχές Προστασίας της Φύσης έχει κηρυχθεί η ακόλουθη περιοχή:

- ο Περιοχή Δήμων Άργους και Μήδειας (Περιοχές 5 και 5α) (ΦΕΚ 396/08.06.1999 /ΖΟΕ).

⊗ **Βιογενετικά Αποθέματα:** Το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Βιογενετικών Αποθεμάτων ιδρύθηκε το 1976 από το Συμβούλιο της Ευρώπης και αποσκοπεί στη διατήρηση αντιπροσωπευτικών δειγμάτων χλωρίδας, πανίδας και φυσικών περιοχών της Ευρώπης. Υπεύθυνος φορέας για τον χαρακτηρισμό των Βιογενετικών Αποθεμάτων είναι η Γενική Γραμματεία Δασών και Φυσικού Περιβάλλοντος του Υπουργείου Γεωργίας. Ως Βιογενετικά Αποθέματα έχει χαρακτηριστεί η εξής περιοχή:

- ο Φυσικό Μνημείο Δάσους Αείφυλλων Πλατάνων Νήσου Σαπιέντζα.

- ⊗ **Ειδικά Προστατευόμενες Περιοχές σύμφωνα με τη Σύμβαση της Βαρκελώνης (Πρωτόκολλο 4 «Περί των ειδικά προστατευόμενων περιοχών της Μεσογείου»):** Η Σύμβαση της Βαρκελώνης με τα συνοδευτικά Πρωτόκολλα κυρώθηκε από την Ελλάδα με τον ν. 855/78 (ΦΕΚ235/Α/1978) και τον ν. 1634/86 (ΦΕΚ 104/Α/1986). Σύμφωνα με το πρωτόκολλο «Περί των ειδικά προστατευόμενων περιοχών της Μεσογείου» τα συμβαλλόμενα Κράτη Μέρη της Σύμβασης δεσμεύονται να λάβουν όλα τα κατάλληλα μέτρα για την προστασία των σημαντικών θαλάσσιων περιοχών για τη διατήρηση των φυσικών πόρων, των φυσικών τοπίων και των περιοχών της πολιτιστικής κληρονομιάς της Μεσογείου. Στην Περιφέρεια απαντάται η εξής περιοχή:

- Αισθητικό Δάσος Πευκιάς Ξυλοκάστρου.

Τέλος, σύμφωνα με τη Βάση Δεδομένων για την Ελληνική Φύση ΦΙΛΟΤΗΣ», από τις 449 περιοχές που επιλέχθηκαν στο σύνολο της επικράτειας, ως τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, οι 40 εντοπίζονται εντός της Περιφέρειας Πελοποννήσου.

Επίσης, σημαντική είναι και η οικολογική σημασία των πολυάριθμων υγροτοπικών εκτάσεων που συναντώνται στην Περιφέρεια, ο αριθμός των οποίων σύμφωνα με την Βάση Ελληνικών Υγροτόπων του ΕΚΒΥ ανέρχεται στους 32, εκ των οποίων για τους 20 συμπληρώθηκε απογραφικό δελτίο. Για τις περισσότερες από τις περιοχές αυτές γίνεται αναφορά σε διεθνείς καταλόγους βιοτόπων – υγροβιότοπων όπως ο ICBP – IWRB, ο CORINE Biotopes κ.ά.

Οι θεσμοθετημένες περιοχές προστασίας της Περιφέρειας απεικονίζονται σε χάρτη που συνοδεύει την παρούσα μελέτη (Παράρτημα).

6.2 ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ

Στις επόμενες παραγράφους δίνονται στοιχεία σχετικά με τα δημογραφικά δεδομένα της Περιφέρειας Πελοποννήσου καθώς και των Περιφερειακών Ενοτήτων.

6.2.1 Εξέλιξη πληθυσμού

Σύμφωνα με στοιχεία της πιο πρόσφατης απογραφής πληθυσμού του **2011** (ΕΛ. ΣΤΑΤ. - Απογραφή πληθυσμού 2011), ο πραγματικός πληθυσμός της Περιφέρειας Πελοποννήσου ανέρχεται σε 577.903 άτομα και αποτελεί περίπου το 5,0% του συνολικού πληθυσμού της χώρας.

Στον ακόλουθο πίνακα δίνονται στοιχεία σχετικά με την πληθυσμιακή μεταβολή που έχει λάβει χώρα τόσο στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, όσο και στις Περιφερειακές Ενότητες από το 1991 έως και το 2011. Επίσης, δίνονται στοιχεία σχετικά με τα ποσοστά μεταβολής του πληθυσμού κατά το χρονικό διάστημα αυτό καθώς και σχετικά με τον Μέσο Ετήσιο Ρυθμό Μεταβολής (ΜΕΡΜ) αυτών.

Πίνακας 6-4: Πληθυσμιακά στοιχεία περιοχές μελέτης ανά Π.Ε. και Ρυθμός Μεταβολής

Περιγραφή ("Πρόγραμμα" Καλλικράτης)	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ (άτομα)			ΡΥΘΜΟΣ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ (%)	
	2011	2001	1991	2011 -2001	2001-1991
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΡΚΑΔΙΑΣ (Έδρα: Τρίπολις, η)	86.685	91.326	95.987	-5,08	-4,86
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ (Έδρα: Ναύπλιον, το)	97.044	102.392	94.873	-5,22	7,93
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ (Έδρα: Κόρινθος, η)	145.082	144.527	132.238	0,38	9,29
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΑΚΩΝΙΑΣ (Έδρα: Σπάρτη, η)	89.138	92.811	90.600	-3,96	2,44
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ (Έδρα: Καλαμάτα, η)	159.954	166.566	160.736	-3,97	3,63
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ (Έδρα: Τρίπολις, η)	577.903	597.622	574.434	-3,30	4,04

Σημαντική είναι η απόκλιση μεταξύ των τιμών που λαμβάνει ο δείκτης γήρανσης σε κάθε νομό. Οι νομοί Αργολίδας και Κορινθίας βρίσκονται πολύ κοντά στη μέση τιμή του δείκτη για το σύνολο της χώρας (1,12), ενώ ο νομός Λακωνίας παρουσιάζει τη μεγαλύτερη απόκλιση, με τιμή 1,74 για το 2001. Σημειώνεται ότι στο σύνολό της, η Περιφέρεια έχει αρνητική φυσική αύξηση πληθυσμού. Με βάση τα πληθυσμιακά στοιχεία του 1999, ο δείκτης γήρανσης στην Ε.Ε. των 15 διαμορφώνεται στο 0,94, ενώ στα 12 νέα κράτη είναι 0,70.

6.2.2 Οικονομικά ενεργός πληθυσμός

Στον ακόλουθο πίνακα δίνονται στοιχεία σχετικά με τον οικονομικά ενεργό και μη ενεργό πληθυσμό των Περιφερειακών Ενοτήτων (Π.Ε.) της Περιφέρειας Πελοποννήσου.

Πίνακας 6-5: Οικονομικώς ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός (πηγή: ΕΣΥΕ, 2011)

	Οικονομικά ενεργοί							Οικονομικά μη ενεργοί
	Σύνολο	Σύνολο οικονομικών ενεργών	Απασχολούμενοι			Άνεργοι		
			Σύνολο απασχολούμενων	Πρωτογενής Τομέας	Δευτερογενής Τομέας		Τριτογενής Τομέας	
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΡΚΑΔΙΑΣ	86.685	33.328	28.236	5.070	6.255	16.911	5.092	53.357
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	97.044	40.716	34.165	8.223	5.784	20.158	6.551	56.328
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	145.082	59.872	49.454	10.520	9.395	29.539	10.418	85.210
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΑΚΩΝΙΑΣ	89.138	35.723	31.014	12.090	3.951	14.973	4.709	53.415
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	159.954	64.347	53.892	14.536	8.355	31.001	10.455	95.607
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	577.903	233.986	196.761	50.439	33.740	112.582	37.225	343.917

6.3 ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΥΓΕΙΑ

Είναι κοινά αποδεκτό ότι για να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά η πανδημία COVID-19, πρέπει να βελτιωθεί η ικανότητα, η προσβασιμότητα και η ανθεκτικότητα του συστήματος ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης. Οι άμεσες πληρωμές για ιδιωτικές υπηρεσίες υγείας και οι άτυπες πληρωμές, στενά συνδεδεμένες με τη μη αποδοτική διαχείριση νοσοκομείων, παραμένουν υψηλές. Το γεγονός αυτό οδηγεί σε ανισότητες. Πρόβλημα παραμένει η πρόσβαση, ενώ οι ανάγκες ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης που δεν καλύπτονται σύμφωνα με δήλωση των ίδιων των ατόμων είναι από τις υψηλότερες στην ΕΕ, με μεγάλες διαφορές ανά ομάδα εισοδήματος και καθεστώσ απασχόλησης. Η συμμετοχή των ασθενών στις πληρωμές δεν είναι επαρκώς βασισμένη σε εισοδηματικά κριτήρια ώστε να προστατεύονται ευπαθείς ομάδες.

Η κρίση λόγω της νόσου COVID-19 ενδέχεται να επιδεινώσει και πάλι την κοινωνική κατάσταση μεγάλων τμημάτων του πληθυσμού και να αυξήσει την εισοδηματική ανισότητα. Πριν από την έξαρση της πανδημίας, το ποσοστό του ελληνικού πληθυσμού που αντιμετώπιζε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού εξακολουθούσε να είναι από τα υψηλότερα στην ΕΕ, ενώ τα παιδιά και τα άτομα σε ηλικία εργασίας αντιμετώπιζαν μεγαλύτερο κίνδυνο από ό,τι οι ηλικιωμένοι. Σημαντικές πηγές ανησυχίας αποτελούσαν επίσης η φτώχεια των εργαζομένων, η πρόσβαση σε οικονομικά προσιτή στέγαση και η ενεργειακή φτώχεια.

Υπό το πρίσμα της έκτακτης ανάγκης αντιμετώπισης των αρνητικών κοινωνικοοικονομικών επιπτώσεων της πρόσφατης εμφάνισης της πανδημίας του νέου κορωνοϊού COVID-19, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προχώρησε στη σύσταση της πρωτοβουλίας Coronavirus Response Investment Initiative (CRII) για τη στοχευμένη και άμεση κινητοποίηση υφιστάμενων, αλλά και νέων χρηματοδοτικών εργαλείων. Στο πλαίσιο αυτής της πρωτοβουλίας συγκροτήθηκε σε κάθε κράτος-μέλος μία CRII Task Force, με την συμμετοχή στην Ελλάδα της Γενικής Γραμματείας Οικονομικής Πολιτικής του Υπουργείου Οικονομικών, της Γενικής Γραμματείας Δημοσίων Επενδύσεων και ΕΣΠΑ του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων και του Οικονομικού Γραφείου της Γενικής Γραμματείας του Πρωθυπουργού, με σκοπό την ταχεία διερεύνηση ζητημάτων κρατικών ενισχύσεων, επιλεξιμοτήτων κ.λπ., προκειμένου να δίνονται οι απαραίτητες διευκρινήσεις και να λαμβάνονται οι αναγκαίες αποφάσεις.

Δημοσιεύτηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το προσωρινό πλαίσιο για τη λήψη μέτρων κρατικής ενίσχυσης, με σκοπό να στηριχθεί η οικονομία κατά τη διάρκεια της τρέχουσας έξαρσης της νόσου COVID-19, σύμφωνα με το οποίο, το κράτος-μέλος μετά από κοινοποίηση και άμεση έγκριση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή μπορεί να υλοποιήσει μέτρα Κρατικών Ενισχύσεων ειδικά σχεδιασμένα για τον σκοπό αυτό.

Η επί της αρχής απαγόρευση χορήγησης κρατικών ενισχύσεων από κράτη-μέλη σε επιχειρήσεις είναι μια εκ των βασικότερων και αυστηρότερων αρχών της πολιτικής ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης (άρθρο 107 Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ε.Ε.). Ειδικότερα, στην παρ. 2 του άρθρου 107 της Συνθήκης προβλέπεται ότι συμβιβάζονται με την εσωτερική αγορά οι ενισχύσεις για την επανόρθωση ζημιών που προκαλούνται από θεομηνίες ή άλλα έκτακτα γεγονότα, ενώ και στην παρ. 3β του ίδιου άρθρου προβλέπεται η ύπαρξη παρέκκλισης από τον κανόνα για την άρση σοβαρής διαταραχής της οικονομίας κράτους-μέλους. Ακόμα και η υποπερίπτωση ε) του ίδιου άρθρου προβλέπει και μια γενικότερη πρόβλεψη εξαίρεσης σε άλλες κατηγορίες ενισχύσεων που

καθορίζονται από το Συμβούλιο, κατόπιν πρότασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Μια εξ αυτών, χρησιμοποιήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η οποία ενέκρινε προσωρινό πλαίσιο (19.3.2020 C(2020) 1863 final), ώστε τα κράτη-μέλη να μπορούν να κάνουν χρήση της πλήρους ευελιξίας που προβλέπουν οι κανόνες για τις κρατικές ενισχύσεις με στόχο τη στήριξη της οικονομίας στο πλαίσιο της έξαρσης της νόσου COVID-19.

Αναλυτικότερα, η Επιτροπή ενέκρινε, στις 3 Απριλίου 2020, βάσει του προσωρινού πλαισίου, ένα ελληνικό καθεστώς ενισχύσεων για τη στήριξη της ελληνικής οικονομίας, υπό τις σημερινές συνθήκες της πανδημίας του κορωνοϊού.

Η στήριξη εκφράζεται με τη μορφή εγγυήσεων δανείων και εφαρμόζεται μέσω της έκδοσης εγγυήσεων από την Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα (ΕΑΤ) σε ενδιάμεσους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς. Εγγυάται, εν μέρει, επιλέξιμα δάνεια για κεφάλαια κίνησης που χορηγούν ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, ώστε να βοηθηθούν οι επιχειρήσεις να καλύψουν τις άμεσες ανάγκες τους σε κεφάλαια κίνησης. Το καθεστώς απευθύνεται σε όλες τις ελληνικές επιχειρήσεις, με εξαίρεση ενδιάμεσους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς, π.χ. τράπεζες, επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην υδατοκαλλιέργεια, στη γεωργία, καθώς και σε τομείς μη επιλέξιμους από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης. Εν συνεχεία, στις 7 Απριλίου 2020, η Επιτροπή ενέκρινε, βάσει του προσωρινού πλαισίου, ένα ελληνικό καθεστώς ενισχύσεων για τη στήριξη των επιχειρήσεων που πλήττονται από την πανδημία του κορωνοϊού. Αφορά σε ένα καθεστώς επιστρεπτέων προκαταβολών το οποίο απευθύνεται σε επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε όλους τους τομείς και εφαρμόζεται σε ολόκληρη την επικράτεια της Ελλάδας. Αφορά σε επιχειρήσεις που αντιμετωπίζουν προσωρινές οικονομικές δυσχέρειες λόγω της πανδημίας του κορωνοϊού, όπως αποδεικνύεται από τη σημαντική μείωση της δραστηριότητάς τους. Το καθεστώς θα συνεισφέρει στην εξασφάλιση διαθέσιμης ρευστότητας στην αγορά, για να αντιμετωπιστεί η ζημία που προκλήθηκε από την πανδημία και για να διατηρηθεί η συνέχεια της οικονομικής δραστηριότητας κατά τη διάρκεια της πανδημίας και μετά από αυτή. Από την Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (ΑΑΔΕ) θα εκταμιεύονται οι επιστρεπτέες προκαταβολές απευθείας στις επιχειρήσεις, χωρίς τη διαμεσολάβηση των τραπεζών.

Στις 28-01-2021 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανακοίνωσε την 5^η τροποποίηση του προσωρινού πλαισίου για τη λήψη μέτρων κρατικής ενίσχυσης με σκοπό να στηριχθεί η οικονομία κατά τη διάρκεια της τρέχουσας έξαρσης της νόσου COVID-19.

Με βάση τα ανωτέρω, τα κράτη-μέλη μπορούν να εξετάσουν το ενδεχόμενο να τροποποιήσουν υφιστάμενα μέτρα ενίσχυσης που έχουν εγκριθεί από την Επιτροπή βάσει του προσωρινού πλαισίου, προκειμένου να παρατείνουν την περίοδο εφαρμογής τους έως τις 31 Δεκεμβρίου 2021. Τα κράτη-μέλη μπορούν επίσης να εξετάσουν το ενδεχόμενο αύξησης του προϋπολογισμού των υφιστάμενων μέτρων ή εισαγωγής άλλων τροποποιήσεων για την ευθυγράμμιση των μέτρων αυτών με το προσωρινό πλαίσιο, όπως τροποποιείται με την παρούσα ανακοίνωση.

Στο ίδιο πλαίσιο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προώθησε τη δημιουργία ενός προγράμματος αλληλεγγύης ύψους 100 δισεκατομμυρίων ευρώ για να βοηθήσει τους εργαζόμενους να διατηρήσουν τα εισοδήματά τους και να βοηθήσουν τις επιχειρήσεις να παραμείνουν στη ζωή. Το νέο μέσο προσωρινής στήριξης για τον μετριασμό των κινδύνων ανεργίας σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης (SURE) αποσκοπεί στην προστασία των θέσεων εργασίας και των εργαζομένων που πλήττονται από

την πανδημία του κορωνοϊού. Θα παρέχει χρηματοδοτική συνδρομή, ύψους έως 100 δις. ευρώ συνολικά, υπό μορφή δανείων χορηγούμενων με ευνοϊκούς όρους από την ΕΕ προς τα κράτη-μέλη. Τα δάνεια αυτά θα βοηθήσουν τα κράτη-μέλη να ανταπεξέλθουν σε τυχόν αιφνίδια αύξηση των δημόσιων δαπανών για τη διατήρηση της απασχόλησης. Συγκεκριμένα, τα δάνεια αυτά θα βοηθήσουν τα κράτη-μέλη να καλύψουν τις δαπάνες που συνδέονται άμεσα με τη δημιουργία ή την επέκταση εθνικών συστημάτων μειωμένου ωραρίου και άλλων παρόμοιων μέτρων που έχουν θεσπίσει για τους αυτοαπασχολούμενους ως απάντηση στην τρέχουσα πανδημία του κορωνοϊού.

Η αντίδραση της οικονομικής πολιτικής και, κυρίως, οι εξελίξεις στην αγορά εργασίας θα καθορίσουν τη βραχυμεσοπρόθεσμη προοπτική της οικονομίας και την πιθανότητα να βρεθεί σε μια νέα παρατεταμένη περίοδο ύφεσης και στασιμότητας. Η οικονομική κρίση και η κρίση χρέους στις οποίες βυθίστηκε η Ελλάδα τα τελευταία χρόνια αλλά και η ανησυχία για την επανεκκίνηση της οικονομίας μετά το σοκ της πανδημίας COVID-19 δείχνουν τα όρια και τις χρόνιες αδυναμίες του μοντέλου οικονομικής ανάπτυξης της χώρας μας. Οι δομικοί περιορισμοί του μοντέλου αυτού είναι σύνθετοι και πολλαπλοί: η τεχνολογικά και κλαδικά ανεπαρκής διάρθρωση του παραγωγικού συστήματος, η χαμηλή παραγωγικότητα και διαρθρωτική ανταγωνιστικότητα, η μη δημιουργική/παραγωγική επιχειρηματικότητα, η μεγάλη εξάρτηση της εγχώριας παραγωγής από τις εισαγωγές και η χαμηλή και κλαδικά περιορισμένη εξωστρέφειά της, η απουσία εθνικής αναπτυξιακής στρατηγικής (Αργείτης Θ., Ινστιτούτο Εργασίας της ΓΣΕΕ, 2020).

Το επόμενο χρονικό διάστημα θα είναι κρίσιμο, ο άξονας του μετασχηματισμού είναι γνωστός: η παραγωγική και τεχνολογική αναβάθμιση της οικονομίας, με βασικά χαρακτηριστικά τη μετατόπιση της οικονομικής δραστηριότητας σε κλάδους παραγωγής αγαθών και υπηρεσιών υψηλής τεχνολογίας και εντάσεως γνώσεων και ο περιορισμός της εξάρτησης της εγχώριας παραγωγής από τις εισαγωγές για την ενδυνάμωση της αυτάρκειας της οικονομίας. Η πανδημία COVID-19 ανέδειξε ότι το μέλλον της παγκόσμιας πολιτικής οικονομίας είναι η ποσοτική και ποιοτική αναβάθμιση της εγχώριας αλυσίδας προστιθέμενης αξίας.

6.4 ΧΛΩΡΙΔΑ- ΠΑΝΙΔΑ

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου διαθέτει πλούτο φυσικών ενδιατημάτων που περιλαμβάνουν ποικιλία μορφών και τόπων με ιστορικά χλωριδικά και ζωολογικά δεδομένα.

Η γεωμορφολογία της διαφοροποιείται από νομό σε νομό και κυρίως από την ενδοχώρα προς τις παραλιακές περιοχές, δημιουργώντας εναλλαγές. Απογυμνωμένα τμήματα, πλούσιες δασωμένες κατάφυτες ζώνες δενδρωδών, πεδινά βοσκοτόπια και υγρότοποι αποτελούν μορφές κάποιων από τους σημαντικούς τόπους.

Στις απογραφές φυτικών ειδών σημειώνονται αξιόλογα ενδημικά είδη, γεγονός που καθιστά την Περιφέρεια ιδιαίτερα σημαντική από χλωριδικής άποψης. Στους ορεινούς όγκους εξαπλώνονται σημαντικά είδη δενδρωδών, ενώ απαντώνται και πολυάριθμοι ενδιάμεσοι βιότοποι στο μεγαλύτερο μέρος τους αδιατάρακτοι, οι οποίοι συνιστούν τόπο διαβίωσης πολλών ενδημικών ειδών, κύρια της οικογένειας των ορχεοειδών καθώς και παρόμοιων βολβωδών φυτικών ειδών. Τα είδη αυτά ευδοκιμούν στις περιοχές που σημειώνεται υποβάθμιση των δασικών εκτάσεων (κύρια των δασικών εκτάσεων δρυός) με τη δημιουργία νέων βιοτόπων, των δολινών, αλλά και στις βραχώδεις

απόκρημνες πλαγιές. Η μαύρη πεύκη, ειδικά, παρουσιάζει σπουδαίο οικολογικό ενδιαφέρον για την περιοχή αναφοράς και απαντάται αναμεμειγμένη με συστάδες κωνοφόρων ειδών στα υψηλά υψόμετρα. Η χαλέπιος πεύκη αποτελεί και αυτή αξιόλογο είδος και ευδοκίμει στο ορεινό συγκρότημα του Πάρνωνα κύρια στο δυτικό τμήμα του. Οι πεδινές εκτάσεις έχουν διαφορετικό προφίλ βλάστησης και παρά τη σχετική επικρατούσα ξηρασία περιλαμβάνουν υγρότοπους και λιμνοθάλασσες με σπάνια είδη χλωρίδας, που συνιστούν σημαντικές οικοθέσεις για τους πληθυσμούς της μεταναστευτικής ορνιθοπανίδας. Τα δέλτα των ποταμών, παρά τη σχετική υποβάθμιση που έχουν υποστεί, παραμένουν ιδιαίτερα αξιόλογοι φυσικοί θύλακες για την επιβίωση σημαντικών φυτικών ειδών.

Αναλυτικότερα στοιχεία ανά νομό για την επικρατούσα χλωρίδα και πανίδα παρατίθενται ακολούθως:

Νομός Αργολίδος

Στο νομό υπάρχουν σημαντικές δασικές εκτάσεις, το μεγαλύτερο ποσοστό των οποίων καλύπτεται από θαμνώδη βλάστηση, κυρίως πουνάρια. Από τα ΝΑ προς τα ΒΔ, παρατηρείται σταδιακή μείωση αυτού του είδους βλάστησης και έχουμε εμφάνιση πλατύφυλλων, με επικρατέστερη την Κουμαριά. Εξαίρεση αποτελεί η περιοχή των Διδύμων όπου επικρατεί ο Κέδρος. Τα παράλια των επαρχιών Ναυπλίου και Ερμιονίδος χαρακτηρίζονται από την εμφάνιση της Χαλεπείου Πεύκης, ενώ στην ορεινή Αργολίδα επικρατεί η Υβριδογενής Ελάτη (Κεφαλληνιακή).

Η συνολική πανίδα του νομού είναι δύσκολο να καταγραφεί. Συναντώνται θηλαστικά όπως αλεπούδες, κουνάβια, λαγοί, νυφίτσες και σκίουροι. Στα παράλια του νομού επικρατούν τα παρυδάτια είδη όπως τσικνιάδες, φυλαρίδες, κύκνοι, στους δε βιότοπους (Ραμαντάνη) συναντώνται αποδημητικά πτηνά όπως οι πελεκάνοι. Στις ορεινές και ημιορεινές περιοχές ενδημούν είδη όπως η κουκουβάγια, ο κότσυφας, η πέρδικα και το αρπακτικό γεράκι.

Νομός Αρκαδίας

Σύμφωνα με τη διάκριση κατά Ντάφη (1976) -που βασίστηκε στην διάρθρωση της βλάστησης της ΝΑ Ευρώπης κατά Horvat (1962)-, κατά μήκος της παραλιακής ζώνης του νομού και σε μια συνεχή λωρίδα μεταβαλλόμενου πλάτους αντιπροσωπεύεται η Ευμεσογειακή ζώνη βλάστησης (*Quercetalia ilicis* - παραλιακή λοφώδης υποορεινή περιοχή) που χωρίζεται από οικολογική και φυσιολογική άποψη σε δύο υποζώνες, το *Oleo-Ceratonion* (ξηρότερες και χαμηλότερες περιοχές) και το *Quercion ilicis* (υγρότερες και αμέσως ψηλότερες περιοχές). Στις θερμότερες περιοχές της πρώτης υποζώνης εμφανίζονται ενώσεις φρυγάνων στις οποίες κυριαρχούν αγκαθωτοί ημίθαμνοι και διάφορα είδη της οικογένειας Labiatae και στις ψυχρότερες που είναι περισσότερο εκτεταμένες κυριαρχεί η *Olea oleaster* (αγριελιά) και η *Pistacia lentiscus* (σχίνος) ενώ αρχίζει και η εμφάνιση της *Quercus coccifera* (πουνάρι) και της *Erica verticillata* (χαμορείκι). Στην δεύτερη υποζώνη που είναι υγρότερη και εμφανίζεται σε συνέχεια του υγρότερου αυξητικού χώρου της πρώτης υποζώνης, κυριαρχεί η *Quercus coccifera* (πουνάρι) υπολειπόμενης της *Quercus ilex* (αριάς), ενώ συναντώνται και η *Erica arborea* (χαμορείκι), η *E. verticillata* (ρείκι), η *Arbutus unedo* (κουμαριά), το *Spartium junceum* (σπάρτο), η *Phillyrea media* (φιλίκι) και η *Quercus pubescens* (χνοώδης δρυς). Στη συνέχεια και σε ψηλότερες περιοχές εμφανίζεται ο αυξητικός χώρος *Quercetum cocciferae* (*Cocciferetum*) της υποζώνης *Ostryo-Carpinion* και η υποζώνη των ξηροφύλλων φυλλοβόλων δασών (*Quercion*

confertae) της Παραμεσογειακής ζώνης βλάστησης (*Quercetalia rubescentis* -λοφώδης υποορεινή και ορεινή περιοχή) η οποία περιβάλλει τον κεντρικό ορεινό όγκο του Πάρνωνα και του Μαίναλου.

Οι ΒΑ περιοχές του Νομού εάν και χαρακτηρίζονται από διακεκριμένες έντονες χαραδρώσεις (χαράδρα Λεωνιδίου, ρεύματος Βρασιάτη κ.λπ.) παρουσιάζουν ανάλογη εικόνα βλάστησης. Στις υγρότερες περιοχές, η βλάστηση είναι πλούσια και σχηματίζονται συστάδες φυλλοβόλων πλατυφύλλων, ενώ σε υψομετρικό εύρος από 960 - 1260 μ., σχηματίζεται δρυοδάσος από *Quercus conferta* (πλατύφυλλος δρυς). Σε σχετικά μικρή έκταση εμφανίζονται καστανώνες της *Castanea vesca*. Στην περιοχή της Μονής Μαλεβής βρίσκεται η έκταση με αμιγή *Juniperus drupacea* (δρυπώδη κέδρο), ο οποίος όμως εξαπλώνεται και στις περιοχές του Πραστού, Αγ.Βασιλείου, Πλατανακίου και Παλαιοχωρίου, συνήθως σε μίξη με την *Abies cephalonica* (κεφαλλονιακή ελάτη) ή τα αείφυλλα πλατύφυλλα. Στις ξηρότερες (χαμηλότερες) βόρειο-ανατολικές περιοχές και μέχρι την πεδιάδα του χειμάρρου Τάνου στο Άστρος, κυριαρχεί η *Quercus coccifera* (πουρνάρι) με έντονα τα σημάδια της υπερβόσκησης και με εκτεταμένες εκχερσώσεις στα χαμηλότερα σημεία για την καλλιέργεια της ελιάς. Ο κάμπος του Άστρους αποτελεί έναν αμιγή ελαιώνα χαρακτηριζόμενος ως η περισσότερο θερμή θέση της Αρκαδίας.

Οι κεντρικοί ορεινοί όγκοι του Πάρνωνα και του Μαίναλου κυριαρχούνται από τα ψηλά δάση της *Abies cephalonica* και της *Pinus nigra* και εντάσσονται στη ζώνη των ορεινών παραμεσογείων κωνοφόρων (ορεινή υπαλπική) και ειδικότερα στην υποζώνη *Abietion cephalonicae* και την άτυπη *Pinion nigrae*.

Οι περιοχές οι οποίες διαρρέονται από ποτάμια μόνιμης ροής (Αλφειός, Λάδωνας, Λούσιος) χαρακτηρίζονται από την παρουσία παραποτάμιας δενδρώδους βλάστησης με *Platanus orientalis* (πλάτανος), *Salix* spp. (Ιτιές) και βλάστησης θαμνώνων (αζωνικές διαπλάσεις).

Από τους παράκτιους υγροτόπους σημαντικότερος είναι η λίμνη Μουστός. Η υδροφυτική βλάστηση χαρακτηρίζεται από την παρουσία των μακροφύτων *Lambrothamnium papulosum* και *Potamogeton vaginatus*, ενώ μεγάλη είναι και η ανάπτυξη και κατανομή των νηματωδών χλωροφυκών (*Enteromorpha*, *Chaetomorpha*, *Cladophora*) και του μεμβρανώδους *Ulva lactuca*. Στο φυτοπλαγκτό κυριαρχούν τα Δινομαστιγωτά και ιδιαιτέρως τα είδη *Exuviaella baltica*, *Peridinium trochoideum*, *Prorocentrum micans*, ενώ στα Διάτομα κυριαρχούν τα επί των μακροφυκών επίφυτα *Licmophora*, *Cocconeis*, *Synedra*, *Fragilaria* κ.λπ. και τα πλαγκτονικά *Skeletonema*, *Rhizosolenia*, *Chaetoceros*, *Coscinodiscus* κ.λπ.

Σε ότι αφορά την πανίδα, η μακροχρόνια παρουσία του ανθρώπου στην Αρκαδία σε συνδυασμό με την εύκολη, σχετικά, πρόσβαση έχει οδηγήσει στην σταδιακή εξαφάνιση αρκετών ειδών της πανίδας και κυρίως των μεγάλων θηλαστικών. Συνολικά, από την πλευρά της πανίδας, η Αρκαδία δεν παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον τουλάχιστον όσον αφορά τη συγκέντρωση και τον πληθυσμό ειδών που χρήζουν ιδιαίτερης προστασίας. Παρακάτω καταγράφονται τα σημαντικότερα είδη της πανίδας όπως αυτά εμφανίζονται σε επιμέρους περιοχές του νομού. Πρέπει να τονιστεί ότι υπάρχουν ελάχιστα βιβλιογραφικά δεδομένα για την πανίδα του νομού Αρκαδίας και κανένα ερευνητικό μακροχρόνιο πρόγραμμα απογραφής.

☞ Θηλαστικά: υπάρχουν τα γνωστά είδη που απαντώνται σε όλη την Ελλάδα. Τα σημαντικότερα είδη είναι: *Martes foina* (Κουνάβι), *Mustela nivalis* (Νυφίτσα), *Vulpes vulpes hellenica* (Αλεπού),

Meles meles (Ασβός), *Lepus europaeus* (Λαγός), *Dryomys nitedula wingei* (Δενδρομυωξός), *Canis aureus* (Τσακάλι), *Rhinolophus ferrum-equinum* (Τρανορινόλοφος), *Myotis emarginatus* (Πυρρομυωτίδα), *Microtus thomasi*, *Apodemus flavicollis dietzi* (Κρικοποντικός), *Apodemus mystacinus epimelas* (Βραχοποντικός), *Lutra lutra* (Βίδρα).

☞ Ιχθυοπανίδα: η λίμνη Μουστού είναι η σημαντικότερη ιχθυολογική περιοχή του νομού εάν και ο αριθμός τόσο των ειδών όσο και των ατόμων είναι περιορισμένος. Εξάιρεση αποτελούν οι περιοχές των καναλιών επικοινωνίας που βρίσκονται κοντά στην θάλασσα. Τα κυρίως είδη που απαντώνται ανήκουν στα γνωστά ευρύαλα είδη με σημαντικότερα τα είδη: *Atherina boyeri* (αθερίνα), *Mugil cephalus* (κοινός κέφαλος), *Liza aurata* (μυξινάρι), *Liza saliens* (γάστρος), *Liza ramada* (μαυράκι), *Aphanius fasciatus* (γούργος), *Sparus aurata* (τσιπούρα), *Dicentrarchus labrax* (λαβράκι), *Anguilla anguilla* (χέλι), *Syngnathus acus* (σακοράφα), *Lithognathus mormyrus* (μουρμούρι). Στα ποτάμια απαντούν κυρίως η ποταμίσια πέστροφα (*Salmo trutta*), η μπριάννα (*Barbus albanicus*, *B. meridionalis*), *Rutilus spartiaticus*, *R. alburnoides hellenicus*, *R. pleurobipunctatus*, *Cyprinus carpio* (Γριβάδι).

☞ Αμφίβια/Ερπετά: τα κυριότερα είδη αμφιβίων και ερπετών είναι: *Testudo marginata* (Κρασπεδοχελώνα -εμφανίζεται ουσιαστικά σε όλη την περιοχή μελέτης-, *Testudo hermanni* (Μεσογειακή χελώνα) *Podarcis peloponnesiaca* (Πελοποννησιακή γουστέρα), *Coluber gemonensis* (Δενδρογαλιά), *Lacerta trilineata* (Τρανόσαυρα), *Vipera ammodytes* (Οχιά) *Elaphe situla* (Σπιτόφιδο) *Elaphe quatuorlineata* (Λαφιάτης), *Ophisaurus apodus* (Τυφλίτης), *Ophiomorus punctatissimus* (Οφιόμορος), *Lacerta graeca* (Γραικόσαυρα), *Podarcis peloponnesiaca* (Πελοποννησιακή Γουστέρα), *Coronella austriaca* (Ασινόφιδο), *Malpolon monspessulanus* (Κοιλοπέλτης), *Natrix tessellata* (Κυβόφιδο), *Lacerta trilineata* (Τρανόσαυρα), *Bufo viridis* (Πρασινόφρυος), *Hyla arborea* (Δενδροβάτραχος), *Rana dalmatina* (Πηδοβάτραχος), *Rana graeca* (Γραικοβάτραχος), *Rana ridibunda* (Λιμνοβάτραχος), *Anguis cephalonicus* (Κεφαλλονίτικο Κονάκι), *Podarcis taurica ionica* (Βακνόσαυρα), *Podarcis erhardii livadiaca* (Σιλιβούι, Αιγαιόσαυρα), *Podarcis muralis albanica* (Τοιχόσαυρα), *Cyrtodactylus kotchyi bibroni* (Κυρτοδάκτυλος, Κασίριδα).

☞ Ασπόνδυλα: σημαντική είναι και η πανίδα των ασπόνδυλων, ιδιαίτερα στην περιοχή του κυρίως ορεινού όγκου του Πάρνωνα και του όρους Μαίναλου, με χαρακτηριστικά τα είδη: *Pieris ergane*, *Heodes alciphron*, *Zerynthia polyxena*, *Anthocharis gruneri*, *Armadillidium tripolitense* (στην περιοχή του κυρίως ορεινού όγκου του Πάρνωνα και στο όρος Μαίναλο), *Cantharis dahlgreni* (και στην περιοχή του Μουστού), *Carabus arcadicus*, *Chorthippus pulloides*, *Dailognatha vicina*, *Hipparchia aristaeus*, *Oropodisma chelmosi*, *Pieris krueperi*, *Platycleis parnon*, *Plebejus sephirus*, *Poecilimon nobilis*, *Poecilimon tessellatus*, *Porcellio messenicus*, *Porcellio nasutus*, *Pseudochazara graeca*, *Raiboscelis azureus*. Επίσης, στην περιοχή της χαράδρας του Δαφνώνα (Λεωνιδίου) έχει καταγραφεί το είδος *Armadillidium kalamatense*.

Νομός Κορινθίας

Σημαντική οικολογική παράμετρο αποτελούν για τον νομό τα δασικά φυσικά οικοσυστήματά του, που καλύπτουν το μεγάλο μέρος της συνολικής του έκτασης. Πρόκειται για αμιγή δάση κεφαλληνιακής ελάτης, που αναπτύσσονται στους ορεινούς όγκους του Ολίγυρτου, του Χελμού, της

Λέχωβας, στους βόρειους πρόποδες της Ζήρειας και στην κορυφή των Γερανείων. Αμιγή δάση χαλεπίου πεύκης καλύπτουν τμήμα των ορεινών όγκων των Γερανείων, της χερσονήσου της Σολυγείας, των περιοχών του Χιλιμοδίου, Αθικίων και της ημιορεινής παράλληλης ζώνης της κεντρικής και δυτικής Κορινθίας. Αμιγή δάση μαύρης πεύκης καλύπτουν μικρό τμήμα των ορεινών όγκων (Ζήρεια, Μαύρο όρος), ενώ μικτά δάση αείφυλλων - πλατύφυλλων επενδύουν τις ημιορεινές περιοχές της ανατολικής Κορινθίας. Διαδεδομένος σε επίπεδο νομού είναι όροφος του πεύκου σε πρηνή και πλαγιές του νότιου κόλπου αλλά και στις πλαγιές των Γερανείων, στο βόρειο τμήμα του κόλπου.

Όσον αφορά τα υπόλοιπα τμήματα του νομού (μη δασοκαλυμμένα), και ιδίως το ΒΑ τμήμα, εμφανίζονται, παρά την ξηρότητα του κλίματος, θαυμάσιες συστάδες της χαλεπίου πεύκης (*Pinus halepensis*). Επίσης συναντώνται κέδρα (*Juniperus Oxycedrus*), γκορτσιές (*Pyrus Spinoso*), πουρνάρια (*Quercus Coccifera*), *Pirus amigdaliformis* (Γκορτσιά, *Pirus malus* (Μηλιά), *Laurus nobilis* (Δάφνη του Απόλλωνα, *Pinus pinea* (Κουκουναριά), *Cupressus sempervirens* (Κυπαρίσσι), *Quercus ilex* (Αριά), *Cercis siliquastum* (Κουτσουπιά), *Cornus mas* (Κρανιά), *Cornus sauguinea* (Κρανιά), *Fraxinus ornus* (Μελιός), *Pistacia lentiscus* (Σχίνος), *Olea oleaster* (Αγριελιά), *Erica arborea* (Ρείκι), *Erica verticillata* (Ρείκι), *Arbutus andrachne* (Κουμαριά), *Arbutus unedo* (Κουμαριά), *Cydonia oblonga* (Κυδωνιά), *Clematis vitalba* (Κληματίδα), *Cistus laburnum*, *Hedera helix* (Κισσός), *Cistus sp* (Κίστος), *Lonicera sp* (Αιγόκλημα), *Paliurus aculeatus* (Παλιούρι), *Poterium spinosum* (Αφάνα), *Pistacia terebinthus* (Κοκκορεβυθιά), *Phus cotinus* (Ρους), *Rosa arnemis* (Τριανταφυλλιά), *Rubus tomentosum* (Βάτος), *Spartium jynceum* (Σπάρτο) κ.λπ.

Στις κοιλάδες των ποταμών, τις ρεματιές και γενικά τους υγρούς τόπους, φυτρώνουν πλατάνια (*Platanus Orientalis*), ιτιές και λεύκες. Ο υπόροφος των εκτάσεων αυτών συντίθεται από ποικιλία φρυγάνων, γράστων και ποών, που περιλαμβάνουν είδη όπως αφάνα (*Poterium Spinosum*), ασφάκα (*Phlonis pruticosa*), φτέρη (*Pteridium avilina*), αγριορόδη (*Rasa sempervirens*), λαγομηλιά (*Ruscus aculeatus*), βάτος (*Rubus ulniformis*), σκαρφιά (*Nelleborus odor*), αγριοφράουλα (*Fragaria vesca*), ρίγανη (*Origanum vilcare*), τσάι (*Sideritis Montana*), κισσός (*Hedera helix*), αγράμπελη (*Olsmatis vitalba*), αγιόκλημα (*Lonisera carpiniflium*), ιζός (*Viscum album*), μελιός (*Loranthus europaeus*), τσουκνίδα (*Urtica urens*), βούρλα (*Suncus effosus*), νεροκάλαμο (*Phragmites communis*), αγριοσκάρφη (*Helleborus cyclophylus*), αγριοτσουκνίδα (*Urtica dicida*), μολόχα (*Malva silvestris*), κάπαρη (*Cyperus fuscus*), θυμάρι (*Thumus Capitatus*), φασκομηλιά (*Salvia Offisinalis*), διάφορα αγροστώδη (*Agrostidae*), ψυχανθή (*Papillicaceae*) και πολλά ακόμα είδη σκληρόφυλλων θάμνων.

Οι αγροτοκαλλιέργειες του νομού, με κύρια καλλιέργεια τα σιτηρά και δευτερευόντως τα αμπελοειδή, ευδοκιμούν σε μεγάλα υψόμετρα με έντονες θερμοκρασιακές διακυμάνσεις. Επίσης, καλλιεργούνται σε θερμοκήπια σημαντικές ποσότητες μανιταριών, μέρος των οποίων εξάγονται.

Η γεωγραφική θέση του νομού, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι έχει διατηρηθεί σε μεγάλο βαθμό ο εκτατικός χαρακτήρας του πρωτογενούς τομέα, συμβάλλουν στην καλή κατάσταση των φυσικών και ανθρωπογενών οικοσυστημάτων που απαντώνται στον νομό. Στην πανίδα του οικοσυστήματος απαντώνται μεταξύ άλλων: λαγός, κουνάβι, ασβός, αλεπού, ακανθόχοιρος, νυφίτσα και σκίουρος. Όσον αφορά την ορνιθοπανίδα, τα πτηνά που συναντώνται συχνότερα είναι τα ακόλουθα: πέρδικα,

μπεκάτσα, φάσσα, αγριοπερίστερο, σπίνος, τσίχλες (δενδρότσιχλα και γερακότσιχλα), κοτσούφι, στραβομούτης, καρδερίνα, σπουργίτι και διάφορα κορακοειδή.

Τα τελευταία χρόνια, η χερσαία και θαλάσσια πανίδα, ιδίως του Κορινθιακού Κόλπου, έχει υποστεί σημαντική υποβάθμιση, που εκδηλώνεται με ελάττωση του αριθμού ατόμων στο κάθε είδος και με εξαφάνιση ορισμένων ειδών. Η χρήση φυτοφαρμάκων και δολωμάτων με δηλητήρια καθώς και η διατάραξη των βιοτόπων (ιδιαίτερα στην ευρύτερη νότια ζώνη του Κορινθιακού όπου όλη η περιοχή είναι προσπελάσιμη) αποτελούν τους κύριους υπεύθυνους της μείωσης της πανίδας. Όσον αφορά τη θαλάσσια ιχθυοπανίδα, αυτή απειλείται κυρίως από την υπεραλιεία και τη χρήση δυναμιτών που γίνεται σε διάφορες θέσεις.

Σε όλον τον νομό, απαντώνται τα παρακάτω είδη θηλαστικών και πτηνών:

- ☞ **Θηλαστικά:** Λαγός (*Lepus*), Αλεπού (*Yeilpes*), Νυφίτσα (*Mustela Nivalis*), Κουνάβι (*Martes foina*), Σκίουρος (*Sciurus vulgaris*), Σκαντζόχοιρος (*Erinaceus concolor*), Ποντίκια, Αρουραίοι, Λύκος (είδος υπό εξαφάνιση που απαντάται μόνο στα ορεινά ένας περιοχής Διστόμου, Ζαρκάδι (είδος υπό εξαφάνιση που απαντάται μόνο στο Ξηροβούνι και στη Μακρυράχη, ανατολικά του Διστόμου).
- ☞ **Πτηνά:** Πέρδικες, Κοτσούφια (*Turdus Merula*), Τσίχλες, Πετροσπουργίτες (*Petronia petronia*), Ψαρόνια (*Stunus vulgaris*), Χελιδόνια, αρπακτικά πουλιά (γεράκια και αετοί) που απαντώνται στα ορεινά (απειλούμενα είδη), πολλά είδη υδρόβιων και παρυδάτιων πουλιών που απαντώνται σε υγροβιότοπους, Κορακοειδή (Κόρακας –*Cornus coras*-, Κουρούνα – *Cornus corone cornix*-, Καρακάξες –*Pica pica*-), Νυκτόβια αρπακτικά (Γκιώνης –*Otus scops*-, Μπούφος –*Bubo bubo*-, Κουκουβάγια –*Athene noctua*-, Χουχουλίστης –*Stix aluco*-).
- ☞ **Ιχθυοπανίδα:** Χονδριχθύες, Οστεϊχθύες, γόπα, σαυρίδι, γαύρος, σαρδέλα, Αγνάθα.

Νομός Λακωνίας

Οι πεδινές περιοχές του νομού χαρακτηρίζονται από την παρουσία θαμνωδών διαπλάσεων (μακκία), ενώ στα μεγαλύτερα υψόμετρα της ορεινής περιοχής κυριαρχούν οι δασώδεις διαπλάσεις κωνοφόρων. Στην υποαλπική ζώνη, κυριαρχούν τα τοπία της σάρας, του διαβρωμένου ασβεστόλιθου και των γυμνών αλπικών πετρολίβανων, με αντιπροσώπους πολυετή φυτικά είδη. Στις έντονες χαραδρώσεις, κύρια των ορεινών περιοχών του νομού, κυριαρχούν οι επενδύσεις από αζωνικού τύπου βλάστηση.

Χαρακτηριστικά χλωριδικά είδη που απαντώνται στο νομό είναι: *Olea oleaster*, *Ceratonia siliqua*, *Poterium spinosum*, *Pistacia lentiscus*, *Genista acanthocladus*, *Euphorbia acanthothamnus*, *Phlomis fruticosa*, *Corydthymus capitatus*, *Salvia triloba*, *Quercus coccifera*, *Erica vempervitens*, *Calycotome villosa* κ.α. Χαρακτηριστικά στοιχεία της υποζώνης *Quercion ilicis* είναι: *Quercus ilex*, *Q. pubescens*, *Arbutus adrachne*, *A. unedo*, *Erica arborea*, *Phillyrea media*, *Fraxinus ornus*, *Pinus halepensis*, *P. brutia*, *Spartium junceum*, *Erica arborea*, *Erica verticulata*, *olea europea*.

Στο βόρειο τμήμα του νομού χαρακτηριστικά είναι τα: Δάσος αείφυλλων και πλατύφυλλων (θαμνώνες), Δάσος Δρυός και οι γεωργικές καλλιέργειες. Τα ορεινά τμήματα του νομού χαρακτηρίζονται από: το Δάσος της Μαύρης Πεύκης, το Δάσος της Ελάτης, κάποια Μικτά Δάση, το Δάσος Αείφυλλων και πλατύφυλλων καθώς και από κάποια άγωνα κομμάτια γης.

Η πανίδα των χερσαίων οικοσυστημάτων του νομού, γενικότερα, περιλαμβάνει τα τρία ορεινά συμπλέγματα του Ταΰγετου, του Πάρνωνα και του Ζάρακα αφενός και αφετέρου τις πεδινές εκτάσεις στην προσχωσιγενή πεδιάδα του Ευρώτα και τις μικρότερες πεδιάδες των Μολάων, του Ασωπού, του Γυθείου, της Νεάπολης.

- ☞ Ορνιθοπανίδα: υπάρχουν πέρδικες, τσίχλες, κοτσύφια και τα αποδημητικά μπεκάτσες, τρυγόνια, φάσες, τα οποία συνεχώς μειώνονται τα τελευταία χρόνια. Όλοι οι προαναφερθέντες παράγοντες φαίνεται να συντείνουν στη μείωση της ορνιθοπανίδας. Η μείωση δεν περιορίζεται μόνο στα ανωτέρω είδη. Τα γεράκια και οι αετοί γίνονται όλο και περισσότερο σπάνια στη Λακωνία. Από μερικά είδη υπάρχουν ελάχιστα και μερικά έχουν πάψει να επισκέπτονται τη Λακωνία τα τελευταία χρόνια. Το όρνιο (GYPS FULVUS) σπανίως πλέον συναντιέται στον Ταΰγετο. Από πουλιά απαντώνται ακόμη ορτύκια που κι αυτά παρουσιάζουν σημαντική μείωση (η Μάνη αποτελούσε πέρασμα για χιλιάδες ορτύκια), κορυδαλλοί, μπεκατσίνια, αγριοπερίστερα, τσαλαπετεινοί. Η Λακωνία είναι το τελευταίο άκρο της Βαλκανικής (πριν την Κρήτη) στον δρόμο για την Αφρική, γι' αυτό και αποτελεί πέρασμα των αποδημητικών πουλιών. Άλλα πουλιά που απαντώνται είναι: μελισσοφάγοι, συκοφάγοι, αλκιόνες, κουκουβάγιες, κοράκια, κάργιες, καρακάξες, χαλκοκουρούνες και διάφορα στρουθόμορφα κ.λπ. Επίσης, υπάρχει πλούσια ορνιθοπανίδα στις υγροτοπικές εκτάσεις του νομού.
- ☞ Θηλαστικά: μεταξύ άλλων απαντώνται ποντίκια, ασβοί, νυφίτσες, κουνάβια, αλεπούδες, τσακάλια κατά κοινή ομολογία και των κατοίκων αλλά και των υπεύθυνων σε διάφορες υπηρεσίες. Οι αλεπούδες και τα τσακάλια παρουσιάζουν αύξηση τα τελευταία χρόνια. Πιθανόν η αύξηση αυτή να είναι φαινομενική και να οφείλεται στο ότι φτάνουν στις κατοικημένες περιοχές και γίνονται αντιληπτά λόγω έλλειψης τροφής στις περιοχές που τρέφονταν παλιότερα και ίσως στο ότι δεν αποτελούν θηράματα κυνηγών όσο παλιότερα, αν και συνεχίζουν να είναι επικηρυγμένα είδη. Συναντώνται επίσης σκαντζόχοιροι και κουνέλια (νησί Παναγιάς Ελαφονήσου).
- ☞ Ερπετά - Αμφίβια: απαντώνται βάτραχοι, σαλαμάνδρες, χελώνες, φίδια (σαΐτες, δενδρογαλιές, αστρίτες, κοντοθόδωρους, οχιές). Μεγάλη εξάπλωση έχουν και εδώ οι οχιές.
- ☞ Ιχθυοπανίδα: υπάρχει μεγάλη ποικιλία ειδών που αλιεύονται στην περιοχή. Ειδικότερα, από ψάρια απαντώνται: γόπες, σαρδέλλες, μαρίδες, μπαρμπούνια, κέφαλοι, λυθρίνια, λαβράκια, τσιπούρες, χέλια, μουγγριά, συναγρίδες, κουτσομούρες, καπόνια, πέγκες, ξιφίες, μελανούρια, φαγκριά, μένουλες, κοκοβιοί, χειλούδες, σαλάχια κ.λπ. Από κεφαλόποδα συναντώνται: σουπιές, χταπόδια, καλαμάρια, θρύψαλα. Επίσης, υπάρχουν γαστερόποδα, δίθυρα καθώς και εχινόδερμα. Σύμφωνα με πληροφορίες ψαράδων και κατοίκων, θαλάσσιες χελώνες CARETTA CARETTA πιάνονται συχνά στα δίκτυα και βγαίνουν και γεννούν στις περιοχές Μαυροβούνι και Βαλτάκι (από Βαλτάκι μέχρι Μπούγα). Σήμερα, υπάρχουν τουλάχιστον τρεις οργανωμένες παραλίες φύλαξης και παρακολούθησης ωοτοκίας στον νομό, τα Τρίνησα, ο Λειμόνας και το Μαυροβούνι, υπό την επίβλεψη των μελών του Συλλόγου Προστασίας Θαλάσσιας χελώνας. Φώκιες υπήρχαν παλαιότερα στην περιοχή της Μάνης, τα τελευταία χρόνια όμως έχουν εξαφανισθεί.

Νομός Μεσσηνίας

Το πεδινό τμήμα του νομού κυριαρχείται από καλλιέργειες (κύρια ελαιοδέντρων) αναμεμιγμένες με θαμνώδη είδη (φρυγανικά και μακκία) σε αμιγείς ή σε υπό ανάμειξη διαπλάσεις. Στους ορεινούς όγκους (περιοχή μεσσηνιακής Μάνης), κυριαρχεί άγονο ασβεστολιθικό τοπίο με πλούσια χλωρίδα και ενδημικά είδη. Οι δασικές διαπλάσεις δεν έχουν σημαντική εξάπλωση σε επίπεδο νομού και αφορούν κυρίως μικτά δάση αείφυλλων - πλατύφυλλων.

☞ Ορνιθοπανίδα: Η περιοχή παρουσιάζει εξαιρετικά ενδιαφέρουσα ορνιθοπανίδα, ιδιαίτερα ως προς τα διερχόμενα πουλιά, γιατί αποτελεί τον πρώτο σταθμό για πολλά είδη κατά τη μετακίνησή τους. Συγκεκριμένα, από την Αφρική έρχονται τρυγόνια, ορτύκια (φθινόπωρο - άνοιξη), φλαμίγκο, γύπες, κούκοι κ.α. Από βορρά, έρχονται χήνες, πάπιες, μπεκάτσες, φάσες, φασοπεριστερία κ.α. Σημαντικοί για την ορνιθοπανίδα είναι οι μικροί υγρότοποι που παρατηρούνται, ιδιαίτερα σε παραλιακές περιοχές με αβαθείς ακτές που εκβάλλουν συνήθως ρυάκια ή χείμαρροι, όπως στα Καμάρια Πυλίας. Γενικά παρατηρείται μια έντονη μείωση σε πέρδικες, τσίχλες, κοτσύφια, ορτύκια και σχεδόν όλα τα παρυδάτια, ενώ αντίθετα, έχει αυξηθεί ο αριθμός των σπουργιτιών. Τα πλέον απειλούμενα είδη είναι η ορεινή πέρδικα και το κοράκι, που έχουν σχεδόν εκλείψει. Το κυνήγι της πέρδικας έχει απαγορευτεί. Για προφανείς λόγους μειώθηκαν μέχρι εξαφάνισης τα αρπαχτικά.

☞ Ιχθυοπανίδα: Ο Μεσσηνιακός κόλπος χαρακτηρίζεται ως ολιγοτροφική περιοχή. Ο όρμος του Αλμυρού θεωρείται πλούσιος βιότοπος, ενώ η θαλάσσια περιοχή της Λαχανάδας είναι τόπος αναπαραγωγής ψαριών. Ιδιαίτερα σημαντικοί βιότοποι για την ιχθυοπανίδα είναι ο όρμος του Ναυαρίνου και η λιμνοθάλασσα της Γιάλοβας στην Πύλο. Η τελευταία είναι κατ' εξοχήν ιχθυότροφη περιοχή και έχει ξεκινήσει μια σοβαρή προσπάθεια για ανάπτυξη εντατικών ιχθυοκαλλιεργειών. Αποδοτικός ψαρότοπος θεωρείται η Μαραθούπολη (γόπα, σαρδέλλα). Στην περιοχή μελέτης απαντώνται περίπου 81 είδη ψαριών καθώς και 5 είδη κεφαλόποδων και 4 είδη καρκινοειδών. Και για τα ψάρια ισχύουν αυτά που αναφέρθηκαν για τα πουλιά. Τα τελευταία χρόνια έχει σοβαρά μειωθεί ο πληθυσμός τους και έχει κατά πολύ μειωθεί η αποδοτικότητα του ψαρέματος. Το κύριο αίτιο είναι ο μη ορθολογικός τρόπος ψαρέματος (τράτες, δίχτυα με μικρό μάτι, δυναμίτες κ.λπ.).

☞ Θηλαστικά: Υπάρχει αύξηση του πληθυσμού των κουναβιών και των ασβών που προκαλούν πολλά προβλήματα στις καλλιέργειες. Καταστροφές, επίσης, προκαλεί και η αλεπού που έχει αυξηθεί. Είναι το μόνο επικηρυγμένο ζώο σήμερα. Επιβλαβή (όχι επικηρυγμένα) έχουν χαρακτηριστεί το τσακάλι και ο ασβός. Από έρευνες επιστημόνων (δρ. Γ. Βερροϊόπουλος) και μαρτυρίες ψαράδων θεωρείται ότι στη θαλάσσια περιοχή των νησιών Σχίζα και Σαπιένζα υπάρχουν μερικά (4-5) άτομα μεσογειακής φώκιας. Το θέμα πρέπει να μελετηθεί καλύτερα ώστε, αν διαπιστωθεί ότι υπάρχουν φώκιες, να τύχουν και της κατάλληλης προστασίας. Για τα Αρτιοδάκτυλα σημειώνουμε ότι υπάρχει το Κρι - Κρι και το αγριοπρόβατο στη νήσο Σαπιένζα. Έχει γίνει εμπλουτισμός και δεν αποτελεί ενδημική πανίδα.

6.5 ΕΔΑΦΟΣ

6.5.1 Εδαφικά χαρακτηριστικά

Η περιφέρεια Πελοποννήσου έχει συνολική έκταση 15.490 km² και καλύπτει το 11,7% της συνολικής έκτασης της χώρας, με χαρακτηριστικό της μορφολογίας της τους μεγάλους ορεινούς όγκους (50,1% της έκτασης), οι οποίοι καταλαμβάνουν το κεντρικό της τμήμα, ενώ μόνο το 21,5% αυτής είναι πεδινό (και το 28,4% ημιορεινό), κυρίως στις παραθαλάσσιες περιοχές όπου σχηματίζονται αρκετές πεδιάδες, προσχωσιγενούς κυρίως προέλευσης. Ωστόσο, παρά το μικρό ποσοστό των πεδινών εκτάσεων, η Περιφέρεια διαθέτει μερικές από τις πιο εύφορες περιοχές της χώρας. Όλοι οι νομοί έχουν πρόσβαση στη θάλασσα σε μεγάλο μήκος των συνόρων τους, εκτός από τον νομό Αρκαδίας, του οποίου ένα μικρό μέρος είναι παραθαλάσσιο.

Οι ορεινοί όγκοι διευθετούνται κύρια στο κεντρικό τμήμα της Περιφέρειας και φτάνουν μέχρι τα 2.500 m ύψος, με χαρακτηριστικούς τον Ταΰγετο, τον Μαίναλο, τη Ζήρεια και το Λυκαίον Όρος. Οι οροσειρές του νότιου τμήματος αποτελούνται από το Μαίναλο και την οροσειρά του Ταυγέτου, που δεσπόζει στα νότια και έχει το μεγαλύτερο υψόμετρο. Η χερσόνησος της Μάνης αποτελεί μια ορεινή προέκταση της οροσειράς του Ταυγέτου με κορυφές πάνω από τα 1000 m σχεδόν μέχρι το τελευταίο άκρο της. Το νοτιοανατολικό τμήμα της διαθέτει εκτεταμένες ορεινές περιοχές με κατεύθυνση νότια προς τον Πάρνωνα.

Οι χαρακτηριστικότεροι ορεινοί όγκοι ανά νομό είναι οι εξής:

- Ν. Αργολίδας: Ό. Αραχναίο (+1.197m), Ό. Τραπεζώνα (+1.137m) Μαυροβούνι, Ό. Δίδυμο (+1.121m), Μεγαλοβούνι (+1.272m), Φαρμακάς (+1.617m) και Αρτεμίσιο (+1.771m).
- Ν. Αρκαδίας: Μαίναλο (+1980 m), Αλωνίσταινας (1.859μ.), Θαυμάσιο, Ό. Αφροδίσιο (1.456μ.), Δρακοβούνι (1.077μ.), Σαιτάς (1.814μ.), Γκρεκόζι (1.697μ.) και το όρος Ολίγυρτος με ψηλότερη κορυφή τη Σκίπιζα (1.935μ.), Λύρκειο (1.648μ.), Αρτεμίσιο (1.771μ.), Κτενιάς (1.598μ.), Παρθένιο (1.215μ.) Ό. Μίνθη με υψηλότερη κορυφή τον Κουκούβερο (1.296μ.), Λύκαιο (1.421μ.), Τετράγιο (1.398μ.), Ελληνίτσα (1.296μ.), Βρομοβρυσαϊκά (1.270μ.) και πλήθος άλλων χαμηλότερων κορυφών.
- Ν. Κορινθίας: Κυλλήνη ή Ζήριας (+2.376m), Παράγκα (+2.036m), Γερόντιο όρος (+1.756m), Μαύρο Όρος (+1.757m), Ευρωστίνα (+1.208m), Γαβριάς (+1.209m), Βέσυλα (+1.207m), Γεράνεια Όρη (υψηλότερες κορυφές το Μακρυπλάγι +1.351m και την Πίντιζα +1.032m), Ολίγυρτος (+1.853m) και Σαϊτάς (+1.814m).
- Νομός Λακωνίας: Ταΰγετος, όπου στον Βόρειο Ταΰγετο βρίσκονται οι κορυφές Ξεροβούνια (+1.852m), Ξεροβούνι (+1.521m), Ανώνυμη (+1.612m) και άλλες μικρότερες, ενώ στον Νότιο Ταΰγετο είναι συγκεντρωμένες όλες οι μεγάλες κορυφές (Προφήτης Ηλίας +2.404m, Νεραϊδοβούνια +2.025m και το Χαλασμένο Βουνό με άγνωστο ύψος). Συνέχεια του Ταυγέτου αποτελεί το βουνό Ταίναρο ή Σαγιάς (+1.214m). Το έτερο ψηλό βουνό του νομού είναι ο Πάρνωνας (+1.934m) με υψηλότερες κορυφές τις: Μεγάλη Τούρλα (+1.935m), Τσούκα (+1.233m), Μαδαρή (+1.686m), Προφήτης Ηλίας (+1.152m), Κορομηλιά (+1.557m) και Ελατιάς (+1.272m). Νότια του Πάρνωνα και με την ίδια διεύθυνση, υψώνονται σε δύο παράλληλες σειρές το Γιδοβούνι (997), το Γαϊδουροβούνι (1.184), το Καλογεροβούνι (1.097) και η Κουλοχέρα

(1.125), στη μια σειρά, και στην άλλη, νότια της Μαδάρας, το Χιονοβούνι (1.297) και η Κορακιά (935).

- Νομός Μεσσηνίας: Ταΰγετος (με ψηλότερη κορυφή για τη Μεσσηνία τον Προφήτη Ηλία (+2.407m)), Όρη Κυπαρισσίας (+1.218m), Λόφος της Ιθώμης (1.054), Όρος Αιγάλεο (+1.065m).

Οι πεδινές εκτάσεις καταλαμβάνουν το 20,6% και το ημιορεινό τμήμα το 28,9% της συνολικής έκτασης. Παρά το μικρό ποσοστό πεδινών εκτάσεων, η Περιφέρεια διαθέτει εύφορες πεδιάδες, όπως ο Αργολικός κάμπος και ο κάμπος της Κορινθίας. Πιο συγκεκριμένα, δυτικά των ορεινών περιοχών της Κυπαρισσίας, αναπτύσσεται η στενή παραλιακή πεδιάδα της Κυπαρισσίας - Γαργαλιάνων. Νοτιοδυτικά, εκτείνεται η πεδιάδα της Μεσσηνίας, ενώ στο ανατολικό τμήμα της Περιφέρειας εκτείνονται η Αργολική πεδιάδα, η οποία απλώνεται ως την πεδιάδα του Κρανιδίου, και η πεδιάδα του Έλους, η οποία βόρεια συνορεύει με την κοιλάδα του Ευρώτα και νότια με τις παραλιακές πεδιάδες Ασωπού και Νεάπολης Βοΐων.

Εκτός από τις πεδιάδες, υπάρχουν και αξιόλογα οροπέδια, όπως το οροπέδιο της Τρίπολης, το οποίο συνίσταται στις λεκάνες της Μαντινείας, της Τεγέας και της Ασέας. Δυτικά, εκτείνεται το οροπέδιο της Μεγαλόπολης, ενώ μεταξύ Αροανίων και Κυλλήνης αναπτύσσονται τα μικρότερα οροπέδια Φενεού και Στυμφαλίας.

Κυριότεροι κόλποι είναι ο Αργολικός στα ανατολικά, ο Λακωνικός και ο Μεσσηνιακός στα νότια κι ο Κυπαρισσιακός στα δυτικά.

6.5.2 Γεωλογικά και τεκτονικά χαρακτηριστικά

Η Πελοπόννησος παρουσιάζει μια ιδιαίτερα περίπλοκη γεωλογική δομή. Στην έκτασή της εκδηλώνονται σχηματισμοί που εντάσσονται σε οκτώ από τις συνολικά δεκαπέντε μεγάλες γεωλογικές ενότητες που συναντώνται στον ελληνικό χώρο. Πρόκειται για:

- έξι γεωτεκτονικές ζώνες (Παξών, Ιόνια, Ωλονού-Πίνδου, Γαβρόβου-Τριπόλεως, Παρνασσού-Γκιώνας και Πελαγονική),
- τους σχηματισμούς του προαλπικού υποβάθρου και
- το σύμπλεγμα των οφιολίθων.

Το μέγιστο της επιφάνειας που διοικητικά υπάγεται στην Περιφέρεια Πελοποννήσου καλύπτεται από τις ζώνες Γαβρόβου-Τριπόλεως και Ωλονού-Πίνδου, δευτερευόντως δε από την Πελαγονική ζώνη.

Το προαλπικό υπόβαθρο συγκροτείται από τους Περμοτριάδικούς φυλλίτες, γνωστούς επίσης σαν «στρώματα Τυρού» και τους ομήλικους τους ασβεστολίθους - γραουβάκες - ηφαιστίτες, εκδηλώνεται δε σε ένα τόξο που αρχίζει από το ΝΔ τμήμα του Ν. Κορινθίας, αποκτά το μέγιστο εύρους του στην περιοχή περιμετρικά του Πάρνωννα και νότια της Τρίπολης, εκτείνεται δε εφεξής στις Λακωνικές χερσονήσους, μέχρι το ακρωτήριο του Μαλέα και μέχρι τα μισά της Μάνης, στο ύψος της Αρεόπολης.

Οι έξη γεωτεκτονικές ζώνες βρίσκονται επωθημένες επάνω στο υπόβαθρο, αλλά και η μία επάνω στην άλλη, με γενική φορά από βορειοανατολικά προς τα νοτιοδυτικά και με τη σειρά που αναγράφονται παραπάνω (από την κατώτερη προς την ανώτερη).

Οι δύο δυτικότερες (κατώτερες) από αυτές, Παξών και Ιόνια, εκδηλώνονται μόνο ως «παράθυρα» στην περιοχή της Λακωνίας και εν μέρει της ανατολικής Μεσσηνίας. Συντίθενται κυρίως από πλακώδεις μέχρι παχυστρωματώδεις ασβεστολίθους με μεγάλο εύρος γεωλογικών ηλικιών (από το Τριαδικό μέχρι το Ηώκαινο), από Ιουρασικούς σχιστόλιθους και τοπικά από φλύσχη, παρουσιάζονται δε ημιμεταμορφωμένες στην περιοχή που εξετάζεται.

Η ζώνη Γαβρόβου, καταλαμβάνει ουσιαστικά σχεδόν ολόκληρη την Αρκαδία και τη Λακωνία, εν μέρει δε και την ανατολική Μεσσηνία. Στο εσωτερικό της αναδύονται τα «παράθυρα» τόσο της Ιόνιας ζώνης και ζώνης Παξών, επάνω στις οποίες είναι επωθημένη, όσο και του προαλπικού υποβάθρου. Μια δεύτερη εμφάνισή της (προέκταση του κλάδου της που διατρέχει βορειότερα την Αχαΐα και την Ηλεία) διαπιστώνεται κατά μήκος της δυτικής ακτής της Μεσσηνίας. Συγκροτείται κατ'εξοχήν από παλαιούς (Τριαδικής κα Ιουρασικής ηλικίας) ασβεστόλιθους και δολομίτες, αλλά και αρκετά νεότερους (Ηωκαινικούς-Παλαιοκαινικούς) σχηματισμούς ασβεστολίθων και φλύσχη. Οι μεγάλες μάζες των ασβεστολίθων-δολομιτών της ζώνης Γαβρόβου σχηματίζουν τα Αρκαδικά υψίπεδα και τις απόκρημνες ακτές της ανατολικής Πελοποννήσου.

Η ζώνη Πίνδου περιβάλλει δακτυλιοειδώς την κύρια μάζα της ζώνης Γαβρόβου και παρεντίθεται ανάμεσα σ' αυτή και τον δυτικό της κλάδο, καταλαμβάνοντας τις δυτικές απολήξεις της Αρκαδίας, της Κορινθίας και της Αργολίδας και την κεντρική Μεσσηνία. Στα νότια της Κορινθίας και τ' ανατολικά της Αργολίδας, μέσα από τη μάζα της Ιόνιας ζώνης αναδύονται «παράθυρα» της υποκείμενης ζώνης Γαβρόβου. Η ανατολική της πτέρυγα συγκροτείται κυρίως από τους Κρητιδικούς ασβεστολίθους που διαμορφώνουν τη δυτική παρειά του Αργολικού κόλπου και δευτερευόντως από υπολείμματα του νεότερου φλύσχη. Η δυτική πτέρυγα παρουσιάζει μια πολυπτυχωμένη δομή που έχει περιλάβει μια ευρεία ποικιλία σχηματισμών: Τριαδικούς και Ιουρασικούς ασβεστόλιθους και σχιστόλιθους, τον Ιουρασικό «πρώτο φλύσχη», πηλίτες και κερατόλιθους, μέχρι τους Κρητιδικούς ασβεστόλιθους και τον νεότερο φλύσχη της Πίνδου.

Η ζώνη Παρνασσού-Γκιώνας παρεμβάλλεται με μορφή μικρής σφήνας μεταξύ ζώνης Πίνδου και Πελαγονικής, καταλαμβάνοντας κυρίως το ανατολικό-νοτιοανατολικό τμήμα της Κορινθίας. Οι κύριες εκδηλώσεις της εντοπίζονται με τη μορφή των Ιουρασικών ασβεστολίθων που συναντώνται στην Ακροκόρινθο και γύρω από το Χιλιόμοδι.

Η Πελαγονική ζώνη καταλαμβάνει ολόκληρη την Αργολική χερσόνησο. Αποτελείται κυρίως από Τριαδικούς-Ιουρασικούς ασβεστόλιθους και δολομίτες και από φλύσχη, ενώ οι ηλικιακά ενδιάμεσοι Κρητιδικοί ασβεστόλιθοι λίγο εμφανίζονται, διατέμνοντας τη χερσόνησο στο ύψος της Επιδαύρου.

Το (ηφαιστειακής προέλευσης) σύμπλεγμα των οφιολίθων φιλοξενείται στα όρια της Πελαγονικής ζώνης και εκδηλώνεται κυρίως στη χερσόνησο της Περαχώρας, δυτικά του Λουτρακίου, αλλά και στην ευρεία περιοχή της Ερμιόνης.

Οι βασικές τεχνικογεωλογικές συνθήκες των γεωλογικών ζωνών της Περιφέρειας Πελοποννήσου περιγράφονται στη συνέχεια.

Ζώνη Ωλονού - Πίνδου

Το προαλπικό υπόβαθρο δεν έχει αποκαλυφθεί, ενώ το αλπικό υπόβαθρο συνθέτουν δολομίτες, ασβεστόλιθοι, κερατόλιθοι σε εναλλαγές με αργιλικούς σχιστόλιθους, μάρμες, ψαμμίτες, λατυποπαγή, φλύσχη, λεπτοστρωματώδεις ασβεστόλιθοι. Χαρακτηρίζεται από μεγάλη αστάθεια, ιδιαίτερα στις περιοχές που παρατηρούνται κορήματα, η μεταβατική προς φλύσχη σειρά από αργιλομιγή ιζήματα και έντονα τεκτονισμένους ασβεστόλιθους – κερατόλιθους, καθώς και τα νεογενή.

Ζώνη Γαβρόβου - Τριπόλεως

Το μορφολογικό ανάγλυφο, λόγω των έντονων τεκτονικών γεγονότων και της δράσης των διαβρωτικών παραγόντων εμφανίζει πολυσχιδή ανάγλυφο με επικράτηση του ορεινού ή ημιορεινού. Το προαλπικό υπόβαθρο συνίσταται από σχιστόλιθους, χαλαζίτες και φυλλίτες, ενώ από τους αλπικούς σχηματισμούς επικρατούν οι ασβεστόλιθοι και δολομίτες Τριαδικής – Κρητιδικής ηλικίας και τα ιζήματα του φλύσχη με εναλλαγές κροκαλοπαγών, ψαμμιτών και ιλυολίθων, με επικράτηση της αδρομερούς φάσης. Τα προβλήματα στο βόρειο τμήμα διακρίνονται ιδιαίτερα στα ιζήματα του φλύσχη, τις νεογενείς αποθέσεις και τα χαλαρά τεταρτογενή. Στο νότιο τμήμα παρατηρούνται θραύσεις και ολισθήσεις των σχιστόλιθων, των χαλαρών υλικών του μανδύα, του φλύσχη, καθώς και καταπτώσεις βράχων στους νεότερους αλπικούς σχηματισμούς.

Ζώνη Πελαγονική

Κύριο χαρακτηριστικό της είναι η ακαμψία του προαλπικού υποβάθρου, με αποτέλεσμα τα αλπικά ιζήματα να εμφανίζονται λιγότερο πτυχωμένα συγκριτικά με τους σχηματισμούς παρακείμενων ζωνών. Το υπόβαθρο συνιστά ένα ισχυρώς μεταμορφωμένο σύστημα (γνεύσιοι, μάρμαρα, σχιστόλιθοι) και ένα ημιμεταμορφωμένο από φυλλίτες, γραουβάκες και σχιστόλιθους. Το μεσοζωικό συνίσταται σε ασβεστόλιθους, σχιστόλιθους, φλύσχη και διεισδύσεις μεγάλων οφιολιθικών σωμάτων.

Το συμπαγές προαλπικό υπόβαθρο περιορίζει τις ασταθείς συνθήκες στους νεότερους αλπικούς σχηματισμούς και ιδιαίτερα αυτούς της σχιστοκερατολιθικής διάπλασης και του φλύσχη.

Σύμφωνα με τον Χάρτη ζωνών σεισμικής επικινδυνότητας (2000), η Περιφέρεια Πελοποννήσου χαρακτηρίζεται από δυο διαφορετικές ζώνες σεισμικής επικινδυνότητας, τις Ζώνες Ι και ΙΙ. Ειδικότερα, η Ζώνη Ι συμπίπτει ουσιαστικά με τον χώρο που καταλαμβάνεται από την κύρια μάζα της Ζώνης Γαβρόβου και την Πελαγονική, ενώ η Ζώνη ΙΙ αντιστοιχεί στις ισχυρότερα επηρεαζόμενες από τα ενεργά σεισμικά κέντρα περιοχές της Μεσσηνίας – Κορινθίας – βόρειας Αργολίδας. Οι αντίστοιχες αναμενόμενες επιταχύνσεις ανά ζώνη επικινδυνότητας είναι 0,16g και 0,24g.

Η περιοχή μελέτης και ιδιαίτερα το τμήμα εκείνο που αναφέρεται στην Μεσσηνία και την Κορινθία προσβάλλεται συχνά από μεγάλους σεισμούς.

Γενικά, η γεωτεκτονική θέση της ευρύτερης περιοχής (νότια – νοτιοδυτική Πελοπόννησος) βρίσκεται πολύ κοντά στο ελληνικό τόξο, δηλ. στο όριο σύγκλισης των λιθοσφαιρικών πλακών της Αφρικάνικης και της Ευρασιατικής. Το ελληνικό τόξο είναι το κυριότερο σεισμοτεκτονικό χαρακτηριστικό του νότιου – νοτιοδυτικού Αιγαίου.

Όπως συνάγεται από τον Σεισμοτεκτονικό Χάρτη του ΙΓΜΕ, η ενδοχώρα της Πελοποννήσου παρουσιάζεται ως εν γένει σεισμικά καθησυχασμένη. Ελάχιστα επίκεντρα ισχυρών σεισμών εντοπίζονται στο εσωτερικό της, σε εμφανή αντίθεση με την παράκτια περιοχή και τον περιβάλλοντα θαλάσσιο χώρο, τόσο προς την πλευρά του Ιονίου, όσο και προς τον Κορινθιακό και τον δίαυλο της Κρήτης. Οι μεγάλοι σεισμοί της Καλαμάτας, του Αιγίου και του Πύργου (που έπονται της σύνταξης του χάρτη - 1989) δεν μεταβάλλουν τη γενική διαπίστωση.

6.6 ΥΔΑΤΑ

6.6.1 Υδατικά χαρακτηριστικά

Το υδατικό δυναμικό της Περιφέρειας παρουσιάζει εντονότατο πρόβλημα, τόσο στο σύνολό του, όσο και σε επιμέρους περιοχές, οι οποίες χαρακτηρίζονται από εντατικοποίηση των γεωργικών καλλιέργειών. Στις περιπτώσεις αυτές παρατηρείται έντονη υφαλμύρυνση του υδροφόρου ορίζοντα λόγω της υπεράντλησης για τις καλλιέργειες, με δυσμενέστατα αποτελέσματα, τόσο στις καλλιέργειες, όσο και στην υγεία των κατοίκων. Το φαινόμενο αυτό παρατηρείται εντονότατα στο Αργολικό πεδίο και στον κάμπο της Κορινθίας, ενώ σε ολόκληρη την Περιφέρεια παρατηρείται σημαντική μείωση του υδατικού δυναμικού, με δυσμενή αποτελέσματα στις παραγωγικές δραστηριότητες, αλλά και στο γεωφυσικό και ζωικό περιβάλλον.

Η Περιφέρεια διακρίνεται σε τρία υδατικά διαμερίσματα, τα βασικά χαρακτηριστικά των οποίων είναι τα εξής:

- ☉ Το **Υδατικό Διαμέρισμα Δυτικής Πελοποννήσου (01)** έχει έκταση 7301 km². Ο υδροκρίτης του ορίζεται βόρεια από τους ορεινούς όγκους Ερύμανθου και Αροανείων και ανατολικά από το Μαίναλο και τον Ταΰγετο. Αποτελείται από τμήματα των Περιφερειών Πελοποννήσου και Δυτικής Ελλάδας. Περιλαμβάνει το σύνολο του Νομού Μεσσηνίας, το ήμισυ περίπου των Νομών Ηλείας και Αρκαδίας καθώς και τμήματα των Νομών Αχαΐας (17,2% της έκτασης του νομού) και Λακωνίας (6,1%).
- ☉ Το **Υδατικό Διαμέρισμα Βόρειας Πελοποννήσου (02)** έχει έκταση 7310 km², από τα οποία τα 1309 km² ανήκουν στα νησιά Κεφαλλονιά, Ιθάκη και Ζάκυνθο. Το νότιο όριο του διαμερίσματος είναι ο υδροκρίτης που ξεκινά από το ακρωτήριο Κατάκολο, συνεχίζει στους ορεινούς όγκους Φολόη, Λάμπεια, Ερύμανθο, Αροάνεια, στο υψίπεδο Καλαβρύτων, στο νότιο όριο της κλειστής λεκάνης Φενεού, στους ορεινούς όγκους του Ολγυρτου, Λύρκειου και Ονείων και καταλήγει στο ακρωτήριο Τραχήλι μέσω των κορυφών Τραπεζώνα και Πολίτη. Το διαμέρισμα περιλαμβάνει τμήματα των Περιφερειών Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας και Ιόνιων Νήσων και αποτελείται από τους Νομούς Κεφαλληνίας και Ζακύνθου, το μεγαλύτερο μέρος των Νομών Κορινθίας και Αχαΐας, το μισό του Νομού Ηλείας και μικρό μέρος του Νομού Αργολίδας.
- ☉ Το **Υδατικό Διαμέρισμα Ανατολικής Πελοποννήσου (03)** έχει όρια προς τα δυτικά τον Ταΰγετο και το Μαίναλο, βόρεια τον ορογραφικό άξονα Ολγύρτου - Λυρκείων - Ονείων, ανατολικά τον Πάρνωνα, τον Αργολικό Κόλπο και τον Κόλπο της Επιδαύρου και νότια τον Λακωνικό Κόλπο. Στο διαμέρισμα υπάγονται και οι νήσοι Κύθηρα, Σπέτσες, Ύδρα και Πόρος

καθώς και η χερσόνησος των Μεθάνων. Το Υδατικό Διαμέρισμα Ανατολικής Πελοποννήσου ανήκει διοικητικά εξ ολοκλήρου στην Περιφέρεια Πελοποννήσου. Περιλαμβάνει το σύνολο σχεδόν των Νομών Αργολίδας και Λακωνίας, το ήμισυ περίπου του Νομού Αρκαδίας και μικρά τμήματα των Νομών Αττικής (17,9%) και Κορινθίας (4,2%).

Οι σημαντικότεροι ποταμοί και ρέματα της Περιφέρειας είναι: Χάραδρος ή Ξεριάς, Ίναχος ή Πανίτσας, Αμοριανός ή Ξηριάς, Αλφειός, Λάδωνας, Ερύμανθος, Ευρώτας, Πάμισος, Νέδα, Λαγκαδιανός, Ξερίλας, Βρασιώτης ή Ζαμπανίτσα Ρ., Μαζιά Ρ., Τάνος Ρ., Μακριάς Ρ., Δαφνώνας Ρ., Ελισσώνας Π., Λούσιος ή Γορτύνιος Π., Ζαπάντης, Τρικαλίτικος, Όλβιος, Φόνισσα, Δερβένιος, Ασωπός, Ρ. Περιστερί, Π. Βελίκας, Μιναγιώτικο Ρεύμα και το Ρεύμα Έπις.

Οι σημαντικότερες λίμνες της Περιφέρειας είναι η τεχνητή λίμνη του Λάδωνα, η λίμνη Τάκα και η λίμνη Μουστός στον Ν. Αρκαδίας καθώς και η Λ. Στυμφαλία και η Λ.Θ. Βουλιαγμένης στον Ν. Κορινθίας.

Στον Ν. Αρκαδίας καταγράφονται αρκετές ιαματικές πηγές, θειούχες και σιδηρούχες. Σημαντικότερες εξ αυτών είναι η ακрайοπηγή Ηραίας στην κοινότητα Λουτρών Ηραίας για ρευματισμούς, νευραλγίες, ψαμμιάσεις και δερματικές παθήσεις καθώς και ψυχρή αλκαλική υδρανθρακική πηγή της Κοινότητας Χωρεμίου στο Ψαθί, κοντά στην Μεγαλόπολη.

6.6.2 Ποιότητα Επιφανειακών και Υπόγειων Υδάτων

Η ρύπανση των υδάτων γίνεται με βαρέα μέταλλα, οργανικούς μικρορύπους, οργανικό υλικό και ενώσεις του αζώτου, του φωσφόρου και του θείου. Επίσης, ρυπαντικό φορτίο δημιουργούν ενώσεις του αζώτου (νιτρικά, νιτρώδη και αμμωνιακά ιόντα), φωσφορικά ιόντα, υπολείμματα φυτοφαρμάκων, εντομοκτόνων και παρασιτοκτόνων, μεγάλο μέρος του καλίου και μέρος των θεικών που καταλήγουν στα ποτάμια μέσω γεωργικών απορροών. Τα αστικά απόβλητα εμπλουτίζουν τα ποτάμια με νάτριο, χλώριο, διαλυμένο οργανικό υλικό, ενώσεις του φωσφόρου και του θείου. Παράλληλα, τα ποτάμια εμπλουτίζονται έμμεσα με ασβέστιο και οξυανθρακικά ιόντα. Αυτό αποδίδεται στη διάλυση ανθρακικών ορυκτών λόγω υπερπροσφοράς διοξειδίου του άνθρακα που προέρχεται από την οξείδωση οργανικής ύλης. Έτσι, η ρύπανση συνεισφέρει στην υδροχημική διαφοροποίηση των ποταμών, όχι μόνο ως προς τους οργανικούς και ανόργανους μικρορύπους αλλά και ως προς τα κύρια στοιχεία.

Για την εξέταση των ποιοτικών χαρακτηριστικών των επιφανειακών και υπόγειων νερών των υδατικών διαμερισμάτων, αξιοποιήθηκαν οι υπάρχουσες μετρήσεις ποιοτικών παραμέτρων από παλαιότερες μελέτες και έρευνες⁹. Η δε ανάλυση της ποιότητας των επιφανειακών και υπογείων υδάτων της περιφέρειας θα παρουσιασθεί ανά υδατικό διαμέρισμα.

Υδατικό Διαμέρισμα Δυτικής Πελοποννήσου

Αξιολόγηση ποιοτικής κατάστασης επιφανειακών υδάτων

Σύμφωνα με στοιχεία του ΥΠΑΝ, οι ποταμοί έχουν γενικά χαρακτηριστικά (χλωριούχα, SAR, αγωγιμότητα) που ικανοποιούν βασικά αγρονομικά κριτήρια για άρδευση γεωργικών εκτάσεων.

Εξαίρεση αποτελεί τμήμα του υδρολογικού τους δικτύου, που είναι άμεσοι αποδέκτες στραγγισμάτων από καλλιεργούμενες εκτάσεις και παρουσιάζουν αυξημένη ρύπανση.

Η ποιότητα των υδάτων του κυρίου τμήματος του Αλφειού, ειδικότερα στη θέση του φράγματος Φλόκα, όπου υπάρχουν πληρέστερα στοιχεία (μετρήσεις θρεπτικών), της Νέδας, του Λούσιου και του Λάδωνα φαίνεται ότι καταρχήν καλύπτει τις προϋποθέσεις της κατηγορίας Α1 για απόληψη νερού για πόση μετά από επεξεργασία (Οδηγία 75/440/ΕΟΚ).

Επισημαίνεται επίσης το χαμηλό επίπεδο μικροοργανισμών (εκτός φυτοφαρμάκων) στον ποταμό Αλφειό, που για καμία από τις εξεταζόμενες ουσίες δεν υπερβαίνει τα όρια της ελληνικής νομοθεσίας (Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου 2/1-2-2001) και για τις περισσότερες βρίσκεται σε πρακτικά μη ανιχνεύσιμα επίπεδα. Χαμηλό είναι και το επίπεδο των βαρέων μετάλλων που έχουν μετρηθεί στα ύδατα του Αλφειού. Ωστόσο, ορισμένα μέταλλα όπως το αργίλιο, ο σίδηρος και το μαγγάνιο έχουν μετρηθεί σε συγκεντρώσεις μεγαλύτερες από τις ενδεικτικές τιμές που καθορίζονται από την ελληνική νομοθεσία (Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου 2/1-2-2001).

Στον Πάμισο, με βάση μετρήσεις που είχαν πραγματοποιηθεί κατά τη περίοδο 1982-1998, είχαν καταγραφεί συγκεντρώσεις νιτρικών σε επίπεδα σημαντικά υψηλότερα (σχεδόν διπλάσια) από τη μέγιστη επιτρεπόμενη τιμή (επιτακτική τιμή) που καθορίζεται στην Οδηγία 75/440/ΕΟΚ, με αποτέλεσμα να τον καθιστούν ακατάλληλο για απόληψη νερού για πόση. Αντίθετα, καλύπτει τις απαιτήσεις βασικών αγρονομικών κριτηρίων για άρδευση γεωργικών εκτάσεων. Σύμφωνα όμως με πιο πρόσφατα στοιχεία, τόσο οι συγκεντρώσεις θρεπτικών (ΥΠΕΧΩΔΕ 2000-2002) όσο και τα αγρονομικά χαρακτηριστικά του ποταμού Πάμισου (YAAT, 1998) βρίσκονται εντός των ορίων που χαρακτηρίζουν τα υδάτινα σώματα κατηγορίας Α1. Χαρακτηριστικό είναι ότι οι συγκεντρώσεις των νιτρικών στις εκβολές του ποταμού εμφανίζονται πλέον πολύ χαμηλότερες, με τη μέγιστη τιμή να ανέρχεται στα 6,16 mg/L NO₃. Σχετικά αυξημένες εμφανίζονται οι συγκεντρώσεις θειικών, χωρίς ωστόσο να παραβιάζεται η μέγιστη τιμή. Οι υψηλότερες συγκεντρώσεις μετρήθηκαν στη θέση *Μεγάλο Μάτι* και κυμαίνονται σε επίπεδα από 2,8 - 4,2 meq/L SO₄ με διάμεση τιμή 3,3 meq/L και μέγιστη τιμή του 95% των δειγμάτων 4,14 meq/L. Οι αυξημένες συγκεντρώσεις θειικών εκτιμάται ότι ενδέχεται να οφείλονται στη φύση των πετρωμάτων της περιοχής και δεν υποδηλώνουν κατ' ανάγκη ρύπανση της περιοχής.

Για τον ποταμό Άρι (παραπόταμος Πάμισου) δεν υπάρχουν μετρήσεις σημαντικών παραμέτρων, όπως νιτρικών, αμμωνίας, φωσφόρου, βαρέων μετάλλων, με αποτέλεσμα να μην είναι δυνατή η εκτίμηση της υδατοποιότητάς του ως προς τη δυνατότητα απόληψης νερού για πόση.

Βάσει περιορισμένων στοιχείων, η Νέδα παρουσιάζει χαρακτηριστικά που ικανοποιούν τις απαιτήσεις άρδευσης. Επιπρόσθετα πληροί τις προϋποθέσεις για απόληψη πόσιμου νερού σύμφωνα με τα κριτήρια της κατηγορίας Α1. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι η μέγιστη τιμή νιτρικών την περίοδο 2000–2002 βρίσκεται κοντά στα 3mg/L NO₃, ενώ η αντίστοιχη τιμή αμμωνιακών είναι 0,08 mg/L NH₄.

Ο ποταμός Λάδωνας καλύπτει τις προϋποθέσεις της κατηγορίας Α1 για πρόσληψη νερού για πόση μετά από επεξεργασία, παρόλο που περιστασιακά έχουν μετρηθεί πολύ υψηλές τιμές φωσφορικών.

Αξιολόγηση ποιοτικής κατάστασης υπόγειων υδάτων

Στο υδατικό διαμέρισμα αναπτύσσονται καρστικοί υδροφορείς μεγάλης δυναμικότητας κυρίως στους ασβεστολιθικούς ορεινούς όγκους των νομών Αρκαδίας και Μεσσηνίας καθώς και στην υδρολογική λεκάνη του ποταμού Νέδα στον Νομό Ηλείας. Η μεγαλύτερη εκμετάλλευση πραγματοποιείται στο πλειοπλειστοκαινικό σύστημα της Δυτικής Μεσσηνίας, νοτίως της Κυπαρισσίας και στους καρστικούς ασβεστόλιθους στην περιοχή Φιλιατρών-Γαργαλιάνων.

Οι κυριότερες πηγές ρύπανσης προέρχονται τόσο από τις εντατικές καλλιέργειες στη Δυτική Μεσσηνία, όσο και από την εισροή αστικών λυμάτων και λυμάτων ελαιολιτριβείων. Στους ορεινούς όγκους της ζώνης Πίνδου καθώς και στο καρστικό της ζώνης Τριπόλεως, από τα νερά του οποίου υδρεύεται η Καλαμάτα, όπως και πολλές κοινότητες της Μεσσηνιακής πεδιάδας, η μοναδική πηγή ρύπανσης είναι η νομαδική κτηνοτροφία, χωρίς όμως να προκαλεί ιδιαίτερα προβλήματα νιτρορρύπανσης. Οι περισσότερες θέσεις για τις οποίες σημειώνονται τιμές νιτρικών μεγαλύτερες από το ανώτατο επιτρεπτό όριο των 50 mg/L NO₃ βρίσκονται στον νομό Μεσσηνίας (δευτερευόντως στον Νομό Ηλείας). Οι υψηλές συγκεντρώσεις νιτρικών που παρατηρούνται στην περιοχή των Γαργαλιάνων οφείλονται τόσο στις εντατικές καλλιέργειες όσο και στο γεγονός ότι παλαιά πηγάδια της περιοχής έχουν μετατραπεί σε απορροφητικούς βόθρους, οι οποίοι, λόγω της επικοινωνίας των ανάντη ασβεστόλιθων και των κατάντη προσχώσεων, συμβάλλουν στη ρύπανση των υπογείων υδάτων της περιοχής.

Την περίοδο 2004–2005, η κατάσταση στην περιοχή που βρίσκεται ανάμεσα στην Κυπαρισσία και τα Φιλιατρά παρουσιάζει περαιτέρω επιδείνωση των ποιοτικών χαρακτηριστικών. Οι αυξημένες συγκεντρώσεις νιτρικών των περιοχών αυτών θα πρέπει να αποδοθούν στις εντατικές καλλιέργειες.

Οι αυξημένες συγκεντρώσεις οι οποίες καταγράφονται περιστασιακά στην περιοχή του Μεσσηνιακού κάμπου, θα πρέπει να αποδοθούν κυρίως στις αυξημένες βιομηχανικές (ΒΙΠΕ) και γεωργικές δραστηριότητες και στη, σχετικά, μικρή δυναμικότητα του υπογείου υδροφορέα. Με εξαίρεση τις σχετικά υψηλές τιμές των νιτρικών η ποιότητα των υδάτων του Μεσσηνιακού κάμπου είναι αρκετά καλή.

Υδατικό Διαμέρισμα Βόρειας Πελοποννήσου

Αξιολόγηση ποιοτικής κατάστασης επιφανειακών υδάτων

Για τον ποταμό Βέργα δεν υπάρχουν μετρήσεις νιτρικών, αμμωνίας, φωσφόρου και βαρέων μετάλλων, καθώς και άλλων σημαντικών παραμέτρων με αποτέλεσμα να μην είναι δυνατή η εκτίμηση της υδατοποιότητας του ποταμού σε σχέση με τη δυνατότητα απόληψης νερού για πόση. Οι διαθέσιμες αγρονομικές παράμετροι, ωστόσο, τον καθιστούν κατάλληλο για απόληψη νερού για άρδευση.

Αξιολόγηση ποιοτικής κατάστασης υπόγειων υδάτων Καρστικοί υδροφορείς αναπτύσσονται στους κρητιδικούς ασβεστόλιθους των ορεινών όγκων του Ν. Κορινθίας. Η ευαισθησία των υδροφορέων σε ρυπαντικά φορτία είναι αυξημένη καθώς εμφανίζονται ζώνες επιφανειακών κατακερματισμένων πετρωμάτων με αποτέλεσμα να δημιουργείται ένα δίκτυο ασυνεχειών που επιτρέπει τη διήθηση

ρυπογόνων ουσιών. Παρά την απουσία μηχανισμών αδρανοποίησης των ρύπων, η ποιότητα των καρστικών νερών είναι ικανοποιητική λόγω της απουσίας εντόνων γεωργικών, αστικών και βιομηχανικών δραστηριοτήτων και συχνά τα υπόγεια νερά χρησιμοποιούνται για ύδρευση οικισμών. Σε ορεινές περιοχές όπου εμφανίζονται αυξημένα ρυπαντικά φορτία οι καρστικοί υδροφορείς συχνά προστατεύονται από προσχωσιγενή επιφανειακά στρώματα χαμηλής διαπερατότητας.

Οι κυριότερες πηγές ρύπανσης των υπογείων υδάτων προέρχονται από εντατικές καλλιέργειες, αστικές και βιομηχανικές δραστηριότητες που εστιάζονται κυρίως γύρω από μεγάλα αστικά κέντρα (Κόρινθος). Τα περισσότερα αστικά κέντρα του διαμερίσματος βρίσκονται στις ακτές της βόρειας Πελοποννήσου και διαθέτουν τα παραγόμενα αστικά απόβλητα στην θάλασσα. Έμμεσα επιβαρύνονται οι υδροφορείς από τα επιφανειακά νερά που συχνά γίνονται αποδέκτες αστικών και βιομηχανικών αποβλήτων. Σημαντικό κίνδυνο υποβάθμισης της ποιότητας των υπογείων νερών λόγω υφαλμύρυνσης διατρέχουν οι περισσότεροι υδροφορείς που βρίσκονται σε παράκτιες περιοχές, ιδιαίτερα όπου γίνεται μη ορθολογική εκμετάλλευση των υπογείων νερών.

Οι περισσότερες δειγματοληψίες των προσχωματικών υδροφορέων που καλύπτουν την περιοχή της Κορίνθου εμφανίζουν υψηλές συγκεντρώσεις νιτρικών και νιτρωδών που ξεπερνούν το ανώτατο επιτρεπτό όριο για την ύδρευση. Οι αυξημένες συγκεντρώσεις αποδίδονται κυρίως στις εντατικές καλλιέργειες της περιοχής, σε αστικά απόβλητα-βοθρολύματα και στη μικρή σχετικά δυναμικότητα των υδροφορέων. Οι υψηλές συγκεντρώσεις νιτρικών που καταγράφονται στην περιοχή του Κιάτου μπορούν επίσης να αποδοθούν στην παρουσία σφαγείων κοντά στη θέση δειγματοληψίας. Στοιχεία της περιόδου 2004–2005 σε παραθαλάσσιες γεωτρήσεις στην περιοχή του Ξυλόκαστρου και του Κιάτου υποδεικνύουν, επίσης, υψηλές τιμές θεικών, με τις μέγιστες τιμές που έχουν μετρηθεί να αντιστοιχούν σε 234 και 373 mg/L SO₄, αντίστοιχα.

Στο ανατολικό τμήμα του διαμερίσματος, λόγω της μικρής δυναμικότητας των υδροφορέων και της υπερεκμετάλλευσης των υπογείων υδάτων παρουσιάζονται πολλά έντονα προβλήματα υφαλμύρυνσης των υδροφορέων που βρίσκονται σε παράκτιες περιοχές (π.χ. Ξυλόκαστρο, Σοφικό, Λουτρά Ωραίας Ελένης κ.α.), με συγκεντρώσεις χλωριόντων που ξεπερνούν τα 5.000 mg/L.

Ιδιαίτερα αυξημένες συγκεντρώσεις νιτρικών έχουν καταγραφεί και στην πόλη της Κορίνθου. Οι τιμές αυτές αποδίδονται κυρίως στα ρυπαντικά φορτία της ευρύτερης περιοχής της πόλης της Κορίνθου, που είναι κυρίως λιπάσματα από αγροτικές δραστηριότητες, βοθρολύματα και κτηνοτροφικές μονάδες (κυρίως πτηνοτροφία) και καθιστούν την ποιότητα του νερού της περιοχής απαγορευτική για ύδρευση.

Υδατικό Διαμέρισμα Ανατολικής Πελοποννήσου

Αξιολόγηση ποιοτικής κατάστασης επιφανειακών υδάτων

Στο κύριο τμήμα του ποταμού Ευρώτα, οι βασικές αγρονομικές παράμετροι κυμαίνονται σε ικανοποιητικά επίπεδα, με εξαίρεση τη θέση «Τρινίσα» του στραγγιστικού αντλιοστασίου Τρινάσου, όπου εμφανίζονται υπερβολικά υψηλές τιμές χλωριόντων, θεικών και αγωγιμότητας. Τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του ποταμού τον καθιστούν κατ' αρχήν κατάλληλο για πρόσληψη νερού προς πόση και τον κατατάσσουν στην κατηγορία Α1. Στις θέσεις όπου υπάρχουν στοιχεία νιτρικών για την

περίοδο 1998–2001, η μέγιστη τιμή δεν υπερβαίνει τα 10 mg/L NO₃, ενώ σε όλες τις θέσεις οι τιμές της θερμοκρασίας, του pH και του ποσοστού κορεσμού σε διαλυμένο οξυγόνο κρίνονται ικανοποιητικές και αντιπροσωπευτικές υδάτων που προορίζονται για πόση.

Τέλος επισημαίνεται το πολύ χαμηλό επίπεδο μικροοργανικών ενώσεων, οι περισσότερες από τις οποίες βρίσκονται σε πρακτικά μη ανιχνεύσιμες συγκεντρώσεις. Σε χαμηλό επίσης επίπεδο κυμαίνονται οι συγκεντρώσεις βαρέων μετάλλων οι οποίες είναι μικρότερες από τις οριακές και συνιστώμενες από την ελληνική νομοθεσία συγκεντρώσεις (Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου υπ' αριθμ. 2/1-2-2001).

Αξιολόγηση ποιοτικής κατάστασης υπόγειων υδάτων

Οι κυριότερες πηγές ρύπανσης των υπογείων υδάτων του διαμερίσματος Ανατολικής Πελοποννήσου προέρχονται από τις εντατικές καλλιέργειες και τις αστικές και βιομηχανικές δραστηριότητες που εστιάζονται κυρίως γύρω από μεγάλα αστικά κέντρα (π.χ. Άργος, Ναύπλιο). Έμμεσα επιβαρύνονται οι υδροφορείς από τα επιφανειακά νερά που συχνά γίνονται αποδέκτες αστικών και βιομηχανικών αποβλήτων (περιοχή Τρίπολης, κάμπος Μολάων).

Στον νομό Αρκαδίας, υψηλές συγκεντρώσεις νιτρικών έχουν καταγραφεί στην περιοχή της Τρίπολης, στο Άστρος και στο Λεωνίδιο. Ειδικότερα, στην ευρύτερη περιοχή της Τρίπολης και συγκεκριμένα νοτίως της πόλης της Τρίπολης, την περίοδο του Οκτωβρίου 1999, μετρήθηκε συγκέντρωση νιτρικών 80 mg/L καθώς και νιτρωδών 0,52mg/L. Την περίοδο 2004–2005, στην ίδια περιοχή, οι τιμές νιτρικών ήταν ακόμα υψηλότερες. Οι υψηλές αυτές συγκεντρώσεις θα πρέπει να αποδοθούν αφενός στη ΒΙΠΕ που βρίσκεται στα ΝΑ της πόλης και αφετέρου στην ύπαρξη πολλών κτηνοτροφικών μονάδων στην περιοχή αυτή. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η απόρριψη των αποβλήτων γίνεται σε καταβόθρα, με συνέπεια τη ρύπανση των υπογείων υδάτων της περιοχής κυρίως λόγω του καρστικού τύπου των υδροφορέων που σχηματίζονται στις ορεινές περιοχές του νομού Αρκαδίας.

Οι ιδιαιτέρως υψηλές συγκεντρώσεις νιτρικών που καταγράφηκαν στην περιοχή του Λεωνιδίου και του Άστρους θα πρέπει να αποδοθούν τόσο στις εντατικές καλλιέργειες των ανάντη των σταθμών περιοχών, όσο και στη σημαντική κτηνοτροφία που λαμβάνει χώρα στις ορεινές περιοχές, τα ρυπαντικά φορτία των οποίων μεταφέρονται από τους ορεινούς καρστικούς όγκους του Νομού Αρκαδίας στην περιοχή του Άστρους σε υποθαλάσσιες πηγές. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι περιοχές του Λεωνιδίου και του Άστρους παρουσιάζουν επίσης σημαντικά προβλήματα υφαλμύρυνσης.

Συγκεντρώσεις νιτρικών κοντά στα όρια των 50 mg/L και σε κάθε περίπτωση μεγαλύτερες από το ανώτατο συνιστώμενο όριο των 25 mg/L, καταγράφονται συστηματικά στα υπόγεια νερά των υδροφόρων των νεογενών και των αλουβίων της ευρύτερης περιοχής της πόλης της Σπάρτης. Οι συγκεντρώσεις αυτές θα πρέπει να αποδοθούν τόσο στις πολλές διάσπαρτες γεωργικές βιομηχανίες που βρίσκονται στην περιοχή μεταξύ Σπάρτης και Γυθείου και οι οποίες αποχετεύονται στον ποταμό Ευρώτα, όσο και στις εντατικές καλλιέργειες της περιοχής και της διάθεσης των αστικών αποβλήτων των, ανάντη των σταθμών, πόλεων (Σπάρτη) και οικισμών. Τα ίδια ισχύουν και για την ευρύτερη περιοχή του Γυθείου.

Σε αντίθεση με τις παραπάνω περιοχές, οι συγκεντρώσεις των νιτρικών κοντά στις εκβολές του ποταμού Ευρώτα είναι αρκετά χαμηλές, γεγονός που οφείλεται αφενός στην αραιώση που υφίστανται οι ρύποι λόγω της μεγάλης δυναμικότητας των υδροφορέων και αφετέρου στο φαινόμενο της αδρανοποίησης αυτών, το οποίο με τη σειρά του οφείλεται στην παρουσία αργιλικών στοιχείων στους υδροφορείς του Ευρώτα. Τέλος, χαμηλές συγκεντρώσεις ανόργανων αλάτων του αζώτου έχουν καταγραφεί και στην περιοχή του κάμπου των Μολάων, παρά την ύπαρξη μεγάλου αριθμού ελαιοτριβείων, τα απόβλητα των οποίων έχουν ως τελικό αποδέκτη καταβόθρα.

Στον νομό Αργολίδας, καταγράφονται συστηματικά πολύ υψηλές συγκεντρώσεις νιτρικών και αμμωνιακών, κυρίως γύρω από τα δύο μεγάλα αστικά κέντρα του Άργους και του Ναυπλίου, και συνοδεύονται σε αρκετές περιπτώσεις από υψηλές συγκεντρώσεις αμμωνιακών αλάτων, γεγονός που υποδηλώνει ότι η ρύπανση δε βρίσκεται στο τελικό της στάδιο, αλλά εξελίσσεται, και επομένως μπορεί δυνητικά να οδηγήσει σε ακόμα μεγαλύτερες τιμές νιτρικών. Κύρια πηγή ρύπανσης των υπογείων υδάτων όλων των παραπάνω περιοχών είναι η εντατική χρήση λιπασμάτων στις καλλιέργειες που αναπτύσσονται (κυρίως εσπεριδοειδή) και δευτερευόντως ο μεγάλος αριθμός βιομηχανιών συσκευασίας και μεταποίησης αγροτικών προϊόντων γύρω από τα δύο μεγάλα αστικά κέντρα του Ν. Αργολίδας (Ναύπλιο και Άργος).

6.7 ΑΕΡΑΣ

Στην Ελλάδα ισχύουν νομοθετημένα όρια και στόχοι για τους ρύπους: διοξείδιο του θείου, αιωρούμενα σωματίδια (AS_{10}), διοξείδιο του αζώτου, όζον, μονοξείδιο του άνθρακα, βενζόλιο, μόλυβδος, αρσενικό, κάδμιο, υδράργυρος και βενζο(α)πυρενίο, σύμφωνα με τα όρια ποιότητας ατμόσφαιρας που έχουν καθιερωθεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Τα όρια αυτά αναφέρονται τόσο στην προστασία της ανθρώπινης υγείας όσο και των οικοσυστημάτων.

Πίνακας 6-6: Πρότυπα της ΕΕ για την ποιότητα του αέρα και κατευθυντήριες γραμμές του ΠΟΥ

Ρύπος	Περίοδος	Κατευθυντήριες γραμμές ΠΟΥ $\mu\text{g}/\text{m}^3$	Οριακές τιμές οδηγίας ΠΑΑ της ΕΕ $\mu\text{g}/\text{m}^3$	Αριθ. φορών ετησίως επιτρεπόμενης υπέρβασης των προτύπων της ΕΕ
NO_2	1 έτος	40	40	-
	1 ώρα	200	200	18
O_3	8 ώρες	100	120	25
AS_{10}	1 έτος	20	40	-
	24 ώρες	50 ^(*)	50	35
$AS_{2,5}$	1 έτος	10	25	-
	24 ώρες	25	-	-
SO_2	24 ώρες	20	125	3
	1 ώρα	-	350	24
	10 λεπτά	500	-	-

(*) Ο ΠΟΥ συνιστά να χρησιμοποιείται η εν λόγω κατευθυντήρια τιμή ως το 99^ο εκατοστημόριο (3 υπερβάσεις).

Οι οδηγίες που αφορούν στην ποιότητα της ατμόσφαιρας είναι:

- Οδηγία 2008/50/ΕΚ για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα και καθαρότερο αέρα για την Ευρώπη (ΚΥΑ ΗΠ 14122/549/Ε103, ΦΕΚ 488 Β'/ 30.3.11).
- Οδηγία 2004/107/ΕΚ σχετικά με το αρσενικό, το κάδμιο, τον υδράργυρο, το νικέλιο και τους πολυκυκλικούς υδρογονάνθρακες στον ατμοσφαιρικό αέρα (ΚΥΑ ΗΠ 22306/1075/Ε103, ΦΕΚ 920 Β'/ 8.6.07).
- Οδηγία 2015/1480/ΕΚ για την τροποποίηση ορισμένων παραρτημάτων των οδηγιών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου 2004/107/ΕΚ και 2008/50/ΕΚ, οι οποίες ορίζουν τους κανόνες σχετικά με τις μεθόδους αναφοράς, την επικύρωση των δεδομένων και την τοποθεσία των σημείων δειγματοληψίας για την εκτίμηση της ποιότητας του ατμοσφαιρικού αέρα (ΚΥΑ 174505/607, ΦΕΚ 1311 Β'/ 13.4.17).

Στην ευρύτερη περιοχή της Περιφέρειας Πελοποννήσου εκτιμάται ότι η ποιότητα του ατμοσφαιρικού περιβάλλοντος είναι αρκετά ικανοποιητική με μικρά προβλήματα τοπικού χαρακτήρα να εμφανίζονται μόνο κατά τη διάρκεια της θερινής περιόδου ή κατά τη διάρκεια δυσμενών ατμοσφαιρικών και κλιματικών περιόδων. Η ποιότητα του ατμοσφαιρικού περιβάλλοντος εντός της περιοχής είναι αντίστοιχη με αυτή της ευρύτερης περιοχής δεδομένου ότι οι αγροτικές δραστηριότητες υπερισχύουν.

Αντίστοιχα, με βάση τα συμπεράσματα για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού περιβάλλοντος που προέκυψαν από την ετήσια έκθεση του ΥΠΕΧΩΔΕ για την καταγραφή των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και άλλων αερίων, έγινε μια προσπάθεια αναγωγής των εκτιμήσεων της έκθεσης από επίπεδο χώρας σε επίπεδο Περιφέρειας. Τα αποτελέσματα των εκτιμήσεων για τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου ανά Νομό της Περιφέρειας παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα.

Οι ποσότητες των επιμέρους υπολογισμένων αερίων έχουν αναχθεί σε τόνους ισοδύναμου CO₂ (equin CO₂), σύμφωνα με τις σχέσεις: α) 1 tn CH₄ = 25 tn equin CO₂ και β) 1 tn NO₂ = 298 tn equin CO₂.

Πίνακας 6-7: Εκτίμηση εκπομπών αερίων θερμοκηπίου στην Περιφέρεια Πελοποννήσου
(σε tn equin CO₂)

Νομός	ΑΡΓΟΛΙΔΑ	ΑΡΚΑΔΙΑ	ΚΟΡΙΝΘΙΑ	ΛΑΚΩΝΙΑ	ΜΕΣΣΗΝΙΑ	ΣΥΝΟΛΟ
ΕΝΕΡΓΕΙΑ	875.121	3.645.844	1.229.280	822.485	966.968	7.539.699
Παραγωγή ενέργειας	439.553	3.296.645	618.121	439.553	329.664	5.123.535
Μεταφορές	189.706	111.020	250.049	149.876	224.972	925.622
Λοιπές πηγές	245.862	238.179	361.110	233.057	412.332	1.490.541
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΕΣ ΔΙΕΡΓΑΣΙΕΣ	196.313	261.750	235.575	196.313	287.925	1.177.876
ΔΙΑΛΥΤΕΣ	1.533	1.485	2.251	1.453	2.570	9.291
ΓΕΩΡΓΙΑ	256.188	256.188	197.963	186.319	326.057	1.222.716
ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ - ΔΑΣΟΚΟΜΙΑ	-74.556	-194.889	-83.078	-148.486	-93.356	-594.364
ΑΠΟΒΛΗΤΑ	45.322	33.947	40.168	46.153	35.765	201.355

Διάθεση Σ.Α. στο έδαφος	36.761	25.653	27.594	38.038	21.407	149.451
Λοιπές πηγές	8.561	8.294	12.575	8.115	14.358	51.903
ΣΥΝΟΛΟ	1.374.401	4.199.018	1.705.155	1.252.574	1.619.193	10.150.341

Όπως παρατηρείται από τα αποτελέσματα, το σύνολο των εκπομπών της Περιφέρειας αντιστοιχεί στο 7,41% του συνόλου της χώρας (127.913.660 t_{equi} CO₂). Οι πλέον «παραγωγικοί» νομοί από πλευράς εκπομπών είναι οι νομοί Αρκαδίας και Κορινθίας, κάτι που είναι αναμενόμενο, δεδομένου ότι συγκεντρώνουν τον κύριο όγκο της ενεργειακής παραγωγής της Περιφέρειας (ΑΗΣ Μεγαλόπολης, Διυλιστήρια Κορίνθου).

Ο πιο ρυπογόνος τομέας είναι αυτός της ενέργειας, με ποσοστά που κυμαίνονται από 63,89% (Μεσσηνία) έως 91,64% (Αρκαδία), με μέσο όρο Περιφέρειας 79,55%. Σημαντικοί τομείς είναι σχεδόν εξίσου οι βιομηχανικές διεργασίες και η γεωργία, με μέσο όρο Περιφέρειας 12,43 και 12,90%, αντίστοιχα. Όσον αφορά στον τομέα χρήσεων γης, το αρνητικό πρόσημο υποδεικνύει ότι οι δασικές και οι λοιπές εκτάσεις που περιλαμβάνονται στον τομέα απορροφούν CO₂, μειώνοντας έτσι τις συνολικές εκπομπές. Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί, ότι οι εκτάσεις που χρησιμοποιήθηκαν στους υπολογισμούς περιλαμβάνουν και τις καμένες δασικές εκτάσεις από τις πρόσφατες πυρκαγιές που ανέρχονται σε 947.000 στρ.

6.8 ΚΛΙΜΑΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ

6.8.1 Βιοκλιματικά στοιχεία

Σημαντικοί συντελεστές που επιδρούν στη διαμόρφωση του κλίματος της Περιφέρειας είναι: η θερμοκρασία, οι βροχοπτώσεις, η ατμοσφαιρική πίεση, οι άνεμοι και η υγρασία.

Γενικά, το κλίμα της Πελοποννήσου καθορίζεται από τα μικροκλίματα που δημιουργούνται στις ορεινές (Πάρνωνας, Ταΰγετος. κ.ά.) και τις παραθαλάσσιες περιοχές της. Συνήθως το κλίμα που επικρατεί είναι το θαλάσσιο μεσογειακό στις παραθαλάσσιες και πεδινές περιοχές, ενώ προς το εσωτερικό εξελίσσεται σε χερσαίο και σε ορεινό στα ορεινά.

Ειδικότερα, το κλίμα των ορεινών περιοχών είναι υγρό κατά τη διάρκεια του χειμώνα, με την σχετική υγρασία να κυμαίνεται μεταξύ 65-80%, και σχετικά ξηρό κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού, με τη σχετική υγρασία να μην ξεπερνά το 44-50%. Το μέσο ετήσιο ύψος των ατμοσφαιρικών κατακρημνισμάτων φτάνει τα 900mm, με μια χαρακτηριστική αύξηση κατά την περίοδο μεταξύ Νοεμβρίου - Φεβρουαρίου (υπερβαίνει τα 100mm ανά μήνα). Τον Δεκέμβρη, πολλές φορές, το ύψος των βροχοπτώσεων ξεπερνά τα 175mm. Το καλοκαίρι, το κλίμα είναι ξηρό, με το ύψος των βροχοπτώσεων να μην ξεπερνά τα 20-40mm μηνιαίως. Οι ετήσιες μέρες βροχόπτωσης είναι 72, κατανεμημένες κυρίως κατά τη διάρκεια του χειμώνα ενώ κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού βρέχει μία ή δύο μέρες το πολύ. Η θερμοκρασία στη ζώνη αυτή είναι σχετικά χαμηλή. Το καλοκαίρι κυμαίνεται μεταξύ 15-30°C, ενώ τον χειμώνα μεταξύ 2-10°C. Κατά τη διάρκεια του χειμώνα, πολλές φορές πέφτει κάτω από το μηδέν.

Οι ανατολικές ακτές της Πελοποννήσου χαρακτηρίζονται από χαμηλές τιμές σχετικής υγρασίας, εν συγκρίσει με τις ορεινές περιοχές, με τιμές που κυμαίνονται μεταξύ 65-75% κατά τη διάρκεια του χειμώνα και μεταξύ 47-55% κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού. Το μέσο ετήσιο ύψος των ατμοσφαιρικών κατακρημνισμάτων φτάνει τα 600 mm. Η κατανομή κι εδώ είναι τέτοια, ώστε το καλοκαίρι να παρουσιάζεται ξηρό (βρέχει μόνο 6 μέρες κατά τη διάρκειά του) ενώ ο χειμώνας υγρός (60-100 mm ανά μήνα, περίπου 64 μέρες βροχής κατά τη διάρκειά του). Η θερμοκρασία στη ζώνη αυτή κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού κυμαίνεται μεταξύ 21-33°C και τον χειμώνα μεταξύ 6-15°C. Χαρακτηριστικό είναι ότι μόνο πέντε φορές η θερμοκρασία έχει κατέλθει σε αρνητικές τιμές.

Κοινό χαρακτηριστικό όλων των κλειστών υδρολογικών λεκανών της περιοχής είναι το υδρογραφικό τους δίκτυο, το οποίο δεν είναι πυκνό και είναι μικρής τάξης, καθώς και το γεγονός ότι υπάρχουν πολλές καρστικές πηγές που εκφορτίζουν τις πόλγες. Ορισμένες από αυτές τις πηγές είναι υποθαλάσσιες και εκφορτίζονται στον Αργολικό κόλπο. Κατά την διάρκεια της υγρής περιόδου, τα νερά εισρέουν στις πόλγες σε τόσο μεγάλες ποσότητες ώστε να συμβαίνει υπερχειλίση αυτών και δημιουργία εποχιακών λιμνών (π.χ. Λίμνη Τάκα του Ν. Αρκαδίας).

Στην Περιφέρεια υπάρχει εγκατεστημένη μια πληθώρα μετεωρολογικών σταθμών. Για να αποδοθεί μια συνοπτική εικόνα του κλίματος στην Περιφέρεια, ακολούθως παρουσιάζονται οι ετήσιες διακυμάνσεις, με όρους μηνιαίων τιμών, για τα χαρακτηριστικά μεγέθη του κλίματος σε πέντε χαρακτηριστικούς Μ.Σ. αυτής (Βέλος Κορινθίας, Τρίπολη και Καλαμάτα). Τα στοιχεία προέρχονται από την Εθνική Μετεωρολογική Υπηρεσία. Τα βασικά χαρακτηριστικά των εν λόγω Μετεωρολογικών Σταθμών δίδονται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 6-8: Χαρακτηριστικά μεγέθη κυριότερων Μ.Σ. Περιφέρειας Πελοποννήσου

Μ.Σ.	Γεωγραφικό Μήκος	Γεωγραφικό Πλάτος	Υψόμετρο	Περίοδος δεδομένων
Βέλο Κορινθίας	22° 45' 38"	37° 58' 33"	19,00μ.	1987-1997
Τρίπολη	22° 24' 0"	37° 32' 0"	650,87μ.	1957-1997
Καλαμάτα	22° 10' 0"	37° 04' 0"	8,10μ.	1956-1997

Πίνακας 6-9: Θερμοκρασιακά δεδομένα

Μ.Σ. Βέλος Κορινθίας												
	ΙΑΝ	ΦΕΒ	ΜΑΡ	ΑΠΡ	ΜΑΙ	ΙΟΥΝ	ΙΟΥΛ	ΑΥΓ	ΣΕΠ	ΟΚΤ	ΝΟΕ	ΔΕΚ
Min Μηνιαία Θερμοκρασία (°C)	7,0	7,2	8,6	11,4	15,4	19,5	22,1	21,6	18,9	14,9	10,9	8,3

Μean Μηνιαία Θερμοκρασία (°C)	10,2	10,5	12,6	15,8	20,5	24,8	27,2	27,0	24,0	19,1	14,5	11,7
Μax Μηνιαία Θερμοκρασία (°C)	13,2	13,6	15,9	19,1	24,2	28,6	30,8	30,7	27,7	22,7	18,3	15,1
Μ.Σ. Τρίπολης												
	ΙΑΝ	ΦΕΒ	ΜΑΡ	ΑΠΡ	ΜΑΙ	ΙΟΥΝ	ΙΟΥΛ	ΑΥΓ	ΣΕΠ	ΟΚΤ	ΝΟΕ	ΔΕΚ
Μin Μηνιαία Θερμοκρασία (°C)	0,9	1,2	2,5	4,9	8,2	11,9	14,3	14,5	11,6	8,3	4,9	2,8
Μean Μηνιαία Θερμοκρασία (°C)	5,1	5,8	7,9	11,7	17,0	22,0	24,5	24,1	20,0	14,6	10,1	6,7
Μax Μηνιαία Θερμοκρασία (°C)	9,6	10,5	13,0	17,1	22,7	27,8	30,1	30,1	26,4	20,6	15,5	11,2
Μ.Σ. Καλαμάτας												
	ΙΑΝ	ΦΕΒ	ΜΑΡ	ΑΠΡ	ΜΑΙ	ΙΟΥΝ	ΙΟΥΛ	ΑΥΓ	ΣΕΠ	ΟΚΤ	ΝΟΕ	ΔΕΚ
Μin Μηνιαία Θερμοκρασία (°C)	5,7	5,7	6,8	8,9	12,4	16,0	18,1	18,4	16,2	13,2	9,9	7,2
Μean Μηνιαία Θερμοκρασία (°C)	10,2	10,6	12,3	15,2	19,7	24,1	26,4	26,3	23,2	18,9	14,8	11,7
Μax Μηνιαία Θερμοκρασία (°C)	15,3	15,5	17,1	19,9	24,3	28,8	31,1	31,3	28,7	24,7	20,5	16,7

Πίνακας 6-10: Βροχομετρικά δεδομένα

Μ.Σ. Βέλος Κορινθίας												
	ΙΑΝ	ΦΕΒ	ΜΑΡ	ΑΠΡ	ΜΑΙ	ΙΟΥΝ	ΙΟΥΛ	ΑΥΓ	ΣΕΠ	ΟΚΤ	ΝΟΕ	ΔΕΚ
Μέση Μηνιαία Υγρασία (%)	70,6	69,6	68,0	65,8	61,9	58,1	56,3	55,7	59,8	66,8	69,9	70,4
Μέση Μηνιαία												

Βροχόπτωση (mm)	58,0	61,0	36,2	24,9	24,0	8,8	6,4	4,5	14,3	58,2	56,4	56,9
Συνολικές Μέρες Βροχής	10,3	10,9	8,4	7,3	5,6	1,6	1,4	1,0	3,2	6,6	7,9	9,0
Μ.Σ. Τρίπολης												
	ΙΑΝ	ΦΕΒ	ΜΑΡ	ΑΠΡ	ΜΑΙ	ΙΟΥΝ	ΙΟΥΛ	ΑΥΓ	ΣΕΠ	ΟΚΤ	ΝΟΕ	ΔΕΚ
Μέση Μηνιαία Υγρασία (%)	76,3	73,8	69,3	63,1	57,7	48,0	44,9	46,4	55,5	67,1	75,6	77,8
Μέση Μηνιαία Βροχόπτωση (mm)	111,1	89,5	74,8	58,5	38,6	23,3	19,9	22,1	28,1	69,3	109,8	135,6
Συνολικές Μέρες Βροχής	14,5	13,7	13,2	11,4	9,1	5,7	4,2	3,6	4,9	9,0	11,8	15,8
Μ.Σ. Καλαμάτας												
	ΙΑΝ	ΦΕΒ	ΜΑΡ	ΑΠΡ	ΜΑΙ	ΙΟΥΝ	ΙΟΥΛ	ΑΥΓ	ΣΕΠ	ΟΚΤ	ΝΟΕ	ΔΕΚ
Μέση Μηνιαία Υγρασία (%)	72,6	71,7	71,2	70,4	66,3	58,6	58,0	61,1	65,2	69,3	74,8	75,0
Μέση Μηνιαία Βροχόπτωση (mm)	111,7	94,1	73,0	48,5	25,6	7,5	4,2	11,3	29,1	85,3	137,4	152,6
Συνολικές Μέρες Βροχής	9,3	10,9	10,3	6,1	5,1	1,9	1,3	1,4	1,9	6,9	10,0	11,6

Πίνακας 6-11: Ανεμολογικά δεδομένα

Μ.Σ. Βέλος Κορινθίας												
	ΙΑΝ	ΦΕΒ	ΜΑΡ	ΑΠΡ	ΜΑΙ	ΙΟΥΝ	ΙΟΥΛ	ΑΥΓ	ΣΕΠ	ΟΚΤ	ΝΟΕ	ΔΕΚ
Μέση Μηνιαία Διεύθυνση Ανέμων	Β	Β	Β	ΒΔ	ΒΔ	ΒΔ	Β	Β	Β	Β	Β	Β
Μέση Μηνιαία Ένταση Ανέμων	5,2	5,8	5,9	5,2	5,4	6,0	5,7	5,0	4,8	4,9	3,9	4,6
Μ.Σ. Τρίπολης												
	ΙΑΝ	ΦΕΒ	ΜΑΡ	ΑΠΡ	ΜΑΙ	ΙΟΥΝ	ΙΟΥΛ	ΑΥΓ	ΣΕΠ	ΟΚΤ	ΝΟΕ	ΔΕΚ
Μέση Μηνιαία Διεύθυνση Ανέμων	Β	ΝΔ	ΝΔ	ΝΔ	ΝΔ	ΝΔ	Β	Β	Β	Β	ΝΔ	ΝΔ
Μέση Μηνιαία Ένταση Ανέμων	5,0	5,6	5,6	5,2	4,5	5,0	5,3	5,3	4,5	4,3	3,8	4,5
Μ.Σ. Καλαμάτας												
	ΙΑΝ	ΦΕΒ	ΜΑΡ	ΑΠΡ	ΜΑΙ	ΙΟΥΝ	ΙΟΥΛ	ΑΥΓ	ΣΕΠ	ΟΚΤ	ΝΟΕ	ΔΕΚ
Μέση Μηνιαία Διεύθυνση Ανέμων	Β	ΝΔ	ΝΔ	ΝΔ	ΝΔ	ΝΔ	Β	Β	Β	Β	ΝΔ	ΝΔ
Μέση Μηνιαία Ένταση Ανέμων	5,6	5,7	5,3	4,9	4,9	5,6	5,7	5,6	5,1	4,8	4,7	5,4

6.8.2 Κλιματική Αλλαγή

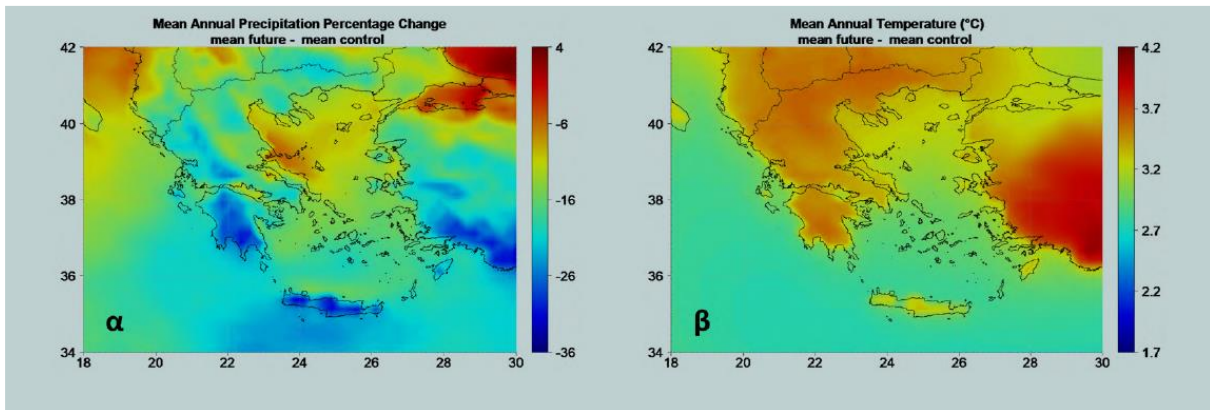
Η συντελούμενη κλιματική αλλαγή αποτελεί αδιαμφισβήτητο το σημαντικότερο περιβαλλοντικό ζήτημα σε παγκόσμιο επίπεδο, επιφέροντας σοβαρές συνέπειες στα οικοσυστήματα αλλά και στους περισσότερους τομείς της ανθρώπινης ζωής και δραστηριότητας, οι οποίες αναμένεται να οξυνθούν στα χρόνια που έρχονται. Αναγνωρίζοντας τον ρόλο των αυξημένων εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από ανθρωπογενείς δραστηριότητες στην παρατηρούμενη αύξηση της θερμοκρασίας, η διεθνής δράση για τον περιορισμό τους, με στόχο τον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής, έχει ενταθεί τις δύο τελευταίες δεκαετίες.

Ακόμα και αν οι προσπάθειες για τον περιορισμό των εκπομπών αποβούν επιτυχείς, λόγω του μεγάλου χρόνου ζωής των αερίων του θερμοκηπίου, η μεταβολή των κλιματικών συνθηκών έως έναν βαθμό είναι αναπόφευκτη, με αποτέλεσμα να απαιτείται συμπληρωματική δράση προς την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή. Η προσαρμογή περιλαμβάνει την εκτίμηση των συνεπειών από τις αναμενόμενες κλιματικές μεταβολές και κατάλληλες δράσεις, σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, για την πρόληψη ή τον περιορισμό της σοβαρότητάς τους. Η περιοχή της Μεσογείου είναι ιδιαίτερα ευπρόσβλητη στην κλιματική αλλαγή, λόγω της αναμενόμενης περαιτέρω επιδείνωσης των κλιματικών συνθηκών, οι οποίες ήδη χαρακτηρίζονται από υψηλές θερμοκρασίες και ξηρασία. Σε συνδυασμό με τη μεταβολή του “μέσου” κλίματος, η αύξηση της συχνότητας και έντασης των ακραίων φαινομένων αναμένεται να επιφέρει σημαντικές επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία, στα οικοσυστήματα και σε κύριους τομείς της οικονομίας, όπως η γεωργία και ο τουρισμός. Σε αυτό το πλαίσιο, είναι σημαντική η παρακολούθηση και αξιολόγηση των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου, των μεταβαλλόμενων κλιματικών παραμέτρων και των σχετιζόμενων ακραίων φαινομένων. Αντίστοιχα, καίριο ρόλο έχει η καταγραφή και ανάλυση των πολιτικών και των μέτρων που στοχεύουν στον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής, αλλά και των δράσεων προσαρμογής στις επιπτώσεις της.

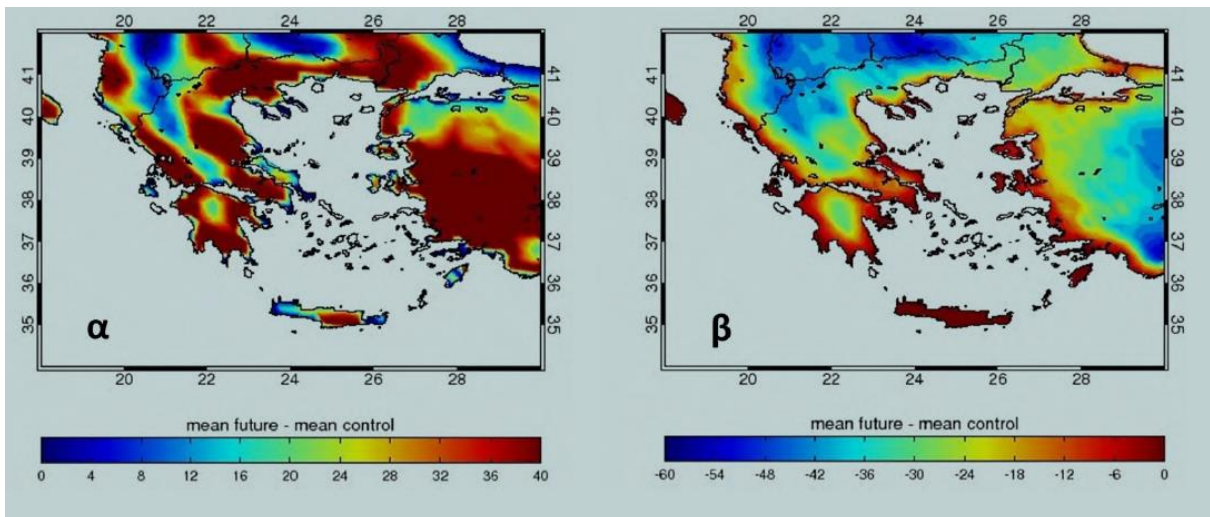
6.8.3 Επιπτώσεις και προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή

Παρά τη δράση για τον μετριασμό, σε διεθνές και εθνικό επίπεδο, και τις ήδη παρατηρούμενες μειώσεις των εκπομπών, κατά τις προσεχείς δεκαετίες αναμένεται να σημειωθούν σημαντικές μεταβολές σε βασικές κλιματικές μεταβλητές αλλά και στη συχνότητα εμφάνισης ακραίων φαινομένων.

Όλες οι περιοχές της Ελλάδας αναμένεται να έχουν κατά περίπου 3,5 °C υψηλότερες ελάχιστες θερμοκρασίες τον χειμώνα, κατά το 2071-2100, με την άνοδο να είναι μεγαλύτερη στις πιο ορεινές περιοχές. Αναμένονται μειώσεις στον αριθμό των νυχτερινών παγετών ανά έτος, με σαφείς προεκτάσεις για τις ευαίσθητες καλλιέργειες. Μια σημαντική επίπτωση της ανόδου της θερμοκρασίας είναι η αυξημένη ζήτηση ηλεκτρικής ενέργειας για ψύξη το καλοκαίρι. Ειδικότερα, στα πεδινά ηπειρωτικά της Ελλάδος θα υπάρχει αυξημένη ανάγκη ψύξης έως και 40 επιπλέον ημέρες τον χρόνο κατά την περίοδο 2071-2100, ενώ στις νησιωτικές και ορεινές περιοχές οι αυξήσεις θα είναι μικρότερες. Θετική πτυχή αποτελεί η μείωση των ενεργειακών απαιτήσεων για θέρμανση που προβλέπεται για τη χειμερινή περίοδο. Επίσης, σαν αποτέλεσμα της πρώιμης λήξης και αργότερης έναρξης των ανοιξιάτικων και φθινοπωρινών παγετών αντίστοιχα, αναμένεται η επέκταση της βλαστητικής περιόδου.

Εικόνα 6-1: Ποσοστιαίες μεταβολές του μέσου ετήσιου ύψους του υετού
(α) και μεταβολές της μέσης θερμοκρασίας του αέρα (°C)
(β) μεταξύ των περιόδων 2071-2100 και 1961-1990 (σενάριο A1B)

Εικόνα 6-2: Μεταβολές στον αριθμό ημερών με μέγιστη θερμοκρασία > 35 °C
(α) και μεταβολές στον αριθμό των νυχτερινών παγετών
(β) μεταξύ των περιόδων 2071-2100 και 1961-1990 (σενάριο A1B)

Το συνολικό κόστος της κλιματικής αλλαγής για την ελληνική οικονομία είναι σημαντικό και περιλαμβάνει τις άμεσες επιπτώσεις ανά τομέα, τις έμμεσες επιπτώσεις στην οικονομία καθώς και τις επιπτώσεις από τις αλληλεπιδράσεις των τομέων μεταξύ τους.

6.9 ΥΛΙΚΑ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Στην Ελλάδα, η ιδιωτική και δημόσια περιουσία προστατεύονται μέσω ενός συμπαγούς πλέγματος νομικών ρυθμίσεων. Ευθυγραμμισμένο με τα νομικά συστήματα των άλλων Ευρωπαϊκών χωρών, το

δίκαιο της Ελλάδας περιλαμβάνει ρητές αρχές και λεπτομερείς πρόνοιες για την προστασία της περιουσίας και την εννοιολογική οριοθέτηση σχετικά με το τι συνιστά περιουσιακό αγαθό.

Το ελληνικό υπόδειγμα έγγειας ιδιοκτησίας από τη μεταπολεμική περίοδο μέχρι και τα τέλη του 20^{ου} αιώνα, χαρακτηρίζεται από τη μεγάλη κοινωνική και γεωγραφική διασπορά, η οποία συνέβαλε αντίστοιχα στην κοινωνική και γεωγραφική διάχυση των προσόδων (Χατζημιχάλης, 2013). Απέναντι στις προβληματικές και στις επιπτώσεις της συνθήκης αυτής, όπως η άναρχη οικιστική εξάπλωση και η διάσπαρτη δόμηση, προσπάθησε να απαντήσει, τουλάχιστον σε επίπεδο διακηρύξεων, το πλαίσιο πολεοδομικού σχεδιασμού και νομοθεσίας. Ως διακηρυκτικοί στόχοι ορίζονται η μεγαλύτερη δυνατή οικονομία των οικιστικών επεκτάσεων, η συνοχή και ανασυγκρότηση του περιαστικού και αστικού χώρου, ο έλεγχος των χρήσεων, σύμφωνα με τα κριτήρια καταλληλότητας, αλλά και η προστασία του περιβάλλοντος. Ταυτόχρονα, συντελέστηκε μια προσπάθεια, σε επίπεδο νομοθεσίας, για τη διαχείριση και τον έλεγχο της αυθαίρετης δόμησης και της παράνομης κατάκτησης γης, με την απαγόρευσή τους και την παράλληλη νομιμοποίηση των υφιστάμενων αυθαιρέτων. Ωστόσο, η αυστηροποίηση του σχετικού θεσμικού πλαισίου δεν κατάφερε να συμβάλει αποτελεσματικά, καθώς προσέκρουε στην καθολική συναίνεση και τα συμφέροντα ευρύτερων κοινωνικών ομάδων και φορέων, γύρω από τις πρακτικές αυτές.

Στο έδαφος των νέων συνθηκών και αναδιαρθρωτικών απαιτήσεων, οι σύγχρονες στρατηγικές που αρθρώνονται όπως και οι νομοθετικές αλλαγές που τις πλαισιώνουν έρχονται να μετασχηματίσουν το υπάρχον καθεστώς ιδιοκτησίας γης, χρήσεων αλλά και όρων εκμετάλλευσης, με στόχο τη διευκόλυνση και επέκταση των νέων επενδυτικών μορφών στον χώρο. Ο τομέας του τουρισμού παρουσιάζεται ως «μοχλός» οικονομικής ανάπτυξης, προσφέροντας ένα πεδίο παραγωγής νέων τουριστικών προϊόντων, προσαρμοσμένων στις ανάγκες της διεθνούς αγοράς. Στο πλαίσιο αυτό, η αξιοποίηση ανεκμετάλλευστων, μέχρι σήμερα, περιοχών αποτελεί εργαλείο για την ανάπτυξη των νέων αυτών προϊόντων. Οι πρόσφατες τουριστικές επενδύσεις, μεγάλης κλίμακας, στον ελληνικό χώρο, αν και μεμονωμένες, αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα των σύγχρονων απαιτήσεων και λειτουργούν ως υπόδειγμα για τη χάραξη των νέων επενδυτικών κατευθύνσεων για την αξιοποίηση της γης, μετασχηματίζοντας ριζικά τους όρους παραγωγής του χώρου και τις κοινωνικές σχέσεις γύρω από αυτόν.

6.10 ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

Η πορεία της Ελλάδας στον χρόνο είναι μακρά και πολυκύμαντη. Κατά τη διάρκεια της τρισεπταετούς και πλέον ιστορίας της, η Ελλάδα γνώρισε περιόδους ακμής, παγκόσμιας πολιτισμικής ακτινοβολίας και παρακμής. Τα ίχνη της ιστορίας αυτής – αρχαιολογικά ευρήματα, μνημεία και πολλά άλλα – είναι διάσπαρτα, σε πυκνές θέσεις όλης της ελληνικής έκτασης και αποτελούν αντικείμενο αυστηρής προστασίας. Παράλληλα, η δραστηριοποίηση για την έρευνα και ανάδειξή τους είναι διαρκής, διεξαγόμενη κυρίως από τα όργανα του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού.

Σύμφωνα με τον ν. 3028/2002, παρέχεται προστασία στην πολιτιστική κληρονομιά της χώρας, με σκοπό τη διατήρηση της ιστορικής μνήμης, χάριν της παρούσας και των μελλοντικών γενεών, και την αναβάθμιση του πολιτιστικού περιβάλλοντος.

Η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς της χώρας συνίσταται κυρίως:

- στον εντοπισμό, την έρευνα, την καταγραφή, την τεκμηρίωση και τη μελέτη των στοιχείων της,
- στη διατήρηση και στην αποτροπή της καταστροφής, της αλλοίωσης και γενικά κάθε άμεσης ή έμμεσης βλάβης της,
- στην αποτροπή της παράνομης ανασκαφής, της κλοπής και της παράνομης εξαγωγής,
- στη συντήρηση και την κατά περίπτωση αναγκαία αποκατάστασή της,
- στη διευκόλυνση της πρόσβασης και της επικοινωνίας του κοινού με αυτήν,
- στην ανάδειξη και την ένταξή της στη σύγχρονη κοινωνική ζωή και
- στην παιδεία, την αισθητική αγωγή και την ευαισθητοποίηση των πολιτών για την πολιτιστική κληρονομιά.

Η προστασία των μνημείων, ιστορικών τόπων και αρχαιολογικών χώρων περιλαμβάνεται στους στόχους οποιουδήποτε επιπέδου χωροταξικού, αναπτυξιακού, περιβαλλοντικού και πολεοδομικού σχεδιασμού ή σχεδίων ισοδύναμου αποτελέσματος ή υποκαταστατών τους.

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου χαρακτηρίζεται από την παρουσία σημαντικότερων αρχαιολογικών μνημείων καθώς και άλλων μνημείων μεγάλης ιστορικής αξίας για τη χώρα μας, τα οποία συμβάλλουν στη συγκέντρωση επισκεπτών καθόλη τη διάρκεια του έτους.

Τα σημαντικότερα σε πολιτιστική αξία και μέγεθος είναι αυτά της Αρχαίας Επιδαύρου, των Μυκηνών, της Αρχαίας Κορίνθου, της Αρχαίας Μεσσήνης και της Αρχαίας Τίρυνθας. Ο συνολικός αριθμός των κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων της Περιφέρειας ανέρχεται σε 230.

Οι κυριότεροι αρχαιολογικοί χώροι της περιφέρειας είναι οι εξής:

- Αρχαία πόλη των Μυκηνών
- Αρχαία Λατομεία στα Εξαμίλια
- Αρχ. χώρος Προαστίου
- Μυκηναϊκές ακροπόλεις της Τίρυνθας και της Μιδέας
- Αρχαία Λατομεία των Κεχρεών
- Αρχ. Χώρος Κάτω Μέλπειας - Ακροναυπλία
- Λόφος Μπεχρή στην Ξυλοκέρizza
- Λείψανα Αρχαίας Μεσσήνης
- Μπούρτζι
- Αρχ. περιοχή των Κεχρεών
- Ιερό Απόλλωνος Κορύθου
- Διώρυγα του Ισθμού
- Αρχ. Χώρος Ακροπόλεως
- Περιοχή αρχαίας Κορώνης
- Κάστρο του Άργους

- Ιερό του Ποσειδώννα
- Θαλάσσιος αρχ. χώρος στον όρμο Μεθώνης
- Φρούριο στο Δρέπανο και στο Παλαμήδι, κ.λπ.
- Ιερό του Διός
- Αρχ. χώρος Κάστρου Μεθώνης
- Ναός Αλέας Αθηνάς
- Αρχαία Σικυών
- Αρχ. χώρος Πεταλιδίου
- Θέατρο Μεγαλόπολης
- Θολωτός Τάφος Βαφείου
- Αρχαιολογικός χώρος Διβαρίου και βραχώδης όγκος βόρεια της Σφακτηρίας
- Αρχαία Γόρτυς
- Κάστρο του Μυστρά
- Οικισμός Πύλου και «Νεόκαστρο» Φρούριο Πύλου
- Αρχαιότητες Μαντινείας
- Κάστρο Γερακίου & Οικοδομήματα
- Αρχαία Πόλη Κυπαρισσίας
- Αρχαία Λυκόσουρα
- Σπήλαιο Α' & Β' Κουβελέικη
- Χώρος Ανακτόρου Νέστορος
- Ορχομενός
- Αρχαία πόλη του Γυθείου
- Περιοχή αρχαίου Λεύκτρου
- Τεγέα
- Σπήλαιο Αλοπότρυπας Δυρού
- Αρχαία Διολκός Αρχαίας Κορίνθου
- Μονεμβασία
- Αρχαία πόλη Ανθεία
- Κάστρο Ακροκορίνθου
- Αρχαία Βοία
- Καστράκι - Αετόπετρα

- Λιμάνι του Λεχαίου
- Αρχ. χώρος Αμυκλών
- Λόφος Πεντεσκούφι
- Ακρόπολης Καινηπόλεως

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου διαθέτει επίσης σημαντικό αριθμό μνημείων της νεότερης ιστορίας. Αυτά αφορούν κυρίως σε δημόσια κτίρια και οικίες επιφανών προσώπων με μεγάλη ιστορική και αρχιτεκτονική αξία.

Ένας μεγάλος αριθμός των οικιστικών περιοχών της Περιφέρειας Πελοποννήσου έχει χαρακτηριστεί ως παραδοσιακός. Παρουσιάζει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και έχει ποικιλία ως προς το είδος, το μέγεθος και τη θέση των οικισμών. Παρόλο που έχουν επίσημα αναγνωριστεί ως παραδοσιακοί, δεν έχουν γίνει αρκετές ενέργειες για την προβολή τους και για την προστασία τους.

6.11 ΤΟΠΙΟ

Τα τοπία αποτελούν τα ορατά στοιχεία μιας περιοχής, συμπεριλαμβανομένων των φυσικών χαρακτηριστικών, όπως η μορφολογία του εδάφους, η χλωρίδα και η πανίδα, των άυλων στοιχείων, όπως το φως και οι καιρικές συνθήκες και των ανθρωπογενών στοιχείων, όπως οι ανθρώπινες δραστηριότητες και το τεχνητό περιβάλλον.

Το τοπίο, ως όρος, εστιάζεται στις οπτικές ιδιότητες του περιβάλλοντος, εμπεριέχοντας όλα τα χαρακτηριστικά, ανθρωπογενή, φυσικά, βιολογικά, τα οποία έχουν οπτική οντότητα. Η ποιότητα του οπτικού τοπίου εξάγεται από την άθροιση οικολογικών, πολιτισμικών και ψυχολογικών παραγόντων (Αργιαλάς Δ. κ.ά., 2005).

Οι ταχύτατες αλλαγές που συντελούνται στα τοπία αποτέλεσαν σημαντικό παράγοντα για την διαμόρφωση της Ευρωπαϊκής Σύμβασης του Τοπίου. Οι αλλαγές στα τοπία στην κατεύθυνση της μειωμένης διαφοροποίησης είναι δυνατόν, με την πάροδο του χρόνου, να καταλήξουν σε ομογενοποίηση των τοπίων, δηλαδή σε Τοπία χωρίς ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τόσο σε τοπική, όσο και σε παγκόσμια κλίμακα, με αποτέλεσμα να χάσουν την φυσιογνωμία τους και ό,τι αυτό συνεπάγεται, για την κοινωνία, την οικονομία, την πολιτισμική ποικιλομορφία, την βιοποικιλότητα και το περιβάλλον γενικότερα. Σημειώνεται ότι οι αλλαγές στην κατεύθυνση της μειωμένης διαφοροποίησης τοπίων είναι δυνατό να προέλθουν και από τις καθημερινές μικρές ή μεγαλύτερες, ταχύτατες όμως καταστροφές του τοπίου.

Η περιφέρεια Πελοποννήσου έχει συνολική έκταση 15.490 km² και καλύπτει το 11,7% της συνολικής έκτασης της χώρας, με χαρακτηριστικό της μορφολογίας της τους μεγάλους ορεινούς όγκους (50,1% της έκτασης), οι οποίοι καταλαμβάνουν το κεντρικό της τμήμα, ενώ μόνο το 21,5% αυτής είναι πεδινό (και το 28,4% ημιορεινό), κυρίως στις παραθαλάσσιες περιοχές όπου σχηματίζονται αρκετές πεδιάδες, προσχωσιγενούς κυρίως προέλευσης. Ωστόσο, παρά το μικρό ποσοστό των πεδινών εκτάσεων, η Περιφέρεια διαθέτει μερικές από τις πιο εύφορες περιοχές της χώρας. Όλοι οι Νομοί έχουν πρόσβαση στη θάλασσα σε μεγάλο μήκος των συνόρων τους, εκτός από το Νομό Αρκαδίας, του οποίου ένα μικρό μέρος είναι παραθαλάσσιο.

Οι ορεινοί όγκοι διευθετούνται κύρια στο κεντρικό τμήμα της Περιφέρειας και φτάνουν μέχρι τα 2.500 m ύψος, με χαρακτηριστικούς τους Ταΰγετο, Μαίναλο, Ζήρεια και το Λυκαίον Όρος. Οι οροσειρές του νότιου τμήματος αποτελούνται από το Μαίναλο και την οροσειρά του Ταΰγέτου, που δεσπόζει στα νότια και έχει το μεγαλύτερο υψόμετρο. Η χερσόνησος της Μάνης αποτελεί μια ορεινή προέκταση της οροσειράς του Ταΰγέτου με κορυφές πάνω από τα 1000 m σχεδόν μέχρι το τελευταίο άκρο της. Το νοτιοανατολικό τμήμα της διαθέτει εκτεταμένες ορεινές περιοχές με κατεύθυνση νότια προς τον Πάρνωνα.

6.12 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΠΟΥ ΕΝΔΕΧΕΤΑΙ ΝΑ ΕΠΗΡΕΑΣΤΟΥΝ ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ

Οι περιβαλλοντικές παράμετροι που ενδέχεται να επηρεαστούν σημαντικά από την εφαρμογή του προτεινόμενου Προγράμματος είναι το τοπίο, η ατμόσφαιρα και το κλίμα.

Οι παραπάνω παράμετροι θα επηρεαστούν θετικά από την εφαρμογή των προνοιών του ΠΠΑ ΠΠ.

Οι πρόνοιες του Προγράμματος ενδέχεται να επιφέρουν παράλληλα και κάποιες έμμεσες πιέσεις και αρνητικές επιπτώσεις στις χρήσεις γης, στα ποιοτικά χαρακτηριστικά της ατμόσφαιρας (θόρυβος, ατμοσφαιρική ρύπανη), ενδεχομένως στο τοπίο και το έδαφος καθώς και στη βιοποικιλότητα της περιοχής. Οι πιέσεις θα ασκηθούν κατά κύριο λόγο, λόγω των σημαντικών έργων μεταφορών τα οποία θα υλοποιηθούν στην Πελοποννήσου, και τα οποία δεσμεύουν ένα σημαντικό μέρος του ΠΠΑ. Οι παραπάνω αρνητικές επιπτώσεις εκτιμάται ότι θα είναι μικρής έκτασης και έντασης και ότι δεν παρουσιάζουν στρατηγικό χαρακτήρα.

6.13 ΠΙΘΑΝΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΠΑΡΑΜΕΤΡΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΜΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Αξιολογώντας αφενός τη σημερινή εικόνα του περιβάλλοντος στην Περιφέρεια Πελοποννήσου τόσο σε ό,τι αφορά την κατάσταση των περιβαλλοντικών μέσων όσο και τις ασκούμενες πιέσεις και αφετέρου τον προγραμματισμό της ανάπτυξης, συνάγονται τα ακόλουθα συμπεράσματα: Η κατάσταση στην πλειοψηφία των περιβαλλοντικών συνιστωσών της Περιφέρειας είναι ενθαρρυντική. Η φέρουσα ικανότητα δεν έχει εξαντληθεί και οι κύριοι φυσικοί παράγοντες διαμόρφωσης του περιβάλλοντος συντελούν στη διατήρηση της χλωρίδας, της πανίδας, της βιοποικιλότητας, των νερών και άλλων σημαντικών περιβαλλοντικών μέσων σε ικανοποιητικό επίπεδο. Η τάση αυτή δεν φαίνεται να διακυβεύεται στο ορατό μέλλον.

1. Πέραν των ευνοϊκών φυσικών συνθηκών, σημαντικό – ίσως το μεγαλύτερο – μέρος της ενθαρρυντικής κατάστασης του περιβάλλοντος οφείλεται στα ενεργητικά μέτρα προστασίας του, τα περισσότερα εκ των οποίων υλοποιήθηκαν στο πλαίσιο προηγούμενων προγραμματικών περιόδων. Παράλληλα, οι εξελίξεις του περιβαλλοντικού δικαίου μαζί με την ενίσχυση της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης έχουν συμβάλει στην ανακατεύθυνση των παραγωγικών και αναπτυξιακών δραστηριοτήτων προς περιβαλλοντικά συμβατότερες κατευθύνσεις.
2. Παρά την ενθαρρυντική γενική εικόνα του περιβάλλοντος, ορισμένοι τομείς υστερούν, με χαρακτηριστικότερους αυτούς:

- της ορθής διαχείρισης στερεών αποβλήτων,
- της επεξεργασίας των υγρών αποβλήτων και της συνακόλουθης προστασίας των υδατικών αποδεκτών,
- της διαχείρισης του υδατικού δυναμικού και
- της αντιπλημμυρικής προστασίας.

Οι υστερήσεις στους παραπάνω τομείς σχετίζονται άμεσα με μια σειρά παραγόντων οι οποίοι με τη σειρά τους σχετίζονται τελικά με την ανεπάρκεια των πόρων και της κινητοποίησης που αφιερώθηκε προς τις σχετικές περιβαλλοντικές κατευθύνσεις μέχρι σήμερα.

3. Πέραν των παραπάνω υστερήσεων που κυρίως οφείλονται σε έλλειψη έργων, ένα άλλο μέρος των προβλημάτων που εντοπίζονται, προέρχεται περισσότερο από θεσμικές αδυναμίες σε σύνθετα θέματα παρά από ελλείψεις σε επίπεδο έργων ή δραστηριοτήτων. Ειδικότερα, εντοπίζονται υστερήσεις στον έλεγχο της επέκτασης των – έστω και ήπιων – ανθρωπογενών επεμβάσεων σε «άβατες» φυσικές εκτάσεις και στη συγκράτηση των τάσεων υπερεκμετάλλευσης ορισμένων φυσικών πόρων.

Παράλληλα, από τη λεπτομερή ανάλυση του σημερινού περιβάλλοντος, διαπιστώνονται και τοπικού χαρακτήρα πιέσεις, οι οποίες σε ορισμένες περιπτώσεις είναι αρκετά έντονες, με χαρακτηριστικότερο παράδειγμα τον τραυματισμό του τοπίου και της βλάστησης από την εξόρυξη μαρμάρων. Η εθνική και ευρωπαϊκή τάση διαρκούς περιβαλλοντικής βελτίωσης, η οποία μεταξύ άλλων αποτυπώνεται και σε διαρκώς λεπτομερέστερες και αυστηρότερες νομικές ρυθμίσεις, αναμένεται να εκτονώσει σε κάποιο βαθμό τις πιέσεις αυτές.

Η οργάνωση της χωρικής ανάπτυξης χαρακτηρίζεται από αυξημένο βαθμό περιβαλλοντικής συνειδητοποίησης και δεν αναμένεται να δημιουργήσει σοβαρές νέες πιέσεις στο ορατό μέλλον.

Εν κατακλείδι:

Η μη εφαρμογή του προτεινόμενου Προγράμματος θα οδηγήσει σε συνθήκες μη αειφορικής ανάπτυξης της ΠΠ, με συνακόλουθες επιπτώσεις τόσο στο φυσικό περιβάλλον (περιοχές υψηλής οικολογικής αξίας, προστατευόμενες περιοχές, τοπίο κ.λπ.) όσο και στο ανθρωπογενές και οικονομικό περιβάλλον (ερμηποίηση, μείωση γεωργικής παραγωγής κ.λπ.).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΕΚΤΙΜΗΣΗ, ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ
ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΣΤΟ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΟΥ ΠΠΑ ΠΠ

7 ΕΚΤΙΜΗΣΗ, ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΟΥ ΠΠΑ ΠΠ

Μέχρι το σημείο αυτό, η μελέτη έχει αναλύσει τις τρεις βασικές συνιστώσες που οριοθετούν το υπόστρωμα, τη βάση του αντικειμένου της:

- Στα Κεφάλαια «3. ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2021-2025» και «4. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2021-2025» παρουσιάστηκε αναλυτικά η στρατηγική, η στοχοθεσία και ο προγραμματισμός των παρεμβάσεων που σχεδιάζονται στο πλαίσιο του Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης της Περιφέρειας Πελοποννήσου (ΠΠΑ ΠΠ).
- Στο Κεφάλαιο «6. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ», αποτυπώθηκε η κατάσταση του περιβάλλοντος της Περιφέρειας, επί του οποίου πρόκειται να υλοποιηθούν τα έργα του ΠΠΑ ΠΠ.

Στις επόμενες ενότητες, οι πληροφορίες που παρουσιάστηκαν μέχρι το σημείο αυτό, συντίθενται μέσω μιας λεπτομερούς μεθοδολογικής προσέγγισης, ώστε να διαγνωσθούν οι ενδεχόμενες επιπτώσεις του ΠΠΑ ΠΠ στο περιβάλλον.

Συγκεκριμένα, στην αμέσως επόμενη ενότητα παρουσιάζεται η μεθοδολογία εκτίμησης των επιπτώσεων, ενώ στις ενότητες που την ακολουθούν παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της εκτίμησης και η τεκμηρίωσή τους.

7.1 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ

Η εκτίμηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον από ένα πρόγραμμα ή σχέδιο, εξ αντικειμένου χαρακτηρίζεται από σημαντικό βαθμό αβεβαιότητας, κυρίως διότι:

- οι αδρές γραμμές περιγραφής των έργων και δραστηριοτήτων του προγράμματος ενδέχεται να συσκοτίζουν ως ένα βαθμό τα θέματα εκείνα που κατά την υλοποίηση μπορεί να αποδειχθούν μείζονος περιβαλλοντικής σημασίας, αλλά και
- η ευρύτητα που πρέπει να χαρακτηρίζει την αποτύπωση της κατάστασης του περιβάλλοντος πριν την έναρξη υλοποίηση του προγράμματος, ενδέχεται να εμποδίσει ως ένα βαθμό την εμβρίθεια με την οποία πρέπει να αντιμετωπιστούν ορισμένες σημαντικές περιβαλλοντικές μεταβολές.

Κατανοώντας αυτές τις εγγενείς αδυναμίες, η ομάδα μελέτης προσανατολίστηκε στη σύνθεση μιας μεθοδολογικής προσέγγισης που να χαρακτηρίζεται από τον μέγιστο βαθμό αναλυτικότητας που επιτρέπει το στρατηγικό επίπεδο, ώστε να εντοπιστεί κάθε πιθανό ζήτημα μείζονος περιβαλλοντικής σημασίας, ακόμη και αν για ορισμένα ζητήματα η προσέγγιση αυτή ενδέχεται να καταλήγει σε υπερβολικά λεπτομερή ανάλυση. Στη βάση αυτού του σκεπτικού, συντέθηκε μια μεθοδολογία τριών σταδίων. Συνοπτικά:

- Στο πρώτο στάδιο προσδιορίζεται η πιθανότητα να επηρεαστεί κάποια περιβαλλοντική παράμετρος ή δείκτης από μία ή περισσότερες δράσεις του ΠΠΑ ΠΠ. Τα δεδομένα που

συνεκτιμώνται για τον προσδιορισμό αυτό είναι αφενός τα χαρακτηριστικά των στόχων και των αξόνων του προγράμματος και αφετέρου οι ιδιότητες του περιβάλλοντος της Περιφέρειας.

- Στο δεύτερο στάδιο, για τις μεταβολές που εκτιμήθηκαν ως πιθανές, εκτιμώνται τα χαρακτηριστικά των αλλαγών π.χ. η θετική ή αρνητική κατεύθυνση της αλλαγής, η μονιμότητα ή ο περιορισμένος χρόνος παραμονής της κ.ά.
- Στο τρίτο στάδιο, με βάση τα χαρακτηριστικά των επιπτώσεων και σε συνδυασμό με την ευαισθησία του περιβάλλοντος ως προς τη συγκεκριμένη μεταβολή, αξιολογείται η αναγκαιότητα λήψης μέτρων είτε προς την κατεύθυνση αντιμετώπισης των αρνητικών επιπτώσεων, είτε προς μεγιστοποίηση του περιβαλλοντικού οφέλους από τις θετικές επιπτώσεις.

Η μεθοδολογική προσέγγιση για το κάθε ένα εκ των τριών σταδίων παρουσιάζεται στις ακόλουθες ενότητες.

7.1.1 Μεθοδολογία του σταδίου προσδιορισμού των επιπτώσεων

Στο στάδιο αυτό αποσκοπείται να εντοπιστούν οι περιβαλλοντικές παράμετροι που ενδέχεται να επηρεαστούν από κάποιο έργο ή δράση του ΠΠΑ ΠΠ, μαζί με τις αιτίες της επίδρασης.

Για τις ανάγκες του σταδίου αυτού, η **μέθοδος διάγνωσης** συντέθηκε ως μια υβριδική προσέγγιση των μεθόδων που προτείνονται στα σημαντικά συγγράμματα του σχετικού επιστημονικού πεδίου.

Αφετηρία της σύνθεσης αποτέλεσε η μέθοδος των κρίσιμων ερωτήσεων του Handbook on SEA for Cohesion Policy, η οποία αξιοποιείται όταν οι μελέτες στρατηγικού επιπέδου οφείλουν να συνδυάζουν ποσοτικά με ποιοτικά μέτρα. Κατά την εφαρμογή της μεθόδου αυτής, ομογενή υποσύνολα του σχεδίου ή προγράμματος υποβάλλονται σε ένα «κόσκινο» (screen) ερωτήσεων ώστε να εκτιμηθεί η πιθανότητα και η κατεύθυνση μεταβολής κάθε περιβαλλοντικής συνιστώσας. *Η βασική διαφορά της μεθόδου που συγκροτήθηκε για την παρούσα μελέτη είναι ότι στρέφει τις κρίσιμες ερωτήσεις από τους περιβαλλοντικούς στόχους στις περιβαλλοντικές παραμέτρους.* Αυτή η επιλογή προωθεί σε σημαντικό βαθμό την αναλυτικότητα της διάγνωσης, για τον εξής λόγο: ένας περιβαλλοντικός στόχος (π.χ. η βελτίωση της ποιότητας της ατμόσφαιρας) εξαρτάται από έναν αριθμό περιβαλλοντικών παραμέτρων (π.χ. συγκεντρώσεις NO₂, SO₂, PM₁₀, εκπομπές των ρύπων αυτών ανά τομέα κ.ά.). Στρέφοντας τις κρίσιμες ερωτήσεις στις περιβαλλοντικές παραμέτρους, μπορεί να διαπιστωθεί όχι μόνο εάν το σχέδιο συμβάλλει συνολικά στην επίτευξη του περιβαλλοντικού στόχου, αλλά και ποιες επιμέρους μεταβολές συνθέτουν τη συνολική συμβολή· έτσι, οι περαιτέρω εκτιμήσεις μπορούν να εστιάσουν στους λεπτομερείς αιτιακούς παράγοντες των επιπτώσεων και να προτείνουν κατάλληλα μέτρα.

Για την περιβαλλοντική εκτίμηση του ΠΠΑ ΠΠ, οι αναπτυξιακοί στόχοι, με τους στόχους από τους οποίους εκπορεύονται και με τις παρεμβάσεις στις οποίες εξειδικεύονται, υποβάλλονται σε μια μακρά σειρά ερωτημάτων του τύπου «ενδέχεται να επιφέρουν μεταβολές στην [περιβαλλοντική παράμετρο ή δείκτη x];». Οι ερωτήσεις ομαδοποιούνται θεματικά στους δεκατρείς περιβαλλοντικούς τομείς κατάστασης του σημείου στ' του Παραρτήματος Ι της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ και του σημείου Ζ' της ΚΥΑ ΥΠΕΧΩΔΕ/ΕΥΠΕ/οικ.107017/2006 (ΦΕΚ 1225 Β'/5.9.2006), δηλαδή:

- βιοποικιλότητα,
- πληθυσμός,
- υγεία των ανθρώπων,
- πανίδα,
- χλωρίδα,
- έδαφος,
- ύδατα,
- αέρας,
- κλιματικοί παράγοντες,
- υλικά περιουσιακά στοιχεία,
- πολιτιστική κληρονομιά, συμπεριλαμβανομένης της αρχιτεκτονικής και αρχαιολογικής κληρονομιάς,
- τοπίο,
- σχέσεις μεταξύ των ανωτέρω παραγόντων
- αλλά και σε ορισμένους επιπλέον παράγοντες που αφορούν στις *διατροφικές περιβαλλοντικές πιέσεις*, όπως η διάθεση των αποβλήτων και η ενεργειακή αποτελεσματικότητα. Οι παράγοντες διατροφικών πιέσεων αναφέρονται σε ζητήματα που οι επιπτώσεις τους διαχέονται σε περισσότερες από μία περιβαλλοντικές συνιστώσες. Για παράδειγμα, ο τρόπος διάθεσης των αποβλήτων είναι δυνατόν να επηρεάσει την ανθρώπινη υγεία, το έδαφος, τα νερά και τη βιοποικιλότητα καθώς και τις μεταξύ τους σχέσεις.

Όπως αναφέρθηκε, στις κρίσιμες ερωτήσεις υποβάλλονται οι άξονες του προγράμματος. Αυτό το **επίπεδο ομαδοποίησης** επελέγη ώστε να εξασφαλιστεί ισορροπία μεταξύ σφαιρικότητας και αναλυτικότητας στην εκτίμηση. Πράγματι, μια εκτίμηση σε επίπεδο μεμονωμένης δράσης ή έργου, παρότι θα εξασφάλιζε επαρκές επίπεδο αναλυτικότητας, θα υστερούσε σημαντικά σε ικανότητα διάγνωσης των συνεργιστικών και αθροιστικών επιπτώσεων, αλλά και των επιπτώσεων στρατηγικού επιπέδου, δηλαδή των τάσεων και των δευτερογενών μεταβολών που θα επέφεραν τα οργανωμένα σύνολα των έργων. Από την άλλη πλευρά, η εκτίμηση σε επίπεδο είτε ολόκληρου του προγράμματος είτε γενικών στόχων, θα κάλυπτε το ζήτημα της διάγνωσης των στρατηγικής φύσης μεταβολών αλλά ενδεχομένως θα υπέφερε από μειωμένη αναλυτικότητα.

Τα **κριτήρια** για να εκτιμηθεί εάν σε κάποιον δείκτη κατάστασης ή πίεσης αναμένονται ή όχι μεταβολές επελέγησαν ώστε να αρμόζουν στο στρατηγικό χαρακτήρα της μελέτης αυτής, ως εξής:

- Ως μεταβολές σε ένα δείκτη κατάστασης ή πίεσης νοούνται οι διαφοροποιήσεις που αναμένονται στο επίπεδο αναφοράς του δείκτη, δηλαδή σε *επίπεδο Περιφέρειας* ή σε *μια περιοχή σημαντικά ευρύτερη από αυτή κάθε επιμέρους παρέμβασης*. Συνεπώς, επιπτώσεις τοπικού χαρακτήρα, στην άμεση περιοχή γύρω από κάθε μελλοντικό έργο ή δραστηριότητα του ΠΠΑ ΠΠ δεν θεωρούνται ως μεταβολές στρατηγικού χαρακτήρα. Παράλληλα, συνεκτιμάται το

γεγονός ότι αυτές οι τοπικού χαρακτήρα μεταβολές μπορούν να προληφθούν ή να αντιμετωπιστούν επαρκώς στα επόμενα στάδια σχεδιασμού, μέσω της διαδικασίας Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (ΕΠΟ) των νόμων 1650/86 και 3010/2002. Με τον τρόπο αυτό εκπληρώνεται και η επιταγή της Οδηγίας 2001/42, αλλά και της ΚΥΑ 107017/2006 (ΦΕΚ1225Β'/5.9.2006) για αποφυγή επικαλύψεων των διαδικασιών περιβαλλοντικής εκτίμησης. Ανακεφαλαιώνοντας, οι μεταβολές τοπικού χαρακτήρα επαφίενται προς εκτίμηση και πρόληψη για τα επόμενα στάδια, αυτά των ΕΠΟ, και δεν αναγνωρίζονται ως μεταβολές στρατηγικού χαρακτήρα που θα πρέπει να προληφθούν στο τρέχον επίπεδο εκπόνησης του προγράμματος. Ένα παράδειγμα ίσως να είναι διαφωτιστικό επί του συγκεκριμένου ζητήματος: Μια από τις κρίσιμες ερωτήσεις είναι «Τα έργα Υποδομών και Υπηρεσιών έχουν τη δυνατότητα να προκαλέσουν μεταβολές στη χλωρίδα της Περιφέρειας, δηλαδή α) στον ρυθμό ετήσιας μέσης μεταβολής στη δασοκάλυψη ή β) σε άλλους καθοριστικούς για τη χλωρίδα της Περιφέρειας παράγοντες;». Η απάντηση και στα δύο σκέλη της ερώτησης είναι «Όχι», παρότι είναι γνωστό ότι κατά την κατασκευή οδικών ή σιδηροδρομικών έργων υπάρχει πιθανότητα να θιγούν ορισμένα δένδρα ή θαμνώδεις εκτάσεις. Ο λόγος είναι ότι οι επιπτώσεις αυτές είναι τοπικού χαρακτήρα και, όπως η εμπειρία αποδεικνύει, μπορούν να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά κατά τη διαδικασία ΕΠΟ. Κυρίως όμως, ο λόγος του «Όχι» είναι ότι αυτές οι τοπικές επιπτώσεις στη χλωρίδα, δεν έχουν το εύρος ή την ένταση να μεταβάλουν σε ανιχνεύσιμο βαθμό ούτε τον ρυθμό ετήσιας μέσης μεταβολής στη δασοκάλυψη, ούτε άλλες, αντιστοίχου επιπέδου, παραμέτρους, όπως π.χ. το ποσοστό δασοκάλυψης ή την αναλογία πρασίνου ανά κάτοικο. Αυτό βέβαια συμβαίνει και λόγω του σχετικά περιορισμένου μεγέθους των έργων ή, ισοδύναμα, των πόρων του ΠΠΑπου κατευθύνονται προς αυτά· στην υποθετική περίπτωση που τα έργα αυτά είχαν μήκος πολλών εκατοντάδων χιλιομέτρων ή καταλάμβαναν δασικές εκτάσεις εκατοντάδων στρεμμάτων, οι μεταβολές που θα επέφεραν ενδεχομένως θα ήταν στρατηγικού χαρακτήρα.

- Επίσης, ως αναμενόμενες μεταβολές θεωρούνται όχι μόνο πρωτογενείς αλλαγές που συνδέονται απ' ευθείας με την υλοποίηση ενός υποσυνόλου έργων, αλλά και *διαφοροποιήσεις που είναι πιθανόν να προκληθούν δευτερογενώς*, αρκεί να διαπερνούν το φίλτρο του πρώτου κριτηρίου.
- Τέλος, τα δύο παραπάνω κριτήρια διάγνωσης χρησιμοποιούνται και για τις διασυννοριακές επιπτώσεις. Ειδικότερα, εάν μια μεταβολή θεωρείται πιθανή σε στρατηγικό επίπεδο, εξετάζεται κατά πόσο η επίπτωση αυτή ενδέχεται να επεκτείνεται και έξω από τα σύνορα της χώρας.

Συνοψίζοντας, στο στάδιο του προσδιορισμού των επιπτώσεων, επιχειρείται μια διαλογή με κριτήρια στρατηγικού επιπέδου, ώστε το επόμενο στάδιο να εστιάσει μόνο σε ουσιαστικές μεταβολές, που αναμένονται σε επίπεδο Περιφέρειας ή περιοχής με σημαντική έκταση. Με τον τρόπο αυτό, στο στάδιο του χαρακτηρισμού, περνούν μόνο οι περιβαλλοντικοί παράγοντες που είναι πιθανόν να επηρεαστούν, μαζί με τις αιτίες που τους επηρεάζουν.

7.1.2 Μεθοδολογία του σταδίου χαρακτηρισμού των επιπτώσεων

Για τις επιπτώσεις που εισέρχονται στο στάδιο αυτό, προσδιορίζονται οκτώ ιδιότητες, οι εξής:

- η κατεύθυνση της επίπτωσης, δηλαδή εάν πρόκειται για θετική ή αρνητική μεταβολή,
- η έκταση της επίπτωσης, δηλαδή η εκτιμώμενη γεωγραφική της εξάπλωση,
- η ένταση της επίπτωσης με όρους τάξης μεγέθους, δηλαδή εάν πρόκειται για μικρής, μέσης ή μεγάλης έντασης μεταβολή,
- ο μηχανισμός εμφάνισης, δηλαδή εάν πρόκειται για πρωτογενή ή δευτερογενή επίπτωση,
- ο χρονικός ορίζοντας της μεταβολής, δηλαδή εάν πρόκειται για βραχυ-, μεσο- ή μακροπρόθεσμη αλλαγή,
- η συσσώρευση ή/και η συνέργεια που η υπό χαρακτηρισμό μεταβολή μπορεί να παρουσιάσει είτε με άλλες επιπτώσεις του προγράμματος είτε με άλλα περιβαλλοντικά προβλήματα της περιοχής,
- η δυνατότητα πρόληψης και
- η δυνατότητα εκ των υστέρων αντιμετώπισης.

Ο προσδιορισμός των ιδιοτήτων αυτών για κάθε επίπτωση πραγματοποιείται λαμβάνοντας υπόψη αφενός την κατάσταση της επηρεαζόμενης περιβαλλοντικής συνιστώσας στην Περιφέρεια και αφετέρου τους αιτιακούς παράγοντες που προκαλούν την επίπτωση, βάσει των σχετικών χαρακτηριστικών του Προγράμματος.

Αφού ολοκληρωθεί ο προσδιορισμός των συνολικά οκτώ χαρακτηριστικών για κάθε μεταβολή που εκτιμήθηκε ως πιθανή, δημιουργείται ένας συνοπτικός, αλλά ιδιαίτερα χρήσιμος, πίνακας των επιπτώσεων. Εκεί, μπορούν εύκολα να διαχωριστούν οι θετικές επιδράσεις από τις αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Οι τελευταίες, καθώς και οι θετικές επιδράσεις που έχουν περιθώρια περαιτέρω βελτίωσης, οδηγούνται στο τρίτο στάδιο, ώστε να αξιολογηθεί η αναγκαιότητα και η δυνατότητα λήψης μέτρων.

7.1.3 Μεθοδολογία του σταδίου αξιολόγησης των επιπτώσεων

Ο σκοπός του σταδίου αυτού είναι να αξιολογήσει τα χαρακτηριστικά κάθε επίπτωσης ώστε αφενός να διαπιστωθεί εάν η ένταση, η έκταση, η δυνατότητα πρόληψης, η αντιστάθμιση ή μη από άλλες επιπτώσεις και οι άλλες ιδιότητες της επίπτωσης επιτρέπουν τη λήψη μέτρων και αφετέρου, σε καταφατική περίπτωση, να εντοπιστεί το είδος των μέτρων που προσφέρεται περισσότερο για την πρόληψη ή την αντιμετώπιση των ενδεχόμενων αρνητικών συνεπειών.

Το **βασικό κριτήριο αξιολόγησης** της αναγκαιότητας ή μη για λήψη μέτρων στο παρόν επίπεδο εκπόνησης του προγράμματος εκπορεύεται τόσο από την Οδηγία 2001/42/ΕΚ και την ΚΥΑ με α.π. ΥΠΕΧΩΔΕ/ΕΥΠΕ/107017/28.8.2006 όσο και από τη φύση και τη διαδοχή των σταδίων σχεδιασμού. Το κριτήριο αυτό είναι:

«Θα πρέπει να ληφθούν ενεργητικά μέτρα στο τρέχον, πρώιμο επίπεδο σχεδιασμού, ή η επίπτωση μπορεί να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά σε επόμενα ωριμότερα στάδια σχεδιασμού;».

Η αιτιολόγηση της προσέγγισης αυτής έχει ως εξής:

- Στο τρέχον, στρατηγικό στάδιο σχεδιασμού, τα χαρακτηριστικά των έργων και των δράσεων είναι γνωστά μόνο σε αδρό βαθμό, ενώ σε επόμενα στάδια θα συγκεκριμενοποιηθούν περισσότερο. Για το λόγο αυτό, τα ωριμότερα εκείνα στάδια είναι προσφορότερα για λήψη λεπτομερών μέτρων και την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητάς τους.
- Η διαδικασία για τη λήψη μέτρων ανά έργο ή δράση είναι γνωστή και καθιερωμένη: πρόκειται για τη διαδικασία Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (ΕΠΟ) που καθορίζεται στους Νόμους 1650/1986 και 3010/2002 καθώς και στις κατ' επιταγήν αυτών ΚΥΑ. Συνεπώς, για τα ζητήματα που μπορούν αποτελεσματικά να αντιμετωπιστούν κατά την ΕΠΟ, το στάδιο εκείνο είναι προσφορότερο.
- Παράλληλα, στο τρέχον στάδιο προγραμματισμού, θα πρέπει να εξεταστούν τα οργανωμένα σύνολα έργων ως προς το σφαιρικό τους περιβαλλοντικό αποτύπωμα, δηλαδή ως προς τις συνολικές αλλαγές που θα επέλθουν από την υλοποίησή τους. *Η υπερβολική προσήλωση στην αντιμετώπιση ανά έργο ή δράση ενδέχεται να υποβαθμίσει τη δυνατότητα σφαιρικής εκτίμησης.*
- Τέλος, λαμβάνεται υπόψη η φύση της επίπτωσης καθώς και αυτή των ενδεχόμενων μέτρων. Εάν τα μέτρα εκφεύγουν από το επίπεδο του έργου, τότε η αντιμετώπιση της επίπτωσης πρέπει να πραγματοποιηθεί σε στρατηγικό επίπεδο. Ως παράδειγμα αναφέρεται ότι τα έργα των μεταφορών ενδέχεται να επηρεάσουν τις εκπομπές NO_x αλλά και την έκθεση σε θόρυβο ορισμένων πολιτών, λόγω της αύξησης στην κυκλοφορία που είναι πιθανόν να επιφέρουν. Η έκθεση στον θόρυβο μπορεί επιτυχώς να αντιμετωπιστεί στο στάδιο της ΕΠΟ, με την ενσωμάτωση κατάλληλων προβλέψεων για ηχοπετάσματα, υπογειοποιήσεις ή αλλαγές χάραξης· συνεπώς, δεν αποτελεί πρόβλημα προς αντιμετώπιση σε στρατηγικό επίπεδο. Όμως, η αύξηση των εκπομπών NO_x είναι δύσκολο να αντιμετωπιστεί στην ΕΠΟ, διότι δεν εξαρτάται από τον σχεδιασμό των έργων, αλλά κυρίως από την πολιτική που ασκείται ως προς τα καύσιμα και τους ελέγχους των εκπομπών από τα οχήματα. Συνεπώς, η αντιμετώπιση της αύξησης των εκπομπών NO_x θα πρέπει να πραγματοποιηθεί τώρα, στο στρατηγικό επίπεδο, μέσω μέτρων που δεν σχετίζονται απ' ευθείας με τις λεπτομέρειες της υλοποίησης των έργων.

Για την ομαλή και αξιόπιστη **εφαρμογή του κριτηρίου** που διατυπώθηκε πιο πάνω, εξετάζονται μια σειρά από ιδιότητες της περιβαλλοντικής μεταβολής:

1. Η μεταβολή προέρχεται από ένα ή από περισσότερα έργα/δράσεις; Αν οι αιτίες εντοπίζονται σε ένα μόνο έργο, το γεγονός αυτό είναι ένας καλός δείκτης για την παραπομπή της αντιμετώπισης στη διαδικασία ΕΠΟ του συγκεκριμένου έργου. Αντίθετα, εάν η μεταβολή προέρχεται από συνδυασμό έργων και δράσεων, τότε στο τρέχον στάδιο απαιτούνται ενέργειες συντονισμού και μέτρα για τη συνολική αντιμετώπιση της επίπτωσης.
2. Η χωρική εξάπλωση της μεταβολής περιορίζεται στην περιοχή επίδρασης ενός ή περισσότερων έργων; Αν η απάντηση είναι καταφατική, η αντιμετώπιση στη διαδικασία ΕΠΟ είναι μάλλον προσφορότερη. Αν όμως η εξάπλωση της μεταβολής είναι ευρύτερη της περιοχής επίδρασης των έργων ή δράσεων, το τρέχον, το στρατηγικό επίπεδο είναι το προσφορότερο για την αντιμετώπιση.

7.2 ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ

Ο προσδιορισμός των επιπτώσεων στοχεύει στον εντοπισμό των πιθανών μεταβολών στις παραμέτρους του περιβάλλοντος και αποτελεί το πρώτο από τα τρία στάδια που συνθέτουν την εκτίμηση των επιπτώσεων. Η μεθοδολογία του προσδιορισμού έχει παρουσιαστεί στην ενότητα 7.1.1. Στις επόμενες ενότητες η μεθοδολογία αυτή εφαρμόζεται στον καθένα από τους αναπτυξιακούς στόχους του Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης της Περιφέρειας Πελοποννήσου (ΠΠΑ ΠΠ).

7.2.1 Προσδιορισμός των επιπτώσεων από τον Αναπτυξιακό Στόχο για την Έξυπνη Ανάπτυξη

Όπως αναφέρθηκε, ο προσδιορισμός των επιπτώσεων στο περιβάλλον λαμβάνει υπόψη δύο ομάδες πληροφοριών: αφενός τη σημερινή κατάσταση του περιβάλλοντος και αφετέρου τα χαρακτηριστικά του υποσυνόλου του προγράμματος που εισάγεται στη διαδικασία εκτίμησης.

Επιγραμματικά, υπενθυμίζεται ότι οι Προτεραιότητες για τον Στόχο αυτό της Περιφέρειας Πελοποννήσου αντιστοιχίζονται με τις ακόλουθες προτεραιότητες του ΕΠΑ:

- > 1.3 Προώθηση αποτελεσμάτων έρευνας, καινοτομίας και τεχνολογίας στις επιχειρήσεις
- > 1.5 Βιομηχανική μετάβαση και επιχειρηματικότητα
- > 1.6 Δημόσια διοίκηση και ψηφιοποίηση
- > 1.7 Ηλεκτρονική υγεία (e-health)
- > 1.11 Ψηφιακές δεξιότητες και ψηφιακή ένταξη

Κατόπιν της ανασκόπησης αυτής, ο προσδιορισμός των πιθανών περιβαλλοντικών επιπτώσεων από αυτόν τον Αναπτυξιακό Στόχο διεξάγεται στον ακόλουθο Πίνακα.

Πίνακας 7-1: Προσδιορισμός των πιθανών επιπτώσεων από τον Αναπτυξιακό Στόχο για την Έξυπνη Ανάπτυξη

Εξεταζόμενος Αναπτυξιακός Στόχος: Έξυπνη Ανάπτυξη		
Η αιτιολόγηση των απαντήσεων κωδικοποιείται ως εξής: ΟΧΙ-1: Δεν αναμένονται ουσιαστικές μεταβολές. Ο εξεταζόμενος Αναπτυξιακός Στόχος και οι παρεμβάσεις που περιλαμβάνει δεν έχουν τη δυνατότητα να μεταβάλουν ουσιαστικά τη συγκεκριμένη περιβαλλοντική παράμετρο. ΟΧΙ-2: Η περιβαλλοντική παράμετρος προστατεύεται με αυστηρό πάγιο ρυθμιστικό πλαίσιο. Συνεπώς, η αυτονόητη συμμόρφωση του προγράμματος με το πλαίσιο αυτό θα αποτρέψει ενδεχόμενες μεταβολές. ΟΧΙ-3: Δεν αναμένονται μεταβολές στρατηγικού επιπέδου. Ενδεχόμενες επιπτώσεις θα είναι τοπικού χαρακτήρα και χωρίς διαθεματική έκταση, με δυνατότητα πλήρους αντιμετώπισης σε μεταγενέστερα στάδια περιβαλλοντικής αδειοδότησης του κάθε έργου της παρέμβασης. ΝΑΙ+: Είναι πιθανή μεταβολή προς τη θετική κατεύθυνση. ΝΑΙ-: Είναι πιθανή μεταβολή προς την αρνητική κατεύθυνση.		
Θεματικός αριθμός ερώτησης	Ερώτηση	Απάντηση
1.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στη βιοποικιλότητα, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
1.1.	τον Δείκτη Βιοποικιλότητας;	ΟΧΙ-1
1.2.	το ποσοστό της έκτασης υπό καθεστώς αυστηρής προστασίας;	ΟΧΙ-2
1.3.	το ποσοστό χερσαίας έκτασης με ανεπαίσθητο αντίκτυπο ανθρωπογενών δραστηριοτήτων;	ΝΑΙ-
1.4.	άλλους, καθοριστικούς για τη βιοποικιλότητα της Περιφέρειας παράγοντες;	ΟΧΙ-3
2.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στον πληθυσμό της Περιφέρειας, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
2.1.	τον ρυθμό γονιμότητας γυναικών;	ΟΧΙ-1
2.2.	τον δείκτη έκθεσης σε περιβαλλοντικούς κινδύνους;	ΟΧΙ-1
2.3.	άλλους, καθοριστικούς για τον πληθυσμό της Περιφέρειας, παράγοντες;	ΟΧΙ-1
3.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στην περιβαλλοντική επιβάρυνση της ανθρώπινης υγείας;	ΟΧΙ-1
4.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στη χλωρίδα της Περιφέρειας, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
4.1.	τον ρυθμό ετήσιας μέσης μεταβολής στη δασοκάλυψη;	ΟΧΙ-1
4.2.	την κατανάλωση ζιζανιοκτόνων ανά εκτάριο αρόσιμης γης;	ΟΧΙ-1
4.3.	άλλους, καθοριστικούς για τη χλωρίδα, παράγοντες;	ΟΧΙ-1
5.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στην πανίδα της Περιφέρειας, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
5.1.	το ποσοστό απειλούμενων ειδών θηλαστικών στα γνωστά είδη;	ΟΧΙ-1
5.2.	το ποσοστό απειλούμενων ειδών πτηνών στα γνωστά είδη;	ΟΧΙ-1
5.3.	το ποσοστό απειλούμενων ειδών αμφιβίων στα γνωστά είδη;	ΟΧΙ-1
5.4.	τον δείκτη υπεραλίευσης;	ΟΧΙ-1
5.5.	άλλους, καθοριστικούς για την πανίδα, παράγοντες;	ΟΧΙ-3
6.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στο έδαφος της Περιφέρειας, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
6.1.	το ποσοστό έκτασης σε κίνδυνο οξίνισης;	ΟΧΙ-1
6.2.	το ποσοστό της χερσαίας έκτασης με υψηλό αντίκτυπο ανθρωπογενών δραστηριοτήτων;	ΟΧΙ-1
6.3.	την κατανάλωση λιπασμάτων ανά εκτάριο αρόσιμης γης;	ΟΧΙ-1
6.4.	άλλους, καθοριστικούς για το έδαφος της Περιφέρειας, παράγοντες;	ΟΧΙ-3

Εξεταζόμενος Αναπτυξιακός Στόχος: Έξυπνη Ανάπτυξη		
Η αιτιολόγηση των απαντήσεων κωδικοποιείται ως εξής: ΟΧΙ-1: Δεν αναμένονται ουσιαστικές μεταβολές. Ο εξεταζόμενος Αναπτυξιακός Στόχος και οι παρεμβάσεις που περιλαμβάνει δεν έχουν τη δυνατότητα να μεταβάλουν ουσιαστικά τη συγκεκριμένη περιβαλλοντική παράμετρο. ΟΧΙ-2: Η περιβαλλοντική παράμετρος προστατεύεται με αυστηρό πάγιο ρυθμιστικό πλαίσιο. Συνεπώς, η αυτονόητη συμμόρφωση του προγράμματος με το πλαίσιο αυτό θα αποτρέψει ενδεχόμενες μεταβολές. ΟΧΙ-3: Δεν αναμένονται μεταβολές στρατηγικού επιπέδου. Ενδεχόμενες επιπτώσεις θα είναι τοπικού χαρακτήρα και χωρίς διαθεματική έκταση, με δυνατότητα πλήρους αντιμετώπισης σε μεταγενέστερα στάδια περιβαλλοντικής αδειοδότησης του κάθε έργου της παρέμβασης. ΝΑΙ+: Είναι πιθανή μεταβολή προς τη θετική κατεύθυνση. ΝΑΙ-: Είναι πιθανή μεταβολή προς την αρνητική κατεύθυνση.		
Θεματικός αριθμός ερώτησης	Ερώτηση	Απάντηση
7.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στα νερά της Περιφέρειας, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
7.1.	τη συγκέντρωση διαλυμένου οξυγόνου;	ΟΧΙ-1
7.2.	την ηλεκτρική αγωγιμότητα;	ΟΧΙ-1
7.3.	τη συγκέντρωση φωσφόρου;	ΟΧΙ-1
7.4.	άλλους, καθοριστικούς για τα ύδατα της Περιφέρειας, παράγοντες;	ΟΧΙ-3
8.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στον αέρα της Περιφέρειας, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
8.1.	τη σταθμισμένη με τον πληθυσμό συγκέντρωση NO ₂ σε αστικές περιοχές;	ΟΧΙ-3
8.2.	τη σταθμισμένη με τον πληθυσμό συγκέντρωση SO ₂ σε αστικές περιοχές;	ΟΧΙ-3
8.3.	τη σταθμισμένη με τον πληθυσμό συγκέντρωση PM ₁₀ σε αστικές περιοχές;	ΟΧΙ-1
8.4.	τη χρήση οχημάτων ανά κατοικημένο km ² ;	ΟΧΙ-1
8.5.	άλλους, καθοριστικούς για την ποιότητα της ατμόσφαιρας, παράγοντες;	ΟΧΙ-1
9.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στους κλιματικούς παράγοντες, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
9.1.	τις εκπομπές άνθρακα ανά μονάδα ΑΕΠ;	ΟΧΙ-1
9.2.	τις εκπομπές άνθρακα ανά κάτοικο;	ΟΧΙ-1
9.3.	άλλους κλιματικούς παράγοντες;	ΟΧΙ-1
10.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει εκτενείς μεταβολές στα υλικά περιουσιακά στοιχεία;	ΟΧΙ-1
11.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει εκτενείς μεταβολές στην πολιτιστική κληρονομιά;	ΟΧΙ-2
12.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει εκτενείς μεταβολές στο τοπίο;	ΟΧΙ-3
13.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει ουσιαστικές μεταβολές στις σχέσεις μεταξύ των περιβαλλοντικών παραγόντων;	ΟΧΙ-1

Εξεταζόμενος Αναπτυξιακός Στόχος: Έξυπνη Ανάπτυξη		
Η αιτιολόγηση των απαντήσεων κωδικοποιείται ως εξής: ΟΧΙ-1: Δεν αναμένονται ουσιαστικές μεταβολές. Ο εξεταζόμενος Αναπτυξιακός Στόχος και οι παρεμβάσεις που περιλαμβάνει δεν έχουν τη δυνατότητα να μεταβάλουν ουσιαστικά τη συγκεκριμένη περιβαλλοντική παράμετρο. ΟΧΙ-2: Η περιβαλλοντική παράμετρος προστατεύεται με αυστηρό πάγιο ρυθμιστικό πλαίσιο. Συνεπώς, η αυτονόητη συμμόρφωση του προγράμματος με το πλαίσιο αυτό θα αποτρέψει ενδεχόμενες μεταβολές. ΟΧΙ-3: Δεν αναμένονται μεταβολές στρατηγικού επιπέδου. Ενδεχόμενες επιπτώσεις θα είναι τοπικού χαρακτήρα και χωρίς διαθεματική έκταση, με δυνατότητα πλήρους αντιμετώπισης σε μεταγενέστερα στάδια περιβαλλοντικής αδειοδότησης του κάθε έργου της παρέμβασης. ΝΑΙ+: Είναι πιθανή μεταβολή προς τη θετική κατεύθυνση. ΝΑΙ-: Είναι πιθανή μεταβολή προς την αρνητική κατεύθυνση.		
Θεματικός αριθμός ερώτησης	Ερώτηση	Απάντηση
14.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στις διατροφικές πιέσεις προς το περιβάλλον, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
14.1.	το οικολογικό αποτύπωμα ανά κάτοικο;	ΟΧΙ-1
14.2.	τις εκπομπές NO _x προς την κατοικημένη έκταση;	ΟΧΙ-3
14.3.	τις εκπομπές SO ₂ προς την κατοικημένη έκταση;	ΟΧΙ-3
14.4.	τις εκπομπές VOC προς την κατοικημένη έκταση;	ΟΧΙ-3
14.5.	το κόστος βενζίνης σε σχέση με την παγκόσμια μέση τιμή;	ΟΧΙ-1
14.6.	την επιβάρυνση των υδάτων από τη βιομηχανική δραστηριότητα;	ΟΧΙ-1
14.7.	το ποσοστό ανακύκλωσης των αποβλήτων;	ΟΧΙ-1
14.8.	την παραγωγή επικίνδυνων αποβλήτων;	ΟΧΙ-1
14.9.	την οικο-αποτελεσματικότητα της ενέργειας;	ΟΧΙ-1
14.10.	την ενεργειακή αποτελεσματικότητα;	ΟΧΙ-1
14.11.	τις αγροτικές επιχορηγήσεις;	ΟΧΙ-1
14.12.	το ποσοστό της έκτασης που βρίσκεται υπό μελλοντική απειλή έλλειψης νερού;	ΟΧΙ-1
15.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στους δείκτες περιβαλλοντικής διακυβέρνησης, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
15.1.	τη συχνότητα των «Τοπικών Agenda 21»;	ΟΧΙ-1
15.2.	τον δείκτη του Διεθνούς Οικονομικού Φόρουμ για την περιβαλλοντική διακυβέρνηση;	ΟΧΙ-1
15.3.	το ποσοστό των μεταβλητών του «RioToJoburgDashboard» που δεν παρακολουθούνται;	ΟΧΙ-1
15.4.	τον δείκτη διαδικτυακής πρόσβασης;	ΝΑΙ+
16.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στις διασυνοριακές περιβαλλοντικές πιέσεις, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
16.1.	το διασυνοριακά μεταφερόμενο SO ₂ ;	ΟΧΙ-1
16.2.	τις εισαγωγές αγαθών που η παραγωγή τους συνοδεύεται από περιβαλλοντικές πιέσεις;	ΟΧΙ-1

Συνοψίζοντας, οι αναμενόμενες περιβαλλοντικές μεταβολές από την υλοποίηση του Αναπτυξιακού Στόχου για την Έξυπνη Ανάπτυξη του ΠΠΑ ΠΠ είναι οι ακόλουθες:

- Ο δείκτης διαδικτυακής πρόσβασης θα δεχθεί θετική συνεισφορά από την παρέμβαση ενίσχυσης των υπηρεσιών και εφαρμογών για μικρομεσαίες επιχειρήσεις, όπως το ηλεκτρονικό εμπόριο, η εκπαίδευση και κατάρτιση, η δικτύωση κ.λπ. Υπενθυμίζεται ότι η διαδικτυακή πρόσβαση θεωρείται αντιπροσωπευτική για την πρόσβαση στη γνώση και την γένεση πρωτοποριακών λύσεων σε περιβαλλοντικά ζητήματα. Μικρές αλλά θετικές επιπτώσεις αναμένεται να εμφανιστούν και λόγω της μείωσης στην κινητικότητα που σήμερα δημιουργείται από τις παραδοσιακές μορφές εμπορίου και γραπτής επικοινωνίας. Πάντως,

επειδή οι σχετικές δαπάνες του ΠΠΑ ΠΠ είναι αρκετά περιορισμένες, ενώ σημαντικές αντίστοιχες δαπάνες αναμένεται να προβλεφθούν στο σχετικό τομεακό πρόγραμμα, τέτοιες βελτιώσεις δεν μπορούν να πιστωθούν στο ΠΠΑ ΠΠ.

7.2.2 Προσδιορισμός των επιπτώσεων από τον Αναπτυξιακό Στόχο για την Πράσινη Ανάπτυξη

Στον Στόχο αυτόν περιλαμβάνονται οι παρεμβάσεις για την ενεργητική προστασία του περιβάλλοντος και τη μείωση των περιβαλλοντικών πιέσεων. Από την άποψη της Στρατηγικής Εκτίμησης των Επιπτώσεων στο περιβάλλον, *το κεντρικό στοίχημα του Αναπτυξιακού αυτού Στόχου είναι η επιτυχής υλοποίηση των θετικών για το περιβάλλον παρεμβάσεων χωρίς παράπλευρες επιπτώσεις.*

Όπως αναφέρθηκε, ο προσδιορισμός των επιπτώσεων στο περιβάλλον λαμβάνει υπόψη δύο ομάδες πληροφοριών: αφενός τη σημερινή κατάσταση του περιβάλλοντος και αφετέρου τα χαρακτηριστικά του υποσυνόλου του προγράμματος που εισάγεται στη διαδικασία εκτίμησης.

Επιγραμματικά, υπενθυμίζεται ότι οι Προτεραιότητες για τον Στόχο αυτό της Περιφέρειας Πελοποννήσου αντιστοιχίζονται με τις ακόλουθες προτεραιότητες του ΕΠΑ:

- > 2.1 Ενεργειακή απόδοση
- > 2.3 Διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων
- > 2.4 Πρόληψη & διαχείριση κινδύνων
- > 2.6 Παροχή πόσιμου νερού & διαχείριση υδάτων & υγρών αποβλήτων
- > 2.7 Πράσινη επιχειρηματικότητα
- > 2.8 Στήριξη φιλικών προς το περιβάλλον διεργασιών παραγωγής & αποδοτικής χρήσης πόρων
- > 2.9 Ανάπτυξη υποδομών και προστασία περιβάλλοντος (μικρά φράγματα, αρδευτικά δίκτυα, ύδρευση - αποχέτευση, αντιπλημμυρικά κλπ)
- > 2.10 Ανάδειξη, προστασία και αξιοποίηση της φυσικής κληρονομιάς
- > 2.11 Πράσινες πόλεις

Κατόπιν της ανασκόπησης αυτής, ο προσδιορισμός των πιθανών περιβαλλοντικών επιπτώσεων από τον Αναπτυξιακό Στόχο για την Πράσινη Ανάπτυξη διεξάγεται στον ακόλουθο Πίνακα.

Πίνακας 7-2: Προσδιορισμός των πιθανών επιπτώσεων από τον Αναπτυξιακό Στόχο για την Πράσινη Ανάπτυξη

Εξεταζόμενος Αναπτυξιακός Στόχος: Πράσινη Ανάπτυξη		
Η αιτιολόγηση των απαντήσεων κωδικοποιείται ως εξής: ΟΧΙ-1: Δεν αναμένονται ουσιαστικές μεταβολές. Ο εξεταζόμενος Αναπτυξιακός Στόχος και οι παρεμβάσεις που περιλαμβάνει δεν έχουν τη δυνατότητα να μεταβάλουν ουσιαστικά τη συγκεκριμένη περιβαλλοντική παράμετρο. ΟΧΙ-2: Η περιβαλλοντική παράμετρος προστατεύεται με αυστηρό πάγιο ρυθμιστικό πλαίσιο. Συνεπώς, η αυτονόητη συμμόρφωση του προγράμματος με το πλαίσιο αυτό θα αποτρέψει ενδεχόμενες μεταβολές. ΟΧΙ-3: Δεν αναμένονται μεταβολές στρατηγικού επιπέδου. Ενδεχόμενες επιπτώσεις θα είναι τοπικού χαρακτήρα και χωρίς διαθεματική έκταση, με δυνατότητα πλήρους αντιμετώπισης σε μεταγενέστερα στάδια περιβαλλοντικής αδειοδότησης του κάθε έργου της παρέμβασης. ΝΑΙ+: Είναι πιθανή μεταβολή προς τη θετική κατεύθυνση. ΝΑΙ-: Είναι πιθανή μεταβολή προς την αρνητική κατεύθυνση.		
Θεματικός αριθμός ερώτησης	Ερώτηση	Απάντηση
1.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στη βιοποικιλότητα, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
1.1.	τον Δείκτη Βιοποικιλότητας;	ΟΧΙ-3
1.2.	το ποσοστό της έκτασης υπό καθεστώς αυστηρής προστασίας;	ΟΧΙ-2
1.3.	το ποσοστό χερσαίας έκτασης με ανεπαίσθητο αντίκτυπο ανθρωπογενών δραστηριοτήτων;	ΟΧΙ-3
1.4.	άλλους, καθοριστικούς για τη βιοποικιλότητα της Περιφέρειας, παράγοντες;	ΝΑΙ+
2.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στον πληθυσμό της Περιφέρειας, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
2.1.	τον ρυθμό γονιμότητας γυναικών;	ΟΧΙ-1
2.2.	τον δείκτη έκθεσης σε περιβαλλοντικούς κινδύνους;	ΟΧΙ-1
2.3.	άλλους, καθοριστικούς για τον πληθυσμό της Περιφέρειας, παράγοντες;	ΟΧΙ-1
3.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στην περιβαλλοντική επιβάρυνση της ανθρώπινης υγείας;	ΝΑΙ+
4.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στη χλωρίδα της Περιφέρειας, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
4.1.	τον ρυθμό ετήσιας μέσης μεταβολής στη δασοκάλυψη;	ΟΧΙ-1
4.2.	την κατανάλωση ζιζανιοκτόνων ανά εκτάριο αρόσιμης γης;	ΟΧΙ-1
4.3.	άλλους, καθοριστικούς για τη χλωρίδα, παράγοντες;	ΝΑΙ+
5.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στην πανίδα της Περιφέρειας, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
5.1.	το ποσοστό απειλούμενων ειδών θηλαστικών στα γνωστά είδη;	ΟΧΙ-1
5.2.	το ποσοστό απειλούμενων ειδών πτηνών στα γνωστά είδη;	ΟΧΙ-1
5.3.	το ποσοστό απειλούμενων ειδών αμφιβίων στα γνωστά είδη;	ΟΧΙ-1
5.4.	τον δείκτη υπεραλίευσης;	ΟΧΙ-1
5.5.	άλλους, καθοριστικούς για την πανίδα, παράγοντες;	ΝΑΙ+
6.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στο έδαφος της Περιφέρειας, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
6.1.	το ποσοστό έκτασης σε κίνδυνο οξίνισης;	ΟΧΙ-1
6.2.	το ποσοστό της χερσαίας έκτασης με υψηλό αντίκτυπο ανθρωπογενών δραστηριοτήτων;	ΟΧΙ-1
6.3.	την κατανάλωση λιπασμάτων ανά εκτάριο αρόσιμης γης;	ΟΧΙ-1
6.4.	άλλους, καθοριστικούς για το έδαφος της Περιφέρειας, παράγοντες;	ΟΧΙ-3

Εξεταζόμενος Αναπτυξιακός Στόχος: Πράσινη Ανάπτυξη		
Η αιτιολόγηση των απαντήσεων κωδικοποιείται ως εξής: ΟΧΙ-1: Δεν αναμένονται ουσιαστικές μεταβολές. Ο εξεταζόμενος Αναπτυξιακός Στόχος και οι παρεμβάσεις που περιλαμβάνει δεν έχουν τη δυνατότητα να μεταβάλουν ουσιαστικά τη συγκεκριμένη περιβαλλοντική παράμετρο. ΟΧΙ-2: Η περιβαλλοντική παράμετρος προστατεύεται με αυστηρό πάγιο ρυθμιστικό πλαίσιο. Συνεπώς, η αυτονόητη συμμόρφωση του προγράμματος με το πλαίσιο αυτό θα αποτρέψει ενδεχόμενες μεταβολές. ΟΧΙ-3: Δεν αναμένονται μεταβολές στρατηγικού επιπέδου. Ενδεχόμενες επιπτώσεις θα είναι τοπικού χαρακτήρα και χωρίς διαθεματική έκταση, με δυνατότητα πλήρους αντιμετώπισης σε μεταγενέστερα στάδια περιβαλλοντικής αδειοδότησης του κάθε έργου της παρέμβασης. ΝΑΙ+: Είναι πιθανή μεταβολή προς τη θετική κατεύθυνση. ΝΑΙ-: Είναι πιθανή μεταβολή προς την αρνητική κατεύθυνση.		
Θεματικός αριθμός ερώτησης	Ερώτηση	Απάντηση
7.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στα νερά της Περιφέρειας, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
7.1.	τη συγκέντρωση διαλυμένου οξυγόνου;	ΝΑΙ+
7.2.	την ηλεκτρική αγωγιμότητα;	ΟΧΙ-1
7.3.	τη συγκέντρωση φωσφόρου;	ΟΧΙ-1
7.4.	άλλους, καθοριστικούς για τα ύδατα της Περιφέρειας, παράγοντες;	ΝΑΙ+
8.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στον αέρα της Περιφέρειας, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
8.1.	τη σταθμισμένη με τον πληθυσμό συγκέντρωση NO ₂ σε αστικές περιοχές;	ΟΧΙ-1
8.2.	τη σταθμισμένη με τον πληθυσμό συγκέντρωση SO ₂ σε αστικές περιοχές;	ΟΧΙ-1
8.3.	τη σταθμισμένη με τον πληθυσμό συγκέντρωση PM ₁₀ σε αστικές περιοχές;	ΟΧΙ-1
8.4.	τη χρήση οχημάτων ανά κατοικημένο km ² ;	ΟΧΙ-1
8.5.	άλλους, καθοριστικούς για την ποιότητα της ατμόσφαιρας, παράγοντες;	ΟΧΙ-1
9.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στους κλιματικούς παράγοντες, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
9.1.	τις εκπομπές άνθρακα ανά μονάδα ΑΕΠ;	ΝΑΙ+
9.2.	τις εκπομπές άνθρακα ανά κάτοικο;	ΝΑΙ+
9.3.	άλλους κλιματικούς παράγοντες;	ΟΧΙ-1
10.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει εκτενείς μεταβολές στα υλικά περιουσιακά στοιχεία;	ΟΧΙ-1
11.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει εκτενείς μεταβολές στην πολιτιστική κληρονομιά;	ΝΑΙ+
12.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει εκτενείς μεταβολές στο τοπίο;	ΝΑΙ+
13.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει ουσιαστικές μεταβολές στις σχέσεις μεταξύ των περιβαλλοντικών παραγόντων;	ΟΧΙ-1

Εξεταζόμενος Αναπτυξιακός Στόχος: Πράσινη Ανάπτυξη		
Η αιτιολόγηση των απαντήσεων κωδικοποιείται ως εξής: ΟΧΙ-1: Δεν αναμένονται ουσιαστικές μεταβολές. Ο εξεταζόμενος Αναπτυξιακός Στόχος και οι παρεμβάσεις που περιλαμβάνει δεν έχουν τη δυνατότητα να μεταβάλουν ουσιαστικά τη συγκεκριμένη περιβαλλοντική παράμετρο. ΟΧΙ-2: Η περιβαλλοντική παράμετρος προστατεύεται με αυστηρό πάγιο ρυθμιστικό πλαίσιο. Συνεπώς, η αυτονόητη συμμόρφωση του προγράμματος με το πλαίσιο αυτό θα αποτρέψει ενδεχόμενες μεταβολές. ΟΧΙ-3: Δεν αναμένονται μεταβολές στρατηγικού επιπέδου. Ενδεχόμενες επιπτώσεις θα είναι τοπικού χαρακτήρα και χωρίς διαθεματική έκταση, με δυνατότητα πλήρους αντιμετώπισης σε μεταγενέστερα στάδια περιβαλλοντικής αδειοδότησης του κάθε έργου της παρέμβασης. ΝΑΙ+: Είναι πιθανή μεταβολή προς τη θετική κατεύθυνση. ΝΑΙ-: Είναι πιθανή μεταβολή προς την αρνητική κατεύθυνση.		
Θεματικός αριθμός ερώτησης	Ερώτηση	Απάντηση
14.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στις διατροφικές πιέσεις προς το περιβάλλον, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
14.1.	το οικολογικό αποτύπωμα ανά κάτοικο;	ΟΧΙ-1
14.2.	τις εκπομπές NO _x προς την κατοικημένη έκταση;	ΟΧΙ-1
14.3.	τις εκπομπές SO ₂ προς την κατοικημένη έκταση;	ΟΧΙ-1
14.4.	τις εκπομπές VOC προς την κατοικημένη έκταση;	ΟΧΙ-1
14.5.	το κόστος βενζίνης σε σχέση με την παγκόσμια μέση τιμή;	ΟΧΙ-1
14.6.	την επιβάρυνση των υδάτων από τη βιομηχανική δραστηριότητα;	ΝΑΙ+
14.7.	το ποσοστό ανακύκλωσης των αποβλήτων;	ΝΑΙ+
14.8.	την παραγωγή επικίνδυνων αποβλήτων;	ΟΧΙ-1
14.9.	την οικο-αποτελεσματικότητα της ενέργειας;	ΝΑΙ+
14.10.	την ενεργειακή αποτελεσματικότητα;	ΟΧΙ-1
14.11.	τις αγροτικές επιχορηγήσεις;	ΟΧΙ-1
14.12.	το ποσοστό της έκτασης που βρίσκεται υπό μελλοντική απειλή έλλειψης νερού;	ΝΑΙ+
15.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στους δείκτες περιβαλλοντικής διακυβέρνησης, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
15.1.	τη συχνότητα των «Τοπικών Agenda 21»;	ΟΧΙ-1
15.2.	τον δείκτη του Διεθνούς Οικονομικού Φόρουμ για την περιβαλλοντική διακυβέρνηση;	ΟΧΙ-1
15.3.	το ποσοστό των μεταβλητών του «RioJoburgDashboard» που δεν παρακολουθούνται;	ΟΧΙ-1
15.4.	τον δείκτη διαδικτυακής πρόσβασης;	ΟΧΙ-1
16.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στις διασυνοριακές περιβαλλοντικές πιέσεις, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
16.1.	το διασυνοριακά μεταφερόμενο SO ₂ ;	ΟΧΙ-1
16.2.	τις εισαγωγές αγαθών που η παραγωγή τους συνοδεύεται από περιβαλλοντικές πιέσεις;	ΟΧΙ-1

Συνοψίζοντας, οι αναμενόμενες περιβαλλοντικές μεταβολές από την υλοποίηση του Αναπτυξιακού Στόχου για την Πράσινη Ανάπτυξη του ΠΠΑ ΠΠ είναι οι ακόλουθες:

- Ορισμένοι καθοριστικοί για τη βιοποικιλότητα παράγοντες του περιβάλλοντος αναμένεται να βελτιωθούν. Πρόκειται για παράγοντες υποστρωματικής φύσης, οι οποίοι σχετίζονται με την ποιότητα των ενδιαιτημάτων που φιλοξενούν τα είδη του βιοτικού περιβάλλοντος. Οι κύριες βελτιώσεις αναμένονται στο έδαφος, στα νερά, στη συνοχή των οικοτόπων, στην προστασία των φυσικών ενδιαιτημάτων και στον περιορισμό της υποβάθμισής τους από ανεξέλεγκτες αποθέσεις απορριμμάτων και διαθέσεις λυμάτων. Οι βελτιώσεις αυτές επέρχονται ως

αποτέλεσμα της άμβλυνσης των περιβαλλοντικών πιέσεων, λόγω των παρεμβάσεων για την καλύτερη διαχείριση των στερεών και υγρών αποβλήτων, αλλά και αυτών για την προστασία και ανάπτυξη της φυσικής κληρονομιάς.

- Θετική μεταβολή αναμένεται να σημειωθεί και στους παράγοντες που σχετίζονται με την ανθρώπινη υγεία. Οι παρεμβάσεις για ορθότερη διαχείριση των στερεών και υγρών αποβλήτων, συμπεριλαμβανόμενων των επικινδύνων, αλλά και αυτές για τη βελτίωση των συστημάτων διαχείρισης και διανομής πόσιμου νερού, αναμένεται να περιορίσουν τον βαθμό διεύθυνσης στην τροφική αλυσίδα, ουσιών που ενδέχεται να συντελούν στην υποβάθμιση της ανθρώπινης υγείας. Παράλληλα, οι απευθείας επενδύσεις στον κλάδο της υγείας αναμένεται να βελτιώσουν την ικανότητα του συστήματος, ως προς την απόκρισή του στις ανάγκες του τοπικού πληθυσμού. Δευτερογενώς, οι επενδύσεις στη δημόσια υγεία εκτιμάται ότι θα συνοδεύονται από επαύξηση της ευαισθητοποίησης του κοινού αλλά και της Πολιτείας σε ζητήματα πρόληψης· στο πλαίσιο αυτό, αναμένεται ότι παράγοντες που επάγουν περιβαλλοντικές επιβαρύνσεις στην ανθρώπινη υγεία θα είναι δυνατόν να καταπολεμηθούν αποτελεσματικότερα. Τέτοιοι παράγοντες είναι π.χ. η ποιότητα του αέρα στο εσωτερικό των κτιρίων και η υποβάθμισή της από το κάπνισμα και τις εκπομπές δομικών υλικών, η έκθεση των αγροτών σε φυτοφάρμακα, η κατανάλωση προϊόντων από φυτά και ζώα που αναπτύσσονται πλησίον περιβαλλοντικά επιβαρυνμένων περιοχών κ.ά.
- Αναμένονται βελτιώσεις σε ορισμένους καθοριστικούς για τη χλωρίδα της Περιφέρειας παράγοντες, κυρίως λόγω των παρεμβάσεων για την προστασία και την ανάπτυξη φυσικής κληρονομιάς, αλλά και αυτών για την αποκατάσταση βιομηχανικών χώρων και μολυσμένης γης. Ειδικότερα, στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, όπως και στην πλειοψηφία των υπόλοιπων Περιφερειών, ένας από τους σημαντικούς παράγοντες υποβάθμισης της χλωρίδας είναι η υπερβόσκηση. Ιδιαίτερα όταν η πρακτική αυτή εφαρμόζεται στις περιφερειακές ζώνες προστατευόμενων περιοχών, οι επιπτώσεις στο περιβάλλον υπερβαίνουν το τοπικό επίπεδο και θίγουν ευρύτερες οικοσυστημικές λειτουργίες. Με τις παρεμβάσεις για την προστασία και την ανάπτυξη της φυσικής κληρονομιάς, αναμένεται ο περιορισμός της υπερβόσκησης, ιδίως εντός των προστατευόμενων περιοχών, ως αποτέλεσμα της λεπτομερέστερης και ορθολογικότερης διαχείρισης από τους αρμόδιους φορείς, οι οποίοι ενδυναμώνονται με τη συγκεκριμένη παρέμβαση. Παράλληλα, σε ό,τι αφορά την αποκατάσταση βιομηχανικών χώρων και μολυσμένης γης, οι δράσεις εξυγίανσης και αναβλάστησης που τυπικά αποτελούν μέρος τέτοιων παρεμβάσεων, αναμένεται να «επιστρέψουν» στη χλωρίδα εκτάσεις που είχαν αφαιρεθεί προ δεκαετιών.
- Ορισμένοι καθοριστικοί για την πανίδα παράγοντες του περιβάλλοντος αναμένεται να βελτιωθούν, για τους ίδιους λόγους με αυτούς των βελτιώσεων στη βιοποικιλότητα, οι οποίοι αναφέρθηκαν προηγουμένως. Συνοπτικά, οι βελτιώσεις που αναμένονται στο έδαφος, στα νερά, στη συνοχή των οικοτόπων, στην προστασία των φυσικών ενδιατημάτων και στον περιορισμό της υποβάθμισής τους από ανεξέλεγκτες αποθέσεις απορριμμάτων και διαθέσεις λυμάτων, προσφέρουν σημαντικά οφέλη στους όρους διαβίωσης της πανίδας και της ορνιθοπανίδας.

- Η συγκέντρωση διαλυμένου οξυγόνου (dissolved oxygen, DO) στα νερά της Περιφέρειας αναμένεται να αυξηθεί σε μικρό βαθμό, λόγω των παρεμβάσεων για την ολοκλήρωση της επεξεργασίας αστικών λυμάτων. Υπενθυμίζεται ότι η συγκέντρωση DO θεωρείται ως «δείκτης υγείας» των υδατικών οικοσυστημάτων: υψηλές τιμές του αντιστοιχούν σε χαμηλά επίπεδα ευτροφισμού και αντίστροφα.
- Επιπλέον, θετική συνεισφορά στην ποιότητα των υδάτων αναμένεται από τα δευτερογενή αποτελέσματα των παρεμβάσεων που στοχεύουν στο επιβαρυμένο έδαφος βιομηχανικών χώρων και στα στερεά απόβλητα. Η άρση των ρυπογόνων παραγόντων στους τομείς αυτούς, πρόκειται να μειώσει τα ρυπαντικά φορτία που συνάγονται στα επιφανειακά και υπόγεια ύδατα.
- Ο δείκτης πίεσης για την επιβάρυνση των υδάτων από τη βιομηχανική δραστηριότητα αναμένεται να υποχωρήσει τόσο ως αποτέλεσμα των παρεμβάσεων που στοχεύουν στο επιβαρυμένο έδαφος βιομηχανικών χώρων, όσο και λόγω αυτών για την ολοκληρωμένη διαχείριση των υγρών και επικίνδυνων αποβλήτων. Πέραν των άμεσων αποτελεσμάτων των παρεμβάσεων, η κινητοποίηση προς τις κατευθύνσεις αυτές, πιθανόν και σε συνέργεια με τις δράσεις για την εφαρμογή της Οδηγίας - Πλαίσιο για τα Νερά, αναμένεται να αυξήσει το βαθμό ευαισθητοποίησης σε συλλογικό αλλά και επιχειρηματικό επίπεδο, για τη διατήρηση υψηλής ποιότητας νερών.
- Οι παρεμβάσεις για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας αναμένεται να περιορίσουν τις εκπομπές CO₂ ανά μονάδα καταναλισκόμενης ενέργειας τόσο στην οικιακή χρήση όσο και στην παραγωγή. Συνεπώς, οι εκπομπές άνθρακα ανά κάτοικο εκτιμάται ότι θα υποχωρήσουν. Λόγω των ίδιων παρεμβάσεων, αναμένεται βελτίωση του δείκτη οικο-αποτελεσματικότητα της ενέργειας, ο οποίος συναρτάται προς το ποσοστό ενεργειακής παραγωγής από ανανεώσιμες πηγές.
- Η πολιτισμική κληρονομιά αναμένεται να δεχθεί θετικές μεταβολές, λόγω των σχετικών παρεμβάσεων του Στόχου.
- Το τοπίο της Περιφέρειας αναμένεται να βελτιωθεί, αν και σε μικρό βαθμό, τόσο από τις παρεμβάσεις για την αποκατάσταση των βιομηχανικών χώρων όσο και από αυτές για την προστασία και την ανάπτυξη φυσικής κληρονομιάς.
- Ορισμένες περιβαλλοντικές πιέσεις – οι οποίες επηρεάζουν περισσότερες από μία περιβαλλοντικές συνιστώσες, και για το λόγο αυτό καλούνται διατροφικές – αναμένεται να αμβλυνθούν, λόγω των παρεμβάσεων του ΠΠΑ. Αυτές είναι:
 - η επιβάρυνση των υδάτων από τη βιομηχανική δραστηριότητα, η οποία αμβλύνεται από τις παρεμβάσεις για τη διαχείριση των βιομηχανικών αποβλήτων και αυτές για την αποκατάσταση βιομηχανικών χώρων και μολυσμένης γης,
 - το ποσοστό ανακύκλωσης των αποβλήτων, το οποίο αναμένεται να αυξηθεί λόγω των δράσεων ολοκληρωμένης διαχείρισης στερεών αποβλήτων, στο πλαίσιο του σχετικού στόχου,

- το ποσοστό της έκτασης που βρίσκεται υπό μελλοντική απειλή έλλειψης νερού, το οποίο αναμένεται να περιοριστεί, λόγω των παρεμβάσεων του ΠΠΑ για την ορθολογική διαχείριση των υδάτων.

7.2.3 Προσδιορισμός των επιπτώσεων από τον Αναπτυξιακό Στόχο για την Κοινωνική Ανάπτυξη

Όπως αναφέρθηκε, ο προσδιορισμός των επιπτώσεων στο περιβάλλον λαμβάνει υπόψη δύο ομάδες πληροφοριών: αφενός τη σημερινή κατάσταση του περιβάλλοντος και αφετέρου τα χαρακτηριστικά του υποσυνόλου του προγράμματος που εισάγεται στη διαδικασία εκτίμησης.

Επιγραμματικά, υπενθυμίζεται ότι οι Προτεραιότητες για τον Στόχο αυτό της Περιφέρειας Πελοποννήσου αντιστοιχίζονται με τις ακόλουθες προτεραιότητες του ΠΠΑ:

- > 3.1 Υγεία - υποδομές, εξοπλισμός
- > 3.3 Ενσωμάτωση Ευπαθών Ομάδων Πληθυσμού στο εργατικό δυναμικό
- > 3.4 Ενίσχυση υποδομών για βελτίωση της οικονομικής και κοινωνικής ενσωμάτωσης ΑΜΕΑ
- > 3.5 Κοινωνικές επενδύσεις
- > 3.7 Δράσεις εκπαίδευσης – κατάρτισης εργαζομένων
- > 3.8 Ανάπτυξη και Εκσυγχρονισμός Υποδομών όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης
- > 3.13 Υποδομές στον τομέα του αθλητισμού
- > 3.14 Ολοκληρωμένη ανάπτυξη των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών

Κατόπιν της ανασκόπησης αυτής, ο προσδιορισμός των πιθανών περιβαλλοντικών επιπτώσεων από αυτόν τον Αναπτυξιακό Στόχο διεξάγεται στον ακόλουθο Πίνακα.

Πίνακας 7-3: Προσδιορισμός των πιθανών επιπτώσεων από τον Αναπτυξιακό Στόχο για την Κοινωνική Ανάπτυξη

Εξεταζόμενος Αναπτυξιακός Στόχος: Κοινωνική Ανάπτυξη		
Η αιτιολόγηση των απαντήσεων κωδικοποιείται ως εξής: ΟΧΙ-1: Δεν αναμένονται ουσιαστικές μεταβολές. Ο εξεταζόμενος Αναπτυξιακός Στόχος και οι παρεμβάσεις που περιλαμβάνει δεν έχουν τη δυνατότητα να μεταβάλουν ουσιαστικά τη συγκεκριμένη περιβαλλοντική παράμετρο. ΟΧΙ-2: Η περιβαλλοντική παράμετρος προστατεύεται με αυστηρό πάγιο ρυθμιστικό πλαίσιο. Συνεπώς, η αυτονόητη συμμόρφωση του προγράμματος με το πλαίσιο αυτό θα αποτρέψει ενδεχόμενες μεταβολές. ΟΧΙ-3: Δεν αναμένονται μεταβολές στρατηγικού επιπέδου. Ενδεχόμενες επιπτώσεις θα είναι τοπικού χαρακτήρα και χωρίς διαθεματική έκταση, με δυνατότητα πλήρους αντιμετώπισης σε μεταγενέστερα στάδια περιβαλλοντικής αδειοδότησης του κάθε έργου της παρέμβασης. ΝΑΙ+: Είναι πιθανή μεταβολή προς τη θετική κατεύθυνση. ΝΑΙ-: Είναι πιθανή μεταβολή προς την αρνητική κατεύθυνση.		
Θεματικός αριθμός ερώτησης	Ερώτηση	Απάντηση
1.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στη βιοποικιλότητα, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
1.1.	τον Δείκτη Βιοποικιλότητας;	ΟΧΙ-1
1.2.	το ποσοστό της έκτασης υπό καθεστώς αυστηρής προστασίας;	ΟΧΙ-2
1.3.	το ποσοστό χερσαίας έκτασης με ανεπαίσθητο αντίκτυπο ανθρωπογενών δραστηριοτήτων;	ΟΧΙ-1
1.4.	άλλους, καθοριστικούς για τη βιοποικιλότητα της Περιφέρειας, παράγοντες;	ΟΧΙ-3
2.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στον πληθυσμό της Περιφέρειας, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
2.1.	τον ρυθμό γονιμότητας γυναικών;	ΟΧΙ-1
2.2.	τον δείκτη έκθεσης σε περιβαλλοντικούς κινδύνους;	ΟΧΙ-1
2.3.	άλλους, καθοριστικούς για τον πληθυσμό της Περιφέρειας, παράγοντες;	ΟΧΙ-1
3.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στην περιβαλλοντική επιβάρυνση της ανθρώπινης υγείας;	ΟΧΙ-1
4.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στη χλωρίδα της Περιφέρειας, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
4.1.	τον ρυθμό ετήσιας μέσης μεταβολής στη δασοκάλυψη;	ΟΧΙ-1
4.2.	την κατανάλωση ζιζανιοκτόνων ανά εκτάριο αρόσιμης γης;	ΟΧΙ-1
4.3.	άλλους, καθοριστικούς για τη χλωρίδα, παράγοντες;	ΟΧΙ-1
5.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στην πανίδα της Περιφέρειας, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
5.1.	το ποσοστό απειλούμενων ειδών θηλαστικών στα γνωστά είδη;	ΟΧΙ-1
5.2.	το ποσοστό απειλούμενων ειδών πτηνών στα γνωστά είδη;	ΟΧΙ-1
5.3.	το ποσοστό απειλούμενων ειδών αμφιβίων στα γνωστά είδη;	ΟΧΙ-1
5.4.	τον δείκτη υπεραλίευσης;	ΟΧΙ-1
5.5.	άλλους, καθοριστικούς για την πανίδα, παράγοντες;	ΟΧΙ-3
6.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στο έδαφος της Περιφέρειας, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
6.1.	το ποσοστό έκτασης σε κίνδυνο οξίνισης;	ΟΧΙ-1
6.2.	το ποσοστό της χερσαίας έκτασης με υψηλό αντίκτυπο ανθρωπογενών δραστηριοτήτων;	ΟΧΙ-1
6.3.	την κατανάλωση λιπασμάτων ανά εκτάριο αρόσιμης γης;	ΟΧΙ-1
6.4.	άλλους, καθοριστικούς για το έδαφος της Περιφέρειας, παράγοντες;	ΟΧΙ-3

Εξεταζόμενος Αναπτυξιακός Στόχος: Κοινωνική Ανάπτυξη		
Η αιτιολόγηση των απαντήσεων κωδικοποιείται ως εξής: ΟΧΙ-1: Δεν αναμένονται ουσιαστικές μεταβολές. Ο εξεταζόμενος Αναπτυξιακός Στόχος και οι παρεμβάσεις που περιλαμβάνει δεν έχουν τη δυνατότητα να μεταβάλουν ουσιαστικά τη συγκεκριμένη περιβαλλοντική παράμετρο. ΟΧΙ-2: Η περιβαλλοντική παράμετρος προστατεύεται με αυστηρό πάγιο ρυθμιστικό πλαίσιο. Συνεπώς, η αυτονόητη συμμόρφωση του προγράμματος με το πλαίσιο αυτό θα αποτρέψει ενδεχόμενες μεταβολές. ΟΧΙ-3: Δεν αναμένονται μεταβολές στρατηγικού επιπέδου. Ενδεχόμενες επιπτώσεις θα είναι τοπικού χαρακτήρα και χωρίς διαθεματική έκταση, με δυνατότητα πλήρους αντιμετώπισης σε μεταγενέστερα στάδια περιβαλλοντικής αδειοδότησης του κάθε έργου της παρέμβασης. ΝΑΙ+: Είναι πιθανή μεταβολή προς τη θετική κατεύθυνση. ΝΑΙ-: Είναι πιθανή μεταβολή προς την αρνητική κατεύθυνση.		
Θεματικός αριθμός ερώτησης	Ερώτηση	Απάντηση
7.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στα νερά της Περιφέρειας, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
7.1.	τη συγκέντρωση διαλυμένου οξυγόνου;	ΟΧΙ-1
7.2.	την ηλεκτρική αγωγιμότητα;	ΟΧΙ-1
7.3.	τη συγκέντρωση φωσφόρου;	ΟΧΙ-1
7.4.	άλλους, καθοριστικούς για τα ύδατα της Περιφέρειας, παράγοντες;	ΟΧΙ-3
8.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στον αέρα της Περιφέρειας, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
8.1.	τη σταθμισμένη με τον πληθυσμό συγκέντρωση NO ₂ σε αστικές περιοχές;	ΟΧΙ-3
8.2.	τη σταθμισμένη με τον πληθυσμό συγκέντρωση SO ₂ σε αστικές περιοχές;	ΟΧΙ-3
8.3.	τη σταθμισμένη με τον πληθυσμό συγκέντρωση PM ₁₀ σε αστικές περιοχές;	ΟΧΙ-1
8.4.	τη χρήση οχημάτων ανά κατοικημένο km ² ;	ΟΧΙ-1
8.5.	άλλους, καθοριστικούς για την ποιότητα της ατμόσφαιρας, παράγοντες;	ΟΧΙ-1
9.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στους κλιματικούς παράγοντες, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
9.1.	τις εκπομπές άνθρακα ανά μονάδα ΑΕΠ;	ΟΧΙ-1
9.2.	τις εκπομπές άνθρακα ανά κάτοικο;	ΟΧΙ-1
9.3.	άλλους κλιματικούς παράγοντες;	ΟΧΙ-1
10.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει εκτενείς μεταβολές στα υλικά περιουσιακά στοιχεία;	ΟΧΙ-1
11.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει εκτενείς μεταβολές στην πολιτιστική κληρονομιά;	ΟΧΙ-2
12.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει εκτενείς μεταβολές στο τοπίο;	ΟΧΙ-3
13.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει ουσιαστικές μεταβολές στις σχέσεις μεταξύ των περιβαλλοντικών παραγόντων;	ΟΧΙ-1

Εξεταζόμενος Αναπτυξιακός Στόχος: Κοινωνική Ανάπτυξη		
Η αιτιολόγηση των απαντήσεων κωδικοποιείται ως εξής: ΟΧΙ-1: Δεν αναμένονται ουσιαστικές μεταβολές. Ο εξεταζόμενος Αναπτυξιακός Στόχος και οι παρεμβάσεις που περιλαμβάνει δεν έχουν τη δυνατότητα να μεταβάλουν ουσιαστικά τη συγκεκριμένη περιβαλλοντική παράμετρο. ΟΧΙ-2: Η περιβαλλοντική παράμετρος προστατεύεται με αυστηρό πάγιο ρυθμιστικό πλαίσιο. Συνεπώς, η αυτονόητη συμμόρφωση του προγράμματος με το πλαίσιο αυτό θα αποτρέψει ενδεχόμενες μεταβολές. ΟΧΙ-3: Δεν αναμένονται μεταβολές στρατηγικού επιπέδου. Ενδεχόμενες επιπτώσεις θα είναι τοπικού χαρακτήρα και χωρίς διαθεματική έκταση, με δυνατότητα πλήρους αντιμετώπισης σε μεταγενέστερα στάδια περιβαλλοντικής αδειοδότησης του κάθε έργου της παρέμβασης. ΝΑΙ+: Είναι πιθανή μεταβολή προς τη θετική κατεύθυνση. ΝΑΙ-: Είναι πιθανή μεταβολή προς την αρνητική κατεύθυνση.		
Θεματικός αριθμός ερώτησης	Ερώτηση	Απάντηση
14.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στις διατροφικές πιέσεις προς το περιβάλλον, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
14.1.	το οικολογικό αποτύπωμα ανά κάτοικο;	ΟΧΙ-1
14.2.	τις εκπομπές NO _x προς την κατοικημένη έκταση;	ΟΧΙ-3
14.3.	τις εκπομπές SO ₂ προς την κατοικημένη έκταση;	ΟΧΙ-3
14.4.	τις εκπομπές VOC προς την κατοικημένη έκταση;	ΟΧΙ-3
14.5.	το κόστος βενζίνης σε σχέση με την παγκόσμια μέση τιμή;	ΟΧΙ-1
14.6.	την επιβάρυνση των υδάτων από τη βιομηχανική δραστηριότητα;	ΟΧΙ-1
14.7.	το ποσοστό ανακύκλωσης των αποβλήτων;	ΟΧΙ-1
14.8.	την παραγωγή επικίνδυνων αποβλήτων;	ΟΧΙ-1
14.9.	την οικο-αποτελεσματικότητα της ενέργειας;	ΟΧΙ-1
14.10.	την ενεργειακή αποτελεσματικότητα;	ΟΧΙ-1
14.11.	τις αγροτικές επιχορηγήσεις;	ΟΧΙ-1
14.12.	το ποσοστό της έκτασης που βρίσκεται υπό μελλοντική απειλή έλλειψης νερού;	ΟΧΙ-1
15.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στους δείκτες περιβαλλοντικής διακυβέρνησης, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
15.1.	τη συχνότητα των «Τοπικών Agenda 21»;	ΟΧΙ-1
15.2.	τον δείκτη του Διεθνούς Οικονομικού Φόρουμ για την περιβαλλοντική διακυβέρνηση;	ΟΧΙ-1
15.3.	το ποσοστό των μεταβλητών του «RioToJoburgDashboard» που δεν παρακολουθούνται;	ΟΧΙ-1
15.4.	τον δείκτη διαδικτυακής πρόσβασης;	ΟΧΙ-1
16.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στις διασυνοριακές περιβαλλοντικές πιέσεις, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
16.1.	το διασυνοριακά μεταφερόμενο SO ₂ ;	ΟΧΙ-1
16.2.	τις εισαγωγές αγαθών που η παραγωγή τους συνοδεύεται από περιβαλλοντικές πιέσεις;	ΟΧΙ-1

Συνοψίζοντας, δεν αναμένονται περιβαλλοντικές μεταβολές από την υλοποίηση του Αναπτυξιακού Στόχου για την Κοινωνική Ανάπτυξη του ΠΠΑ ΠΠ.

7.2.4 Προσδιορισμός των επιπτώσεων από τον Αναπτυξιακό Στόχο για την Ανάπτυξη Υποδομών

Ο προσδιορισμός των επιπτώσεων στο περιβάλλον λαμβάνει υπόψη δύο ομάδες πληροφοριών: αφενός τη σημερινή κατάσταση του περιβάλλοντος και αφετέρου τα χαρακτηριστικά του υποσυνόλου του προγράμματος που εισάγεται στη διαδικασία εκτίμησης.

Επιγραμματικά, υπενθυμίζεται ότι οι Προτεραιότητες για τον Στόχο αυτό της Περιφέρειας Πελοποννήσου αντιστοιχίζονται με τις ακόλουθες προτεραιότητες του ΕΠΑ:

- > 4.1 Υποδομές ΤΠΕ
- > 4.3 Λιμενικές υποδομές
- > 4.5 Οδικές υποδομές
- > 4.8 Οδική ασφάλεια
- > 4.10 Πολυτροπική και αστική κινητικότητα

Κατόπιν της ανασκόπησης αυτής, ο προσδιορισμός των πιθανών περιβαλλοντικών επιπτώσεων από τον Αναπτυξιακό Στόχο για την Ανάπτυξη Υποδομών διεξάγεται στον ακόλουθο Πίνακα.

Πίνακας 7-4: Προσδιορισμός των πιθανών επιπτώσεων από τον Αναπτυξιακό Στόχο για την Ανάπτυξη Υποδομών

Εξεταζόμενος Αναπτυξιακός Στόχος: Ανάπτυξη Υποδομών		
Η αιτιολόγηση των απαντήσεων κωδικοποιείται ως εξής: ΟΧΙ-1: Δεν αναμένονται ουσιαστικές μεταβολές. Ο εξεταζόμενος Αναπτυξιακός Στόχος και οι παρεμβάσεις που περιλαμβάνει δεν έχουν τη δυνατότητα να μεταβάλουν ουσιαστικά τη συγκεκριμένη περιβαλλοντική παράμετρο. ΟΧΙ-2: Η περιβαλλοντική παράμετρος προστατεύεται με αυστηρό πάγιο ρυθμιστικό πλαίσιο. Συνεπώς, η αυτόνομη συμμόρφωση του προγράμματος με το πλαίσιο αυτό θα αποτρέψει ενδεχόμενες μεταβολές. ΟΧΙ-3: Δεν αναμένονται μεταβολές στρατηγικού επιπέδου. Ενδεχόμενες επιπτώσεις θα είναι τοπικού χαρακτήρα και χωρίς διαθεματική έκταση, με δυνατότητα πλήρους αντιμετώπισης σε μεταγενέστερα στάδια περιβαλλοντικής αδειοδότησης του κάθε έργου της παρέμβασης. ΝΑΙ+: Είναι πιθανή μεταβολή προς τη θετική κατεύθυνση. ΝΑΙ-: Είναι πιθανή μεταβολή προς την αρνητική κατεύθυνση.		
Θεματικός αριθμός ερώτησης	Ερώτηση	Απάντηση
1.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στη βιοποικιλότητα, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
1.1.	τον Δείκτη Βιοποικιλότητας;	ΟΧΙ-1
1.2.	το ποσοστό της έκτασης υπό καθεστώς αυστηρής προστασίας;	ΟΧΙ-2
1.3.	το ποσοστό χερσαίας έκτασης με ανεπαίσθητο αντίκτυπο ανθρωπογενών δραστηριοτήτων;	ΝΑΙ-
1.4.	άλλους, καθοριστικούς για τη βιοποικιλότητα της Περιφέρειας, παράγοντες;	ΝΑΙ-
2.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στον πληθυσμό της Περιφέρειας, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
2.1.	τον ρυθμό γονιμότητας γυναικών;	ΟΧΙ-1
2.2.	τον δείκτη έκθεσης σε περιβαλλοντικούς κινδύνους;	ΟΧΙ-1
2.3.	άλλους, καθοριστικούς για τον πληθυσμό της Περιφέρειας, παράγοντες;	ΟΧΙ-1
3.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στην περιβαλλοντική επιβάρυνση της ανθρώπινης υγείας;	ΟΧΙ-1
4.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στη χλωρίδα της Περιφέρειας, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
4.1.	τον ρυθμό ετήσιας μέσης μεταβολής στη δασοκάλυψη;	ΟΧΙ-1
4.2.	την κατανάλωση ζιζανιοκτόνων ανά εκτάριο αρόσιμης γης;	ΟΧΙ-1
4.3.	άλλους, καθοριστικούς για τη χλωρίδα, παράγοντες;	ΟΧΙ-1

Εξεταζόμενος Αναπτυξιακός Στόχος: Ανάπτυξη Υποδομών		
Η αιτιολόγηση των απαντήσεων κωδικοποιείται ως εξής: OXI-1: Δεν αναμένονται ουσιαστικές μεταβολές. Ο εξεταζόμενος Αναπτυξιακός Στόχος και οι παρεμβάσεις που περιλαμβάνει δεν έχουν τη δυνατότητα να μεταβάλουν ουσιαστικά τη συγκεκριμένη περιβαλλοντική παράμετρο. OXI-2: Η περιβαλλοντική παράμετρος προστατεύεται με αυστηρό πάγιο ρυθμιστικό πλαίσιο. Συνεπώς, η αυτόνομη συμμόρφωση του προγράμματος με το πλαίσιο αυτό θα αποτρέψει ενδεχόμενες μεταβολές. OXI-3: Δεν αναμένονται μεταβολές στρατηγικού επιπέδου. Ενδεχόμενες επιπτώσεις θα είναι τοπικού χαρακτήρα και χωρίς διαθεματική έκταση, με δυνατότητα πλήρους αντιμετώπισης σε μεταγενέστερα στάδια περιβαλλοντικής αδειοδότησης του κάθε έργου της παρέμβασης. NAI+: Είναι πιθανή μεταβολή προς τη θετική κατεύθυνση. NAI-: Είναι πιθανή μεταβολή προς την αρνητική κατεύθυνση.		
Θεματικός αριθμός ερώτησης	Ερώτηση	Απάντηση
5.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στην πανίδα της Περιφέρειας, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
5.1.	το ποσοστό απειλούμενων ειδών θηλαστικών στα γνωστά είδη;	OXI-1
5.2.	το ποσοστό απειλούμενων ειδών πτηνών στα γνωστά είδη;	OXI-1
5.3.	το ποσοστό απειλούμενων ειδών αμφιβίων στα γνωστά είδη;	OXI-1
5.4.	τον δείκτη υπεραλίευσης;	OXI-1
5.5.	άλλους, καθοριστικούς για την πανίδα, παράγοντες;	NAI-
6.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στο έδαφος της Περιφέρειας, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
6.1.	το ποσοστό έκτασης σε κίνδυνο οξίνισης;	OXI-1
6.2.	το ποσοστό της χερσαίας έκτασης με υψηλό αντίκτυπο ανθρωπογενών δραστηριοτήτων;	OXI-1
6.3.	την κατανάλωση λιπασμάτων ανά εκτάριο αρόσιμης γης;	OXI-1
6.4.	άλλους, καθοριστικούς για το έδαφος της Περιφέρειας, παράγοντες;	OXI-3
7.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στα νερά της Περιφέρειας, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
7.1.	τη συγκέντρωση διαλυμένου οξυγόνου;	OXI-1
7.2.	την ηλεκτρική αγωγιμότητα;	OXI-1
7.3.	τη συγκέντρωση φωσφόρου;	OXI-1
7.4.	άλλους, καθοριστικούς για τα ύδατα της Περιφέρειας, παράγοντες;	OXI-3
8.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στον αέρα της Περιφέρειας, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
8.1.	τη σταθμισμένη με τον πληθυσμό συγκέντρωση NO ₂ σε αστικές περιοχές;	OXI-3
8.2.	τη σταθμισμένη με τον πληθυσμό συγκέντρωση SO ₂ σε αστικές περιοχές;	OXI-3
8.3.	τη σταθμισμένη με τον πληθυσμό συγκέντρωση PM ₁₀ σε αστικές περιοχές;	OXI-3
8.4.	τη χρήση οχημάτων ανά κατοικημένο km ² ;	NAI-
8.5.	άλλους, καθοριστικούς για την ποιότητα της ατμόσφαιρας, παράγοντες;	OXI-3
9.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στους κλιματικούς παράγοντες, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
9.1.	τις εκπομπές άνθρακα ανά μονάδα ΑΕΠ;	OXI-3
9.2.	τις εκπομπές άνθρακα ανά κάτοικο;	OXI-3
9.3.	άλλους κλιματικούς παράγοντες;	OXI-1
10.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει εκτενείς μεταβολές στα υλικά περιουσιακά στοιχεία;	OXI-1
11.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει εκτενείς μεταβολές στην πολιτιστική κληρονομιά;	OXI-2

Εξεταζόμενος Αναπτυξιακός Στόχος: Ανάπτυξη Υποδομών		
Η αιτιολόγηση των απαντήσεων κωδικοποιείται ως εξής: ΟΧΙ-1: Δεν αναμένονται ουσιαστικές μεταβολές. Ο εξεταζόμενος Αναπτυξιακός Στόχος και οι παρεμβάσεις που περιλαμβάνει δεν έχουν τη δυνατότητα να μεταβάλουν ουσιαστικά τη συγκεκριμένη περιβαλλοντική παράμετρο. ΟΧΙ-2: Η περιβαλλοντική παράμετρος προστατεύεται με αυστηρό πάγιο ρυθμιστικό πλαίσιο. Συνεπώς, η αυτονόητη συμμόρφωση του προγράμματος με το πλαίσιο αυτό θα αποτρέψει ενδεχόμενες μεταβολές. ΟΧΙ-3: Δεν αναμένονται μεταβολές στρατηγικού επιπέδου. Ενδεχόμενες επιπτώσεις θα είναι τοπικού χαρακτήρα και χωρίς διαθεματική έκταση, με δυνατότητα πλήρους αντιμετώπισης σε μεταγενέστερα στάδια περιβαλλοντικής αδειοδότησης του κάθε έργου της παρέμβασης. ΝΑΙ+: Είναι πιθανή μεταβολή προς τη θετική κατεύθυνση. ΝΑΙ-: Είναι πιθανή μεταβολή προς την αρνητική κατεύθυνση.		
Θεματικός αριθμός ερώτησης	Ερώτηση	Απάντηση
12.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει εκτενείς μεταβολές στο τοπίο;	ΝΑΙ-
13.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει ουσιαστικές μεταβολές στις σχέσεις μεταξύ των περιβαλλοντικών παραγόντων;	ΟΧΙ-1
14.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στις διατροφικές πιέσεις προς το περιβάλλον, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
14.1.	το οικολογικό αποτύπωμα ανά κάτοικο;	ΟΧΙ-1
14.2.	τις εκπομπές NO _x προς την κατοικημένη έκταση;	ΝΑΙ-
14.3.	τις εκπομπές SO ₂ προς την κατοικημένη έκταση;	ΟΧΙ-3
14.4.	τις εκπομπές VOC προς την κατοικημένη έκταση;	ΝΑΙ-
14.5.	το κόστος βενζίνης σε σχέση με την παγκόσμια μέση τιμή;	ΟΧΙ-1
14.6.	την επιβάρυνση των υδάτων από τη βιομηχανική δραστηριότητα;	ΟΧΙ-1
14.7.	το ποσοστό ανακύκλωσης των αποβλήτων;	ΟΧΙ-1
14.8.	την παραγωγή επικίνδυνων αποβλήτων;	ΟΧΙ-1
14.9.	την οικο-αποτελεσματικότητα της ενέργειας;	ΟΧΙ-1
14.10.	την ενεργειακή αποτελεσματικότητα;	ΟΧΙ-1
14.11.	τις αγροτικές επιχορηγήσεις;	ΟΧΙ-1
14.12.	το ποσοστό της έκτασης που βρίσκεται υπό μελλοντική απειλή έλλειψης νερού;	ΟΧΙ-1
15.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στους δείκτες περιβαλλοντικής διακυβέρνησης, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
15.1.	τη συχνότητα των «Τοπικών Agenda 21»;	ΟΧΙ-1
15.2.	τον δείκτη του Διεθνούς Οικονομικού Φόρουμ για την περιβαλλοντική διακυβέρνηση;	ΟΧΙ-1
15.3.	το ποσοστό των μεταβλητών του «RiotJoburgDashboard» που δεν παρακολουθούνται;	ΟΧΙ-1
15.4.	τον δείκτη διαδικτυακής πρόσβασης;	ΟΧΙ-1
16.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στις διασυνοριακές περιβαλλοντικές πιέσεις, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
16.1.	το διασυνοριακά μεταφερόμενο SO ₂ ;	ΟΧΙ-1
16.2.	τις εισαγωγές αγαθών που η παραγωγή τους συνοδεύεται από περιβαλλοντικές πιέσεις;	ΟΧΙ-1

Συνοψίζοντας, οι αναμενόμενες περιβαλλοντικές μεταβολές από την υλοποίηση του Αναπτυξιακού Στόχου για την Ανάπτυξη Υποδομών του ΠΠΑ ΠΠ είναι οι ακόλουθες:

- Ορισμένοι σημαντικοί για τη βιοποικιλότητα της Περιφέρειας παράγοντες είναι πιθανόν να επηρεαστούν αρνητικά. Η εκτίμηση αυτή συνδέεται και με την προηγούμενη επίπτωση, εστιαζόμενη όμως σε ενδεχόμενη διατάραξη των φυσικών συνθηκών που διασφαλίζουν τη

διατήρηση της βιοποικιλότητας σε σημαντικές εκτάσεις της Περιφέρειας. Επιπτώσεις από τα γραμμικά χερσαία συγκοινωνιακά έργα, όπως ο θόρυβος και οι εκπλύσεις υγρών ρύπων, εάν δεν τηρηθούν ασφαλείς αποστάσεις από σημαντικούς θύλακες της βιοποικιλότητας, ενδέχεται να επιφέρουν δυσμενείς μεταβολές. Παράλληλα, ενδεχόμενη δημιουργία νέων λιμένων, αντί της ενίσχυσης των υφιστάμενων, είναι πιθανόν να διαταράξει τα παράκτια και κυρίως τα θαλάσσια οικοσυστήματα..

- Μια ειδικότερη πλευρά της διατάραξης που, όπως διαπιστώθηκε προηγουμένως, τα χερσαία συγκοινωνιακά έργα ενδέχεται να επιφέρουν στο περιβάλλον, αφορά στην πανίδα. Η προσέγγιση των έργων προσπελασιμότητας στους βιοτόπους αυτούς θα συνοδεύεται από τη μεταφορά οχημάτων στα εκεί ζωικά είδη. Παράλληλα, πέραν των προστατευόμενων ειδών της πανίδας, αναφορικά με το σύνολο της έκτασης της Περιφέρειας, η υπερβολική πύκνωση των διαδρόμων που φιλοξενούν δρόμους ή σιδηρόδρομο είναι πιθανόν να οδηγήσει σε φαινόμενα διάσπασης της συνέχειας των οικοτόπων. Πάντως οι επιπτώσεις αυτές είναι αντιμετωπίσιμες με την κατάλληλη μέριμνα, η οποία όμως θα πρέπει να αναληφθεί εγκαίρως.
- Η βελτίωση της προσπελασιμότητας αναμένεται ότι θα αυξήσει σε κάποιο βαθμό τη χρήση οχημάτων ανά κατοικημένο km^2 . Η αύξηση αυτή εκτιμάται ότι θα επέλθει ως δευτερογενής ενίσχυση της υπάρχουσας τάσης διόγκωσης στη χρήση οχημάτων, λόγω βελτίωσης και πύκνωσης του οδικού δικτύου, παρά ως πρωτογενής γένεση αναγκών για χρήση οχημάτων. Με μια αναλυτικότερη εξέταση, η αναλογία δαπανών μεταξύ οδικών και σιδηροδρομικών μεταφορών φαίνεται να ενισχύει περαιτέρω την τάση διόγκωσης στη χρήση ιδιωτικών οχημάτων, πέραν της αρχικής αύξησης που αναμένεται λόγω καλύτερου και πυκνότερου οδικού δικτύου. Πάντως, η αναλογία αυτή αποτελεί μόνο το μέρος της συνολικής εικόνας που αφορά στο ΠΠΑ ΠΠ· παράλληλα, το τομεακό ΕΠ για την ενίσχυση της προσπελασιμότητας προβλέπει σημαντική ενίσχυση των σιδηροδρομικών μεταφορών. Συνεπώς, τα όποια αντικίνητρα μεταστροφής συγκοινωνιακού έργου από το οδικό στο σιδηροδρομικό δίκτυο φαίνεται να προκύπτουν από τη σχετική αναλογία δαπανών του ΠΠΑ ΠΠ, αναμένεται να υπερκερασθούν από το τομεακό ΕΠ.
- Σε περίπτωση που κατά τον σχεδιασμό των γραμμικών χερσαίων συγκοινωνιακών έργων δεν ληφθεί κατάλληλη μέριμνα, είναι πιθανή η αλλοίωση του τοπίου σε ορισμένες περιοχές. Η Περιφέρεια παρουσιάζει στο μεγαλύτερο μέρος της έντονα πτυχωμένο ανάγλυφο και η προσαρμογή των οδικών και σιδηροδρομικών έργων σε αυτό δεν είναι αυτονόητη. Πάντως, οι σύγχρονες τάσεις στον σχεδιασμό μεγάλων έργων, όπως η Εγνατία Οδός, δείχνουν ότι η υιοθέτηση επιλογών πληρέστερης προσαρμογής στο ανάγλυφο είναι και τεχνικά και οικονομικά εφικτή.
- Η αύξηση της χρήσης οχημάτων ανά κατοικημένο km^2 θα συνοδεύεται αναπόφευκτα από αύξηση των εκπομπών NO_x και VOCs. Η ένταση και η δυνατότητα αντιστάθμισης των επιπτώσεων αυτών θα αναλυθούν στην επόμενη ενότητα.

7.2.5 Προσδιορισμός των επιπτώσεων από τον Αναπτυξιακό Στόχο για την Ενίσχυση Εξωστρέφειας

Όπως αναφέρθηκε, ο προσδιορισμός των επιπτώσεων στο περιβάλλον λαμβάνει υπόψη δύο ομάδες πληροφοριών: αφενός τη σημερινή κατάσταση του περιβάλλοντος και αφετέρου τα χαρακτηριστικά του υποσυνόλου του προγράμματος που εισάγεται στη διαδικασία εκτίμησης.

Επιγραμματικά, υπενθυμίζεται ότι οι Προτεραιότητες για τον Στόχο αυτό της Περιφέρειας Πελοποννήσου αντιστοιχίζονται με τις ακόλουθες προτεραιότητες του ΠΠΑ:

- > 5.1 Προώθηση τουρισμού με έμφαση στις ανερχόμενες και μη παραδοσιακές αγορές
- > 5.2 Προώθηση και ανάπτυξη υποδομών για εναλλακτικές μορφές τουρισμού
- > 5.3 Προστασία και ανάδειξη μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικού ενδιαφέροντος
- > 5.4 Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς
- > 5.5 Μουσεία και Πολιτιστικά Κέντρα
- > 5.11 Προώθηση ελληνικών προϊόντων στο εξωτερικό

Κατόπιν της ανασκόπησης αυτής, ο προσδιορισμός των πιθανών περιβαλλοντικών επιπτώσεων από αυτόν τον Αναπτυξιακό Στόχο διεξάγεται στον ακόλουθο Πίνακα.

Πίνακας 7-5: Προσδιορισμός των πιθανών επιπτώσεων από τον Αναπτυξιακό Στόχο για την Ενίσχυση Εξωστρέφειας

Εξεταζόμενος Αναπτυξιακός Στόχος: Ενίσχυση Εξωστρέφειας		
Η αιτιολόγηση των απαντήσεων κωδικοποιείται ως εξής: OXI-1: Δεν αναμένονται ουσιαστικές μεταβολές. Ο εξεταζόμενος Αναπτυξιακός Στόχος και οι παρεμβάσεις που περιλαμβάνει δεν έχουν τη δυνατότητα να μεταβάλουν ουσιαστικά τη συγκεκριμένη περιβαλλοντική παράμετρο. OXI-2: Η περιβαλλοντική παράμετρος προστατεύεται με αυστηρό πάγιο ρυθμιστικό πλαίσιο. Συνεπώς, η αυτόνομη συμμόρφωση του προγράμματος με το πλαίσιο αυτό θα αποτρέψει ενδεχόμενες μεταβολές. OXI-3: Δεν αναμένονται μεταβολές στρατηγικού επιπέδου. Ενδεχόμενες επιπτώσεις θα είναι τοπικού χαρακτήρα και χωρίς διαθεματική έκταση, με δυνατότητα πλήρους αντιμετώπισης σε μεταγενέστερα στάδια περιβαλλοντικής αδειοδότησης του κάθε έργου της παρέμβασης. ΝΑΙ+: Είναι πιθανή μεταβολή προς τη θετική κατεύθυνση. ΝΑΙ-: Είναι πιθανή μεταβολή προς την αρνητική κατεύθυνση.		
Θεματικός αριθμός ερώτησης	Ερώτηση	Απάντηση
1.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στη βιοποικιλότητα, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
1.1.	τον Δείκτη Βιοποικιλότητας;	OXI-1
1.2.	το ποσοστό της έκτασης υπό καθεστώς αυστηρής προστασίας;	OXI-2
1.3.	το ποσοστό χερσαίας έκτασης με ανεπαίσθητο αντίκτυπο ανθρωπογενών δραστηριοτήτων;	OXI-1
1.4.	άλλους, καθοριστικούς για τη βιοποικιλότητα της Περιφέρειας, παράγοντες;	OXI-3
2.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στον πληθυσμό της Περιφέρειας, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
2.1.	τον ρυθμό γονιμότητας γυναικών;	OXI-1
2.2.	τον δείκτη έκθεσης σε περιβαλλοντικούς κινδύνους;	OXI-1
2.3.	άλλους, καθοριστικούς για τον πληθυσμό της Περιφέρειας, παράγοντες;	OXI-1

Εξεταζόμενος Αναπτυξιακός Στόχος: Ενίσχυση Εξωστρέφειας		
Η αιτιολόγηση των απαντήσεων κωδικοποιείται ως εξής: ΟΧΙ-1: Δεν αναμένονται ουσιαστικές μεταβολές. Ο εξεταζόμενος Αναπτυξιακός Στόχος και οι παρεμβάσεις που περιλαμβάνει δεν έχουν τη δυνατότητα να μεταβάλουν ουσιαστικά τη συγκεκριμένη περιβαλλοντική παράμετρο. ΟΧΙ-2: Η περιβαλλοντική παράμετρος προστατεύεται με αυστηρό πάγιο ρυθμιστικό πλαίσιο. Συνεπώς, η αυτονόητη συμμόρφωση του προγράμματος με το πλαίσιο αυτό θα αποτρέπει ενδεχόμενες μεταβολές. ΟΧΙ-3: Δεν αναμένονται μεταβολές στρατηγικού επιπέδου. Ενδεχόμενες επιπτώσεις θα είναι τοπικού χαρακτήρα και χωρίς διαθεματική έκταση, με δυνατότητα πλήρους αντιμετώπισης σε μεταγενέστερα στάδια περιβαλλοντικής αδειοδότησης του κάθε έργου της παρέμβασης. ΝΑΙ+: Είναι πιθανή μεταβολή προς τη θετική κατεύθυνση. ΝΑΙ-: Είναι πιθανή μεταβολή προς την αρνητική κατεύθυνση.		
Θεματικός αριθμός ερώτησης	Ερώτηση	Απάντηση
3.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στην περιβαλλοντική επιβάρυνση της ανθρώπινης υγείας;	ΟΧΙ-1
4.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στη χλωρίδα της Περιφέρειας, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
4.1.	τον ρυθμό ετήσιας μέσης μεταβολής στη δασοκάλυψη;	ΟΧΙ-1
4.2.	την κατανάλωση ζιζανιοκτόνων ανά εκτάριο αρόσιμης γης;	ΟΧΙ-1
4.3.	άλλους, καθοριστικούς για τη χλωρίδα, παράγοντες;	ΟΧΙ-1
5.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στην πανίδα της Περιφέρειας, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
5.1.	το ποσοστό απειλούμενων ειδών θηλαστικών στα γνωστά είδη;	ΟΧΙ-1
5.2.	το ποσοστό απειλούμενων ειδών πτηνών στα γνωστά είδη;	ΟΧΙ-1
5.3.	το ποσοστό απειλούμενων ειδών αμφιβίων στα γνωστά είδη;	ΟΧΙ-1
5.4.	το δείκτη υπεραλίευσης;	ΟΧΙ-1
5.5.	άλλους, καθοριστικούς για την πανίδα, παράγοντες;	ΟΧΙ-3
6.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στο έδαφος της Περιφέρειας, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
6.1.	το ποσοστό έκτασης σε κίνδυνο οξίνισης;	ΟΧΙ-1
6.2.	το ποσοστό της χερσαίας έκτασης με υψηλό αντίκτυπο ανθρωπογενών δραστηριοτήτων;	ΟΧΙ-1
6.3.	την κατανάλωση λιπασμάτων ανά εκτάριο αρόσιμης γης;	ΟΧΙ-1
6.4.	άλλους, καθοριστικούς για το έδαφος της Περιφέρειας, παράγοντες;	ΟΧΙ-3
7.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στα νερά της Περιφέρειας, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
7.1.	τη συγκέντρωση διαλυμένου οξυγόνου;	ΟΧΙ-1
7.2.	την ηλεκτρική αγωγιμότητα;	ΟΧΙ-1
7.3.	τη συγκέντρωση φωσφόρου;	ΟΧΙ-1
7.4.	άλλους, καθοριστικούς για τα ύδατα της Περιφέρειας, παράγοντες;	ΟΧΙ-3
8.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στον αέρα της Περιφέρειας, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
8.1.	τη σταθμισμένη με τον πληθυσμό συγκέντρωση NO ₂ σε αστικές περιοχές;	ΟΧΙ-3
8.2.	τη σταθμισμένη με τον πληθυσμό συγκέντρωση SO ₂ σε αστικές περιοχές;	ΟΧΙ-3
8.3.	τη σταθμισμένη με τον πληθυσμό συγκέντρωση PM ₁₀ σε αστικές περιοχές;	ΟΧΙ-1
8.4.	τη χρήση οχημάτων ανά κατοικημένο km ² ;	ΟΧΙ-1
8.5.	άλλους, καθοριστικούς για την ποιότητα της ατμόσφαιρας, παράγοντες;	ΟΧΙ-1

Εξεταζόμενος Αναπτυξιακός Στόχος: Ενίσχυση Εξωστρέφειας		
Η αιτιολόγηση των απαντήσεων κωδικοποιείται ως εξής: ΟΧΙ-1: Δεν αναμένονται ουσιαστικές μεταβολές. Ο εξεταζόμενος Αναπτυξιακός Στόχος και οι παρεμβάσεις που περιλαμβάνει δεν έχουν τη δυνατότητα να μεταβάλουν ουσιαστικά τη συγκεκριμένη περιβαλλοντική παράμετρο. ΟΧΙ-2: Η περιβαλλοντική παράμετρος προστατεύεται με αυστηρό πάγιο ρυθμιστικό πλαίσιο. Συνεπώς, η αυτονόητη συμμόρφωση του προγράμματος με το πλαίσιο αυτό θα αποτρέψει ενδεχόμενες μεταβολές. ΟΧΙ-3: Δεν αναμένονται μεταβολές στρατηγικού επιπέδου. Ενδεχόμενες επιπτώσεις θα είναι τοπικού χαρακτήρα και χωρίς διαθεματική έκταση, με δυνατότητα πλήρους αντιμετώπισης σε μεταγενέστερα στάδια περιβαλλοντικής αδειοδότησης του κάθε έργου της παρέμβασης. ΝΑΙ+: Είναι πιθανή μεταβολή προς τη θετική κατεύθυνση. ΝΑΙ-: Είναι πιθανή μεταβολή προς την αρνητική κατεύθυνση.		
Θεματικός αριθμός ερώτησης	Ερώτηση	Απάντηση
9.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στους κλιματικούς παράγοντες, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
9.1.	τις εκπομπές άνθρακα ανά μονάδα ΑΕΠ;	ΟΧΙ-1
9.2.	τις εκπομπές άνθρακα ανά κάτοικο;	ΟΧΙ-1
9.3.	άλλους κλιματικούς παράγοντες;	ΟΧΙ-1
10.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει εκτενείς μεταβολές στα υλικά περιουσιακά στοιχεία;	ΟΧΙ-1
11.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει εκτενείς μεταβολές στην πολιτιστική κληρονομιά;	ΟΧΙ-2
12.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει εκτενείς μεταβολές στο τοπίο;	ΟΧΙ-3
13.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει ουσιαστικές μεταβολές στις σχέσεις μεταξύ των περιβαλλοντικών παραγόντων;	ΟΧΙ-1
14.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στις διατροφικές πιέσεις προς το περιβάλλον, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
14.1.	το οικολογικό αποτύπωμα ανά κάτοικο;	ΟΧΙ-1
14.2.	τις εκπομπές NO _x προς την κατοικημένη έκταση;	ΟΧΙ-3
14.3.	τις εκπομπές SO ₂ προς την κατοικημένη έκταση;	ΟΧΙ-3
14.4.	τις εκπομπές VOC προς την κατοικημένη έκταση;	ΟΧΙ-3
14.5.	το κόστος βενζίνης σε σχέση με την παγκόσμια μέση τιμή;	ΟΧΙ-1
14.6.	την επιβάρυνση των υδάτων από τη βιομηχανική δραστηριότητα;	ΟΧΙ-1
14.7.	το ποσοστό ανακύκλωσης των αποβλήτων;	ΟΧΙ-1
14.8.	την παραγωγή επικίνδυνων αποβλήτων;	ΟΧΙ-1
14.9.	την οικο-αποτελεσματικότητα της ενέργειας;	ΟΧΙ-1
14.10.	την ενεργειακή αποτελεσματικότητα;	ΟΧΙ-1
14.11.	τις αγροτικές επιχορηγήσεις;	ΟΧΙ-1
14.12.	το ποσοστό της έκτασης που βρίσκεται υπό μελλοντική απειλή έλλειψης νερού;	ΟΧΙ-1
15.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στους δείκτες περιβαλλοντικής διακυβέρνησης, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
15.1.	τη συχνότητα των «Τοπικών Agenda 21»;	ΟΧΙ-1
15.2.	τον δείκτη του Διεθνούς Οικονομικού Φόρουμ για την περιβαλλοντική διακυβέρνηση;	ΟΧΙ-1
15.3.	το ποσοστό των μεταβλητών του «RiotJoburgDashboard» που δεν παρακολουθούνται;	ΟΧΙ-1
15.4.	τον δείκτη διαδικτυακής πρόσβασης;	ΟΧΙ-1
16.	Η υλοποίηση του εξεταζόμενου Στόχου έχει τη δυνατότητα να προκαλέσει μεταβολές στις διασυνοριακές περιβαλλοντικές πιέσεις, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
16.1.	το διασυνοριακά μεταφερόμενο SO ₂ ;	ΟΧΙ-1
16.2.	τις εισαγωγές αγαθών που η παραγωγή τους συνοδεύεται από περιβαλλοντικές πιέσεις;	ΟΧΙ-1

Συνοψίζοντας, δεν αναμένονται περιβαλλοντικές μεταβολές από την υλοποίηση του Αναπτυξιακού Στόχου για την Ενίσχυση Εξωστρέφειας του ΠΠΑ ΠΠ.

7.2.6 Συμπεράσματα του προσδιορισμού των επιπτώσεων

Στις προηγούμενες ενότητες, ο καθένας από τους πέντε Αναπτυξιακούς Στόχους του Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης, υποβλήθηκε στο «κόσκινο» (screen) των πενήντατριών κρίσιμων ερωτήσεων που συνθέτουν το εργαλείο διάγνωσης για τις αναμενόμενες περιβαλλοντικές μεταβολές, βάσει της μεθοδολογίας που παρουσιάστηκε στην ενότητα 7.1.1. Μέσα από τη διαδικασία αυτή, εντοπίστηκαν κατ' αρχήν οι περιβαλλοντικές παράμετροι που δεν πρόκειται να υποστούν τάσεις αλλαγής από την υλοποίηση του ΠΠΑ, είτε διότι οι στόχοι και οι παρεμβάσεις του προγράμματος δεν συνοδεύονται από πιέσεις προς τη συγκεκριμένη περιβαλλοντική συνιστώσα είτε γιατί οι όποιες μεταβολές θα είναι τοπικού χαρακτήρα και αντιμετωπίσιμες στο στάδιο των μελλοντικών περιβαλλοντικών αδειοδοτήσεων έργων και δραστηριοτήτων.

Με την ίδια διαδικασία, εντοπίστηκαν οι περιβαλλοντικοί παράγοντες που αναμένεται να μεταβληθούν από την υλοποίηση κάθε Αναπτυξιακού Στόχου του ΠΠΑ. Οι μεταβολές αυτές συνοψίζονται στον ακόλουθο Πίνακα και αφορούν σε δεκαοκτώ από τους πενήντατρείς δείκτες για τους οποίους εξετάστηκε το ενδεχόμενο μεταβολής.

Ο ακόλουθος Πίνακας αποτελεί την ουσιαστική γέφυρα μεταξύ του τρέχοντος σταδίου και του επόμενου, στο οποίο θα πραγματοποιηθεί ο χαρακτηρισμός της κάθε μεταβολής.

Πίνακας 7-6: Σύνοψη των επηρεαζόμενων περιβαλλοντικών παραμέτρων και των αντίστοιχων μεταβολών που εκτιμάται ότι θα επέλθουν από την υλοποίηση του ΠΠΑ ΠΠ

Περιβαλλοντική Παράμετρος	Αναπτυξιακός Στόχος: Έξυπνη Ανάπτυξη	Αναπτυξιακός Στόχος: Πράσινη Ανάπτυξη	Αναπτυξιακός Στόχος: Κοινωνική Ανάπτυξη	Αναπτυξιακός Στόχος: Ανάπτυξη Υποδομών	Αναπτυξιακός Στόχος: Ενίσχυση Εξωστρέφειας
Περιβαλλοντική επιβάρυνση της ανθρώπινης υγείας		↑			
Καθοριστικοί για τη βιοποικιλότητα παράγοντες		↑		↓	
Καθοριστικοί για την πανίδα παράγοντες		↑		↓	
Καθοριστικοί για τη χλωρίδα παράγοντες		↑			
Ποσοστό χερσαίας έκτασης με ανεπαίσθητο αντίκτυπο ανθρωπογενών δραστηριοτήτων	↓			↓	
Συγκέντρωση διαλυμένου οξυγόνου στα νερά		↑			
Καθοριστικοί για τα νερά παράγοντες		↑			
Επιβάρυνση υδάτων από βιομηχανική δραστηριότητα		↑			
Εκπομπές οξειδίων του αζώτου				↓	

Εκπομπές πτητικών οργανικών ουσιών				↓	
Εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου		↑			
Χρήση οχημάτων ανά κατοικημένο km ²				↓	
Ποσοστό ανακύκλωσης αποβλήτων		↑			
Δείκτης διαδικτυακής πρόσβασης	↑				
Οικο-αποτελεσματικότητα της ενέργειας		↑			
Διατήρηση πολιτιστικής κληρονομιάς	↑	↑			
Μεταβολές στο τοπίο		↑		↓	
Ποσοστό έκτασης υπό μελλοντική απειλή έλλειψης νερού		↑			
Χρωματικό υπόμνημα					
	Δείκτες βιοτικού περιβάλλοντος			Δείκτες ατμόσφαιρας	
	Δείκτες υδάτων			Δείκτες διατροφικών περιβαλλοντικών πιέσεων	

7.3 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ

Στην ενότητα που προηγήθηκε, εντοπίστηκαν δεκαοκτώ περιβαλλοντικές παράμετροι που ενδέχεται να μεταβληθούν είτε λόγω των δράσεων ενός μόνο Στόχου είτε λόγω του συνδυασμένου αποτελέσματος των δράσεων από περισσότερους του ενός Στόχου. Στην ενότητα αυτή πραγματοποιείται ο χαρακτηρισμός των μεταβολών, δηλαδή ο προσδιορισμός μιας σειράς ιδιοτήτων κάθε μεταβολής, ώστε να εντοπιστούν λεπτομερώς όλες οι τάσεις υποβάθμισης του περιβάλλοντος αλλά και να διαπιστωθούν οι θετικές συμβολές ορισμένων δράσεων.

7.3.1 Χαρακτηρισμός των επιπτώσεων σε παράγοντες των βιοτικών χαρακτηριστικών του περιβάλλοντος

Οι περιβαλλοντικοί παράγοντες που σχετίζονται με τα βιοτικά χαρακτηριστικά του περιβάλλοντος και ενδέχεται να επηρεαστούν από την υλοποίηση ορισμένων δράσεων του ΠΠΑ, όπως προέκυψε από την ανάλυση της προηγούμενης ενότητας, είναι:

- η περιβαλλοντική επιβάρυνση της ανθρώπινης υγείας
- ορισμένοι καθοριστικοί για τη βιοποικιλότητα παράγοντες
- ορισμένοι καθοριστικοί για την πανίδα παράγοντες
- ορισμένοι καθοριστικοί για τη χλωρίδα παράγοντες.

Στους επόμενους πέντε Πίνακες πραγματοποιείται ο χαρακτηρισμός της επίπτωσης στον καθένα από τους παραπάνω περιβαλλοντικούς παράγοντες (συμπεριλαμβανομένων των επιπτώσεων στους παράγοντες διατροφικών περιβαλλοντικών πιέσεων), μέσω της μεθοδολογίας που παρουσιάστηκε στην ενότητα 7.1.2.

Πίνακας 7-7: Χαρακτηρισμός επίπτωσης στην περιβαλλοντική επιβάρυνση της ανθρώπινης υγείας

Επηρεαζόμενη περιβαλλοντική παράμετρος	Περιβαλλοντική επιβάρυνση της ανθρώπινης υγείας	
Αιτίες μεταβολής	<u>Πράσινη Ανάπτυξη</u> Ο βαθμός διεύθυνσης στην τροφική αλυσίδα, ουσιών που συντελούν στην υποβάθμιση της ανθρώπινης υγείας, περιορίζεται ως αποτέλεσμα των παρεμβάσεων για ορθότερη διαχείριση των στερεών και υγρών αποβλήτων, συμπεριλαμβανομένων των επικινδύνων, αλλά και λόγω των παρεμβάσεων για τη βελτίωση των συστημάτων διαχείρισης και διανομής πόσιμου νερού. Παράλληλα, οι απευθείας επενδύσεις στον κλάδο της υγείας αναμένεται να βελτιώσουν την ικανότητα του συστήματος, ως προς την απόκρισή του στις ανάγκες του τοπικού πληθυσμού αλλά και ως προς τις προληπτικές δράσεις καταπολέμησης περιβαλλοντικών επιβαρύνσεων στην ανθρώπινη υγεία.	
Ιδιότητες της επίπτωσης		Συνοπτική τεκμηρίωση
Κατεύθυνση επίπτωσης	Θετική	Βελτιώνεται μια σειρά παραγόντων που σχετίζονται με τους κινδύνους που το περιβάλλον επάγει στην ανθρώπινη υγεία.
Έκταση επίπτωσης	Μεγάλη	Λόγω της διάχυτης φύσης των παραγόντων που βελτιώνονται, η έκταση της επίπτωσης πρακτικά συμπίπτει με την έκταση της Περιφέρειας, ενώ είναι πιθανόν οι βελτιώσεις να γίνουν αισθητές και σε ευρύτερη έκταση.
Ένταση της επίπτωσης	Μέση	Οι παράγοντες που βελτιώνονται, βρίσκονται και σήμερα σε καλή κατάσταση, οπότε η ένταση των μεταβολών δεν θα είναι μεγάλη.
Μηχανισμός εμφάνισης	Δευτερογενής	Η βελτίωση επέρχεται ως έμμεσο αποτέλεσμα στόχων και παρεμβάσεων που αφορούν στα απόβλητα, το πόσιμο νερό και το σύστημα υγείας.
Χρονικός ορίζοντας της μεταβολής	Άμεση - Μόνιμη	Η εμφάνιση της βελτίωσης ξεκινά με την έναρξη των αιτιακών επεμβάσεων και παραμένει εάν δεν εμφανιστούν αντίρροπες τάσεις.
Αθροιστικότητα ή συνέργεια	Απίθανη	Η βελτίωση βρίσκεται στο πέρας του μονοπατιού επίδρασης των αιτιακών της παρεμβάσεων.
Δυνατότητα πρόληψης	Δεν απαιτείται	Η μεταβολή είναι προς τη θετική κατεύθυνση.
Δυνατότητα περιορισμού ή αντιστροφής	Δεν απαιτείται	Η μεταβολή είναι προς τη θετική κατεύθυνση.
Σύνοψη: Η κατάσταση σε ορισμένους παράγοντες που επιβαρύνουν την ανθρώπινη υγεία αναμένεται να βελτιωθεί. Οι παρεμβάσεις για ορθότερη διαχείριση των στερεών και υγρών αποβλήτων, συμπεριλαμβανομένων των επικινδύνων, αλλά και αυτές για τη βελτίωση των συστημάτων διαχείρισης και διανομής πόσιμου νερού, αναμένεται να περιορίσουν τον βαθμό διεύθυνσης στην τροφική αλυσίδα, ουσιών που συντελούν στην υποβάθμιση της ανθρώπινης υγείας. Οι απευθείας επενδύσεις στον κλάδο της υγείας αναμένεται να βελτιώσουν την ικανότητα περίθαλψης του συστήματος και παράλληλα να συνοδεύονται από επαύξηση της ευαισθητοποίησης του κοινού αλλά και της Πολιτείας σε ζητήματα πρόληψης, ώστε παράγοντες που επάγουν περιβαλλοντικές επιβαρύνσεις στην ανθρώπινη υγεία να μπορούν να καταπολεμηθούν αποτελεσματικότερα. Τέτοιοι παράγοντες είναι π.χ. η ποιότητα του αέρα στο εσωτερικό των κτιρίων και η υποβάθμισή της από το κάπνισμα και τις εκπομπές δομικών υλικών, η έκθεση των αγροτών σε φυτοφάρμακα, η κατανάλωση προϊόντων από φυτά και ζώα που αναπτύσσονται πλησίον περιβαλλοντικά επιβαρυνμένων περιοχών κ.ά.		

Πίνακας 7-8: Χαρακτηρισμός επίπτωσης σε ορισμένους καθοριστικούς για τη βιοποικιλότητα παράγοντες

Επηρεαζόμενη περιβαλλοντική παράμετρος	Καθοριστικοί για τη βιοποικιλότητα της Περιφέρειας παράγοντες	
Αιτίες μεταβολής	<u>Ανάπτυξη Υποδομών</u> Τύποι επιπτώσεων από τα γραμμικά χερσαία συγκοινωνιακά έργα, όπως η διάσπαση των οικοτόπων, ο θόρυβος και οι εκπλύσεις υγρών ρύπων, εάν δεν τηρηθούν ασφαλείς αποστάσεις από σημαντικές για τη βιοποικιλότητα περιοχές, ενδέχεται να επιφέρουν δυσμενείς μεταβολές. Παράλληλα, εάν προτιμηθεί η δημιουργία νέων λιμένων, αντί της ενίσχυσης των υφιστάμενων, είναι πιθανόν να διαταραχθούν τα παράκτια και θαλάσσια οικοσυστήματα. <u>Πράσινη Ανάπτυξη</u> Ορισμένοι παράγοντες υποστρωματικής φύσης, σχετικοί με την ποιότητα των ενδιαιτημάτων που φιλοξενούν τα είδη του βιοτικού περιβάλλοντος αναμένεται να βελτιωθούν ως αποτέλεσμα της άμβλυνσης των περιβαλλοντικών πιέσεων, λόγω των παρεμβάσεων για την καλύτερη διαχείριση των στερεών και υγρών αποβλήτων, αλλά και αυτών για την προστασία και ανάπτυξη της φυσικής κληρονομιάς. Οι κύριες βελτιώσεις αναμένονται στο έδαφος, στα νερά, στη συνοχή των οικοτόπων, στην προστασία των φυσικών ενδιαιτημάτων και στον περιορισμό της υποβάθμισής τους από ανεξέλεγκτες αποθέσεις απορριμμάτων και διαθέσεις λυμάτων.	
	Ιδιότητες της επίπτωσης	Συνοπτική τεκμηρίωση
Κατεύθυνση επίπτωσης	Θετική	Η επιδείνωση παραγόντων της βιοποικιλότητας από δράσεις του ΠΠΑ είναι πιθανή, αλλά εξισορροπείται πλήρως από τις βελτιώσεις λόγω των δράσεων του ΠΠΑ. Το τελικό ισοζύγιο των μεταβολών αναμένεται να είναι θετικό.
Έκταση επίπτωσης	Μεγάλη	Λόγω της διάχυτης φύσης των παραγόντων που επηρεάζονται, η έκταση της επίπτωσης συμπίπτει με την έκταση της Περιφέρειας.
Ένταση της επίπτωσης	Μικρή	Οι βελτιώσεις, λόγω του ΠΠΑ αναιρούνται εν μέρει από ενδεχόμενες αρνητικές επιδράσεις του ΠΠΑ.
Μηχανισμός εμφάνισης	Δευτερογενής	Οι παράγοντες που μεταβάλλονται αποτελούν τμήμα του υποστρώματος, επί του οποίου αναπτύσσεται η βιοποικιλότητα. Συγχρόνως, οι μεταβολές αυτών των παραγόντων επέρχονται ως έμμεσο αποτέλεσμα στόχων και παρεμβάσεων που αφορούν στις συγκοινωνιακές υποδομές, στα απόβλητα, το πόσιμο νερό και το έδαφος.
Χρονικός ορίζοντας της μεταβολής	Άμεση - Μόνιμη	Ορισμένες από τις αιτίες μεταβολής, όπως η έκπλυση ρύπων από τους συγκοινωνιακούς διαδρόμους και οι δράσεις προστασίας της φυσικής κληρονομιάς λειτουργούν σωρευτικά και μεσοπρόθεσμα, ενώ άλλες αιτίες, όπως η επέμβαση σε οικοτόπους έχουν άμεσο αποτέλεσμα.
Αθροιστικότητα ή συνέργεια	Απίθανη	Η ίδια η εξεταζόμενη επίπτωση επέρχεται ως συνδυασμός πολλών αιτιακών παραγόντων, αλλά δεν αναμένεται αλληλεπίδραση με μεταβολές σε άλλους περιβαλλοντικούς παράγοντες.
Δυνατότητα πρόληψης	Μεγάλη	Οι αρνητικές επιπτώσεις στόχων και παρεμβάσεων του ΠΠΑ μπορούν να αποφευχθούν εκ των προτέρων.
Δυνατότητα περιορισμού ή αντιστροφής	Δεν απαιτείται	Η συνολική μεταβολή είναι προς τη θετική κατεύθυνση και μπορεί να ενταθεί εάν προληφθούν οι αρνητικές επιπτώσεις από τον ΠΠΑ.
Σύνοψη: Η κατάσταση σε ορισμένους καθοριστικούς για τη βιοποικιλότητα παράγοντες αναμένεται να μεταβληθεί. Οι παρεμβάσεις άμβλυνσης των περιβαλλοντικών πιέσεων και προστασίας - ανάπτυξης της φυσικής κληρονομιάς ωθούν σε βελτιώσεις ενώ οι επιπτώσεις ορισμένων παρεμβάσεων ΠΠΑ οδηγούν προς επιδείνωση. Η συνολική μεταβολή αναμένεται θετική, αλλά περιορισμένης έκτασης, εάν δεν ληφθούν μέτρα πρόληψης των πιέσεων του ΠΠΑ. Η έκταση της επίπτωσης είναι μεγάλη, λόγω της διάχυτης φύσης των παραγόντων που επηρεάζονται.		

Πίνακας 7-9: Χαρακτηρισμός επίπτωσης σε ορισμένους καθοριστικούς για την πανίδα παράγοντες

Επηρεαζόμενη περιβαλλοντική παράμετρος	Καθοριστικοί για την πανίδα της Περιφέρειας παράγοντες	
Αιτίες μεταβολής	<u>Ανάπτυξη Υποδομών</u> Επιπτώσεις από τα γραμμικά χερσαία συγκοινωνιακά έργα, όπως η διάσπαση των οικοτόπων, ο περιορισμός ζωτικού χώρου και ο θόρυβος, εάν δεν τηρηθούν ασφαλείς αποστάσεις από σημαντικές για την πανίδα περιοχές, ενδέχεται να επιφέρουν δυσμενείς μεταβολές. <u>Πράσινη Ανάπτυξη</u> Ορισμένοι παράγοντες υποστρωματικής φύσης, σχετικοί με την ποιότητα των ενδιαιτημάτων της πανίδας αναμένεται να βελτιωθούν ως αποτέλεσμα της άμβλυνσης των περιβαλλοντικών πιέσεων, λόγω των παρεμβάσεων για την καλύτερη διαχείριση των στερεών και υγρών αποβλήτων, αλλά και αυτών για την προστασία και ανάπτυξη της φυσικής κληρονομιάς.	
Ιδιότητες της επίπτωσης		Συνοπτική τεκμηρίωση
Κατεύθυνση επίπτωσης	Θετική	Η επιδείνωση των συνθηκών διαβίωσης της πανίδας από δράσεις του ΠΠΑ είναι πιθανή, αλλά εξισορροπείται πλήρως από τις βελτιώσεις λόγω των δράσεων του ΠΠΑ. Η τελική κατεύθυνση των μεταβολών αναμένεται να είναι θετική.
Έκταση επίπτωσης	Μεγάλη	Λόγω της διάχυτης φύσης των παραγόντων που επηρεάζονται, η έκταση της επίπτωσης συμπίπτει με την έκταση της Περιφέρειας.
Ένταση της επίπτωσης	Μικρή	Οι βελτιώσεις, λόγω του ΠΠΑ αναιρούνται εν μέρει από ενδεχόμενες αρνητικές επιδράσεις του ΠΠΑ.
Μηχανισμός εμφάνισης	Δευτερογενής	Οι παράγοντες που μεταβάλλονται αποτελούν τμήμα του υποστρώματος που φιλοξενεί τη μόνιμη ή εποχική διαβίωση της πανίδας. Συγχρόνως, οι μεταβολές αυτών των παραγόντων επέρχονται ως έμμεσο αποτέλεσμα στόχων και παρεμβάσεων που αφορούν στις συγκοινωνιακές υποδομές, στα απόβλητα, το πόσιμο νερό και το έδαφος.
Χρονικός ορίζοντας της μεταβολής	Μεσοπρόθεσμη - Μόνιμη	Οι περισσότερες από τις αιτίες μεταβολής, όπως οι δράσεις προστασίας της φυσικής κληρονομιάς λειτουργούν μεσοπρόθεσμα, ενώ και οι χαρακτηριστικοί χρόνοι απόκρισης της πανίδας είναι σχετικά παρατεταμένοι. Κάποιες αιτίες, όπως η επέμβαση σε οικοτόπους έχουν αμεσότερο αποτέλεσμα.
Αθροιστικότητα ή συνέργεια	Απίθανη	Η ίδια η εξεταζόμενη επίπτωση επέρχεται ως συνδυασμός πολλών αιτιακών παραγόντων, αλλά δεν αναμένεται αλληλεπίδραση με μεταβολές σε άλλους περιβαλλοντικούς παράγοντες.
Δυνατότητα πρόληψης	Μεγάλη	Οι αρνητικές επιπτώσεις στόχων και παρεμβάσεων του ΠΠΑ μπορούν να αποφευχθούν εκ των προτέρων.
Δυνατότητα περιορισμού ή αντιστροφής	Δεν απαιτείται	Η συνολική μεταβολή είναι προς τη θετική κατεύθυνση και μπορεί να ενταθεί εάν προληφθούν οι αρνητικές επιπτώσεις από τον ΠΠΑ.
Σύνοψη: Η κατάσταση σε ορισμένους καθοριστικούς για την πανίδα παράγοντες αναμένεται να μεταβληθεί. Οι παρεμβάσεις άμβλυνσης των περιβαλλοντικών πιέσεων και προστασίας - ανάπτυξης της φυσικής κληρονομιάς του ΠΠΑ, ωθούν σε βελτιώσεις, ενώ οι επιπτώσεις ορισμένων παρεμβάσεων του ΠΠΑ οδηγούν προς επιδείνωση. Η συνολική μεταβολή αναμένεται θετική, αλλά περιορισμένης έντασης, εάν δεν ληφθούν μέτρα πρόληψης των πιέσεων του ΠΠΑ. Η έκταση της επίπτωσης είναι μεγάλη, λόγω της διάχυτης φύσης των παραγόντων που επηρεάζονται.		

Πίνακας 7-10: Χαρακτηρισμός επίπτωσης σε ορισμένους καθοριστικούς για τη χλωρίδα παράγοντες

Επηρεαζόμενη περιβαλλοντική παράμετρος	Καθοριστικοί για τη χλωρίδα της Περιφέρειας παράγοντες	
Αιτίες μεταβολής	<u>Πράσινη Ανάπτυξη</u> Ορισμένες από τις πιέσεις στη χλωρίδα, όπως η υπερβόσκηση αναμένεται να βελτιωθούν ως αποτέλεσμα του στόχου και των παρεμβάσεων για την προστασία και ανάπτυξη της φυσικής κληρονομιάς. Παράλληλα, οι δράσεις εξυγίανσης και αναβλάστησης που τυπικά αποτελούν συστατικό της αποκατάστασης βιομηχανικών χώρων και μολυσμένης γης, αναμένεται να «επιστρέψουν» στη χλωρίδα εκτάσεις που της είχαν αφαιρεθεί προ δεκαετιών.	
Ιδιότητες της επίπτωσης		Συνοπτική τεκμηρίωση
Κατεύθυνση επίπτωσης	Θετική	Αναμένονται βελτιώσεις σε σειρά υποστρωματικών παραγόντων της χλωρίδας.
Έκταση επίπτωσης	Μέση	Κάποιες από τις πιέσεις που αμβλύνονται, όπως η υπερβόσκηση, είναι διάχυτης φύσης, ενώ άλλες βελτιώσεις, όπως η αποκατάσταση βιομηχανικών χώρων, είναι τοπικού χαρακτήρα.
Ένταση της επίπτωσης	Μέση	Οι παράγοντες που βελτιώνονται, βρίσκονται και σήμερα σε καλή κατάσταση, οπότε η ένταση των μεταβολών δεν θα είναι μεγάλη.
Μηχανισμός εμφάνισης	Πρωτογενής	Οι βελτιώσεις επέρχονται ως άμεσα επιμέρους αποτελέσματα στόχων και δράσεων που αφορούν σε ευρύτερα περιβαλλοντικά ζητήματα.
Χρονικός ορίζοντας της μεταβολής	Μεσοπρόθεσμη - Μόνιμη	Η ανάταξη και ο εμπλουτισμός της χλωρίδας χρειάζονται χρόνο, ενώ και ορισμένες από τις αιτίες μεταβολής, όπως οι δράσεις προστασίας της φυσικής κληρονομιάς λειτουργούν μεσοπρόθεσμα.
Αθροιστικότητα ή συνέργεια	Απίθανη	Δεν αναμένεται αλληλεπίδραση με μεταβολές σε άλλους περιβαλλοντικούς παράγοντες.
Δυνατότητα πρόληψης	Δεν απαιτείται	Η μεταβολή είναι αμιγώς θετική.
Δυνατότητα περιορισμού ή αντιστροφής	Δεν απαιτείται	Η μεταβολή είναι αμιγώς θετική.
Σύνοψη: Η κατάσταση σε ορισμένους καθοριστικούς για τη χλωρίδα παράγοντες αναμένεται να βελτιωθεί, ως αποτέλεσμα του στόχου και των παρεμβάσεων του ΠΠΑ για την προστασία και ανάπτυξη της φυσικής κληρονομιάς καθώς και αυτών αποκατάστασης βιομηχανικών χώρων και μολυσμένης γης. Οι βελτιώσεις αναμένεται να αφορούν σε μεγάλη έκταση αλλά με μέση ένταση.		

Πίνακας 7-11: Χαρακτηρισμός επίπτωσης στο ποσοστό χερσαίας έκτασης με ανεπαίσθητο αντίκτυπο ανθρωπογενών δραστηριοτήτων

Επηρεαζόμενη περιβαλλοντική παράμετρος	Ποσοστό χερσαίας έκτασης με ανεπαίσθητο αντίκτυπο ανθρωπογενών δραστηριοτήτων	
Αιτίες μεταβολής	<u>Πράσινη Ανάπτυξη</u>	
	Η Περιφέρεια φιλοξενεί σημαντικές εκτάσεις, στις οποίες οι ανθρωπογενείς δραστηριότητες είναι ακόμη ανεπαίσθητες, κυρίως λόγω της δυσχερούς πρόσβασης. Εάν τα οδικά και σιδηροδρομικά έργα εισβάλουν στις ζώνες αυτές, η αδιατάρακτη φύση των περιοχών γύρω από τα έργα θα διαταραχθεί.	
	<u>Ενίσχυση Εξωστρέφειας</u>	
	Εάν ο φυσιολατρικός τουρισμός ενισχυθεί χωρίς αειφορική μέριμνα, ορισμένες εγκαταστάσεις και δραστηριότητες ενδέχεται να διαταράξουν εκτάσεις που σήμερα είναι «άβατες», αλλοιώνοντας την ικανότητα των περιοχών αυτών να διατηρούν προστατευόμενα είδη της πανίδας και εύρος βιοποικιλότητας.	
Ιδιότητες της επίπτωσης		Συνοπτική τεκμηρίωση
Κατεύθυνση επίπτωσης	Αρνητική	Η μείωση του ποσοστού της έκτασης με ανεπαίσθητο αντίκτυπο ανθρωπογενών δραστηριοτήτων στερεί χώρο από τις αμιγείς περιοχές του φυσικού περιβάλλοντος.
Έκταση επίπτωσης	Μικρή	Ακόμη και εάν η επίπτωση αφεθεί ανεξέλεγκτη, το δυσχερές ανάγλυφο που σήμερα αποτρέπει την πρόσβαση, αναμένεται να περιορίσει την έκταση των επεμβάσεων.
Ένταση της επίπτωσης	Μεγάλη	Ο αδιατάρακτος χαρακτήρας των εκτάσεων είναι σημαντικός για τις περιβαλλοντικές και οικοσυστημικές λειτουργίες, ιδίως για τη διατήρηση σπάνιων ειδών πανίδας και για τη διατήρηση μεγάλου εύρους ποικιλομορφίας ειδών χλωρίδας και πανίδας.
Μηχανισμός εμφάνισης	Πρωτογενής	Οι επιπτώσεις επέρχονται ως άμεσα αποτελέσματα παρεμβάσεων στις εν λόγω εκτάσεις.
Χρονικός ορίζοντας της μεταβολής	Άμεση - Μόνιμη	Οι επιπτώσεις στις οικοσυστημικές λειτουργίες εμφανίζονται άμεσα, με την υλοποίηση των παρεμβάσεων και παραμένουν μόνιμες.
Αθροιστικότητα ή συνέργεια	Απίθανη	Δεν αναμένεται αλληλεπίδραση με μεταβολές σε άλλους περιβαλλοντικούς παράγοντες ή συνεργιστικό αποτέλεσμα με άλλες παρεμβάσεις του προγράμματος.
Δυνατότητα πρόληψης	Μεγάλη	Εάν ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα αποφυγής διατάραξης των περιοχών με ανεπαίσθητο αντίκτυπο ανθρωπογενών δραστηριοτήτων, οι επιπτώσεις μπορούν να προληφθούν πλήρως.
Δυνατότητα περιορισμού ή αντιστροφής	Μικρή	Εάν η μεταβολή δεν προληφθεί, οι εκ των υστέρων ενέργειες έχουν περιορισμένες δυνατότητες επαναφοράς.
Σύνοψη: Η Περιφέρεια φιλοξενεί σημαντικές δασοσκεπείς εκτάσεις, στις οποίες οι ανθρωπογενείς δραστηριότητες είναι ακόμη ανεπαίσθητες, κυρίως λόγω της δυσχερούς πρόσβασης. Οι παρεμβάσεις ενίσχυσης της προσπελασιμότητας και του φυσιολατρικού τουρισμού, ενδέχεται να επάγουν πιέσεις στις περιοχές αυτές, διαταράσσοντας τις οικοσυστημικές λειτουργίες και την ικανότητα διατήρησης προστατευόμενων ειδών και βιολογικής ποικιλομορφίας. Η έκταση της ενδεχόμενης επίπτωσης είναι περιορισμένη αλλά η έντασή της είναι σημαντική. Η δυνατότητα πρόληψης είναι μεγάλη, ενώ η εκ των υστέρων αντιμετώπιση διαφαίνεται ατελέσφορη.		

7.3.2 Χαρακτηρισμός των επιπτώσεων σε παράγοντες των υδάτων

Οι περιβαλλοντικοί παράγοντες που σχετίζονται με τα νερά της Περιφέρειας και ενδέχεται να επηρεαστούν από την υλοποίηση ορισμένων δράσεων του ΠΠΑ, όπως προέκυψε από την ανάλυση της προηγούμενης ενότητας, είναι:

- η συγκέντρωση διαλυμένου οξυγόνου
- ορισμένοι καθοριστικοί για την ποιότητα των νερών παράγοντες
- η επιβάρυνση υδάτων από βιομηχανική δραστηριότητα.

Οι αιτίες των μεταβολών, οι οποίες είναι στο σύνολό τους θετικές, προκύπτουν ως αποτέλεσμα των στόχων και δράσεων του Αναπτυξιακού Στόχου για την Πράσινη Ανάπτυξη.

Στους επόμενους τρεις Πίνακες πραγματοποιείται ο χαρακτηρισμός της επίπτωσης στον καθένα από τους παραπάνω περιβαλλοντικούς παράγοντες, μέσω της μεθοδολογίας που παρουσιάστηκε στην ενότητα 7.1.2.

Πίνακας 7-12: Χαρακτηρισμός επίπτωσης στη συγκέντρωση διαλυμένου οξυγόνου

Επηρεαζόμενη περιβαλλοντική παράμετρος	Συγκέντρωση διαλυμένου οξυγόνου στα νερά	
Αιτίες μεταβολής	<u>Πράσινη Ανάπτυξη</u> Οι στόχοι και οι παρεμβάσεις του Αναπτυξιακού αυτού Στόχου για την ολοκλήρωση της επεξεργασίας αστικών λυμάτων, αναμένεται να αυξήσουν τη μέση συγκέντρωση του διαλυμένου οξυγόνου (DO) στα νερά, μειώνοντας τη φόρτισή τους σε ρύπους, ιδίως δε σε αυτούς που σήμερα εκφεύγουν τελείως της επεξεργασίας.	
Ιδιότητες της επίπτωσης		Συνοπτική τεκμηρίωση
Κατεύθυνση επίπτωσης	Θετική	Βελτιώνεται ένας δείκτης αντιπροσωπευτικός για την «υγεία» των υδατικών οικοσυστημάτων.
Έκταση επίπτωσης	Μέση	Η βελτίωση αφορά τις περιοχές που συνδέονται με τους ποταμούς.
Ένταση της επίπτωσης	Μέση	Αν και η συνεισφορά των προγραμματιζόμενων έργων επεξεργασίας λυμάτων είναι σημαντική, ο δείκτης DO εξαρτάται επίσης και από την επιβάρυνση που δέχονται οι ποταμοί της Περιφέρειας από τα όμορα κράτη.
Μηχανισμός εμφάνισης	Πρωτογενής	Η βελτίωση επέρχεται ως άμεσο αποτέλεσμα στόχων και παρεμβάσεων που αφορούν στον περιορισμό της επιβάρυνσης των υδάτινων αποδεκτών.
Χρονικός ορίζοντας της μεταβολής	Άμεση - Μόνιμη	Η εμφάνιση της βελτίωσης ξεκινά με την έναρξη των αιτιακών επεμβάσεων και παραμένει εάν δεν εμφανιστούν αντίρροπες τάσεις.
Αθροιστικότητα ή συνέργεια	Απίθανη	Μεταξύ βελτίωσης και αιτιακών της παρεμβάσεων δεν παρεμβάλλονται αλληλεπιδράσεις. Επίσης, δεν αναμένεται αλληλεπίδραση με άλλες μεταβολές.
Δυνατότητα πρόληψης	Δεν απαιτείται	Η μεταβολή είναι προς τη θετική κατεύθυνση.
Δυνατότητα περιορισμού ή αντιστροφής	Δεν απαιτείται	Η μεταβολή είναι προς τη θετική κατεύθυνση.
Σύνοψη: Οι στόχοι και οι παρεμβάσεις του Αναπτυξιακού αυτού στόχου για την ολοκλήρωση της επεξεργασίας λυμάτων αναμένεται να βελτιώσουν την ευρωστία των υδατικών οικοσυστημάτων, η οποία αποτυπώνεται στον δείκτη συγκέντρωσης διαλυμένου στο νερό οξυγόνου. Η έκταση της βελτίωσης είναι μέσου μεγέθους· η έντασή της κυμαίνεται επίσης σε μέσο μέγεθος διότι η συνολική επιβάρυνση των ποταμών εξαρτάται επίσης και από τη διασυννοριακή τους ρύπανση.		

Πίνακας 7-13: Χαρακτηρισμός επίπτωσης σε ορισμένους καθοριστικούς για τα νερά παράγοντες

Επηρεαζόμενη περιβαλλοντική παράμετρος	Καθοριστικοί για τα νερά της Περιφέρειας παράγοντες	
Αιτίες μεταβολής	<u>Πράσινη Ανάπτυξη</u> Οι στόχοι και παρεμβάσεις για την αποκατάσταση του επιβαρυσμένου εδάφους βιομηχανικών χώρων και ρυπασμένης γης, καθώς και για τα στερεά και επικίνδυνα απόβλητα αναμένεται να περιορίσουν, μεταξύ άλλων, τη συναγωγή ρύπων στα επιφανειακά και υπόγεια ύδατα.	
Ιδιότητες της επίπτωσης		Συνοπτική τεκμηρίωση
Κατεύθυνση επίπτωσης	Θετική	Μειώνεται το ρυπαντικό φορτίο των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων.
Έκταση επίπτωσης	Μέση	Τα εναύσματα της μεταβολής είναι τοπικού χαρακτήρα αλλά η διάχυση της αποφόρτισης είναι σημαντική.
Ένταση της επίπτωσης	Μέση	Η ποιότητα των υδάτων βρίσκεται και σήμερα σε καλή κατάσταση, οπότε η ένταση των μεταβολών δεν θα είναι μεγάλη.
Μηχανισμός εμφάνισης	Δευτερογενής	Οι βελτιώσεις επέρχονται ως έμμεσο αποτελέσματα στόχων και δράσεων που αφορούν σε ευρύτερα περιβαλλοντικά ζητήματα.
Χρονικός ορίζοντας της μεταβολής	Άμεση - Μόνιμη	Η αποφόρτιση των υδατινών αποδεκτών ξεκινά αμέσως μετά την υλοποίηση των αιτιακών παρεμβάσεων και παραμένει μονίμως.
Αθροιστικότητα ή συνέργεια	Απίθανη	Δεν αναμένεται αλληλεπίδραση με μεταβολές σε άλλους περιβαλλοντικούς παράγοντες.
Δυνατότητα πρόληψης	Δεν απαιτείται	Η μεταβολή είναι αμιγώς θετική.
Δυνατότητα περιορισμού ή αντιστροφής	Δεν απαιτείται	Η μεταβολή είναι αμιγώς θετική.
Σύνοψη: Η ποιότητα των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων στην Περιφέρεια βελτιώνεται, ως έμμεσο αποτέλεσμα των στόχων και παρεμβάσεων για την αποκατάσταση χώρων που έχουν επιβαρυνθεί από βιομηχανικούς ρύπους καθώς και αυτών για την ορθή διαχείριση στερεών και επικίνδυνων αποβλήτων. Οι δράσεις αυτές, μεταξύ άλλων, περιορίζουν τη συναγωγή ρύπων προς τα νερά. Η σημερινή επιβάρυνση των υδάτων είναι περιορισμένη, οπότε η διαφορά θα είναι μέσης έντασης.		

Πίνακας 7-14: Χαρακτηρισμός επίπτωσης στην επιβάρυνση των υδάτων
από τη βιομηχανική δραστηριότητα

Επηρεαζόμενη περιβαλλοντική παράμετρος	Επιβάρυνση των υδάτων της Περιφέρειας από τη βιομηχανική δραστηριότητα	
Αιτίες μεταβολής	<u>Πράσινη Ανάπτυξη</u> Οι στόχοι και παρεμβάσεις για την ολοκληρωμένη διαχείριση βιομηχανικών και υγρών αποβλήτων καθώς και για την αποκατάσταση του επιβαρυσμένου εδάφους βιομηχανικών χώρων και ρυπασμένης γης, εκτιμάται ότι θα βελτιώσουν την τιμή του δείκτη επιβάρυνσης των υδάτων από τη βιομηχανική δραστηριότητα.	
Ιδιότητες της επίπτωσης		Συνοπτική τεκμηρίωση
Κατεύθυνση επίπτωσης	Θετική	Μειώνεται το ρυπαντικό φορτίο των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων που προέρχεται από τις βιομηχανικές δραστηριότητες.
Έκταση επίπτωσης	Μέση	Τα εναύσματα της μεταβολής είναι τοπικού χαρακτήρα αλλά η διάχυση της βελτίωσης είναι σημαντική.
Ένταση της επίπτωσης	Μέση	Η τιμή του δείκτη επιβάρυνσης των υδάτων από τη βιομηχανική δραστηριότητα βρίσκεται και σήμερα σε ικανοποιητικό επίπεδο, οπότε η ένταση των μεταβολών δεν θα είναι μεγάλη.
Μηχανισμός εμφάνισης	Δευτερογενής	Οι βελτιώσεις επέρχονται ως έμμεσο αποτελέσματα στόχων και δράσεων που αφορούν σε ευρύτερα περιβαλλοντικά ζητήματα.
Χρονικός ορίζοντας της μεταβολής	Άμεση - Μόνιμη	Η αποφόρτιση των υδάτινων αποδεκτών ξεκινά αμέσως μετά την υλοποίηση των αιτιακών παρεμβάσεων και παραμένει μόνιμης.
Αθροιστικότητα ή συνέργεια	Πιθανή	Οι ενέργειες για την εφαρμογή της Οδηγίας - Πλαίσιο για τα Νερά αναμένεται να δημιουργήσουν θετικές συνέργειες με τις αιτιακές παρεμβάσεις της βελτίωσης.
Δυνατότητα πρόληψης	Δεν απαιτείται	Η μεταβολή είναι αμιγώς θετική.
Δυνατότητα περιορισμού ή αντιστροφής	Δεν απαιτείται	Η μεταβολή είναι αμιγώς θετική.
Σύνοψη: Ο δείκτης πίεσης για την επιβάρυνση των υδάτων από τη βιομηχανική δραστηριότητα αναμένεται να υποχωρήσει τόσο ως αποτέλεσμα των παρεμβάσεων για την ολοκληρωμένη διαχείριση των βιομηχανικών και υγρών αποβλήτων, όσο και λόγω αυτών που στοχεύουν στο επιβαρυσμένο έδαφος βιομηχανικών χώρων. Πέραν των άμεσων αποτελεσμάτων των παρεμβάσεων, η κινητοποίηση προς τις κατευθύνσεις αυτές, πιθανόν και σε συνέργεια με τις δράσεις για την εφαρμογή της Οδηγίας - Πλαίσιο για τα Νερά, αναμένεται να αυξήσει τον βαθμό ευαισθητοποίησης σε συλλογικό αλλά και επιχειρηματικό επίπεδο, για τη διατήρηση υψηλής ποιότητας νερών. Η ένταση και έκταση της βελτίωσης εκτιμάται ότι θα είναι μέσου μεγέθους.		

7.3.3 Χαρακτηρισμός των επιπτώσεων σε παράγοντες της ατμόσφαιρας και της κλιματικής αλλαγής

Οι περιβαλλοντικοί παράγοντες που σχετίζονται με την ποιότητα της ατμόσφαιρας και την κλιματική αλλαγή, και οι οποίοι ενδέχεται να επηρεαστούν από την υλοποίηση ορισμένων στόχων και δράσεων του ΠΠΑ, όπως προέκυψε από την ανάλυση της προηγούμενης ενότητας, είναι:

- οι εκπομπές οξειδίων του αζώτου
- οι εκπομπές πτητικών οργανικών ουσιών
- οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου.

Πίνακας 7-15: Χαρακτηρισμός επίπτωσης στις εκπομπές οξειδίων του αζώτου

Επηρεαζόμενη περιβαλλοντική παράμετρος	Εκπομπές NO _x	
Αιτίες μεταβολής	<u>Υποδομές Ανάπτυξης</u> Η πύκνωση του οδικού δικτύου και η βελτίωση των συνθηκών κυκλοφορίας, ως αποτέλεσμα των στόχων και παρεμβάσεων του συγκεκριμένου Αναπτυξιακού Στόχου, αναμένεται να οδηγήσουν σε αύξηση των εκπομπών NO _x .	
Ιδιότητες της επίπτωσης		Συνοπτική τεκμηρίωση
Κατεύθυνση επίπτωσης	Αρνητική	Σημαντικό μερίδιο των εκπομπών NO _x στην Περιφέρεια οφείλεται στην οδική κυκλοφορία. Η πύκνωση του οδικού δικτύου πρόκειται να αυξήσει τις εκπομπές αυτές.
Έκταση επίπτωσης	Μέση	Τα άμεσα αποτελέσματα της αύξησης των εκπομπών – οι υψηλότερες συγκεντρώσεις NO _x που υποβαθμίζουν την ποιότητα του αέρα – περιορίζονται γύρω από τις πηγές εκπομπής. Έμμεσα αποτελέσματα είναι δυνατόν να εμφανιστούν και σε ευρύτερη έκταση είτε ως μικρή μείωση του pH της βροχής είτε ως μικρές αυξήσεις στη συγκέντρωση O ₃ .
Ένταση της επίπτωσης	Μικρή	Η αιτία της επίπτωσης, δηλαδή η δημιουργία νέων οδικών έργων, είναι περιορισμένου μεγέθους, σε σχέση με το μέγεθος του σημερινού δικτύου. Παράλληλα, τόσο ο δείκτης εκπομπών NO _x όσο και ο δείκτης συγκέντρωσής του βρίσκονται σε ικανοποιητικά επίπεδα στην Περιφέρεια· μικρές αυξήσεις δεν φαίνεται να συντείνουν στη δημιουργία μεγάλου προβλήματος.
Μηχανισμός εμφάνισης	Δευτερογενής	Η επίπτωση προκύπτει ως έμμεσο αποτέλεσμα της αύξησης του μήκους στο οδικό δίκτυο και τη συνακόλουθη αύξηση της κυκλοφορίας.
Χρονικός ορίζοντας της μεταβολής	Μεσοπρόθεσμη - Μόνιμη	Η πύκνωση του οδικού δικτύου δημιουργεί βαθμhdόν αυξήσεις στην κυκλοφορία, οι οποίες παραμένουν μόνιμα.
Αθροιστικότητα ή συνέργεια	Πιθανή	Η επίπτωση αφορά μια από τις πλευρές των εκπομπών ατμοσφαιρικών ρύπων, ενώ μια άλλη πλευρά είναι οι εκπομπές VOCs. Δράσεις για τη μείωση της επιβάρυνσης της ατμόσφαιρας, ιδίως από την οδική κυκλοφορία, έχουν τη δυνατότητα να μειώσουν και τα δύο είδη εκπομπών.
Δυνατότητα πρόληψης	Μέση	Η αιτία της επίπτωσης (αύξηση της οδικής κυκλοφορίας) σχετίζεται έμμεσα με τους στόχους και παρεμβάσεις του ΠΠΑ (βελτίωση οδικού δικτύου). Χρειάζονται ευρύτερης φύσης μέτρα (π.χ. πληρέστερος έλεγχος εκπομπών των οχημάτων, κίνητρα για υιοθέτηση φιλικότερων προς το περιβάλλον μοντέλων κ.ά.) για την πρόληψη της επίπτωσης.
Δυνατότητα περιορισμού ή αντιστροφής	Μεγάλη	Οι δράσεις περιορισμού των εκπομπών αέριων ρύπων από την οδική κυκλοφορία μπορούν να είναι εξίσου αποτελεσματικές ακόμη και αν ληφθούν μετά την υλοποίηση των οδικών έργων.
Σύνοψη: Οι εκπομπές οξειδίων του αζώτου στην Περιφέρεια αναμένεται να αυξηθούν, με αφορμή τα νέα οδικά έργα και την πρόσθετη κυκλοφορία που αυτά θα δημιουργήσουν. Η ένταση της επίπτωσης είναι περιορισμένη και δεν δημιουργεί ανησυχίες εξάντλησης της φέρουσας ικανότητας, λαμβάνοντας υπόψη την πολύ καλή ποιότητα του αέρα σήμερα. Η έκταση της επίπτωσης υπερβαίνει το τοπικό επίπεδο. Η επίπτωση αναμένεται να εμφανιστεί μαζί με αύξηση και άλλων ρύπων που εκπέμπονται από την οδική κυκλοφορία. Η δυνατότητα πρόληψης είναι μέσου μεγέθους, καθώς δεν εξαρτάται άμεσα από το ΠΠΑ αλλά από ευρύτερης φύσης πολιτικές περιβάλλοντος. Η δυνατότητα εκ των υστέρων περιορισμού ή αντιστροφής είναι σημαντική.		

Πίνακας 7-16: Χαρακτηρισμός επίπτωσης στις εκπομπές πτητικών οργανικών ουσιών

Επηρεαζόμενη περιβαλλοντική παράμετρος	Εκπομπές VOCs	
Αιτίες μεταβολής	<u>Υποδομές Ανάπτυξης</u> Η πυκνωση του οδικού δικτύου και η βελτίωση των συνθηκών κυκλοφορίας, ως αποτέλεσμα των στόχων και παρεμβάσεων του συγκεκριμένου Αναπτυξιακού Στόχου, αναμένεται να οδηγήσουν σε αύξηση των εκπομπών πτητικών οργανικών ουσιών (Volatile Organic Compounds, VOCs).	
Ιδιότητες της επίπτωσης		Συνοπτική τεκμηρίωση
Κατεύθυνση επίπτωσης	Αρνητική	Σημαντικό μερίδιο των εκπομπών VOCs στην Περιφέρεια οφείλεται στην οδική κυκλοφορία. Η πυκνωση του οδικού δικτύου πρόκειται να αυξήσει τις εκπομπές αυτές.
Έκταση επίπτωσης	Μέση	Τα άμεσα αποτελέσματα της αύξησης των εκπομπών – οι υψηλότερες συγκεντρώσεις VOCs που υποβαθμίζουν την ποιότητα του αέρα – περιορίζονται γύρω από τις πηγές εκπομπής. Έμμεσα αποτελέσματα είναι δυνατόν να εμφανιστούν και σε ευρύτερη έκταση.
Ένταση της επίπτωσης	Μικρή	Η αιτία της επίπτωσης, δηλαδή η δημιουργία νέων οδικών έργων, είναι περιορισμένου μεγέθους, σε σχέση με το μέγεθος του σημερινού δικτύου. Παράλληλα, ο δείκτης εκπομπών VOCs της Περιφέρειας βρίσκεται σε ικανοποιητικά επίπεδα· μικρές αυξήσεις δεν φαίνεται να συντείνουν στη δημιουργία μεγάλου προβλήματος.
Μηχανισμός εμφάνισης	Δευτερογενής	Η επίπτωση προκύπτει ως έμμεσο αποτέλεσμα της αύξησης του μήκους στο οδικό δίκτυο και της συνακόλουθης αύξησης της κυκλοφορίας.
Χρονικός ορίζοντας της μεταβολής	Μεσοπρόθεσμη - Μόνιμη	Η πυκνωση του οδικού δικτύου δημιουργεί βαθμhdόν αυξήσεις στην κυκλοφορία, οι οποίες παραμένουν μόνιμα.
Αθροιστικότητα ή συνέργεια	Πιθανή	Η επίπτωση αφορά μια από τις πλευρές των εκπομπών ατμοσφαιρικών ρύπων, ενώ μια άλλη πλευρά είναι οι προαναφερθείσες εκπομπές NO _x . Δράσεις για τη μείωση της επιβάρυνσης της ατμόσφαιρας, ιδίως από την οδική κυκλοφορία, έχουν τη δυνατότητα να μειώσουν και τα δύο είδη εκπομπών.
Δυνατότητα πρόληψης	Μέση	Η αιτία της επίπτωσης (αύξηση της οδικής κυκλοφορίας) σχετίζεται έμμεσα με τους στόχους και παρεμβάσεις του ΠΠΑ (βελτίωση οδικού δικτύου). Χρειάζονται ευρύτερης φύσης μέτρα (π.χ. πληρέστερος έλεγχος εκπομπών των οχημάτων, κίνητρα για υιοθέτηση φιλικότερων προς το περιβάλλον μοντέλων κ.ά.) για την πρόληψη της επίπτωσης.
Δυνατότητα περιορισμού ή αντιστροφής	Μεγάλη	Οι δράσεις περιορισμού των εκπομπών αέριων ρύπων από την οδική κυκλοφορία μπορούν να είναι εξίσου αποτελεσματικές ακόμη και αν ληφθούν μετά την υλοποίηση των οδικών έργων.
Σύνοψη: Οι εκπομπές πτητικών οργανικών ενώσεων στην Περιφέρεια αναμένεται να αυξηθούν, με αφορμή τα νέα οδικά έργα και την πρόσθετη κυκλοφορία που αυτά θα δημιουργήσουν. Η ένταση της επίπτωσης είναι περιορισμένη και δεν δημιουργεί ανησυχίες εξάντλησης της φέρουσας ικανότητας, λαμβάνοντας υπόψη την καλή ποιότητα του αέρα σήμερα. Η έκταση της επίπτωσης υπερβαίνει το τοπικό επίπεδο. Η επίπτωση αναμένεται να εμφανιστεί μαζί με αύξηση και άλλων ρύπων που εκπέμπονται από την οδική κυκλοφορία. Η δυνατότητα πρόληψης είναι μέσου μεγέθους, καθότι δεν εξαρτάται άμεσα από το ΠΠΑ αλλά από ευρύτερης φύσης πολιτικές περιβάλλοντος. Η δυνατότητα εκ των υστέρων περιορισμού ή αντιστροφής είναι σημαντική.		

Πίνακας 7-17: Χαρακτηρισμός επίπτωσης στις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα

Επηρεαζόμενη περιβαλλοντική παράμετρος	Εκπομπές CO ₂	
Αιτίες μεταβολής	<u>Πράσινη Ανάπτυξη</u> Οι στόχοι και οι παρεμβάσεις του συγκεκριμένου Αναπτυξιακού Στόχου για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ) αναμένεται να περιορίσουν τις εκπομπές CO ₂ ανά μονάδα παραγόμενης ενέργειας, συμβάλλοντας στον περιορισμό των παραγόντων της κλιματικής αλλαγής.	
Ιδιότητες της επίπτωσης		Συνοπτική τεκμηρίωση
Κατεύθυνση επίπτωσης	Θετική	Το σημαντικότερο μερίδιο εκπομπών CO ₂ και άλλων αερίων του θερμοκηπίου βαρύνει τον τομέα ενεργειακής παραγωγής. Η μείωση αυτών των εκπομπών ως αποτέλεσμα της διεύθυνσης των ΑΠΕ περιορίζει τους παράγοντες κλιματικής αλλαγής.
Έκταση επίπτωσης	Μεγάλη	Οι κλιματικοί παράγοντες, οι οποίοι ευνοούνται από τη μείωση των εκπομπών CO ₂ αποτελούν διάχυτα μεγέθη, κλίμακας που υπερβαίνει την έκταση της Περιφέρειας.
Ένταση της επίπτωσης	Μέση	Η συνολική εικόνα του τομέα ενεργειακής παραγωγής βελτιώνεται αισθητά. Ωστόσο, αφενός λόγω της σημερινής καλής του εικόνας στην Περιφέρεια και αφετέρου λόγω του μέσου μεγέθους των σχετικών παρεμβάσεων, το μέγεθος της βελτίωσης δεν αναμένεται να είναι θεαματικό.
Μηχανισμός εμφάνισης	Πρωτογενής	Η ενίσχυση των ΑΠΕ συνοδεύεται άμεσα από ευρύτερα περιβαλλοντικά οφέλη, ένα εκ των οποίων είναι ο περιορισμός των εκπομπών CO ₂ .
Χρονικός ορίζοντας της μεταβολής	Άμεση - Μόνιμη	Ο περιορισμός του εκπεμπόμενου CO ₂ αναμένεται αμέσως μετά την υλοποίηση των παρεμβάσεων για τις ΑΠΕ.
Αθροιστικότητα ή συνέργεια	Πιθανή	Επιπλέον περιορισμός των εκπομπών CO ₂ αναμένεται από τις δράσεις εθνικού επιπέδου που υλοποιούνται στο πλαίσιο υποχρεώσεων της Χώρας για το Πρωτόκολλο του Κιότο.
Δυνατότητα πρόληψης	Δεν απαιτείται	Η μεταβολή είναι αμιγώς θετική.
Δυνατότητα περιορισμού ή αντιστροφής	Δεν απαιτείται	Η μεταβολή είναι αμιγώς θετική.
Σύνοψη: Οι εκπομπές CO ₂ αναμένεται να περιοριστούν, λόγω των στόχων και παρεμβάσεων του ΠΠΑ για τις ΑΠΕ. Η βελτίωση είναι σημαντική, αλλά η σχετικά καλή σημερινή κατάσταση δεν προϊδεάζει για θεαματικά αποτελέσματα. Οι δράσεις εθνικού επιπέδου για τον περιορισμό εκπομπής αερίων του θερμοκηπίου αναμένεται να εμφανίσουν συνέργεια με τις σχετικές δράσεις του ΠΠΑ, μειώνοντας ακόμη περισσότερο τις εκπομπές CO ₂ στην Περιφέρεια.		

7.3.4 Χαρακτηρισμός των επιπτώσεων στους παράγοντες διατροφικών περιβαλλοντικών πιέσεων

Πέραν των παραμέτρων που εξετάστηκαν στις τρεις προηγούμενες ενότητες και αφορούν σε μεμονωμένες περιβαλλοντικές συνιστώσες, το ΠΠΑ εκτιμάται ότι θα προκαλέσει μεταβολές και σε παράγοντες των οποίων οι επιπτώσεις διαχέονται σε περισσότερες από μία περιβαλλοντικές συνιστώσες. Οι δείκτες τέτοιων διατροφικών περιβαλλοντικών παραγόντων που αναμένεται να μεταβληθούν εξαιτίας της υλοποίησης του ΠΠΑ είναι:

- η χρήση οχημάτων ανά κατοικημένο km²
- το ποσοστό ανακύκλωσης των αποβλήτων
- ο δείκτης διαδικτυακής πρόσβασης
- η οικο-αποτελεσματικότητα της ενέργειας
- η διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς,
- οι μεταβολές στο τοπίο
- το ποσοστό της έκτασης υπό μελλοντική απειλή έλλειψης νερού.

Στους επόμενους επτά Πίνακες πραγματοποιείται ο χαρακτηρισμός των ιδιοτήτων της μεταβολής καθενός από τους πιο πάνω παράγοντες, μέσω της μεθοδολογίας που παρουσιάστηκε στην ενότητα 7.1.2.

Πίνακας 7-18: Χαρακτηρισμός επίπτωσης στη χρήση οχημάτων ανά κατοικημένο km²

Επηρεαζόμενη περιβαλλοντική παράμετρος	Χρήση οχημάτων ανά κατοικημένο km ²	
Αιτίες μεταβολής	<u>Υποδομές Ανάπτυξης</u> Η πύκνωση του οδικού δικτύου και η βελτίωση των συνθηκών κυκλοφορίας, ως αποτέλεσμα των στόχων και παρεμβάσεων του συγκεκριμένου αναπτυξιακού στόχου, αναμένεται να οδηγήσουν σε αύξηση της χρήσης οχημάτων ανά κατοικημένο km². Ο δείκτης αυτός αντιπροσωπεύει τις πιέσεις προς το περιβάλλον που σχετίζονται με την οδική κυκλοφορία, όπως η εκπομπή ατμοσφαιρικών ρύπων, ο οδικός κυκλοφοριακός θόρυβος, η εκπομπή CO₂, οι εκπλύσεις των οδοστρωμάτων κ.ά.	
Ιδιότητες της επίπτωσης		Συνοπτική τεκμηρίωση
Κατεύθυνση επίπτωσης	Αρνητική	Η χρήση οχημάτων ανά km ² , η οποία αποτελεί δείκτη του συνόλου των πιέσεων που η οδική κυκλοφορία ασκεί στο περιβάλλον, αυξάνεται.
Έκταση επίπτωσης	Μέση	Ορισμένες από τις πιέσεις που αντιπροσωπεύονται από τον εν λόγω δείκτη είναι τοπικού χαρακτήρα, ενώ άλλες διαχέονται σε ευρύτερες περιοχές.
Ένταση της επίπτωσης	Μικρή	Η αιτία της επίπτωσης, δηλαδή η δημιουργία νέων οδικών έργων, είναι περιορισμένου μεγέθους, σε σχέση με το μέγεθος του σημερινού δικτύου. Παράλληλα, η σημερινή τιμή του δείκτη στην Περιφέρεια βρίσκεται σε πολύ ικανοποιητικά επίπεδα· μικρές αυξήσεις δεν φαίνεται να συντείνουν στη δημιουργία μεγάλου προβλήματος.
Μηχανισμός εμφάνισης	Δευτερογενής	Η επίπτωση προκύπτει ως έμμεσο αποτέλεσμα της αύξησης του μήκους στο οδικό δίκτυο και τη συνακόλουθη αύξηση της κυκλοφορίας.
Χρονικός ορίζοντας της μεταβολής	Μεσοπρόθεσμη - Μόνιμη	Η πύκνωση του οδικού δικτύου δημιουργεί βαθμιαία αυξήσεις στην κυκλοφορία, οι οποίες παραμένουν μόνιμα.
Αθροιστικότητα ή συνέργεια	Πιθανή	Δεν αναμένονται αλληλεπιδράσεις με άλλες παρεμβάσεις του ΠΠΑ, αλλά είναι πιθανή η αθροιστικότητα με παρεμβάσεις του εθνικού τομεακού προγράμματος για την ενίσχυση της προσπελασιμότητας.
Δυνατότητα πρόληψης	Μέση	Η αιτία της επίπτωσης (αύξηση της οδικής κυκλοφορίας) σχετίζεται έμμεσα με τους στόχους και παρεμβάσεις του ΠΠΑ (βελτίωση οδικού δικτύου). Χρειάζονται ευρύτερης φύσης μέτρα (π.χ. πληρέστερος έλεγχος εκπομπών ρύπων και θορύβου των οχημάτων, ενίσχυση μέσων μαζικής μεταφοράς κ.ά.) για την πρόληψη της επίπτωσης.
Δυνατότητα περιορισμού ή αντιστροφής	Μεγάλη	Οι δράσεις περιορισμού των πιέσεων που αντιπροσωπεύονται από τον δείκτη, μπορούν να είναι εξίσου αποτελεσματικές ακόμη και αν ληφθούν μετά την υλοποίηση των οδικών έργων.
Σύνοψη: Η χρήση οχημάτων ανά κατοικημένο km² αναμένεται να αυξηθεί, λόγω των στόχων και παρεμβάσεων του ΠΠΑ για τα οδικά έργα. Η έκταση των επιπτώσεων που αντιπροσωπεύονται από τον δείκτη είναι σημαντική, αλλά η αύξηση αναμένεται να είναι μικρού μεγέθους. Η σημερινή τιμή του δείκτη στην Περιφέρεια είναι ικανοποιητική, οπότε δεν δημιουργούνται ανησυχίες παραβίασης της φέρουσας ικανότητας. Για την πρόληψη της επίπτωσης δεν προσφέρονται σημαντικές δυνατότητες, ενώ η εκ των υστέρων αντιμετώπισή της είναι εφικτή.		

Πίνακας 7-19: Χαρακτηρισμός επίπτωσης στο ποσοστό ανακύκλωσης των αποβλήτων

Επηρεαζόμενη περιβαλλοντική παράμετρος	Ποσοστό ανακύκλωσης των αποβλήτων	
Αιτίες μεταβολής	<u>Πράσινη Ανάπτυξη</u> Οι στόχοι και παρεμβάσεις του συγκεκριμένου Αναπτυξιακού Στόχου σχετικά με την ολοκληρωμένη διαχείριση των στερεών αποβλήτων, αναμένεται να βελτιώσουν το ποσοστό ανακύκλωσης.	
Ιδιότητες της επίπτωσης		Συνοπτική τεκμηρίωση
Κατεύθυνση επίπτωσης	Θετική	Η αύξηση του ποσοστού ανακύκλωσης μεταφράζεται σε μείωση της προς απόθεση ποσότητας απορριμμάτων, καθώς σε εξοικονόμηση φυσικών πόρων και ενέργειας που θα απαιτούνταν για την εκ νέου παραγωγή των ανακυκλωμένων υλικών.
Έκταση επίπτωσης	Μεγάλη	Η μεταβολή εκτιμάται ότι θα προέλθει από τις δράσεις κινητοποίησης του συνόλου των πολιτών, οπότε αφορά σε όλη την έκταση της Περιφέρειας.
Ένταση της επίπτωσης	Μικρή	Έχει εμπειρικά αποδειχθεί ότι οι δράσεις ενίσχυσης της ανακύκλωσης δεν συνοδεύονται άμεσα από θεαματική υιοθέτηση εκ μέρους των παραγωγών απορριμμάτων. Χρειάζεται επιμονή και διαρκής ενεργοποίηση της σχετικής πολιτικής για να καταγραφούν μεγάλες αλλαγές.
Μηχανισμός εμφάνισης	Πρωτογενής	Η επίπτωση προκύπτει ως άμεσο επιμέρους αποτέλεσμα των στόχων και δράσεων του ΠΠΑ για την ορθολογική διαχείριση στερεών αποβλήτων.
Χρονικός ορίζοντας της μεταβολής	Μεσοπρόθεσμη - Μόνιμη	Όπως αναφέρθηκε, οι παρεμβάσεις για την ενίσχυση της ανακύκλωσης χρειάζονται χρόνο για να υιοθετηθούν.
Αθροιστικότητα ή συνέργεια	Πιθανή	Δεν αναμένονται αλληλεπιδράσεις με άλλες παρεμβάσεις του ΠΠΑ, αλλά είναι πιθανή η συνέργεια με τις δράσεις του Περιφερειακού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων.
Δυνατότητα πρόληψης	Δεν απαιτείται	Η μεταβολή είναι αμιγώς θετική.
Δυνατότητα περιορισμού ή αντιστροφής	Δεν απαιτείται	Η μεταβολή είναι αμιγώς θετική.
Σύνοψη: Η ενίσχυση της ανακύκλωσης αποτελεί τη συνηθέστερη – και πρωταρχικού ενδιαφέροντος – συνιστώσα όλων των σύγχρονων συστημάτων ορθολογικής διαχείρισης στερεών αποβλήτων. Οπότε, οι σχετικοί στόχοι και παρεμβάσεις του ΠΠΑ αναμένεται να αυξήσουν το σημερινό μικρό ποσοστό ανακύκλωσης των απορριμμάτων στην Περιφέρεια. Η ένταση της θετικής αυτής εξέλιξης δεν αναμένεται να είναι μεγάλη, κυρίως λόγω του χρόνου που έχει αποδειχθεί ότι απαιτείται για την υιοθέτηση τέτοιων πρακτικών από μεγάλα μέρη του κοινωνικού συνόλου. Η έκταση της βελτίωσης αφορά στο σύνολο της Περιφέρειας.		

Πίνακας 7-20: Χαρακτηρισμός επίπτωσης στο δείκτη διαδικτυακής πρόσβασης

Επηρεαζόμενη περιβαλλοντική παράμετρος	Δείκτης διαδικτυακής πρόσβασης	
Αιτίες μεταβολής	<u>Έξυπνη ανάπτυξη</u> Ο δείκτης διαδικτυακής πρόσβασης αφενός θεωρείται αντιπροσωπευτικός για την πρόσβαση στη γνώση και για τη γένεση πρωτοποριακών λύσεων σε περιβαλλοντικά ζητήματα, αφετέρου είναι αντιστρόφως ανάλογος των επιπτώσεων από τις παραδοσιακές μορφές γραπτής επικοινωνίας, εκπαίδευσης - κατάρτισης και εμπορίου. Οι στόχοι και παρεμβάσεις του ΠΠΑ αναμένεται να ενισχύσουν τον εν λόγω δείκτη, κυρίως σε ότι αφορά τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις.	
Ιδιότητες της επίπτωσης		Συνοπτική τεκμηρίωση
Κατεύθυνση επίπτωσης	Θετική	Η βελτίωση του δείκτη διαδικτυακής πρόσβασης δημιουργεί προσδοκίες εκσυγχρονισμού της περιβαλλοντικής αντίληψης σε συλλογικό επίπεδο, καθώς και μείωσης επιπτώσεων από παραδοσιακές δραστηριότητες που αντικαθίστανται βαθμιαία με αντίστοιχες διαδικτυακές μορφές.
Έκταση επίπτωσης	Μεγάλη	Οι αιτιακοί παράγοντες της βελτίωσης αφορούν σε όλη την έκταση της Περιφέρειας.
Ένταση της επίπτωσης	Μικρή	Οι πόροι που αφιερώνονται στους σχετικούς στόχους και παρεμβάσεις δεν προϊδεάζουν για μεγάλα μεγέθη βελτίωσης.
Μηχανισμός εμφάνισης	Πρωτογενής	Η επίπτωση προκύπτει ως άμεσο αποτέλεσμα των στόχων και δράσεων του ΠΠΑ για την ψηφιακή σύγκλιση.
Χρονικός ορίζοντας της μεταβολής	Άμεση - Μόνιμη	Οι ρυθμοί ανταπόκρισης του διαδικτυακού τομέα είναι εξαιρετικά ταχείς.
Αθροιστικότητα ή συνέργεια	Πιθανή	Η συνέργεια με το εθνικό τομεακό πρόγραμμα για την ψηφιακή σύγκλιση αναμένεται να οδηγήσει σε σημαντικού μεγέθους βελτίωση του δείκτη διαδικτυακής πρόσβασης.
Δυνατότητα πρόληψης	Δεν απαιτείται	Η μεταβολή είναι αμιγώς θετική.
Δυνατότητα περιορισμού ή αντιστροφής	Δεν απαιτείται	Η μεταβολή είναι αμιγώς θετική.
Σύνοψη: Η ενίσχυση του δείκτη διαδικτυακής πρόσβασης αποτελεί έμμεση ένδειξη για ουσιαστικές περιβαλλοντικές βελτιώσεις. Το τμήμα της μεταβολής που οφείλεται στο ΠΠΑ είναι σχετικά περιορισμένο, αλλά η συνολική μεταβολή, σε συνέργεια με το εθνικό τομεακό πρόγραμμα ψηφιακής σύγκλισης αναμένεται σημαντική.		

Πίνακας 7-21: Χαρακτηρισμός επίπτωσης στην οικο-αποτελεσματικότητα της ενέργειας

Επηρεαζόμενη περιβαλλοντική παράμετρος	Οικο-αποτελεσματικότητα της ενέργειας	
Αιτίες μεταβολής	<u>Πράσινη Ανάπτυξη</u> Οι στόχοι και παρεμβάσεις του ΠΠΑ σχετικά με τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ) οδηγούν σε βελτίωση του δείκτη οικο-αποτελεσματικότητας της ενέργειας, ο οποίος συνδέεται με το ποσοστό της παραγόμενης ενέργειας που προέρχεται από ανανεώσιμες ή φιλικές για το περιβάλλον πηγές.	
Ιδιότητες της επίπτωσης		Συνοπτική τεκμηρίωση
Κατεύθυνση επίπτωσης	Θετική	Η ενίσχυση των ΑΠΕ βελτιώνει την τιμή του εν λόγω δείκτη και περιορίζει την ένταση των επιπτώσεων που προέρχονται από τις παραδοσιακές μορφές ενεργειακής παραγωγής.
Έκταση επίπτωσης	Μεγάλη	Η βελτίωση αφορά σε όλη την έκταση της Περιφέρειας.
Ένταση της επίπτωσης	Μέση	Η συνολική εικόνα του τομέα ενεργειακής παραγωγής βελτιώνεται αισθητά. Ωστόσο, αφενός λόγω της σημερινής καλής του εικόνας στην Περιφέρεια και αφετέρου λόγω του μέσου μεγέθους των σχετικών παρεμβάσεων, το μέγεθος της βελτίωσης δεν αναμένεται να είναι μεγάλο.
Μηχανισμός εμφάνισης	Πρωτογενής	Η ενίσχυση των ΑΠΕ οδηγεί ευθέως στη βελτίωση του δείκτη οικο-αποτελεσματικότητας της ενέργειας.
Χρονικός ορίζοντας της μεταβολής	Άμεση - Μόνιμη	Η υλοποίηση των παρεμβάσεων για τις ΑΠΕ οδηγεί άμεσα στη βελτίωση του δείκτη οικο-αποτελεσματικότητας της ενέργειας, η οποία παραμένει μόνιμη.
Αθροιστικότητα ή συνέργεια	Πιθανή	Επιπλέον ενίσχυση των ΑΠΕ, και συνακόλουθα του δείκτη οικο-αποτελεσματικότητας της ενέργειας, αναμένεται από τις δράσεις εθνικού επιπέδου που υλοποιούνται στο πλαίσιο υποχρεώσεων της Χώρας για το Πρωτόκολλο του Κιότο.
Δυνατότητα πρόληψης	Δεν απαιτείται	Η μεταβολή είναι αμιγώς θετική.
Δυνατότητα περιορισμού ή αντιστροφής	Δεν απαιτείται	Η μεταβολή είναι αμιγώς θετική.
Σύνοψη: Η βελτίωση του δείκτη οικο-αποτελεσματικότητας της ενέργειας, ο οποίος σχετίζεται με το ποσοστό της παραγόμενης ενέργειας που προέρχεται από ανανεώσιμες ή φιλικές για το περιβάλλον πηγές, προκύπτει ως άμεσο αποτέλεσμα των στόχων και παρεμβάσεων του ΠΠΑ για την ενίσχυση των ΑΠΕ. Το απευθείας αποτέλεσμα του ΠΠΑ δεν αναμένεται να είναι μεγάλου μεγέθους, όμως σε συνέργεια με σχετικές δράσεις που υλοποιούνται στο πλαίσιο εθνικών προγραμμάτων για το Πρωτόκολλο του Κιότο, η συνολική ενίσχυση των ΑΠΕ στην Περιφέρεια αναμένεται σημαντική.		

Πίνακας 7-22: Χαρακτηρισμός επίπτωσης στη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς

Επηρεαζόμενη περιβαλλοντική παράμετρος	Διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς	
Αιτίες μεταβολής	<u>Πράσινη Ανάπτυξη</u> Οι στόχοι και παρεμβάσεις του συγκεκριμένου Αναπτυξιακού Στόχου για την προστασία της πολιτισμικής κληρονομιάς καθώς και για την ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών, αναμένεται να συμβάλουν στη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς.	
Ιδιότητες της επίπτωσης		Συνοπτική τεκμηρίωση
Κατεύθυνση επίπτωσης	Θετική	Η διατήρηση της πολιτισμικής κληρονομιάς, η οποία σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο αποτελεί πάγια προτεραιότητα, προωθείται μέσω των σχετικών παρεμβάσεων του ΠΠΑ.
Έκταση επίπτωσης	Μεγάλη	Οι σχετικές προβλέψεις του ΠΠΑ αφορούν στο σύνολο της Περιφέρειας.
Ένταση της επίπτωσης	Μεγάλη	Η αφιέρωση σημαντικών πόρων στον πολιτισμό προϋποθέτει για σημαντικές βελτιώσεις.
Μηχανισμός εμφάνισης	Πρωτογενής	Η βελτίωση προκύπτει ως απευθείας αποτέλεσμα των παρεμβάσεων για την πολιτισμική κληρονομιά.
Χρονικός ορίζοντας της μεταβολής	Άμεση - Μόνιμη	Η βελτίωση εμφανίζεται άμεσα, με την υλοποίηση των σχετικών παρεμβάσεων και παραμένει μόνιμως.
Αθροιστικότητα ή συνέργεια	Απίθανη	Προβλέπεται συνδυασμός των παρεμβάσεων του Περιφερειακού ΠΑ για τη διατήρηση της πολιτισμικής κληρονομιάς με το τομεακό ΕΠ για τον πολιτισμό. Αναμένεται θετική συνέργεια.
Δυνατότητα πρόληψης	Δεν απαιτείται	Η μεταβολή είναι αμιγώς θετική.
Δυνατότητα περιορισμού ή αντιστροφής	Δεν απαιτείται	Η μεταβολή είναι αμιγώς θετική.
Σύνοψη: Η κατεύθυνση σημαντικών πόρων του ΠΠΑ στην προστασία και διατήρηση της πολιτισμικής κληρονομιάς καθώς και στην ανάπτυξη πολιτισμικών υποδομών αναμένεται να συνοδεύεται από άμεσες και σημαντικού μεγέθους βελτιώσεις στον βαθμό διατήρησης της πολιτισμικής κληρονομιάς. Η θετική συνέργεια με το τομεακό ΕΠ για τον πολιτισμό αναμένεται να αυξήσει το μέγεθος των βελτιώσεων.		

Πίνακας 7-23: Χαρακτηρισμός επίπτωσης στο τοπίο

Επηρεαζόμενη περιβαλλοντική παράμετρος	Μεταβολές στο τοπίο	
Αιτίες μεταβολής	<u>Ανάπτυξη Υποδομών</u> Μια από τις τυπικές επιπτώσεις των γραμμικών χερσαίων συγκοινωνιακών έργων, η αλλοίωση του τοπίου, ενδέχεται να οδηγήσει σε δυσμενείς μεταβολές. <u>Πράσινη Ανάπτυξη</u> Σημαντικό μέρος των στόχων και παρεμβάσεων για το περιβάλλον, όπως κυρίως ο εξορθολογισμός της διαχείρισης στερεών αποβλήτων, ο οποίος αναμένεται να περιορίσει την ανεξέλεγκτη διάθεση απορριμμάτων σε αξιόλογες περιοχές της υπαίθρου, η αποκατάσταση βιομηχανικών χώρων και επιβαρυμένων εκτάσεων, τα σχέδια αστικής και αγροτικής αναζωογόνησης κ.ά., αναμένεται να συνοδεύονται από άμεσες και έμμεσες βελτιώσεις στα τοπία της Περιφέρειας.	
Ιδιότητες της επίπτωσης		Συνοπτική τεκμηρίωση
Κατεύθυνση επίπτωσης	Θετική	Η επιδείνωση του τοπίου από τα γραμμικά χερσαία συγκοινωνιακά έργα του ΠΠΑ είναι πιθανή, αλλά εξισορροπείται πλήρως από τις βελτιώσεις λόγω των δράσεων του ΠΠΑ. Το τελικό ισοζύγιο των μεταβολών αναμένεται να είναι θετικό.
Έκταση επίπτωσης	Μεγάλη	Οι αιτιακές παρεμβάσεις του ΠΠΑ εξαπλώνονται σε όλη την έκταση της Περιφέρειας.
Ένταση της επίπτωσης	Μικρή	Οι βελτιώσεις, λόγω της Πράσινης Ανάπτυξης αναιρούνται εν μέρει από ενδεχόμενες αρνητικές επιδράσεις της Ανάπτυξης Υποδομών.
Μηχανισμός εμφάνισης	Πρωτογενής	Οι παρεμβάσεις που οδηγούν σε μεταβολές του τοπίου εκκινούν με διαφορετικούς στόχους, αλλά οι επιπτώσεις στο τοπίο προκύπτουν ως απευθείας αποτέλεσμα κάθε παρέμβασης.
Χρονικός ορίζοντας της μεταβολής	Άμεση - Μόνιμη	Οι μεταβολές του τοπίου συνοδεύουν άμεσα την υλοποίηση των αιτιακών παρεμβάσεων.
Αθροιστικότητα ή συνέργεια	Απίθανη	Η ίδια η εξεταζόμενη επίπτωση επέρχεται ως συνδυασμός πολλών αιτιακών παραγόντων, αλλά δεν αναμένεται αλληλεπίδραση με μεταβολές σε άλλους περιβαλλοντικούς παράγοντες.
Δυνατότητα πρόληψης	Μεγάλη	Οι αρνητικές επιπτώσεις στόχων και παρεμβάσεων της Ανάπτυξης Υποδομών μπορούν να αποφευχθούν εκ των προτέρων, οδηγώντας σε μεγιστοποίηση της συνολικής βελτίωσης.
Δυνατότητα περιορισμού ή αντιστροφής	Δεν απαιτείται	Η συνολική μεταβολή είναι προς τη θετική κατεύθυνση και μπορεί να ενταθεί εάν προληφθούν οι αρνητικές επιπτώσεις από την Ανάπτυξη Υποδομών.
Σύνοψη: Τμήματα του τοπίου στην Περιφέρεια αναμένεται να μεταβληθούν. Σημαντικό μέρος των παρεμβάσεων της Πράσινης Ανάπτυξης ωθούν σε βελτιώσεις, ενώ οι επιπτώσεις ορισμένων παρεμβάσεων της Ανάπτυξης Υποδομών οδηγούν προς επιδείνωση. Η συνολική μεταβολή αναμένεται θετική, αλλά περιορισμένης έντασης, εάν δεν ληφθούν μέτρα πρόληψης των πιέσεων του ΠΠΑ. Η έκταση της επίπτωσης είναι μεγάλη, λόγω των πολλών και εξαπλωμένων σε όλη την Περιφέρεια αιτιακών παρεμβάσεων.		

Πίνακας 7-24: Χαρακτηρισμός επίπτωσης στο ποσοστό έκτασης υπό μελλοντική απειλή λειψυδρίας

Επηρεαζόμενη περιβαλλοντική παράμετρος	Ποσοστό έκτασης υπό μελλοντική απειλή έλλειψης νερού	
Αιτίες μεταβολής	<u>Πράσινη Ανάπτυξη</u> Οι στόχοι και παρεμβάσεις του συγκεκριμένου Αναπτυξιακού Στόχου για τη διαχείριση υδατικών πόρων αναμένεται να εξασφαλίσουν περισσότερο και καλύτερης ποιότητας νερό για την Περιφέρεια, περιορίζοντας το ποσοστό της έκτασης στο οποίο η κατανάλωση υπερβαίνει το 40% της διαθέσιμης ποσότητας· η έκταση αυτή θεωρείται ότι τελεί υπό μελλοντική απειλή λειψυδρίας.	
Ιδιότητες της επίπτωσης		Συνοπτική τεκμηρίωση
Κατεύθυνση επίπτωσης	Θετική	Η καλύτερη διαχείριση των πλούσιων υδατικών πόρων της Περιφέρειας εξασφαλίζει πολυδιάστατα οφέλη τόσο για τον άνθρωπο όσο και για το περιβάλλον.
Έκταση επίπτωσης	Μεγάλη	Οι σχετικές προβλέψεις του ΠΠΑ αφορούν στο σύνολο της Περιφέρειας.
Ένταση της επίπτωσης	Μεγάλη	Η αφιέρωση σημαντικών πόρων στη διαχείριση και διανομή ύδατος προϋποθέτει για σημαντικές βελτιώσεις, σε έναν τομέα που οι φυσικοί πόροι βρίσκονται σε αφθονία.
Μηχανισμός εμφάνισης	Πρωτογενής	Η βελτίωση προκύπτει ως απευθείας αποτέλεσμα της καλύτερης διαχείρισης των υδατικών πόρων.
Χρονικός ορίζοντας της μεταβολής	Άμεση - Μόνιμη	Η βελτίωση εμφανίζεται άμεσα, με την υλοποίηση των σχετικών παρεμβάσεων και παραμένει μόνιμα.
Αθροιστικότητα ή συνέργεια	Απίθανη	Δεν προβλέπεται ουσιαστικός συνδυασμός των παρεμβάσεων του ΠΠΑ για τους υδατικούς πόρους με άλλα σχέδια ή προγράμματα. Εφαπτομενική συσχέτιση μπορεί να εμφανιστεί με προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης, στα οποία η γενική τάση είναι η στρόφη προς λιγότερο απαιτητικές σε νερό καλλιέργειες.
Δυνατότητα πρόληψης	Δεν απαιτείται	Η μεταβολή είναι αμιγώς θετική.
Δυνατότητα περιορισμού ή αντιστροφής	Δεν απαιτείται	Η μεταβολή είναι αμιγώς θετική.
Σύνοψη: Η κατεύθυνση αξιολογού τμήματος του προϋπολογισμού του ΠΠΑ στη διαχείριση υδατικών πόρων, η οποία διεθνώς αποτελεί πλέον σημαντικό διακύβευμα, αναμένεται να συνοδευτεί από άμεσο περιορισμό του δείκτη που μετρά το ποσοστό έκτασης υπό τη απειλή μελλοντικής λειψυδρίας. Η βελτίωση του δείκτη αντιπροσωπεύει σημαντικά οφέλη σε όλα τα ζητήματα που εξαρτώνται από την ποσότητα και την ποιότητα του διαθέσιμου νερού.		

7.3.5 Συμπεράσματα του χαρακτηρισμού των επιπτώσεων

Στις τρεις προηγηθείσες ενότητες προσδιορίστηκαν οι ιδιότητες των δεκαοκτώ μεταβολών που αναμένεται να προκαλέσει η υλοποίηση του ΠΠΑ σε ισάριθμους περιβαλλοντικούς δείκτες. Υπενθυμίζεται ότι οι δείκτες αυτοί είναι οι δεκαοκτώ από τους πενήντατρείς που εκτιμήθηκε ότι θα μεταβληθούν, μέσω της ανάλυσης που πραγματοποιήθηκε στην ενότητα 7.2.

Ο προσδιορισμός των ιδιοτήτων αυτών των μεταβολών πραγματοποιήθηκε με συστηματικό τρόπο, ο οποίος μεθοδολογικά αναλύθηκε στην ενότητα 7.1.2. Τα αποτελέσματα του προσδιορισμού των ιδιοτήτων, συνοψίζονται στον επόμενο Πίνακα, από τον οποίο προκύπτει ότι:

- Αμιγώς θετικές επιδράσεις δέχονται έντεκα περιβαλλοντικοί δείκτες, γεγονός αναμενόμενο αφού το ΠΠΑ αφιερώνει σημαντικό τμήμα στόχων και πόρων στην κατεύθυνση της βελτίωσης του περιβάλλοντος και της ποιότητας ζωής.
- Αμιγώς αρνητικές επιπτώσεις εντοπίζονται σε τέσσερις δείκτες. Η ένταση των επιπτώσεων αυτών είναι σχετικά περιορισμένη και, με τα κατάλληλα μέτρα, είναι δυνατόν να αντιμετωπιστούν πλήρως.
- Επίσης, εντοπίστηκαν τρεις περιπτώσεις στις οποίες, παρότι η συνισταμένη της περιβαλλοντικής μεταβολής κινείται προς τη θετική κατεύθυνση, τμήματα του προγράμματος ωθούν σε βελτιώσεις ενώ άλλα τμήματα λειτουργούν αντίρροπα. Για τις επιπτώσεις αυτές, θα πρέπει να ληφθούν μέτρα που να συγκρατούν τις τάσεις περιβαλλοντικής επιδείνωσης, ώστε η τελική συνισταμένη να καταστεί κατά το δυνατόν θετικότερη.

Ο ακόλουθος Πίνακας αποτελεί την ουσιαστική γέφυρα μεταξύ του τρέχοντος σταδίου και του επόμενου, στο οποίο θα πραγματοποιηθεί η αξιολόγηση των επιπτώσεων και θα εκτιμηθεί η αναγκαιότητα ή μη λήψης μέτρων για την επαύξηση της περιβαλλοντικής συμβατότητας.

Πίνακας 7-25: Σύνοψη των ιδιοτήτων των επιπτώσεων του ΠΠΑ

Στη στήλη 1 τα σύμβολα σημαίνουν: + : Θετική- : Αρνητική (+) : Συνδυασμός θετικών και αρνητικών τάσεων			Στη στήλη 4 τα σύμβολα σημαίνουν: Π : Πρωτογενής Δ : Δευτερογενής				Στη στήλη 6 τα σύμβολα σημαίνουν: ~ : Μόνιμη ! : Προσωρινή			
Στις στήλες 2, 3, 8 και 9 τα σύμβολα σημαίνουν: ■ : Μικρή ■■ : Μέση ■■■ : Ευρεία ☒ : Δεν απαιτείται			Στη στήλη 5 τα σύμβολα σημαίνουν: Α : Άμεση Μ : Μεσοπρόθεσμη				Στη στήλη 7 τα σύμβολα σημαίνουν: ☑ : Πιθανή ☒ : Απίθανη			
Αριθμός στήλης →		1	2	3	4	5	6	7	8	9
Μεταβολή		Κατεύθυνση	Έκταση	Ένταση	Μηχανισμός	Χρονικός ορίζοντας		Αθροιστικότητα ή συνέργεια	Δυνατότητα πρόληψης	Δυνατότητα περιορισμού ή αντιστροφής
						Εμφάνιση	Παραμονή			
Ποσοστό χερσαίας έκτασης με ανεπαίσθητο αντίκτυπο ανθρωπογενών δραστηριοτήτων		-	■■■	■■■	Δ	Α	~	☒	■■■	■
Εκπομπές NO _x		-	■■■	■	Δ	Μ	~	☑	■■■	■■■
Εκπομπές VOCs		-	■■■	■	Δ	Μ	~	☑	■■■	■■■
Χρήση οχημάτων ανά κατοικημένο km ²		-	■■■	■	Δ	Μ	~	☑	■■■	■■■
Καθοριστικοί για τη βιοποικιλότητα παράγοντες		(+)	■■■	■	Δ	Α	~	☒	■■■	☒
Καθοριστικοί για την πανίδα παράγοντες		(+)	■■■	■	Δ	Μ	~	☒	■■■	☒
Μεταβολές στο τοπίο		(+)	■■■	■	Π	Α	~	☒	■■■	☒
Περιβαλλοντική επιβάρυνση της ανθρώπινης υγείας		+	■■■	■■■	Δ	Α	~	☒	☒	☒
Καθοριστικοί για τη χλωρίδα παράγοντες		+	■■■	■■■	Π	Μ	~	☒	☒	☒
Συγκέντρωση διαλυμένου οξυγόνου στα νερά		+	■■■	■■■	Π	Α	~	☒	☒	☒
Ποσοστό έκτασης υπό μελλοντική απειλή λειψυδρίας		+	■■■	■■■	Π	Α	~	☒	☒	☒
Καθοριστικοί για τα νερά της Περιφέρειας παράγοντες		+	■■■	■■■	Δ	Α	~	☒	☒	☒
Επιβάρυνση των υδάτων από τη βιομηχανική δραστηριότητα		+	■■■	■■■	Δ	Α	~	☑	☒	☒
Εκπομπές CO ₂		+	■■■	■■■	Π	Α	~	☑	☒	☒
Ποσοστό ανακύκλωσης των αποβλήτων		+	■■■	■	Π	Μ	~	☑	☒	☒
Δείκτης διαδικτυακής πρόσβασης		+	■■■	■	Π	Α	~	☑	☒	☒
Οικο-αποτελεσματικότητα της ενέργειας		+	■■■	■■■	Δ	Α	~	☑	☒	☒
Διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς		+	■■■	■■■	Π	Α	~	☒	☒	☒

7.4 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ

Στις ενότητες 7.2 και 7.3 εντοπίστηκαν οι περιβαλλοντικές μεταβολές που αναμένονται από την υλοποίηση του ΠΠΑ και προσδιορίστηκαν οι ιδιότητες των μεταβολών αυτών. Συνοπτικά, βρέθηκε ότι:

- Η υλοποίηση του ΠΠΑ αναμένεται να συνοδευτεί από μεταβολές σε δεκαοκτώ περιβαλλοντικές παραμέτρους, οι οποίες αντιπροσωπεύονται από ισάριθμους δείκτες.
- Οι έντεκα από τις παραπάνω μεταβολές κινούνται προς τη θετική κατεύθυνση· πρόκειται για βελτιώσεις, οι οποίες προκύπτουν κυρίως από τον προσανατολισμό σημαντικού τμήματος στόχων και πόρων του προγράμματος προς το περιβάλλον.
- Τρεις από τις αναμενόμενες μεταβολές αποτελούν συνδυασμούς θετικών και αρνητικών επιδράσεων του προγράμματος. Παρότι το τελικό ισοζύγιο εκτιμάται ως θετικό, είναι εφικτή η λήψη μέτρων που θα περιορίσουν τις αρνητικές συμβολές και θα μεγεθύνουν τις θετικές, οδηγώντας σε σημαντική τελική περιβαλλοντική βελτίωση.
- Οι υπόλοιπες τέσσερις μεταβολές κινούνται προς την αρνητική κατεύθυνση και απαιτούν την ανάληψη δράσης για την προληπτική αντιμετώπισή τους.

Στην παρούσα ενότητα, αυτές οι αρνητικές περιβαλλοντικές μεταβολές, καθώς και οι μερικές θετικές, υποβάλλονται σε αξιολόγηση, βάσει της μεθοδολογίας που παρουσιάστηκε στην ενότητα 7.1.3.

Για τη θεματική διάταξη της παρούσας ενότητας, προτιμήθηκε η σειρά των περιβαλλοντικών παραγόντων που αναφέρεται στο σημείο Ζ του Παραρτήματος ΙΙΙ της ΚΥΑ με α.π. ΥΠΕΧΩΔΕ/ΕΥΠΕ/οικ.107017/28.8.2006 (ΦΕΚ 1225 Β').

Τα συμπεράσματα που εξήχθησαν, από την αξιολόγηση αυτή, συνοψίζονται ως εξής:

1. Στα ζητήματα του πληθυσμού και των υλικών περιουσιακών στοιχείων καθώς και στη σχέση μεταξύ των περιβαλλοντικών παραγόντων δεν αναμένονται μεταβολές στρατηγικού επιπέδου από την υλοποίηση του ΠΠΑ.
2. Η κατάσταση ως προς:
 - την περιβαλλοντική επιβάρυνση της ανθρώπινης υγείας,
 - τη χλωρίδα,
 - τα ύδατα,
 - το έδαφος και
 - τους κλιματικούς παράγοντες

αναμένεται να βελτιωθεί κατά και μετά την υλοποίηση του προγράμματος, λόγω της σημαντικής μέριμνας και των ανάλογων στόχων και πόρων που έχουν προβλεφθεί στο ΠΠΑ για τα ζητήματα αυτά.

3. Στα ζητήματα:

- της βιοποικιλότητας,
- της πανίδας
- της ατμοσφαιρικής ποιότητας και
- του τοπίου

καταγράφηκαν μικτές τάσεις: κάποιες από τις δράσεις του ΠΠΑ ωθούν σε βελτιώσεις, ενώ άλλες συνοδεύονται από πιθανή επιδείνωση. Γι' αυτές τις τελευταίες, επισημάνθηκε η αναγκαιότητα και το είδος των μέτρων που θα πρέπει να ληφθούν. Η αναλυτική περιγραφή των μέτρων αυτών αποτελεί το αντικείμενο της επόμενης ενότητας.

7.5 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΜΕΤΡΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ

Η εκτίμηση και αξιολόγηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων που είναι πιθανόν να συνοδεύουν την υλοποίηση του ΠΠΑ, κατέδειξε τους τομείς για τους οποίους χρειάζονται μέτρα αντιμετώπισης καθώς και το είδος των μέτρων αυτών. Η κοινή, βασική αρχή για το είδος των μέτρων είναι η στόχευσή τους στις αιτίες και όχι στα αποτελέσματα. Η αρχή αυτή αποτελεί μια ειδική μορφή εφαρμογής της αρχής της πρόληψης και εκκινεί από την αναγνώριση ότι προλαμβάνοντας ή αντιμετωπίζοντας τις αιτίες που πρόκειται να οδηγήσουν σε περιβαλλοντικές επιπτώσεις, επιτυγχάνεται σφαιρικότερο αποτέλεσμα και προστατεύεται αποτελεσματικότερα η φέρουσα ικανότητα των συστημάτων.

Οι περιβαλλοντικές συνιστώσες για τις οποίες χρειάζεται να ληφθεί μέριμνα στο τρέχον επίπεδο σχεδιασμού, διαπιστώθηκε ότι είναι:

- η βιοποικιλότητα,
- η πανίδα
- η ποιότητα του αέρα και
- το τοπίο.

Ειδικότερα, κατά την αξιολόγηση των επιπτώσεων διαπιστώθηκε ότι *οι αιτίες των πιέσεων προς τη βιοποικιλότητα και προς την πανίδα είναι κοινές κατά μεγάλο μέρος*. Συνεπώς, με βάση τη στόχευση της αντιμετώπισης στα αίτια των επιπτώσεων, τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για τις δύο αυτές περιβαλλοντικές συνιστώσες είναι κατά μεγάλο μέρος κοινά και αναλύονται μαζί. Αντίθετα, τα μέτρα για τη διατήρηση της καλής ποιότητας του αέρα και αυτά για το τοπίο είναι διαφορετικής φύσεως και αναλύονται σε διακριτές ενότητες.

7.5.1 Μέτρα για τη βιοποικιλότητα και την πανίδα

Όπως διαπιστώθηκε από την εκτίμηση και αξιολόγηση των επιπτώσεων, η ενδεχόμενη επιδείνωση στην κατάσταση της βιοποικιλότητας και της πανίδας είναι δυνατόν να προέλθει από δύο διακριτά μέρη του προγράμματος:

- τα οδικά και σιδηροδρομικά έργα του ΠΠΑ, εάν αυτά σχεδιαστούν αδιαφορώντας για τις επιπτώσεις σε ευαίσθητες περιοχές
- τις επενδύσεις σε επιχειρήσεις του ΠΠΑ, εάν αυτές καταλήξουν σε υπερενίσχυση του φυσιολατρικού τουρισμού.

Λαμβάνοντας υπόψη το είδος των επιπτώσεων, οι οποίες προέρχονται από την πιθανότητα διατάραξης των οικοσυστημάτων ή γενικότερα των περιοχών που φιλοξενούν σημαντικά για τη βιοποικιλότητα και την πανίδα στοιχεία, διαπιστώθηκε ότι ο στόχος των ενδεδειγμένων μέτρων θα πρέπει να είναι η αποφυγή της διατάραξης αυτής. Ο προσφορότερος τρόπος για να επιτευχθεί ο στόχος αυτός είναι η διατήρηση επαρκών αποστάσεων από τα ευαίσθητα στοιχεία των οικοσυστημάτων, ενώ λιγότερο αποτελεσματικοί τρόποι περιλαμβάνουν την υλοποίηση έργων και δραστηριοτήτων σε μικρή απόσταση από τα στοιχεία αυτά, αλλά με προϋποθέσεις που να διασφαλίζουν τη συμβατότητά τους με την αυξημένη περιβαλλοντική ευαισθησία.

Η συγκρότηση των διαπιστώσεων αυτών σε ένα σώμα εφαρμόσιμων μέτρων, πραγματοποιείται βάσει του ακόλουθου σκεπτικού:

1. Οι σημαντικές για τη βιοποικιλότητα και την πανίδα περιοχές διακρίνονται σε δύο είδη:
 - περιοχές του δικτύου Natura 2000
 - περιοχές που δεν ανήκουν στο δίκτυο Natura 2000 αλλά είναι περιβαλλοντικά σημαντικές διότι έχουν διατηρηθεί ανεπηρέαστες από τις ανθρωπογενείς δραστηριότητες.
2. Για την υλοποίηση έργων και δραστηριοτήτων εντός των περιοχών αυτών, η ισχύουσα νομοθεσία προβλέπει μια σειρά προϋποθέσεων, οι οποίες μπορούν να προστατεύσουν επαρκώς τα ενδιαιτήματα. Οι προϋποθέσεις αυτές εκκινούν από το άρθρο 6 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ και καθορίζονται στον ν. 1650/1986 όπως τροποποιήθηκε από τον ν. 3010/2002, τις κατ' επιταγήν του εκδοθείσες ΚΥΑ και την ΚΥΑ 33318/3028/11.12.1998 για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων της άγριας πανίδας και χλωρίδας. Στην πράξη, οι διατάξεις αυτές επιβάλλουν τη λεπτομερή εκτίμηση των επιπτώσεων ενός έργου ή δραστηριότητας που σχεδιάζεται εντός προστατευμένης περιοχής, ιδίως ως προς τις μεταβολές που ενδέχεται να επέλθουν στα ενδιαιτήματα. Η εκτίμηση αυτή πραγματοποιείται στο στάδιο της Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (ΕΠΟ) και με τον τρόπο αυτό διαπιστώνεται η συμβατότητα ή μη του σχεδιαζόμενου έργου με τις ιδιαιτερότητες της περιοχής· σε καταφατική περίπτωση, αυτή η λεπτομερής εκτίμηση των επιπτώσεων επιτρέπει την επιβολή εξίσου λεπτομερών μέτρων υλοποίησης και λειτουργίας του έργου, ώστε να διασφαλίζεται με αναλυτικό τρόπο η διατήρηση των προστατευόμενων ειδών.
3. Εξάλλου, οι προστατευόμενες περιοχές έχουν οριοθετηθεί με τρόπο που να επιτρέπει τις ήπιες ανθρωπογενείς δραστηριότητες σε ορισμένες περιφερειακές τους ζώνες. Ειδικότερα, η οριοθέτηση κάθε περιοχής έχει προβλέψει τις ζώνες περιβαλλοντικού ελέγχου, οι οποίες

περιβάλλουν τις περιοχές των προστατευόμενων ενδιαιτημάτων, λειτουργώντας ως *bufferzones* για την εκτόνωση των πιέσεων από τις χρήσεις και δραστηριότητες που αναπτύσσονται κοντά στα εξωτερικά όρια της περιοχής Natura. Εξ όσων προκύπτουν από τα έως τώρα εγκεκριμένα σχέδια διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών, στις ζώνες *περιβαλλοντικού ελέγχου*, είναι δυνατή η υλοποίηση ορισμένων έργων και δραστηριοτήτων του ΠΠΑ, υπό λεπτομερείς προϋποθέσεις, οι οποίες καθορίζονται στο στάδιο της ΕΠΟ.

4. Επιπλέον αυτού του γενικού κανονιστικού πλαισίου, το σώμα γνώσεων για κάθε προστατευόμενη περιοχή ξεχωριστά έχει επαυξηθεί σε σημαντικό βαθμό μέσω των Ειδικών Περιβαλλοντικών Μελετών και εμπλουτίζεται διαρκώς, κυρίως μέσω της δραστηριότητας των Φορέων Διαχείρισης αλλά και της Διεύθυνσης Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος και Βιοποικιλότητας του ΥΠΕΝ. Συνεπώς, *οι αρχικές αβεβαιότητες αναφορικά με το ποιος είναι ο καλύτερος τρόπος για να προστατευτούν τα είδη κάθε περιοχής έχουν αρθεί σε μεγάλο βαθμό.*
5. Και για τις περιοχές με ιδιαίτερο φυσικό περιβάλλον οι οποίες δεν έχουν ενταχθεί στο δίκτυο Natura, υπάρχουν παραδείγματα που δείχνουν ότι είναι δυνατή η υλοποίηση έργων σε ζώνες υψηλής οικολογικής αξίας, μετά τη λήψη λεπτομερών μέτρων προστασίας.
6. Από τα δεδομένα αυτά, μπορεί να αντληθεί το συμπέρασμα ότι, εφόσον αναληφθεί η κατάλληλη μέριμνα κατά τον σχεδιασμό, την υλοποίηση και τη λειτουργία γραμμικών συγκοινωνιακών έργων, τα είδη που φιλοξενούνται εντός περιοχών του δικτύου Natura μπορούν να προστατευθούν αποτελεσματικά. Συνεπώς, *σε επίπεδο μεμονωμένου έργου, δεν απαιτούνται περαιτέρω προϋποθέσεις ή μέτρα στο τρέχον στάδιο προγραμματισμού.* Το ίδιο ισχύει και για το περιβάλλον των οικολογικά σημαντικών εκτάσεων της Περιφέρειας που δεν έχουν ενταχθεί στο δίκτυο Natura.
7. Ένα ενδεχόμενο που δεν καλύπτεται επαρκώς από το πλέγμα ρυθμίσεων που προαναφέρθηκε, είναι η πιθανότητα συσσώρευσης έργων του ΠΠΑ εντός μίας ή περισσότερων προστατευόμενων περιοχών. Παρότι ο διοικητικός μηχανισμός που αξιολογεί την περιβαλλοντική συμβατότητα έχει κάποια δυνατότητα να αποτρέψει μια τέτοια συσσώρευση, αυτό ενδεχομένως θα πρέπει να γίνει σε στάδιο που έχουν ήδη επενδυθεί πόροι και προσπάθεια για τον σχεδιασμό των έργων. Για τον λόγο αυτό, προτείνεται να ληφθεί κατάλληλη μέριμνα από τον φορέα υλοποίησης του ΠΠΑ, η οποία μπορεί να εξειδικευθεί σε δύο κατευθύνσεις:
 - την εκ των προτέρων ενημέρωση των φορέων που σχεδιάζουν και υλοποιούν οδικά έργα του ΠΠΑ, καθώς και των υποψηφίων επενδυτών σε τουριστικές εγκαταστάσεις πλησίον περιοχών Natura, αναφορικά με την ανάγκη αποφυγής συσσώρευσης έργων εντός των περιοχών αυτών,
 - την πρωιμότερη δυνατή αξιολόγηση των προτάσεων προς ένταξη στο ΠΠΑ, ώστε να καθίσταται γνωστό το εάν η αξιολογούμενη πρόταση συντελεί στην απευκταία συσσώρευση έργων και δραστηριοτήτων εντός οικολογικά σημαντικών περιοχών.

8. Ως προς την πρώτη, ενημερωτική κατεύθυνση μέτρων, συγκεκριμένα προτείνεται:
- Οι ενημερωτικές ενέργειες που θα διεξάγει η Αρχή Υλοποίησης του ΠΠΑ στην έναρξη εφαρμογής και αργότερα (ημερίδες, παρουσιάσεις κ.ά.) θα πρέπει να τονίζουν, με σαφή τρόπο, τις περιβαλλοντικές προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται για την ένταξη έργων και δραστηριοτήτων στο πρόγραμμα.
 - Το έντυπο και ηλεκτρονικό υλικό που θα δημοσιευτεί για την προώθηση του ΠΠΑ (καταχωρήσεις στον τύπο, διαδικτυακή πύλη του ΠΠΑ κ.ά.) θα πρέπει να τονίζει ότι τα έργα και οι δράσεις που ενδιαφέρονται για ένταξη, θα πρέπει να λαμβάνουν μέριμνα για το περιβάλλον στο πρωιμότερο δυνατό στάδιο του σχεδιασμού τους.
 - Παράλληλα με τα παραπάνω, η Αρχή Υλοποίησης θα πρέπει να εκπονήσει και να δημοσιεύσει έναν οδηγό περιβαλλοντικής συμβατότητας μεταξύ έργων και προστατευόμενων ή οικολογικά ευαίσθητων περιοχών. Αφετηρία για το υλικό του οδηγού αυτού μπορούν να αποτελέσουν η συστηματοποίηση των προβλέψεων των εγκεκριμένων διαχειριστικών σχεδίων για τις προστατευόμενες περιοχές, η συλλογή και συστηματοποίηση των Ειδικών Περιβαλλοντικών Μελετών ή των Τυποποιημένων Δελτίων Δεδομένων για τις περιοχές εκείνες που εκκρεμεί η έγκριση διαχειριστικού σχεδίου καθώς και η συλλογή των βασικών χαρακτηριστικών για τις οικολογικά ενδιαφέρουσες περιοχές της Περιφέρειας που δεν ανήκουν στο δίκτυο Natura.
9. Ως προς την περαιτέρω εξειδίκευση της δεύτερης κατεύθυνσης των μέτρων πρόληψης των επιπτώσεων στη βιοποικιλότητα και στην πανίδα, αυτή της αποτροπής συσσωρεύσεων, προτείνεται:
- Στις προδιαγραφές των τεχνικών δελτίων (ή της διάδοχης μορφής τους), τα οποία αποτελούν το εναρκτήριο λάκτισμα εξέτασης της επιλεξιμότητας ή μη μιας πρότασης, θα πρέπει να περιληφθεί ρητή απαίτηση για την αναφορά στα περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά της έκτασης στην οποία αναπτύσσεται η πρόταση. Σε συνδυασμό με τα μέτρα παρακολούθησης, που θα προταθούν πιο κάτω, η Αρχή Υλοποίησης μπορεί, στο στάδιο αυτό, να διασταυρώνει την πρόταση με τα έως τότε ενταγμένα έργα και να ενημερώνει τον ενδιαφερόμενο για τη συμβατότητα ή μη της πρότασής του.
 - Στις μελέτες που είναι απαραίτητες κατά τη διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης του προς ένταξη έργου, η Αρχή Υλοποίησης μπορεί αφενός να συστήνει την ειδική αναφορά για το ενδεχόμενο συσσωρευτικών επιπτώσεων εντός οικολογικά σημαντικών περιοχών και αφετέρου να παρέχει τα στοιχεία αρμοδιότητάς της σχετικά με τα ενταγμένα στο ΠΠΑ έργα της περιοχής.
 - Τέλος, στις ειδικές περιπτώσεις που μια πρόταση έργου είτε είναι καταφανώς ασύμβατη με τις δεσμεύσεις που ισχύουν εντός προστατευόμενων περιοχών είτε δημιουργεί προφανή συσσωρευτικά, δυσμενή για το περιβάλλον αποτελέσματα, σε συνδυασμό με ήδη ενταγμένα στο ΠΠΑ έργα, η Αρχή Υλοποίησης θα πρέπει να ενημερώνει άμεσα τον ενδιαφερόμενο για τα ζητήματα αυτά, ώστε να αποφεύγονται άσκοπα κόστη μελετών και δραστηριοποίησης για μια πρόταση που είναι καταφανώς περιβαλλοντικά ασύμβατη.

10. Σε μια τρίτη κατεύθυνση, συμπληρωματική προς τις δύο παραπάνω, κατά την υλοποίηση του προγράμματος θα πρέπει να λαμβάνεται μέριμνα για τη διασφάλιση των κονδυλίων που προορίζονται για την εφαρμογή των περιβαλλοντικών όρων. Το σκεπτικό και η τελική πρόταση μέτρων επ' αυτού, έχουν ως εξής:
- Το βασικό εργαλείο πρόληψης ή αναστροφής των επιπτώσεων κατά την εκτέλεση των έργων του προγράμματος που βαρύνονται με πιθανότητες επιδείνωσης του περιβάλλοντος, ιδίως στις προστατευόμενες ή οικολογικά σημαντικές περιοχές, είναι η διαδικασία Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων. Η θετική έκβαση της διαδικασίας αυτής (διότι ενδέχεται να υπάρξει και αρνητική έκβαση ακύρωσης του έργου) καταλήγει στην Απόφαση Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων. Στην απόφαση αυτή, η οποία οφείλει να προηγείται της έγκρισης της οριστικής μελέτης, επιβάλλονται μέτρα και προϋποθέσεις που οφείλουν να ενσωματωθούν στην εκτέλεση και λειτουργία του έργου. Τα μέτρα αυτά, υποχρεωτικά στην τήρησή τους, συνοδεύονται συχνά από συγκεκριμένα κόστη. Κάποιες φορές, έχει παρατηρηθεί αδυναμία κάλυψης του σχετικού κόστους από τον φορέα του έργου και αποφυγή υλοποίησης των μέτρων αυτών. Σε συνέργεια δε και με την μέχρι προσφάτως αποσπασματική πρακτική ελέγχου τήρησης των περιβαλλοντικών όρων, οι συνέπειες της παραβίασης των περιβαλλοντικών όρων ήταν – και συχνά παραμένουν – ιδιαιτέρως δυσμενείς. Οι αρμόδιες για την έκδοση ΑΕΠΟ Υπηρεσίες, έχοντας υπόψη τα συγκεκριμένα συμβάντα, συχνά προβλέπουν εντός των αποφάσεων τους την υποχρέωση δέσμευσης κονδυλίων ειδικά για την τήρηση των περιβαλλοντικών όρων, κατά προτεραιότητα σε σχέση με τις άλλες δαπάνες. Αυτή η τακτική είναι ωφέλιμο να επεκταθεί και στα στάδια εκτέλεσης των έργων που ελέγχονται από τον Φορέα Υλοποίησης του ΠΠΑ.
 - Με βάση το παραπάνω σκεπτικό, προτείνεται η υιοθέτηση των κατάλληλων διαδικασιών από μέρους του Φορέα Υλοποίησης του ΠΠΑ ώστε να είναι δυνατός ο έλεγχος αναφορικά με το εάν, στον προϋπολογισμό του προτεινόμενου προς ένταξη έργου, έχουν προβλεφθεί οι δαπάνες εκείνες που αφορούν στην τήρηση των περιβαλλοντικών όρων. Ουσιαστικά, πρόκειται για μια έμπρακτη δικλείδα ασφαλείας, ώστε να προωθείται εναργέστερα η τήρηση των υποχρεώσεων περιβαλλοντικής προστασίας· σε συνδυασμό δε με τις εξελίξεις στο πεδίο της περιβαλλοντικής επιθεώρησης (ίδρυση και λειτουργία Ειδικής Υπηρεσίας Επιθεωρητών Περιβάλλοντος κ.ά.), εκτιμάται ότι η δικλείδα αυτή θα συντελέσει ουσιαστικά στην πρόληψη της υποβάθμισης, ειδικά στις περιβαλλοντικά ευαίσθητες περιοχές.

7.5.2 Μέτρα για την ποιότητα του αέρα

Όπως διαπιστώθηκε από την εκτίμηση και αξιολόγηση των επιπτώσεων του ΠΠΑ, οι επιπτώσεις του ΠΠΑ στην ποιότητα του αέρα αναμένονται ελαφρώς δυσμενείς, έμμεσες και μεσοπρόθεσμες. Οι αιτιακοί παράγοντες των επιπτώσεων αυτών εντός του ΠΠΑ εντοπίζονται στην πύκνωση του οδικού δικτύου και τη βελτίωση των συνθηκών κυκλοφορίας που επέρχεται λόγω των στόχων και παρεμβάσεων ΠΠΑ. Ενώ οι παράγοντες αυτοί, εάν αφήνονταν να επιδράσουν μόνοι τους, δεν θα ήταν είναι πιθανό να κατέληγαν σε ουσιαστική επιδείνωση της ατμοσφαιρικής ποιότητας,

συνδυαζόμενοι με εξελίξεις ευρύτερες του προγράμματος καταλήγουν σε πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα. Οι εξελίξεις αυτές αφορούν την αύξηση της κινητικότητας λόγω του σύγχρονου τρόπου ζωής αλλά και τη βελτίωση των ατομικών (προσωπικών - οικογενειακών) οικονομικών δυνατοτήτων, οι οποίες επιτρέπουν την ευχερέστερη απόκτηση και χρήση ιδιωτικών οχημάτων. Παράλληλα, οι επιδράσεις παράλληλων τομεακών προγραμμάτων, όπως του ΕΠγια την Προσπελασιμότητα, αναμένεται να προσθέσουν επιπλέον χιλιόμετρα στο οδικό δίκτυο της Περιφέρειας, καθιστώντας το ακόμη πιο ελκυστικό.

Βασικό παράγοντα σύνδεσης μεταξύ των ευρύτερων αυτών κοινωνικοοικονομικών εξελίξεων και της μεσοπρόθεσμης επιδείνωσης της ποιότητας του αέρα, αποτελεί η έλλειψη σοβαρών εναλλακτικών δυνατοτήτων βιώσιμης κινητικότητας στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, δηλαδή ελκυστικών μέσων μαζικής μεταφοράς τόσο σε αστικό όσο και σε υπεραστικό επίπεδο.

Το πλέγμα των παραπάνω στοιχείων οδηγεί στις ακόλουθες διαπιστώσεις:

- Η εκτιμώμενη επιδείνωση στην ποιότητα του αέρα οφείλεται σε παράγοντες τόσο εντός όσο και εκτός Προγράμματος.
- Οι αιτιακοί παράγοντες εντός ΠΠΑ συνδέονται απευθείας με τους στόχους του ΠΠΑ, οι οποίοι αναφέρονται σε, κατά τα άλλα, απαραίτητες βελτιώσεις στην ποιότητα των κυκλοφοριακών συνθηκών. Βάσει της διαπίστωσης αυτής, ενδεχόμενη λήψη μέτρων για τη συγκράτηση πιέσεων στην ατμοσφαιρική ποιότητα, θα αφορούσε τον περιορισμό του μήκους των οδικών έργων που μπορούν να ενταχθούν στο πρόγραμμα. Όμως, μια τέτοια αντιμετώπιση, παρότι θα απέφερε κάποια οφέλη στην ποιότητα του αέρα, θα συνοδευόταν από δυσανάλογο κόστος, αυτό της καθήλωσης του επιπέδου ασφάλειας και εξυπηρέτησης του οδικού δικτύου στα σημερινά επίπεδα. Μια τέτοια εξέλιξη είναι προφανώς απευκαίρια, ιδίως εάν ληφθεί υπόψη ότι η έξοδος από το παραπάνω δίλημμα είναι υπαρκτή και αναλύεται ακολούθως.
- Οι εκτός του ΠΠΑ παράγοντες που συντείνουν στη δημιουργία τάσεων επιδείνωσης της ατμοσφαιρικής ποιότητας, διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο. Οι τρεις κατηγορίες τέτοιων παραγόντων, οι αυξημένες ανάγκες μετακινήσεων λόγω του σύγχρονου τρόπου ζωής, η βελτίωση των προσωπικών οικονομικών δυνατοτήτων που καθιστά ελκυστική την απόκτηση και χρήση ιδιωτικών αυτοκινήτων και η αθροιστική βελτίωση της ελκυστικότητας του οδικού δικτύου λόγω των παρεμβάσεων του σχετικού τομεακού ΕΠ, δεν είναι δυνατόν να τύχουν αντιμετώπισης εντός του πλαισίου του ΠΠΑ της Περιφέρειας.
- Για τους λόγους αυτούς, τα μέτρα αντιμετώπισης των πιέσεων στην ποιότητα του αέρα της Περιφέρειας θα πρέπει να αναληφθούν σε ευρύτερο του προγράμματος επίπεδο.
- Η συγκρότηση των προτεινόμενων μέτρων μπορεί να ξεκινήσει με ένα απλό ερώτημα: Ποιος ρυπαίνει, ο δρόμος ή τα αυτοκίνητα; Η απάντηση προφανώς αφορά στα δεύτερα και υποδεικνύει ότι τα μέτρα θα πρέπει να στοχεύουν στις εκπομπές ρύπων από τη χρήση αυτοκινήτων. Ο περιορισμός αυτών των εκπομπών μπορεί να πραγματοποιηθεί συνδυάζοντας δύο κατευθύνσεις. Η πρώτη αφορά στον περιορισμό του αριθμού των ιδιωτικών οχημάτων που κυκλοφορούν, δια της μετακύλισης μέρους της κινητικότητας προς τα μέσα μαζικής μεταφοράς και η δεύτερη αναφέρεται στο λεπτομερέστερο έλεγχο των εκπομπών των οχημάτων.

- Στην πρώτη κατεύθυνση, προτείνεται η ενίσχυση της ελκυστικότητας των μέσων μαζικής μεταφοράς στην Περιφέρεια, τόσο στις αστικές όσο και στις υπεραστικές συγκοινωνίες.
- Στη δεύτερη κατεύθυνση, προτείνεται η ενίσχυση των ενημερωτικών ενεργειών προς τους χρήστες οχημάτων (ιδιωτικής και δημόσιας χρήσης), αλλά και η εντατικοποίηση των ελέγχων εκπομπών.
- Όπως γίνεται εμφανές, οι δύο πιο πάνω προτάσεις δεν είναι αποκλειστικού ενδιαφέροντος της Περιφέρειας Πελοποννήσου, αλλά αφορούν σε προβλήματα που είναι υπαρκτά και αναγνωρισμένα στο σύνολο της Ελλάδας. Συνεπώς, τα μέτρα μείωσης των εκπομπών αέριων ρύπων από τα οχήματα αφορούν στο επίπεδο της εθνικής πολιτικής για την ποιότητα του αέρα. Ήδη, σε διάφορα επίπεδα της Πολιτείας, κυοφορούνται μέτρα προς κάποια εκ των δύο πιο πάνω κατευθύνσεων, με πιο πρόσφατη εξέλιξη τα αυστηρότερα πρόστιμα του νέου κώδικα οδικής κυκλοφορίας για την έλλειψη κάρτας ελέγχου καυσαερίων.
- Ο ρόλος της Περιφέρειας στο συγκεκριμένο ζήτημα μπορεί να καταστεί σημαντικός, με την ανάληψη πρωτοβουλιών ανακίνησης και ανάδειξης του θέματος για τη διατήρηση της καλής ποιότητας του αέρα. Είναι γνωστό ότι οι εξελίξεις στην κατανομή των αποφασιστικών αρμοδιοτήτων στην Ελλάδα κατά την τελευταία δεκαετία έχουν αναγάγει τις τοπικές αρχές Περιφερειακού επιπέδου σε βασικούς διαμορφωτές του μίγματος προτεραιοτήτων στις πολιτικές που αφορούν στο περιβάλλον. Αξιοποιώντας αυτή τη δυνατότητα, η Περιφέρεια Πελοποννήσου μπορεί να υιοθετήσει μια τακτική ανάδειξης της αναγκαιότητας για τη λήψη μέτρων μείωσης των εκπομπών αέριων ρύπων. Για παράδειγμα, η Περιφέρεια μπορεί:
 - να εισαγάγει τη σχετική αναγκαιότητα σε υψηλή θέση των προτεραιοτήτων της, οι οποίες διαμορφώνουν το πρόγραμμα δράσης της, αναλαμβάνοντας πρωτοβουλίες στις δύο κατευθύνσεις που αναφέρθηκαν πιο πάνω,
 - να συστηματοποιήσει την αναφορά στο θέμα, κατά τη συμμετοχή της σε διαπεριφερειακού και εθνικού επιπέδου όργανα,
 - να προβεί στην περιοδική αποστολή σχετικών επιστολών ενδιαφέροντος για την ποιότητα του αέρα και τη διατήρησή της στα αρμόδια όργανα της κεντρικής Διοίκησης (κυρίως Υπουργεία ΠΕΝ και Υποδομών και Μεταφορών), ώστε να προκαλέσει την κινητοποίηση των οργάνων αυτών.
- Η πιο πάνω προσέγγιση δεν αναμένεται να επιφέρει άμεσα αποτελέσματα. Όμως, ο μεσοπρόθεσμος, έμμεσος και σχετικά περιορισμένης έντασης χαρακτήρας της επίπτωσης επιτρέπει στην προτεινόμενη, επίσης μεσοπρόθεσμη προσέγγιση να καρποφορήσει.

Συνοψίζοντας, τα μέτρα για τη συγκράτηση των πιέσεων στην ατμοσφαιρική ποιότητα θα πρέπει να ληφθούν σε επίπεδο ευρύτερο του ΠΠΑ. Τα μέτρα αυτά θα πρέπει να στοχεύουν στον περιορισμό των εκπομπών από την οδική κυκλοφορία, συνδυάζοντας τις ενέργειες βελτίωσης της ελκυστικότητας των μέσων μαζικής μεταφοράς με δράσεις εντατικοποίησης της ενημέρωσης και του ελέγχου εκπομπών από τα ιδιωτικής και δημόσιας χρήσης οχήματα. Ο ρόλος της Περιφέρειας μπορεί να είναι σημαντικός στην ανάδειξη του συγκεκριμένου ζητήματος, διαμέσου παραινετικών

ενεργειών προς την κεντρική Διοίκηση, αλλά και μέσω εισαγωγής του θέματος στην ατζέντα διαπεριφερειακών και εθνικών οργάνων. Τέλος, ο ρόλος της Περιφέρειας συμπληρώνεται με την ανάληψη δράσης στις κατευθύνσεις μέτρων που προτάθηκαν, είτε σε συνεργασία με την κεντρική Διοίκηση είτε αυτόνομα.

7.5.3 Μέτρα για το τοπίο

Όπως διαπιστώθηκε κατά την εκτίμηση των επιπτώσεων του ΠΠΑ, αναμένονται μεταβολές στο τοπίο της Περιφέρειας υπό την επίδραση τόσο θετικών όσο και αρνητικών αποτελεσμάτων του προγράμματος. Η συνισταμένη των επιδράσεων αυτών εκτιμάται ότι θα κινηθεί προς τη θετική κατεύθυνση, αλλά εάν περιοριστούν οι αρνητικές συνεισφορές, υπάρχει η δυνατότητα μεγιστοποίησης της περιβαλλοντικής βελτίωσης.

Οι θετικές συνεισφορές, που ωθούν σε βελτιώσεις του τοπίου, προέρχονται από σημαντικό μέρος των παρεμβάσεων του ΠΠΑ, όπως κυρίως ο εξορθολογισμός της διαχείρισης στερεών αποβλήτων, ο οποίος αναμένεται να περιορίσει την ανεξέλεγκτη διάθεση απορριμμάτων σε αξιόλογες περιοχές της υπαίθρου, η αποκατάσταση βιομηχανικών χώρων και επιβαρυμένων εκτάσεων, τα σχέδια αστικής και αγροτικής αναζωογόνησης κ.ά. Οι αρνητικές συνεισφορές προέρχονται από τις τυπικές επιπτώσεις των γραμμικών χερσαίων συγκοινωνιακών έργων του ΠΠΑ.

Η διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων (ΕΠΟ) έχει αποδειχθεί ότι περικλείει τις δυνατότητες αποτροπής των επιπτώσεων στο τοπίο από τα οδικά και σιδηροδρομικά έργα, τόσο μέσω προληπτικών επιλογών, στο στάδιο του σχεδιασμού, όσο και μέσω των κατάλληλων ενεργειών ένταξης των έργων στο τοπίο, κατά τη φάση υλοποίησής τους. Συνεπώς, στο τρέχον επίπεδο προγραμματισμού, θα πρέπει να ληφθούν μέτρα που αφενός να προωθούν ενεργά τις συγκεκριμένες δυνατότητες της διαδικασίας ΕΠΟ και αφετέρου να αντιμετωπίζουν τις επιπτώσεις στο τοπίο από ομάδες έργων που ενδέχεται να συσσωρευθούν σε μια μικρή έκταση.

Με βάση τις διαπιστώσεις αυτές προτείνονται τα ακόλουθα μέτρα:

1. Κατά την αξιολόγηση των σχεδίων έργων προς ένταξη στις γραμμικές συγκοινωνιακές παρεμβάσεις του ΠΠΑ, ο Φορέας Υλοποίησης του ΠΠΑ θα πρέπει να εισαγάγει ρητό, διακριτό κριτήριο σχετικά με την ελαχιστοποίηση των επιπτώσεων στο τοπίο. Η πρακτική αυτή μπορεί να ξεκινήσει με την απαίτηση για περιεκτικές αναφορές στις ενδεχόμενες τοπιολογικές αλλοιώσεις εντός της πρότασης ένταξης (στο τεχνικό δελτίο ή τη διάδοχη μορφή του) και να καταλήγει σε θέσπιση ειδικών κριτηρίων, σύμφωνα με τα οποία, όσο μεγαλύτερες είναι οι τοπιολογικές αλλοιώσεις που συνοδεύουν ένα σχέδιο υποψήφιου έργου τόσο να μειώνονται οι πιθανότητες ένταξής του στο ΠΠΑ. Η πρόταση αυτή στοχεύει στο να κινητοποιήσει τους φορείς σχεδιασμού των έργων προς επιλογές λιγότερο παρεμβατικές ως προς το τοπίο. Οπότε, οποιαδήποτε εναλλακτική πρόταση επιτυγχάνει τον σκοπό αυτό μπορεί εξίσου καλά να αντικαταστήσει το πιο πάνω μέτρο.
2. Σε περιπτώσεις συσσώρευσης οδικών ή σιδηροδρομικών έργων (ή συνδυασμού τους) στην ίδια ζώνη, θα πρέπει να προωθούνται, μέσω των κριτηρίων επιλεξιμότητας, μέτρα για τη διατήρηση της ποιότητας του τοπίου. Τέτοια μέτρα μπορούν να είναι η συνεργασία των φορέων σχεδιασμού των έργων, ώστε να εντοπίζεται η λιγότερο παρεμβατική λύση (όπως

διατήρηση του σιδηροδρόμου στο φυσικό ανάγλυφο και ανύψωση ή υποβιβασμός του οδικού έργου σε περιπτώσεις διασταυρώσεων, χαράξεις στον ίδιο διάδρομο ή επαρκής απομάκρυνση των χαράξεων σε περιπτώσεις παράλληλων οδεύσεων) και οι συμβατές μέθοδοι αποκατάστασης του τοπίου, (π.χ. με παρόμοιες κλίσεις πρανών και φυτεύσεις με ομοειδή είδη και συνδέσμους).

Συνοψίζοντας, ο στόχος των μέτρων αντιμετώπισης των επιπτώσεων στο τοπίο είναι ο περιορισμός των αλλοιώσεων από τα γραμμικά συγκοινωνιακά έργα του ΠΠΑ, ώστε το τελικό ισοζύγιο τοπιολογικών μεταβολών να είναι κατά το δυνατόν θετικότερο, λόγω των βελτιώσεων από τις παρεμβάσεις του ΠΠΑ. Τα μέτρα αντιμετώπισης των επιπτώσεων στο τοπίο, είναι προσφορότερο να συγκεκριμενοποιούνται στο στάδιο των ΕΠΟ κάθε έργου. Στο τρέχον επίπεδο προγραμματισμού, προτείνονται μέτρα ανάδειξης της ανάγκης περιορισμού των τοπιολογικών αλλοιώσεων, μέσω κριτηρίων επιλεξιμότητας, αλλά και με την προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των φορέων σχεδιασμού των έργων, ώστε να ελαχιστοποιούνται οι συνεργιστικού τύπου επιπτώσεις.

7.6 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ

Τόσο η Οδηγία 2001/42/ΕΚ όσο και η ΚΥΑ ΥΠΕΧΩΔΕ/ΕΥΠΕ/οικ.107017/28.8.2006 απαιτούν την παρακολούθηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον κατά την υλοποίηση ενός σχεδίου ή προγράμματος, ώστε να εξασφαλίζεται η δυνατότητα έγκαιρου εντοπισμού και αντιμετώπισης. Οι επιπτώσεις αυτές μπορούν να κατηγοριοποιηθούν ως εξής:

- επιπτώσεις που έχουν υποστεί εκτίμηση και για τις οποίες έχουν ληφθεί κατάλληλα μέτρα με την έγκριση του εγγράφου προγραμματισμού· για τις επιπτώσεις αυτές η παρακολούθηση οφείλει να καταγράφει τη διατήρησή τους ή μη εντός του πλαισίου που προβλέπεται στη μελέτη εκτίμησης και στο ως άνω έγγραφο,
- επιπτώσεις που έχουν διαφύγει της εκτίμησης· γι' αυτές απαιτείται ο έγκαιρος εντοπισμός τους και η ανάληψη πρωτοβουλίας για την αντιμετώπισή τους.

Το σύστημα παρακολούθησης που θα υιοθετηθεί θα πρέπει να καλύπτει και τις δύο παραπάνω κατηγορίες επιπτώσεων. Για τον λόγο αυτό, η παρακολούθηση οφείλει να είναι σφαιρικού χαρακτήρα.

Στην επόμενη ενότητα αναλύονται οι πτυχές των αναγκών για την παρακολούθηση των περιβαλλοντικών αλλαγών που συνδέονται με το Περιφερειακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης της Περιφέρειας Πελοποννήσου, ώστε οι προτάσεις της μελέτης να αποτελέσουν προϊόν τεκμηριωμένων με διαφανή τρόπο προσεγγίσεων. Κατόπιν, στη μεθεπόμενη ενότητα, συγκροτείται ένα σώμα εφαρμόσιμων μέτρων για την παρακολούθηση.

7.6.1 Ανάλυση βασικών πτυχών

Ένα πρώτο ζήτημα που χρήζει ανάλυσης είναι το **ποιοι δείκτες θα πρέπει να παρακολουθούνται**. Το φάσμα δυνατοτήτων ξεκινά από το ένα άκρο, την παρακολούθηση αδιακρίτως όλων των δεικτών της παρούσας μελέτης ενώ στο άλλο άκρο βρίσκεται η παρακολούθηση ελάχιστων σε αριθμό αλλά

αντιπροσωπευτικών δεικτών. Η επιλογή, μέσα σε αυτό το φάσμα, μπορεί να πραγματοποιηθεί εάν ληφθούν υπόψη τα συμπεράσματα της εκτίμησης των επιπτώσεων, δηλαδή των διαπιστώσεων που παρουσιάστηκαν στην ενότητα 7.4 αναφορικά με το ποιες περιβαλλοντικές παράμετροι αναμένεται να επιδεινωθούν, ποιες αναμένεται να βελτιωθούν και τέλος ποιες αναμένεται να μείνουν ανεπηρέαστες από την υλοποίηση του ΠΠΑ (οι τελευταίες δεν σημαίνει ότι θα μείνουν αμετάβλητες· απλώς, μέσα στους παράγοντες που καθορίζουν την εξέλιξή τους δεν περιλαμβάνονται επιρροές του προγράμματος). Προφανώς, οι περιβαλλοντικές συνιστώσες στις οποίες αναμένονται πιέσεις από το ΠΠΑ θα πρέπει να παρακολουθούνται κατά προτεραιότητα, ενώ οι ουδέτερες και οι βελτιούμενες δεν είναι απαραίτητο να παρακολουθούνται λεπτομερώς.

Όπως αναφέρθηκε, οι περιβαλλοντικές συνιστώσες που ενδέχεται να πιεσθούν από την υλοποίηση του ΠΠΑ είναι η βιοποικιλότητα, η πανίδα, η ποιότητα του αέρα και το τοπίο. Για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων, έχουν προταθεί συγκεκριμένα μέτρα, οπότε η παρακολούθηση θα πρέπει να περιλάβει και την αποτελεσματικότητα των μέτρων αυτών.

Η **μέθοδος της παρακολούθησης**, δηλαδή τα «εργαλεία» που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την καταγραφή και επεξεργασία των μεταβολών στις περιβαλλοντικές παραμέτρους, αποτελούν το επόμενο προς ανάλυση ζήτημα. Εδώ, το φάσμα δυνατοτήτων ξεκινά από μελέτες βάσης, με αποκλειστικό σκοπό την καταγραφή της κατάστασης σε ένα ή περισσότερα περιβαλλοντικά θέματα, και φθάνει έως την εξαγωγή έμμεσων συμπερασμάτων, μέσω της ανάλυσης υφιστάμενων καταγραφών και αποτυπωμένων τάσεων, χωρίς την πραγματοποίηση απευθείας μετρήσεων. Το κριτήριο για να εντοπιστεί η βέλτιστη μέθοδος εντός του φάσματος αυτού, είναι οι δυνατότητες των διαδικασιών υλοποίησης του προγράμματος, ιδίως δε αυτές που σχετίζονται με την υλοποίηση έργων και δραστηριοτήτων, δηλαδή με τους κύριους παράγοντες γένεσης περιβαλλοντικών πιέσεων. Τα περισσότερα εξ αυτών των έργων και δραστηριοτήτων του ΠΠΑ θα χρειαστεί, στην πρώιμη φάση του σχεδιασμού τους να υποβληθούν στη διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης, στην οποία περιλαμβάνεται η εκπόνηση Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ). Η ΜΠΕ αποτελεί ένα αναλυτικό εργαλείο εκτίμησης των επιπτώσεων του έργου στο περιβάλλον, οπότε περιλαμβάνει δύο από τα βασικά στοιχεία που απαιτεί η παρακολούθηση των περιβαλλοντικών μεταβολών του ΠΠΑ: την καταγραφή της κατάστασης του περιβάλλοντος τη χρονική «στιγμή» πριν από το έργο και την εκτίμηση των επιπτώσεων που το έργο ενδέχεται να επιφέρει στο περιβάλλον αυτό. Συνεπώς διαφαίνεται ότι η αξιοποίηση των ΜΠΕ των έργων και δραστηριοτήτων του ΠΠΑ για τους σκοπούς της παρακολούθησης των επιπτώσεων του προγράμματος θα πρέπει να είναι ουσιαστική.

Ένα τρίτο ζήτημα που χρήζει ανάλυσης είναι η **χρονική οργάνωση της παρακολούθησης**, δηλαδή η βέλτιστη επιλογή μεταξύ μιας υπερλεπτομερούς, π.χ. τριμηνιαίας, περιόδου παρακολούθησης και μιας αδρομερούς, συγκεντρωτικής περιόδου, π.χ. τριετίας. Για την επιλογή της περιόδου, θα πρέπει κατ' αρχήν να ληφθεί υπόψη ο πενταετής χρονικός ορίζοντας υλοποίησης του προγράμματος, αλλά και το ενδεχόμενο παράτασης, το οποίο είναι βάσιμο σύμφωνα με την εμπειρία των τριών προηγούμενων προγραμματικών περιόδων. Παράλληλα, θα πρέπει να συνυπολογιστεί ότι, οι περισσότερες επιπτώσεις του προγράμματος δεν πρόκειται να εμφανιστούν άμεσα, όπως εκτιμήθηκε στην ενότητα 7.3, αλλά μετά από μια περίοδο «επώασης», η διάρκεια της οποίας κυμαίνεται από λίγους μήνες έως λίγα έτη. Συνεπώς, η παρακολούθηση των επιπτώσεων δεν θα πρέπει να λειτουργεί με χαρακτήρα κατεπείγουσας καταγραφής. Αντίθετα, πολύ σημαντικότερη

είναι η αποτύπωση της πλήρους έντασης των ενδεχόμενων περιβαλλοντικών μεταβολών, μετά τον κύκλο γένεσής τους. Με βάση τα στοιχεία αυτά, συνεκτιμώντας και τη διαφορετική βαρύτητα που θα πρέπει να αποδίδεται στις περιβαλλοντικές παραμέτρους που επηρεάζονται δυσμενώς από το πρόγραμμα, σε σχέση με αυτές που παραμένουν ανεπηρέαστες ή βελτιώνονται, διαφαίνεται ότι η βέλτιστη χρονική οργάνωση της παρακολούθησης είναι:

- μια πλήρης έκθεση ανά διετία, με αναφορά στις μεταβολές όλων των περιβαλλοντικών παραμέτρων που εξετάστηκαν στην παρούσα μελέτη ή και άλλων που να επαυξάνουν τη σφαιρικότητα,
- μια ενδιάμεση έκθεση ανά έτος (στο μέσον της πιο πάνω διετίας) με αναφορά στις μεταβολές κρίσιμων δεικτών που συνδέονται με εκείνες τις περιβαλλοντικές συνιστώσες που εκτιμήθηκε ότι θα επηρεαστούν δυσμενώς,
- μια συγκεντρωτική έκθεση, στο στάδιο που έχει ολοκληρωθεί η υλοποίηση του 80% του προγράμματος, ώστε να υπάρχει περιθώριο ανάληψης διορθωτικών μέτρων, εάν τα αποτελέσματα της έκθεσης αυτής καταδείξουν ως αναγκαίο το ενδεχόμενο αυτό.

7.6.2 Συγκρότηση προτάσεων

Μέχρι το σημείο αυτό, αναλύθηκαν οι τρεις βασικές πτυχές του ζητήματος της παρακολούθησης και κατεβλήθη προσπάθεια να επιλεγούν οι βέλτιστες κατευθύνσεις σε καθεμία από τις πτυχές αυτές. Στη συνέχεια, οι κατευθύνσεις αυτές συγκεκριμενοποιούνται σε ένα σώμα εφαρμόσιμων μέτρων.

7.6.2.1 Ετήσια αναφορά

Για τις περιβαλλοντικές συνιστώσες που εκτιμήθηκε ότι ενδέχεται να επηρεαστούν δυσμενώς και για τις οποίες η αποτύπωση προτείνεται να είναι ετήσια, θα πρέπει να επιλεγούν δείκτες που να μπορούν να υπολογιστούν με λειτουργικό τρόπο, αξιοποιώντας τις ΜΠΕ των έργων. Παράλληλα, οι δείκτες αυτοί θα πρέπει να δίνουν επαρκή πληροφορία αναφορικά με τον βαθμό διατήρησης των περιβαλλοντικών συνιστωσών και την αναγκαιότητα ή μη για την ανάληψη διορθωτικών δράσεων.

Με βάση το σκεπτικό αυτό, προτείνεται η ετήσια καταγραφή των ακόλουθων μεγεθών:

1. Βιοποικιλότητα και πανίδα

- **Έκταση, σε στρέμματα, και ποσοστό κατάληψης εδάφους εντός περιοχών του δικτύου Natura:** Με βάση τις ΜΠΕ των έργων του ΠΠΑ, θα πρέπει να καταγράφεται η αθροιστική κατάληψη εδάφους από τα έργα του ΠΠΑ. Παράλληλα, θα πρέπει να υπολογίζεται το ποσοστό στο οποίο αντιστοιχεί η καταλαμβανόμενη από τα έργα έκταση σε σχέση με αυτή ολόκληρης της περιοχής. Η υπέρβαση ενός ποσοστού ασφαλείας θα πρέπει να θεωρείται ένδειξη συσσώρευσης έργων στην περιοχή, οπότε ο φορέας υλοποίησης του ΠΠΑ θα πρέπει να αναλαμβάνει κατάλληλες πρωτοβουλίες αποτροπής περαιτέρω επιδείνωσης. Λαμβάνοντας υπόψη ότι τα έργα υποδομής επιτρέπονται στις περιφερειακές ζώνες των προστατευόμενων περιοχών και όχι εντός των περιοχών απολύτου προστασίας, ως ένα ενδεικτικό ποσοστό ασφαλείας προτείνεται το 5%. Η πρόταση αυτή, θα πρέπει να αξιολογηθεί από τη Διεύθυνση Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος και Βιοποικιλότητας

πριν την υιοθέτησή της. Εναλλακτικές προτάσεις «εξατομικευμένων» ποσοστών ασφαλείας ανά περιοχή, πιθανώς αντιστρόφως ανάλογων της σημασίας και της ευαισθησίας της, μπορούν να εξυπηρετήσουν πληρέστερα την ισορροπία μεταξύ ανάπτυξης και περιβάλλοντος, αλλά η έρευνα αυτή υπερβαίνει τον στρατηγικό χαρακτήρα της παρούσας μελέτης.

- **Συνολικός αριθμός ειδών που τέθηκαν σε κίνδυνο ή δέχθηκαν πιέσεις από την υλοποίηση έργων του ΠΠΑ:** Ο δείκτης προκύπτει ως άθροισμα των ειδών που, σύμφωνα με τις ΜΠΕ των έργων και δραστηριοτήτων του ΠΠΑ, αναμένεται να τεθούν σε κίνδυνο μείωσης του πληθυσμού τους ή να δεχθούν πιέσεις, όπως η υποβάθμιση του ενδιαιτημάτων τους. Παρά την απλότητα του δείκτη αυτού, τα συμπεράσματα στα οποία μπορεί να οδηγήσει είναι σημαντικά, ιδίως σε συνδυασμό με τους άλλους δύο δείκτες της παρούσας θεματικής ενότητας.
- **Μέτρα που υλοποιήθηκαν για την πρόληψη των επιπτώσεων στη βιοποικιλότητα και την πανίδα:** Αν και όχι απολύτως ποσοτικός, ο δείκτης αυτός έχει πολλαπλή χρησιμότητα, διότι αφενός δείχνει το μέγεθος της μέριμνας που αφιερώθηκε για την προστασία των ενδιαιτημάτων και αφετέρου επιτρέπει την εκτίμηση επάρκειας της μέριμνας αυτής.
- **Έκταση δασικών εκτάσεων που υποβαθμίστηκαν λόγω έργων του ΠΠΑ:** Αν και η χλωρίδα της Περιφέρειας δεν αναμένεται να υποστεί ουσιαστικές μεταβολές λόγω των έργων του ΠΠΑ, οι δασικές εκτάσεις συνιστούν βασικό παράγοντα διατήρησης πολλών από τα είδη που διαβιούν στην Περιφέρεια. Τα είδη αυτά δεν είναι απαραίτητα προστατευόμενα ή προτεραιότητας, αλλά ο ρόλος τους στην διατήρηση των οικοσυστημικών ισορροπιών είναι συνήθως σημαντικός. Εάν η κατάληψη ή η υποβάθμιση των δασικών εκτάσεων, χάριν έργων του ΠΠΑ, επεκταθεί υπερβολικά, η ισορροπία ορισμένων οικοσυστημάτων ενδέχεται να διαταραχθεί. Με τον δείκτη αυτό, καθίσταται εφικτή μια συνολική καταγραφή η οποία έχει τη δυνατότητα να λειτουργήσει ως «σήμα κινδύνου» ώστε να αποτραπεί περαιτέρω υποβάθμιση των υποστρωματικών παραγόντων της πανίδας και της βιοποικιλότητας.

2. Ποιότητα του αέρα

- **Αδρό ποσοστό συγκέντρωσης CO, NO_x και ΒΤΧ, σε σχέση με το εκάστοτε ισχύον όριο, στις πρωτεύουσες των ΠΕ και σε αντιπροσωπευτικές θέσεις της υπαίθρου:** Προτείνεται η αντιστοίχιση τεσσάρων χρωμάτων σε διαστήματα ποσοστών της συγκέντρωσης κάθε ρύπου, σε σχέση με το εν ισχύ όριό του (στο οποίο εμπεριέχεται και η χρονική αναφορά). Για ποσοστά από 0% έως 50% του ορίου προτείνεται το πράσινο χρώμα, μεταξύ 50% και 75% το γαλάζιο, για ποσοστά από 75% έως 95% το κίτρινο και για το διάστημα από 95% και πάνω (περιλαμβανόμενων των υπερβάσεων) προτείνεται το κόκκινο χρώμα. Ο στόχος είναι να εκπονείται ένας ετήσιος χάρτης ποιότητας του αέρα στην Περιφέρεια, ώστε να διαπιστώνονται τάσεις υποβάθμισής της. Η καταγραφή των συγκεντρώσεων μπορεί να πραγματοποιείται μέσω συνδυασμού απευθείας μετρήσεων και υπολογιστικών τεχνικών εκτίμησης. Ο στόχος του δείκτη, δηλαδή η αδρή σύγκριση των συγκεντρώσεων με τα όρια, αλλά και η σημερινή καλή κατάσταση του ατμοσφαιρικού περιβάλλοντος σε όλη την έκταση της Περιφέρειας, επιτρέπουν την εισαγωγή ενός ποσοστού στοχαστικότητας στις

συγκεντρώσεις. Συνεπώς, για τις μεγάλες χρονικές περιόδους αναφοράς σε ορισμένα όρια, όπως τα ετήσια, μπορούν να συνδυάζονται δειγματοληπτικές μετρήσεις και τεχνικές προεκβολής, ενώ για τη γεωγραφική κατανομή, μπορεί να χρησιμοποιηθεί ένα από τα πολλά καθιερωμένα υπολογιστικά εργαλεία εκτίμησης της κατανομής συγκεντρώσεων. Λαμβάνοντας υπόψη τις μετεωρολογικές συνθήκες που είναι επαρκώς γνωστές στην Περιφέρεια και βαθμονομώντας το μοντέλο σύμφωνα με τις δειγματοληπτικές μετρήσεις, μπορούν να παραχθούν αξιόπιστοι χάρτες συγκεντρώσεων. Ως προς το είδος των ρύπων, των οποίων προτείνεται η παρακολούθηση, επελέγησαν ουσίες αντιπροσωπευτικές κάποιας σημαντικής πτυχής της ποιότητας του αέρα: το CO αντιπροσωπεύει ρύπους από παλαιάς και νέας τεχνολογίας οχήματα και παράλληλα επιτρέπει τον υπολογισμό των συγκεντρώσεων για ουσίες με συναφείς χρόνους παραμονής και συντελεστές διάχυσης, όπως το SO₂. Τα NO_x σχετίζονται με τις εκπομπές από οχήματα νέας τεχνολογίας και η αυξημένη συγκέντρωσή τους παραπέμπει σε κινδύνους για τη δημόσια υγεία και φαινόμενα οξίνισης τόσο της βροχής όσο και του εδάφους. Τέλος, τα BTX (βενζόλιο – ξυλένιο – τουλουόλιο) προέρχονται σχεδόν αποκλειστικά από κακοσυντηρημένους καταλυτικούς μετατροπείς ιδιωτικών οχημάτων νέας τεχνολογίας· ανησυχητικές συγκεντρώσεις τους υποδεικνύουν άμεση αναγκαιότητα λήψης μέτρων πληρέστερου ελέγχου των εκπομπών από την οδική κυκλοφορία. Τέλος, θα πρέπει να εξηγηθεί η χαλαρή συσχέτιση των χαρτών ποιότητας του αέρα με τα έργα και τις δραστηριότητες του ΠΠΑ, αφού και άλλες πηγές ενδέχεται να συμβάλουν στην υποβάθμισή της. Αυτή η χαλαρή συσχέτιση είναι υπαρκτή, αλλά οι χάρτες ποιότητας του αέρα είναι σαφείς δείκτες της αποτελεσματικότητας των μέτρων που προτάθηκαν για τον περιορισμό της επιβάρυνσης της ατμόσφαιρας από την υλοποίηση του ΠΠΑ. Τα μέτρα αυτά, που θα πρέπει να προωθηθούν από επίπεδα αποφάσεων ευρύτερα του ΠΠΑ, έχουν σφαιρικό χαρακτήρα περιορισμού των εκπομπών από τα οχήματα, είτε αυτά κυκλοφορούν σε δρόμους που υλοποιήθηκαν από το ΠΠΑ είτε σε όλους τους άλλους δρόμους. Συνεπώς, η παρακολούθηση της αποτελεσματικότητας των μέτρων αυτών έχει διπλή χρησιμότητα: αφενός υποδεικνύει εάν το ειδικό ζήτημα του περιορισμού στην επιβάρυνση της ατμόσφαιρας από την υλοποίηση του ΠΠΑ προωθείται επαρκώς ή όχι και αφετέρου παρέχει ευρύτερου ενδιαφέροντος πληροφορία αναφορικά με την ποιότητα του αέρα.

- **Αριθμός ενεργειών του Φορέα Υλοποίησης του ΠΠΑ για την προώθηση των μέτρων ενημέρωσης και ελέγχου των εκπομπών από οχήματα:** Στον δείκτη αυτό αθροίζεται το πλήθος των ετήσιων πρωτοβουλιών που ανέλαβε ο φορέας για την προώθηση των μέτρων βελτίωσης της ατμοσφαιρικής ποιότητας τα οποία προτάθηκαν στην ενότητα 7.5.2.

3. Τοπίο

- **Θέση και μέγεθος των σημαντικών από τοπιολογικής άποψης επεμβάσεων από τα γραμμικά συγκοινωνιακά έργα του ΠΠΑ:** Με βάση τις ΜΠΕ, καταγράφονται οι θέσεις και το μέγεθος των επεμβάσεων που οφείλονται στα οδικά και σιδηροδρομικά έργα του ΠΠΑ και έχουν τη δυνατότητα να αλλοιώσουν ουσιαστικά το τοπίο. Με τον τρόπο αυτό μπορεί να διαπιστωθεί η συσσώρευση τέτοιων επεμβάσεων σε περιορισμένης έκτασης ζώνη, η οποία καθιστά την τελική αντίληψη του αποτελέσματος δυσμενέστερη από το άθροισμα

των μεμονωμένων επεμβάσεων και υποδεικνύει καθαρά την αναγκαιότητα μέτρων αποκατάστασης.

- **Βαθμός προόδου των μέτρων τοπιολογικής αποκατάστασης:** Με βάση τα στοιχεία από την υλοποίηση των έργων, μπορεί να υπολογιστεί, με όρους ποσοστού, η πρόοδος της τοπιολογικής αποκατάστασης που έχει επιβληθεί μέσω των περιβαλλοντικών όρων σε ορισμένα έργα. Ως πλήρης αποκατάσταση μπορεί να θεωρηθεί η πλήρης ανάπτυξη των μέτρων· εάν σε αυτά περιλαμβάνονται φυτοτεχνικές πτυχές, θα πρέπει να συνεκτιμάται και ο χρόνος ανάπτυξης των φυτών μέχρι να επιτευχθεί η επιθυμητή εικόνα.

Με την παρακολούθηση των πιο πάνω δεικτών εκτιμάται ότι θα επιτυγχάνεται μια σφαιρική ετήσια αποτίμηση της κατάστασης στους τέσσερις περιβαλλοντικούς παράγοντες που αναμένεται να πιεσθούν από την υλοποίηση του ΠΠΑ.

7.6.2.2 Διετής αναφορά

Για ορισμένους από τους υπόλοιπους παράγοντες του περιβάλλοντος, οι οποίοι μένουν ανεπηρέαστοι ή βελτιώνονται, η διετής παρακολούθηση των μεταβολών τους μπορεί να πραγματοποιείται μέσω αντιπροσωπευτικών δεικτών οι οποίοι συνδυάζουν δύο χαρακτηριστικά: αφενός συνδέονται στενά με τα έργα και τις δραστηριότητες του ΠΠΑ, ώστε να υποδεικνύουν το μέρος των περιβαλλοντικών που οφείλεται στο πρόγραμμα και όχι σε γενικότερες αιτίες, και αφετέρου να μπορούν με εύλογο τρόπο να υπολογιστούν, χωρίς υπερβολική επιβάρυνση των διαδικασιών υλοποίησης του ΠΠΑ. Οι προτεινόμενοι δείκτες παρουσιάζονται στον επόμενο Πίνακα και, όπως διαπιστώνεται, αφορούν μόνο στους τέσσερις περιβαλλοντικούς παράγοντες που είναι κρίσιμοι για την οικολογική ισορροπία και, παράλληλα, οι εκτιμήσεις των επιπτώσεων στο παρόν στάδιο σχεδιασμού έχουν σημαντικό ποσοστό αβεβαιότητας. Για τους υπόλοιπους παράγοντες, η παρακολούθησή τους μέσω της συγκεντρωτικής έκθεσης της επόμενης ενότητας εκτιμάται ότι είναι επαρκής.

Πίνακας 7-26: Προτεινόμενοι δείκτες για τη διετή παρακολούθηση ορισμένων περιβαλλοντικών παραγόντων που εκτιμήθηκε ότι θα επηρεαστούν ελάχιστα από την υλοποίηση του ΠΠΑ

Περιβαλλοντική συνιστώσα	Πρόταση δείκτη παρακολούθησης	Περιγραφή	Πηγή δεδομένων
Χλωρίδα	Έκταση, σε στρέμματα, εκτάσεων άγριας χλωρίδας που καταλήφθηκε από έργα του ΠΠΑ, εξαιρούμενων των εκτάσεων που αποκαθίστανται βλαστητικά.	Η κατάληψη εκτάσεων που φιλοξενεί άγρια χλωρίδα είναι ένα μέτρο της πίεσης που τα έργα του ΠΠΑ επιβάλλουν στη χλωρίδα. Οι αποκαθιστούμενες εκτάσεις δεν προσμετρώνται, αφού διατίθενται για την εκ νέου φιλοξενία χλωρίδας. Ομοίως, δεν προσμετράται η κατάληψη καλλιεργειών· τα είδη φυτών σε αυτές έχουν μικρή περιβαλλοντική αξία, λόγω της αφθονίας τους και της μικρής τους συνεισφοράς στη βιοποικιλότητα.	ΜΠΕ και στοιχεία από την παρακολούθηση υλοποίησης των έργων
Έδαφος	Όγκος εδαφικών υλικών που μετακινήθηκαν λόγω έργων του ΠΠΑ.	Ο όγκος των εδαφικών υλικών μπορεί να λειτουργήσει ως δείκτης της έντασης των επεμβάσεων στο έδαφος. Προτείνεται να διερευνηθεί η δυνατότητα υπολογισμού ενός προσεγγιστικού μέσου κόστους ανά m^3 εδάφους (π.χ. σταθμίζοντας τις τιμές για διαφορετικής συστάσεις και αποστάσεις μεταφοράς), ώστε ο δείκτης να υπολογίζεται εύκολα από τις ροές πληρωμών.	Μελέτες και οικονομικά στοιχεία της υλοποίησης των έργων.
Νερά	Αριθμός υδατορροών που αναδιευθετήθηκαν λόγω έργων του ΠΠΑ.	Μετρώντας την ένταση της συχνότερης επέμβασης των έργων στις υδατορροές, αντιπροσωπεύεται ο βαθμός διατάραξης ρεμάτων και χειμάρρων.	ΜΠΕ και οριστικές μελέτες έργων
Κλιματικοί παράγοντες	Ισοδύναμοι τόνοι CO_2 ετήσιων εκπομπών από τα ολοκληρωμένα οδικά έργα του ΠΠΑ και τις βιομηχανικές μονάδες που εντάχθηκαν στο πρόγραμμα.	Ο δείκτης αθροίζει τις ετήσιες εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου από τις δύο εντατικότερες κατηγορίες πηγών: τα οδικά έργα και τις μονάδες ενεργειακής έντασης. Για τον υπολογισμό του δείκτη προτείνεται η στατιστική προσέγγιση των μέσων ετήσιων εκπομπών CO_2 ανά km οδικού έργου και ο πολλαπλασιασμός με το μήκος των έργων του ΠΠΑ που δόθηκαν σε κυκλοφορία, καθώς και οι συναλλαγές δικαιωμάτων εκπομπής από βιομηχανικές μονάδες που εντάχθηκαν στο ΠΠΑ.	Παρακολούθηση της υλοποίησης

7.6.2.3 Συγκεντρωτική έκθεση

Η αποτύπωση των συνολικών επιπτώσεων του ΠΠΑ προτείνεται να ολοκληρωθεί με την εκπόνηση της συγκεντρωτικής έκθεσης παρακολούθησης στο στάδιο όπου έχει υλοποιηθεί το 80% του προγράμματος. Το στάδιο αυτό επελέγη ώστε αφενός να αντιπροσωπεύει το μεγαλύτερο δυνατό

ποσοστό ολοκλήρωσης του ΠΠΑ και αφετέρου να παρέχει τη δυνατότητα ανάληψης μέριμνας για την αναστροφή περιβαλλοντικών πιέσεων, εάν κάτι τέτοιο διαπιστωθεί.

Το περιεχόμενο της έκθεσης αυτής προτείνεται να στοχεύει στη διαπίστωση των συγκριτικών μεταβολών που θα έχουν επέλθει στον χρόνο εκπόνησής της, σε σχέση με τη σημερινή κατάσταση του περιβάλλοντος, όπως αποτυπώνεται στο Κεφάλαιο 6 της παρούσας μελέτης και παράλληλα, στη σύνδεση των μεταβολών που θα διαπιστωθούν με τις παρεμβάσεις του ΠΠΑ που θα έχουν ολοκληρωθεί. Η σύνδεση αυτή μπορεί να στηριχθεί, μεταξύ άλλων, και στα δεδομένα των δύο προηγούμενων εργαλείων παρακολούθησης. Για παράδειγμα, εάν οι διετείς εκθέσεις δείχνουν μικρή παρεμβατικότητα του ΠΠΑστα νερά και η συγκεντρωτική έκθεση καταγράψει σημαντικές μεταβολές, τότε μπορεί να συναχθεί ότι οι τελευταίες δεν οφείλονται στην υλοποίηση του ΠΠΑ.

7.6.3 Σύνοψη συμπερασμάτων και προτάσεων για την παρακολούθηση

Στο κεφάλαιο αυτό μελετήθηκε το ζήτημα της παρακολούθησης των επιπτώσεων του ΠΠΑ στο περιβάλλον. Με την ανάλυση τριών βασικών πτυχών του ζητήματος και την αναζήτηση των κατάλληλων δεικτών, διαμορφώθηκε η πρόταση του ακόλουθου σχήματος παρακολούθησης:

1. Ετήσια παρακολούθηση των περιβαλλοντικών συνιστωσών που επηρεάζονται δυσμενώς από το ΠΠΑ, δηλαδή της βιοποικιλότητας, της πανίδας, της ατμοσφαιρικής ποιότητας και του τοπίου, διαμέσου των ακόλουθων οκτώ δεικτών:
 - Έκταση, σε στρέμματα, και ποσοστό κατάληψης εδάφους εντός περιοχών του δικτύου Natura
 - Συνολικός αριθμός ειδών που τέθηκαν σε κίνδυνο ή δέχτηκαν πιέσεις από την υλοποίηση έργων του ΠΠΑ
 - Μέτρα που υλοποιήθηκαν για την πρόληψη των επιπτώσεων στη βιοποικιλότητα και την πανίδα
 - Έκταση δασικών εκτάσεων που υποβαθμίστηκαν λόγω έργων του ΠΠΑ
 - Αδρό ποσοστό συγκέντρωσης CO, NO_x και BTX, σε σχέση με το εκάστοτε ισχύον όριο, στις πρωτεύουσες των Π.Ε. και σε αντιπροσωπευτικές θέσεις της υπαίθρου
 - Αριθμός ενεργειών του Φορέα Υλοποίησης του ΠΠΑ για την προώθηση μέτρων ενημέρωσης και ελέγχου των εκπομπών από οχήματα
 - Θέση και μέγεθος των σημαντικών από τοπιολογικής άποψης επεμβάσεων από τα γραμμικά συγκοινωνιακά έργα του ΠΠΑ
 - Βαθμός προόδου των μέτρων τοπιολογικής αποκατάστασης.
2. Διετής παρακολούθηση ορισμένων εκ των περιβαλλοντικών συνιστωσών που εκτιμήθηκε ότι επηρεάζονται ευμενώς ή καθόλου από το ΠΠΑ μέσω των ακόλουθων δεικτών:
 - Έκταση, σε στρέμματα, εκτάσεων άγριας χλωρίδας που καταλήφθηκε από έργα του ΠΠΑ, εξαιρούμενων των εκτάσεων που αποκαθίστανται βλαστητικά

- Όγκος εδαφικών υλικών που μετακινήθηκαν λόγω έργων του ΠΠΑ
 - Αριθμός υδατορροών που αναδιευθετήθηκαν λόγω έργων του ΠΠΑ
 - Ισοδύναμοι τόνοι CO₂ ετήσιων εκπομπών από τα ολοκληρωμένα οδικά έργα του ΠΠΑ και τις βιομηχανικές μονάδες που εντάχθηκαν στο πρόγραμμα.
3. Συγκεντρωτική αποτίμηση των επιπτώσεων του ΠΠΑ στο περιβάλλον, διαμέσου μιας εκτενούς αποτύπωσης όλων των μεγεθών που αναλύθηκαν στο Κεφάλαιο 7, στο χρονικό στάδιο που θα έχει υλοποιηθεί το 80% του προγράμματος, ώστε να υπάρχει περιθώριο μέτρων αντιστάθμισης ή αναστροφής, εάν κάτι τέτοιο αποδειχθεί αναγκαίο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΗΣ ΠΡΑΞΗΣ

8 ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΗΣ ΠΡΑΞΗΣ

Η εκτίμηση και αξιολόγηση των επιπτώσεων του ΠΠΑ της Περιφέρειας Πελοποννήσου οδήγησε στο συμπέρασμα ότι αναμένονται πιέσεις σε τέσσερις περιβαλλοντικές συνιστώσες: στη βιοποικιλότητα, στην πανίδα, στην ποιότητα του αέρα και στο τοπίο. Στις συνιστώσες αυτές, οι επιδράσεις του προγράμματος αποτελούνται από συνδυασμό θετικών και αρνητικών συνεισφορών, οπότε τα μέτρα που προτάθηκαν στοχεύουν στην ελαχιστοποίηση των αρνητικών πλευρών. Οι υπόλοιπες περιβαλλοντικές συνιστώσες είτε παραμένουν ανεπηρέαστες από το πρόγραμμα είτε βελτιώνονται.

Παράλληλα, οι ανάγκες παρακολούθησης των επιπτώσεων του ΠΠΑ στο περιβάλλον αναλύθηκαν υπό το πρίσμα των πιο πάνω διαπιστώσεων, συνεκτιμώντας ότι οι εκτιμήσεις για ένα πολυδιάστατο πρόγραμμα με ελάχιστη διάρκεια πέντε ετών, αναπόφευκτα περιέχουν κάποιο βαθμό αβεβαιότητας. Οι προτάσεις για την παρακολούθηση διαμορφώνουν ένα σπονδυλωτό σχήμα που αποτελείται από την ετήσια αποτύπωση αντιπροσωπευτικών μεγεθών για τις τέσσερις περιβαλλοντικές συνιστώσες που πιέζονται από την υλοποίηση του ΠΠΑ, τη διετή καταγραφή αντιπροσωπευτικών δεικτών για τέσσερις περιβαλλοντικές συνιστώσες που παραμένουν ανεπηρέαστες ή βελτιώνονται και μια συγκεντρωτική, αναλυτική έκθεση αποτίμησης των επιπτώσεων του προγράμματος, στο στάδιο κατά το οποίο συμπληρώνεται το 80% της υλοποίησης, ώστε να παραμένει περιθώριο ανάληψης διορθωτικών δράσεων, εάν διαφανεί τέτοια ανάγκη.

Συμπυκνώνοντας τα πορίσματα για τα αναγκαία μέτρα αντιμετώπισης και παρακολούθησης των επιπτώσεων του ΠΠΑ στο περιβάλλον, στην κανονιστική πράξη περιβαλλοντικής έγκρισης του προγράμματος προτείνεται να περιλαμβάνονται οι ακόλουθες διατάξεις:

Πίνακας 8-1: Προτάσεις για το περιεχόμενο της κανονιστικής πράξης περιβαλλοντικής έγκρισης του ΠΠΑ της Περιφέρειας Πελοποννήσου

A. Για την αντιμετώπιση ενδεχόμενων επιπτώσεων του ΠΠΑ της Περιφέρειας Πελοποννήσου στο περιβάλλον, πραγματοποιούνται οι ακόλουθες ενέργειες:
1. Για την αποτροπή υποβάθμισης σημαντικών παραγόντων διατήρησης της βιοποικιλότητας, λόγω ενδεχόμενης συσσώρευσης έργων και δραστηριοτήτων εντός περιοχών του δικτύου Natura 2000, αλλά και περιοχών που έχουν διατηρηθεί σε σημαντικό βαθμό ανεπηρέαστες από τις ανθρωπογενείς δραστηριότητες, με πρωτοβουλία του φορέα υλοποίησης του ΠΠΑ λαμβάνονται μέτρα σε δύο κατευθύνσεις: α) την ενημέρωση των τελικών δικαιούχων για την αξία του περιβάλλοντος στις περιοχές αυτές και την ανάγκη σχεδιασμού των έργων τους μέσω επιλογών συμβατών με την αξία αυτή, β) την πρωιμότερη δυνατή αξιολόγηση των προτάσεων προς ένταξη στο ΠΠΑ, ώστε να καθίσταται γνωστό το εάν η αξιολογούμενη πρόταση συντελεί στην απευκαίτια συσσώρευση έργων και δραστηριοτήτων εντός οικολογικά σημαντικών περιοχών. 2. Για την πρώτη εκ των δύο παραπάνω κατευθύνσεων, στο πλαίσιο των ενημερωτικών ενεργειών του φορέα υλοποίησης του ΠΠΑ, θα πρέπει να ενταχθούν τουλάχιστον οι

ακόλουθες πρωτοβουλίες:

- 2.1. Οι ενημερωτικές ενέργειες που θα διεξάγει η Αρχή Υλοποίησης του ΠΠΑ στην έναρξη εφαρμογής και αργότερα (ημερίδες, παρουσιάσεις κ.ά.) θα πρέπει να τονίζουν, με σαφή τρόπο, τις περιβαλλοντικές προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται για την ένταξη έργων και δραστηριοτήτων στο πρόγραμμα.
- 2.2. Το έντυπο και ηλεκτρονικό υλικό που θα δημοσιευτεί για την προώθηση του ΠΠΑ (καταχωρήσεις στον τύπο, διαδικτυακή πύλη του ΠΠΑ κ.ά.), θα πρέπει να τονίζει ότι τα έργα και οι δράσεις που ενδιαφέρονται για ένταξη, θα πρέπει να λαμβάνουν μέριμνα για το περιβάλλον στο πρωιμότερο δυνατό στάδιο του σχεδιασμού τους.
- 2.3. Ο φορέας υλοποίησης θα πρέπει να εκπονήσει και να δημοσιεύσει έναν οδηγό περιβαλλοντικής συμβατότητας μεταξύ έργων και προστατευόμενων ή οικολογικά ευαίσθητων περιοχών. Αφετηρία για το υλικό του οδηγού αυτού μπορούν να αποτελέσουν η συστηματοποίηση των προβλέψεων των εγκεκριμένων διαχειριστικών σχεδίων για τις προστατευόμενες περιοχές, η συλλογή και συστηματοποίηση των Ειδικών Περιβαλλοντικών Μελετών ή των Τυποποιημένων Δελτίων Δεδομένων για τις περιοχές εκείνες που εκκρεμεί η έγκριση διαχειριστικού σχεδίου καθώς και η συλλογή των βασικών χαρακτηριστικών για τις οικολογικά ενδιαφέρουσες περιοχές της Περιφέρειας που δεν ανήκουν στο δίκτυο Natura.
3. Για τη δεύτερη εκ των δύο κατευθύνσεων αποτροπής της υποβάθμισης παραγόντων διατήρησης της βιοποικιλότητας, ο φορέας υλοποίησης λαμβάνει τουλάχιστον τα ακόλουθα μέτρα:
 - 3.1. Στις προδιαγραφές των τευχών που υποβάλλονται για την αξιολόγηση της επιλεξιμότητας ή μη μιας πρότασης, θα πρέπει να περιληφθεί ρητή απαίτηση για την αναφορά στα περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά της έκτασης στην οποία αναπτύσσεται η πρόταση. Ο φορέας υλοποίησης θα πρέπει, στο στάδιο αυτό, να διασταυρώνει την πρόταση με τα έως τότε ενταγμένα έργα και να ενημερώνει τον ενδιαφερόμενο για τη συμβατότητα ή μη της πρότασής του.
 - 3.2. Στις μελέτες που είναι απαραίτητες κατά τη διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης του προς ένταξη έργου, ο φορέας υλοποίησης μπορεί αφενός να συστήνει την ειδική αναφορά για το ενδεχόμενο συσσωρευτικών επιπτώσεων εντός οικολογικά σημαντικών περιοχών και αφετέρου να παρέχει τα στοιχεία αρμοδιότητάς της σχετικά με τα ενταγμένα στο ΠΠΑ έργα της περιοχής.
 - 3.3. Στις ειδικές περιπτώσεις που μια πρόταση έργου είτε είναι καταφανώς ασύμβατη με τις δεσμεύσεις που ισχύουν εντός προστατευόμενων περιοχών είτε δημιουργεί προφανή συσσωρευτικά, δυσμενή για το περιβάλλον αποτελέσματα, σε συνδυασμό με ήδη ενταγμένα στο ΠΠΑ έργα, ο φορέας υλοποίησης ενημερώνει άμεσα τον ενδιαφερόμενο για τα ζητήματα αυτά, ώστε να αποφεύγονται άσκοπα κόστη μελετών και δραστηριοποίησης.
4. Επιπλέον των δύο πιο πάνω κατευθύνσεων, λαμβάνονται επίσης μέτρα για την εκ των

προτέρων εξασφάλιση των δαπανών που προορίζονται για την εφαρμογή των περιβαλλοντικών όρων προστασίας της βιοποικιλότητας και του περιβάλλοντος που τη φιλοξενεί. Στο πλαίσιο αυτό, ο φορέας υλοποίησης του ΠΠΑ οφείλει να υιοθετήσει τις κατάλληλες διαδικασίες ελέγχου αναφορικά με το εάν, στον προϋπολογισμό του προτεινόμενου προς ένταξη έργου, έχουν προβλεφθεί οι δαπάνες εκείνες που αφορούν στην τήρηση των περιβαλλοντικών όρων.

5. Για την πρόληψη ή αντιστάθμιση των δυσμενών επιρροών του ΠΠΑ στις παραμέτρους της ποιότητας του αέρα, είναι αναγκαίο να αναληφθούν πρωτοβουλίες σε επίπεδο ευρύτερο από αυτό των διαδικασιών υλοποίησης του προγράμματος. Τα μέτρα αυτά θα πρέπει να κατευθύνονται αφενός προς την ενίσχυση της ελκυστικότητας των μέσων μαζικής μεταφοράς στην Περιφέρεια, τόσο στις αστικές όσο και στις υπεραστικές συγκοινωνίες, και αφετέρου προς την ενίσχυση των ενημερωτικών ενεργειών προς τους χρήστες οχημάτων (ιδιωτικής και δημόσιας χρήσης), αλλά και προς την εντατικοποίηση των ελέγχων εκπομπών. Για την προώθηση των πρωτοβουλιών αυτών, ο φορέας υλοποίησης θα πρέπει:
 - α) να συνεργαστεί με τη διοίκηση της Περιφέρειας Πελοποννήσου, ώστε η αναγκαιότητα μείωσης των εκπομπών αέριων ρύπων από τη χρήση ιδιωτικών οχημάτων να εισαχθεί σε υψηλή θέση μεταξύ των προτεραιοτήτων που διαμορφώνουν το πρόγραμμα δράσης της Περιφέρειας,
 - β) να συστηματοποιήσει την αναφορά στο θέμα αυτό κατά τη συμμετοχή σε διαπεριφερειακού και εθνικού επιπέδου όργανα,
 - γ) να προβαίνει στην περιοδική αποστολή σχετικών επιστολών ενδιαφέροντος για την ποιότητα του αέρα και τη διατήρησή της στα αρμόδια όργανα της κεντρικής Διοίκησης, ώστε να προκαλέσει την κινητοποίηση των οργάνων αυτών.
6. Για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων στο τοπίο, οι οποίες ενδέχεται να προκληθούν από γραμμικά συγκοινωνιακά έργα του προγράμματος, ο φορέας υλοποίησης του ΠΠΑ οφείλει να προβεί τουλάχιστον στις ακόλουθες ενέργειες:
 - 6.1. Κατά την αξιολόγηση των σχεδίων έργων προς ένταξη στις γραμμικές συγκοινωνιακές παρεμβάσεις του ΠΠΑ, θα πρέπει να εισαχθεί ρητό, διακριτό κριτήριο σχετικά με την ελαχιστοποίηση των επιπτώσεων στο τοπίο.
 - 6.2. Σε περιπτώσεις συσσώρευσης οδικών ή σιδηροδρομικών έργων (ή συνδυασμού τους) στην ίδια ζώνη, θα πρέπει να προωθούνται, μέσω των κριτηρίων επιλεξιμότητας, μέτρα για τη διατήρηση της ποιότητας του τοπίου. Τέτοια μέτρα μπορούν να είναι η συνεργασία των φορέων σχεδιασμού των έργων, ώστε να εντοπίζεται η λιγότερο παρεμβατική λύση και οι συμβατές μέθοδοι αποκατάστασης του τοπίου, π.χ. με παρόμοιες κλίσεις πρανών και φυτεύσεις με ομοειδή είδη και συνδέσμους.
- B.** Για την παρακολούθηση των ενδεχόμενων επιπτώσεων του ΠΠΑ της Περιφέρειας Πελοποννήσου στο περιβάλλον, πραγματοποιούνται οι ακόλουθες ενέργειες:
 1. Η παρακολούθηση πραγματοποιείται μέσω ενός σπονδυλωτού σχήματος που αποτελείται από ετήσιες εκθέσεις σχετικά με τις μεταβολές στις τέσσερις περιβαλλοντικές συνιστώσες

που εκτιμήθηκε ότι είναι πιθανόν να πιεσθούν, διετείς εκθέσεις σχετικά με κρίσιμες περιβαλλοντικές παραμέτρους που εκτιμήθηκε ότι θα παραμείνουν ανεπηρέαστες ή θα βελτιωθούν και μια συγκεντρωτική συγκριτική ανάλυση του συνόλου των περιβαλλοντικών μεταβολών στη φάση εκείνη που έχει καταγραφεί σημαντική πρόοδος της υλοποίησης του ΠΠΑ.

2. Στις ετήσιες εκθέσεις αποτυπώνονται οι επιπτώσεις του ΠΠΑ στη βιοποικιλότητα, στην πανίδα, στην ατμοσφαιρική ποιότητα και στο τοπίο, διαμέσου των ακόλουθων οκτώ δεικτών:
 - Έκταση, σε στρέμματα, και ποσοστό κατάληψης εδάφους εντός περιοχών του δικτύου Natura
 - Συνολικός αριθμός ειδών που τέθηκαν σε κίνδυνο ή δέχτηκαν πιέσεις από την υλοποίηση έργων του ΠΠΑ
 - Μέτρα που υλοποιήθηκαν για την πρόληψη των επιπτώσεων στη βιοποικιλότητα και την πανίδα
 - Έκταση δασικών εκτάσεων που υποβαθμίστηκαν λόγω έργων του ΠΠΑ
 - Αδρό ποσοστό συγκέντρωσης CO, NO_x και BTX, σε σχέση με το εκάστοτε ισχύον όριο, στις πρωτεύουσες των Π.Ε. και σε αντιπροσωπευτικές θέσεις της υπαίθρου
 - Αριθμός ενεργειών του φορέα υλοποίησης του ΠΠΑ για την προώθηση των μέτρων ενημέρωσης και ελέγχου των εκπομπών από οχήματα
 - Θέση και μέγεθος των σημαντικών από τοπιολογικής άποψης επεμβάσεων από τα γραμμικά συγκοινωνιακά έργα του ΠΠΑ
 - Βαθμός προόδου των μέτρων τοπιολογικής αποκατάστασης.
3. Στις διετείς εκθέσεις, αποτυπώνονται οι επιπτώσεις του ΠΠΑ στη χλωρίδα, στο έδαφος, στα νερά και στους κλιματικούς παράγοντες, διαμέσου των ακόλουθων τεσσάρων δεικτών:
 - Έκταση, σε στρέμματα, εκτάσεων άγριας χλωρίδας που καταλήφθηκε από έργα του ΠΠΑ, εξαιρούμενων των εκτάσεων που αποκαθίστανται βλαστητικά
 - Όγκος εδαφικών υλικών που μετακινήθηκαν λόγω έργων του ΠΠΑ
 - Αριθμός υδατοροών που αναδιευθετήθηκαν λόγω έργων του ΠΠΑ
 - Ισοδύναμοι τόνοι CO₂ ετήσιων εκπομπών από τα ολοκληρωμένα οδικά έργα του ΠΠΑ και τις βιομηχανικές μονάδες που εντάχθηκαν στο πρόγραμμα.
4. Η συγκεντρωτική αποτίμηση των επιπτώσεων του ΠΠΑ στο περιβάλλον, πραγματοποιείται διαμέσου μιας εκτενούς αποτύπωσης όλων των μεγεθών που αναλύθηκαν στο Κεφάλαιο 7 της ΣΜΠΕ, στο χρονικό στάδιο που θα έχει υλοποιηθεί το 80% του προγράμματος, ώστε να υπάρχει περιθώριο μέτρων αντιστάθμισης ή αναστροφής, εάν κάτι τέτοιο αποδειχθεί αναγκαίο. Το περιεχόμενο της σχετικής μελέτης θα πρέπει να περιλαμβάνει τη διαπίστωση των συγκριτικών μεταβολών που θα έχουν επέλθει στον χρόνο εκπόνησής της, σε σχέση με τη σημερινή κατάσταση του περιβάλλοντος και τη σύνδεση των μεταβολών που θα

διαπιστωθούν με τις παρεμβάσεις του ΠΠΑ που θα έχουν ολοκληρωθεί.

Γ. Για την **εξειδίκευση** και την **εφαρμογή** των μέτρων αντιμετώπισης και παρακολούθησης των ενδεχόμενων επιπτώσεων του ΠΠΑ της Περιφέρειας Πελοποννήσου στο περιβάλλον, λαμβάνονται υπόψη οι πληροφορίες της ΣΜΠΕ που συνοδεύει την κανονιστική πράξη περιβαλλοντικής έγκρισης του προγράμματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΠΟΥ ΑΝΕΚΥΨΑΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ
ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΤΗΣ ΣΜΠΕ

9 ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΠΟΥ ΑΝΕΚΥΨΑΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΤΗΣ ΣΜΠΕ

Κατά την εκπόνηση της μελέτης, η άριστη συνεργασία των εμπλεκομένων δεν άφησε περιθώρια δημιουργίας κανενός προβλήματος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10

ΒΑΣΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΕΣ

10 ΒΑΣΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΕΣ

Λαμβάνοντας υπόψη όσα προαναφέρθηκαν στο Κεφάλαιο 6 της παρούσας, προκύπτει βάσιμα η διαπίστωση ότι για το περιβάλλον της Περιφέρειας δεν εκκρεμεί κάποια κρίσιμη ερευνητική αναγκαιότητα και συνεπώς, τα έργα και οι δραστηριότητες του προγράμματος μπορούν να εγκριθούν με βάση το τρέχον γνωστικό απόθεμα για το περιβάλλον.

Παρά ταύτα, η διερεύνηση ορισμένων πλευρών του περιβάλλοντος της Περιφέρειας είναι σημαντική, κυρίως υπό την έννοια ότι μπορεί να οδηγήσει σε λεπτομερέστερη επίγνωση ορισμένων περιβαλλοντικών ζητημάτων που σήμερα είναι γνωστά μόνο σε γενικές γραμμές. Ενώ οι πρώτες σκέψεις γύρω από το ζήτημα της λεπτομερέστερης περιβαλλοντικής επίγνωσης επικεντρώνονται συνήθως στην οικολογική πλευρά, υπάρχει μια σημαντική πτυχή, η οποία έχει ιδιαίτερη βαρύτητα στον αναπτυξιακό σχεδιασμό: η λεπτομερής γνώση οδηγεί σε πιο ισορροπημένα μέτρα προστασίας και οι σταθμίσεις στο πλαίσιο επιδίωξης της αειφόρου ανάπτυξης μπορούν να πραγματοποιούνται πιο αντικειμενικά. Αντίθετα, το έλλειμμα λεπτομερών καταγραφών σε συνδυασμό με την υψηλή αξία των περιβαλλοντικών πόρων, δικαιολογημένα οδηγεί σε υπερβολική αυστηρότητα ως προς τις αναπτυξιακές πρωτοβουλίες, χάριν της περιβαλλοντικής προστασίας. Ειδικότερα, είναι γνωστό ότι ορισμένες φορές, με αφορμή θέματα περιβαλλοντικής προστασίας, έχουν ληφθεί αποφάσεις που εκ των υστέρων αποδείχθηκαν υπερβολικές. Τη στιγμή της λήψης των αποφάσεων αυτών, η γνώση των κρίσιμων περιβαλλοντικών παραμέτρων του ζητήματος ήταν συνήθως περιορισμένη ή αποσπασματική, κυρίως λόγω έλλειψης συστηματικών δεδομένων και μελετών που θα έπρεπε να είχαν προηγηθεί. Όταν αργότερα, οι μελέτες βάσης έδειξαν ότι οι αποφάσεις θα μπορούσαν να είχαν επιτρέψει κάπως εντατικότερη ανάπτυξη, οι όποιες υστερήσεις είχαν ήδη επέλθει.

Συμπερασματικά, οι περιβαλλοντικές μελέτες βάσης είναι απαραίτητο να προωθηθούν, για τη διασφάλιση ισορροπίας στις σταθμίσεις της αειφόρου ανάπτυξης. Τέτοιες μελέτες βέβαια, εκφεύγουν των στόχων και του θεματικού πεδίου του υπό μελέτη προγράμματος· η προώθησή τους είναι δυνατή μόνο μέσω κινητοποίησης σε ευρύτερα επίπεδα πολιτικών για το περιβάλλον.

Στην κατεύθυνση αυτή, προτεραιότητες για τις περιβαλλοντικές μελέτες βάσης αποτελούν κυρίως:

- η ολοκλήρωση των Ειδικών Περιβαλλοντικών Μελετών για όλες τις περιοχές του δικτύου Natura στην Περιφέρεια,
- η τομεακή και χωρική ανάλυση των πηγών ρύπανσης, τόσο σε ότι αφορά το ατμοσφαιρικό περιβάλλον όσο και τα υγρά απόβλητα.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ I: ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΧΕΔΙΩΝ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II: ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΝΤΑΓΜΕΝΩΝ ΕΡΓΩΝ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι: ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΧΕΔΙΩΝ

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΧΑΡΤΗ	ΚΛΙΜΑΚΑ
1.	ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΛΕΤΗΣ – ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΟΡΙΑ	1:250.000
2.	ΚΑΛΥΨΗ ΓΗΣ (CORINE LAND COVER)	1:250.000
3.	ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΕΣ & ΕΥΑΙΣΘΗΤΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	1: 250.000

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II: ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΝΤΑΓΜΕΝΩΝ ΕΡΓΩΝ

Παρατίθεται Πίνακας με τα ενταγμένα έργα στο ΠΔΕ, καταταγμένα ανά Αναπτυξιακό στόχο.

Ο αναφερόμενος προϋπολογισμός των έργων είναι ο εγκεκριμένος στο ΠΔΕ και όχι αυτός που θα μεταφερθεί στο Περιφερειακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης

A/A	ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΝΟΜΟΣ	ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ	ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΫΠ/ΜΟΣ
2. ΠΡΑΣΙΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ					
1	ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ – ΑΥΤΟΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΟΔΟΦΩΤΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΕΠΑΡΧΙΑΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ, ΜΕ ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΗΣΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΣΑΝ ΣΥΜΒΑΣΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗΣ ΑΠΟΔΟΣΗΣ (ΣΕΑ) ΜΕ 12ΕΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ	Όλοι οι Νομοί	ΣΑΕΠ 526	2019ΕΠ52600000	11.409.500,07
2	ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΠΡΟΣΘΕΤΟΥ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΕΕΛ ΑΓΙΩΝ ΘΕΟΔΩΡΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΟΧΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΡΙΑ (3) ΕΤΗ	ΝΟΜΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	ΣΑΕΠ 026	2018ΕΠ02600018	780.000,00
3	ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΑΓΩΓΟΥ ΛΥΜΑΤΩΝ ΤΗΣ Ε.Ε.Λ. ΑΡΓΟΥΣ – ΝΑΥΠΛΙΟΥ	ΝΟΜΟΣ ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	ΣΑΕΠ 026	2020ΕΠ02600014	1.270.161,29
4	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΣΥΛΛΟΓΗΣ, ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ Ή/ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΦΡΩΣΗΣ ΚΑΘΕ ΕΙΔΟΥΣ ΝΕΚΡΩΝ ΖΩΩΝ ΚΑΙ ΛΗΨΗ ΔΕΙΓΜΑΤΩΝ ΕΓΚΕΦΑΛΙΚΟΥ ΙΣΤΟΥ ΑΠΟ ΝΕΚΡΑ ΒΟΟΕΙΔΗ ΚΑΙ ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΑ	Όλοι οι Νομοί	ΣΑΕΠ 526	2018ΕΠ52600004	600.000,00
5	ΜΕΤΡΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ - ΑΡΣΗ ΚΑΤΑΠΤΩΣΕΩΝ ΠΡΑΝΩΝ ΝΟΜΟΥ ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ	ΣΑΕΠ 526	2014ΕΠ52600004	2.300.000,00
6	ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΕΚΤΑΚΤΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ ΑΠΟ ΑΝΩΤΕΡΑ ΒΙΑ ΣΤΗΝ Π.Ε. ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΣΑΕΠ 526	2014ΕΠ52600007	2.500.000,00
7	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΒΛΑΒΩΝ - ΕΠΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΕ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΕΚΤΑΚΤΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ ΝΟΜΟΥ ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ	ΣΑΕΠ 526	2014ΕΠ52600009	700.000,00
8	ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΑΠΟ ΚΑΙΡΙΚΑ ΚΑΙ ΓΕΩΛΟΓΙΚΑ ΚΛΠ. ΦΥΣΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	ΣΑΕΠ 526	2014ΕΠ52600015	1.550.000,00
9	ΔΡΑΣΕΙΣ - ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	Όλοι οι Νομοί	ΣΑΕΠ 526	2017ΕΠ52600017	2.000.000,00
10	ΜΙΣΘΩΣΗ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ ΓΙΑ ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΑΝΤΙΠΥΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ, ΕΚΧΙΟΝΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΟΔΙΚΩΝ ΔΙΚΤΥΩΝ – ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΚΕΥΗΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ Π.Ε. ΛΑΚΩΝΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ	ΣΑΕΠ 526	2014ΕΠ52600006	800.000,00
11	ΜΙΣΘΩΣΗ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ ΓΙΑ ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΕΚΤΑΚΤΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ ΑΝΤΙΠΥΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ, ΕΚΧΙΟΝΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΟΔΙΚΩΝ ΑΞΟΝΩΝ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑΣ Π.Ε. ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΣΑΕΠ 526	2014ΕΠ52600014	550.000,00

A/A	ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΝΟΜΟΣ	ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ	ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΫΠ/ΜΟΣ
12	ΜΙΣΘΩΣΗ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ ΓΙΑ ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΑΝΤΙΠΥΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΕΚΧΙΟΝΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΟΔΙΚΩΝ ΔΙΚΤΥΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΛΙΜΕΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ Π.Ε. ΛΑΚΩΝΙΑΣ (2017-2019)	ΝΟΜΟΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ	ΣΑΕΠ 526	2017ΕΠ52600009	400.000,00
13	ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΚΑΤΟΛΙΣΘΗΣΕΩΝ ΣΤΟ ΕΘΝΙΚΟ & ΕΠΑΡΧΙΑΚΟ ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	Όλοι οι Νομοί	ΣΑΕΠ 026	2010ΕΠ02600000	1.100.000,00
14	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΚΑΤΟΛΙΣΘΗΣΗΣ - ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΟΔΟΥ Τ.Κ. ΜΑΚΡΥΣΙΟΥ	ΝΟΜΟΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΣΑΕΠ 026	2014ΕΠ02600009	150.000,00
15	ΜΕΤΡΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ - ΑΡΣΗ ΚΑΤΑΠΤΩΣΕΩΝ ΠΡΑΝΩΝ Π.Ε. ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΣΑΕΠ 526	2014ΕΠ52600012	3.000.000,00
16	ΑΝΤΙΠΥΡΙΚΑ ΕΡΓΑ Π.Ε. ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	ΣΑΕΠ 526	2014ΕΠ52600013	1.000.000,00
17	ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΚΙΝΔΥΝΩΝ ΠΟΥ ΠΡΟΚΥΠΤΟΥΝ ΑΠΟ ΕΝΤΟΜΑ ΔΙΑΒΙΒΑΣΤΕΣ (ΚΟΥΝΟΥΠΙΑ, ΣΚΝΙΠΕΣ, ΦΛΕΒΟΤΟΜΟΙ). ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ ΤΑΧΕΙΑΣ ΑΝΤΙΔΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗΣ ΕΝΤΟΜΩΝ ΔΙΑΒΙΒΑΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΔΟΜΗΣ ΕΛΕΓΧΟΥ, ΕΠΙΤΗΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΠΑΓΡΥΠΝΗΣΗΣ ΤΩΝ ΝΟΣΩΝ ΠΟΥ ΠΡΟΚΥΠΤΟΥΝ ΑΠΟ ΕΝΤΟΜΑ ΔΙΑΒΙΒΑΣΤΕΣ (2017-2019)	Όλοι οι Νομοί	ΣΑΕΠ 526	2017ΕΠ52600000	10.000.000,00
18	ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗΣ ΚΟΥΝΟΥΠΙΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΜΗΧΑΝΙΣΜΩΝ ΕΠΙΤΗΡΗΣΗΣ – ΑΠΑΓΡΥΠΝΗΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΡΙΣΕΩΝ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΥΓΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΡΙΕΤΙΑ 2020-2021-2022	Όλοι οι Νομοί	ΣΑΕΠ 526	2020ΕΠ52600001	10.000.000,00
19	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΖΗΜΙΩΝ ΣΤΟ ΒΑΣΙΚΟ ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΚΑΙ ΣΤΑ ΔΙΚΤΥΑ ΥΔΡΕΥΣΗΣ ΠΟΥ ΠΡΟΚΛΗΘΗΚΑΝ ΑΠΟ ΕΝΤΟΝΑ ΚΑΙΡΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ	Όλοι οι Νομοί	ΣΑΕΠ 026	2002ΕΠ02600001	3.178.130,00
20	ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΔΙΚΤΥΟΥ ΥΔΡΕΥΣΗΣ Τ.Κ. ΠΟΥΛΙΘΡΩΝ ΔΗΜΟΥ ΝΟΤΙΑΣ ΚΥΝΟΥΡΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΣΑΕΠ 026	2014ΕΠ02600013	300.000,00
21	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ - ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΔΙΚΤΥΟΥ ΥΔΡΕΥΣΗΣ Δ.Δ. ΝΕΑΠΟΛΗΣ	ΝΟΜΟΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ	ΣΑΕΠ 026	2015ΕΠ02600012	280.000,00
22	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΡΔΕΥΤΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΩΝ ΥΔΡΕΥΣΗΣ ΣΕ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΧΩΡΙΚΗΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ Π.Ε. ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΣΑΕΠ 526	2017ΕΠ52600001	500.000,00
23	ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΕΞΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΣ Π.Ε. ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΣΑΕΠ 526	2014ΕΠ52600028	600.000,00
24	ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΕΞΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΣ Π.Ε. ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΣΑΕΠ 526	2015ΕΠ52600002	500.000,00
25	ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΕΞΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΣ Π.Ε. ΛΑΚΩΝΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ	ΣΑΕΠ 526	2015ΕΠ52600004	100.000,00

A/A	ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΝΟΜΟΣ	ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ	ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΫΠ/ΜΟΣ
26	ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΕΞΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΣ Π.Ε. ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	ΣΑΕΠ 526	2018ΕΠ52600001	100.000,00
27	ΥΠΟΛΕΙΠΟΜΕΝΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΑΝΑΔΑΣΜΟΥ ΚΑΝΔΗΛΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΣΑΕΠ 026	2014ΕΠ02600015	200.500,00
28	ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΑ ΕΡΓΑ ΕΥΡΩΤΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΩΝ ΧΕΙΜΑΡΡΩΝ	ΝΟΜΟΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ	ΣΑΕΠ 026	2013ΕΠ02600015	700.000,00
29	ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΑ ΕΡΓΑ ΝΟΜΟΥ ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ	ΣΑΕΠ 526	2014ΕΠ52600002	2.200.000,00
30	ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΑ ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΕΡΓΩΝ ΣΤΟΥΣ ΟΔΙΚΟΥΣ ΑΞΟΝΕΣ ΧΕΙΜΑΡΡΟΥΣ ΚΑΙ ΠΟΤΑΜΟΥΣ Π.Ε. ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΣΑΕΠ 526	2014ΕΠ52600011	1.000.000,00
31	ΕΡΓΑ ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ Π.Ε. ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	ΣΑΕΠ 526	2014ΕΠ52600019	2.500.000,00
32	ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΑ ΕΡΓΑ ΣΤΗΝ Π.Ε. ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΣΑΕΠ 526	2014ΕΠ52600021	2.100.000,00
33	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ, ΧΕΙΜΑΡΡΩΝ ΚΑΙ ΠΟΤΑΜΩΝ Π.Ε. ΛΑΚΩΝΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ	ΣΑΕΠ 526	2014ΕΠ52600023	2.700.000,00
34	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΡΔΕΥΤΙΚΩΝ ΔΙΚΤΥΩΝ ΚΑΙ ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΣΑΕΠ 526	2014ΕΠ52600027	1.200.000,00
35	ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΑ ΕΡΓΑ ΝΟΜΟΥ ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ (2017-2019)	ΝΟΜΟΣ ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ	ΣΑΕΠ 526	2017ΕΠ52600002	500.000,00
36	ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΑ ΕΡΓΑ, ΔΙΕΥΘΕΤΗΣΗ ΚΑΙ ΚΑΘΡΙΣΜΟΣ ΣΕ ΠΟΤΑΜΟΥΣ ΚΑΙ ΧΕΙΜΑΡΡΟΥΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ Π.Ε. ΑΡΚΑΔΙΑΣ (2017-2019)	ΝΟΜΟΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΣΑΕΠ 526	2017ΕΠ52600015	500.000,00
37	ΕΡΓΑ ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	Όλοι οι Νομοί	ΣΑΕΠ 526	2020ΕΠ52600002	6.000.000,00
38	ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΙ ΡΕΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΠΛΗΜΜΥΡΟΠΛΗΚΤΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΟΙΧΑΛΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΣΑΕΠ 026	2015ΕΠ02600002	650.000,00
39	ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΕΞΟΔΑ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΑΝΤΛΙΟΣΤΑΣΙΟΥ ΑΝΑΒΑΛΟΥ	ΝΟΜΟΣ ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ	ΣΑΕΠ 526	2014ΕΠ52600000	320.000,00
40	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΓΓΕΙΟΒΕΛΤΙΩΤΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΝΟΜΟΥ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	ΣΑΕΠ 526	2015ΕΠ52600000	4.070.000,00
41	ΕΓΓΕΙΟΒΕΛΤΙΩΤΙΚΑ ΕΡΓΑ ΝΟΜΟΥ ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ	ΣΑΕΠ 526	2015ΕΠ52600003	2.500.000,00
42	ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ, ΤΑΚΤΙΚΗ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΦΥΛΑΞΗ ΤΩΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΕΓΓΕΙΟΒΕΛΤΙΩΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΑ ΛΙΜΝΗΣ ΤΑΚΑ	ΝΟΜΟΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΣΑΕΠ 526	2017ΕΠ52600013	410.000,00
43	ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΑΝΤΛΙΟΣΤΑΣΙΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΩΝ Γ.Ο.Ε.Β. ΠΑΜΙΣΟΥ	ΝΟΜΟΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΣΑΕΠ 526	2018ΕΠ52600000	900.000,00
44	ΕΓΓΕΙΟΒΕΛΤΙΩΤΙΚΑ ΕΡΓΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	Όλοι οι Νομοί	ΣΑΕΠ 526	2020ΕΠ52600003	5.000.000,00
45	ΜΕΛΕΤΗ ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΤΩ ΡΟΥ ΤΟΥ ΕΥΡΩΤΑ ΠΟΤΑΜΟΥ ΚΑΙ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΜΕΛΕΤΩΝ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΗΣ Ε.Ο. ΤΡΙΠΟΛΗΣ - ΣΠΑΡΤΗΣ - ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΑΣ ΣΤΟ ΤΜΗΜΑ ΠΑΡΑΚΑΜΨΗΣ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΣΚΑΛΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ	ΣΑΜΠ 026	2012ΜΠ02600004	2.583.000,00

A/A	ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΝΟΜΟΣ	ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ	ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΫΠ/ΜΟΣ
46	ΜΕΛΕΤΗ ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΩΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΧΕΙΜΑΡΡΟΥ ΙΝΑΧΟΥ	ΝΟΜΟΣ ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	ΣΑΜΠ 926	2020ΜΠ92600006	500.000,00
47	ΜΕΛΕΤΗ ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ Δ.Ε. ΜΑΝΤΙΝΕΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΣΑΜΠ 926	2020ΜΠ92600008	500.000,00
48	ΜΕΛΕΤΗ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΠΟΤΑΜΟΥ ΕΥΡΩΤΑ ΑΠΟ ΠΑΛΙΑ ΓΕΦΥΡΑ ΕΥΡΩΤΑ ΕΩΣ ΠΑΡΑΠΟΤΑΜΟ ΚΝΑΚΙΩΝΑ	ΝΟΜΟΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ	ΣΑΜΠ 026	2017ΜΠ02600010	700.000,00
49	ΑΝΤΙΠΥΡΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΔΑΣΩΝ ΚΑΙ ΔΑΣΙΚΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ ΓΕΡΑΝΕΙΩΝ ΟΡΕΩΝ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΔΑΣΑΡΧΕΙΟΥ ΚΟΡΙΝΘΟΥ	ΝΟΜΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	ΣΑΕΠ 026	2021ΕΠ02600001	73.587,80
50	ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΑΝΤΙΠΥΡΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΑΣΙΚΟΥ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ, ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑΣ ΔΑΣΑΡΧΕΙΟΥ ΓΥΘΕΙΟΥ	ΝΟΜΟΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ	ΣΑΕΠ 026	2021ΕΠ02600002	47.431,60
51	ΑΝΤΙΠΥΡΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΔΑΣΩΝ ΚΑΙ ΔΑΣΙΚΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑΣ ΔΑΣΑΡΧΕΙΟΥ ΞΥΛΟΚΑΣΤΡΟΥ	ΝΟΜΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	ΣΑΕΠ 026	2021ΕΠ02600003	44.163,74
52	ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΑΝΤΙΠΥΡΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΑΣΙΚΟΥ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑΣ ΔΑΣΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΣΑΕΠ 026	2021ΕΠ02600004	70.000,00
53	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΔΑΣΙΚΟΥ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΔΑΣΑΡΧΕΙΟΥ ΚΥΝΟΥΡΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΣΑΕΠ 026	2021ΕΠ02600007	50.000,00
3. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ					
54	ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΥΝΘΕΤΙΚΟΥ ΧΛΟΟΤΑΠΗΤΑ ΕΝΩΣΙΑΚΟΥ ΓΗΠΕΔΟΥ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ ΚΑΙ ΜΙΝΙ ΓΗΠΕΔΟΥ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ ΑΓ. ΙΩΑΝΝΗ ΔΗΜΟΥ ΣΠΑΡΤΗΣ	ΝΟΜΟΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ	ΣΑΕΠ 026	2016ΕΠ02600003	323.000,00
55	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΓΗΠΕΔΟΥ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ ΜΕ ΒΟΗΘΗΤΙΚΟΥΣ - ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΟΥΣ ΧΩΡΟΥΣ	ΝΟΜΟΣ ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ	ΣΑΕΠ 026	2017ΕΠ02600009	1.400.000,00
56	ΑΝΕΓΕΡΣΗ ΚΤΙΡΙΟΥ ΓΥΜΝΑΣΤΗΡΙΟΥ ΝΕΑΠΟΛΗΣ (ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ, ΓΕΛ ΝΕΑΠΟΛΗΣ, 1ου ΕΠΑΛ) ΣΤΗ Δ.Κ. ΝΕΑΠΟΛΗΣ ΔΗΜ. ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΒΟΙΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ	ΣΑΕΠ 026	2018ΕΠ02600020	1.000.000,00
57	ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΑΘΛΗΤΙΚΟΥ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΟ ΚΛΕΙΣΤΟ ΓΥΜΝΑΣΤΗΡΙΟ ΞΥΛΟΚΑΣΤΡΟΥ	ΝΟΜΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	ΣΑΕΠ 026	2018ΕΠ02600021	118.544,00
58	ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΑΘΛΗΤΙΚΟΥ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΣΤΑΔΙΩΝ	ΝΟΜΟΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΣΑΕΠ 026	2019ΕΠ02600000	180.000,00
59	ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΡΙΠΤΙΚΩΝ ΑΓΩΝΙΣΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ Π.Ε. ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΣΑΕΠ 026	2019ΕΠ02600001	26.350,00
60	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΑΘΛΗΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΕΠΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΣΑΕΠ 026	2020ΕΠ02600013	600.000,00
61	ΒΕΛΤΙΩΣΗ – ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΓΗΠΕΔΟΥ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ ΑΓΙΩΝ ΘΕΟΔΩΡΩΝ	ΝΟΜΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	ΣΑΕΠ 026	2020ΕΠ02600015	300.000,00
62	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ - ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΘΛΗΤΙΚΩΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ Π.Ε. ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	ΣΑΕΠ 526	2017ΕΠ52600003	500.000,00
63	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΘΛΗΤΙΚΩΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ Π.Ε. ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	Όλοι οι Νομοί	ΣΑΕΠ 526	2017ΕΠ52600004	3.080.000,00
64	ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΘΛΗΤΙΚΩΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΧΩΡΙΚΗΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ Π.Ε. ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΣΑΕΠ 526	2017ΕΠ52600005	500.000,00

A/A	ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΝΟΜΟΣ	ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ	ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΫΠ/ΜΟΣ
65	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ - ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΘΛΗΤΙΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ Π.Ε. ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΣΑΕΠ 526	2017ΕΠ52600010	600.000,00
66	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ - ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΑΘΛΗΤΙΚΩΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ Π.Ε. ΛΑΚΩΝΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ	ΣΑΕΠ 526	2017ΕΠ52600014	500.000,00
67	ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΠΑΙΔΙΚΩΝ ΧΑΡΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΗΣ	ΝΟΜΟΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΣΑΕΠ 026	2014ΕΠ02600016	300.000,00
68	ΜΕΛΕΤΗ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ Τ.Κ. ΛΕΒΙΔΙΟΥ ΔΗΜΟΥ ΤΡΙΠΟΛΗΣ	ΝΟΜΟΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΣΑΜΠ 026	2014ΜΠ02600013	75.000,00
69	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΑΘΛΗΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΣΤΗΝ ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΣΑΕΠ 026	2021ΕΠ02600006	317.407,32
4. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ					
71	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΛΙΜΕΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΜΑΡΙΝΑΣ ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ	ΣΑΕΠ 026	2017ΕΠ02600002	1.500.000,00
72	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΖΗΜΙΩΝ ΑΠΟ ΘΕΟΜΗΝΙΕΣ ΤΟΥ ΠΑΛΑΙΟΥ ΠΡΟΣΗΝΕΜΟΥ ΜΩΛΟΥ ΛΙΜΕΝΟΣ ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΠΟΜΑΚΡΥΝΣΗ ΠΡΟΣΧΩΣΕΩΝ ΑΠΟ ΛΙΜΕΝΟΛΕΚΑΝΗ	ΝΟΜΟΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΣΑΕΠ 026	2019ΕΠ02600004	2.300.000,00
73	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΛΙΜΕΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ Π.Ε. ΛΑΚΩΝΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ	ΣΑΕΠ 526	2015ΕΠ52600001	500.000,00
74	ΒΕΛΤΙΩΣΗ - ΔΙΑΝΟΙΞΗ ΔΡΟΜΟΥ ΣΟΥΛΙ - ΚΡΥΟΝΕΡΙ (ΘΕΣΗ ΦΙΛΑΝΔΡΑ)	ΝΟΜΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	ΣΑΕΠ 026	2013ΕΠ02600017	850.000,00
75	ΑΝΑΠΛΑΣΕΙΣ ΟΔΩΝ ΑΠΟ ΚΟΜΒΟ 7ΗΣ Ε.Ο. (ΚΕΝΤΡΟ ΥΓΕΙΑΣ ΜΕΛΙΓΑΛΛΑ) ΠΡΟΣ ΠΛ. ΑΓ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΕΩΣ ΕΙΣΟΔΟ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΖΩΝΗΣ (Α' ΦΑΣΗ)	ΝΟΜΟΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΣΑΕΠ 026	2017ΕΠ02600006	920.000,00
76	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΒΑΤΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΟΔΟΥ ΤΡΙΠΟΤΑΜΑ - ΠΑΡΑΛΟΓΓΟΙ - ΚΑΡΔΑΡΙΤΣΙ ΚΑΙ ΔΡΟΜΩΝ ΠΟΥ ΣΥΜΒΑΛΛΟΥΝ ΣΕ ΑΥΤΗ	ΝΟΜΟΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΣΑΕΠ 026	2018ΕΠ02600000	1.100.000,00
77	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΓΕΦΥΡΑΣ ΣΤΟΝ ΠΟΤΑΜΟ ΤΟΥΘΟΑ	ΝΟΜΟΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΣΑΕΠ 026	2019ΕΠ02600003	200.000,00
78	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΙΣΟΠΕΔΟΥ ΚΟΜΒΟΥ ΕΠΑΡΧΙΑΚΗΣ ΟΔΟΥ ΚΥΒΕΡΙ – ΑΣΤΡΟΣ – ΛΕΩΝΙΔΙΟ ΣΤΗ ΘΕΣΗ ΑΣΤΡΟΣ – ΠΑΡΑΛΙΟ ΑΣΤΡΟΣ	ΝΟΜΟΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΣΑΕΠ 026	2020ΕΠ02600008	300.000,00
79	ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΜΕΛΕΤΩΝ ΤΗΣ Ε.Ο. ΤΡΙΠΟΛΗΣ - ΣΠΑΡΤΗΣ - ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΑ (ΠΑΡΑΚΑΜΨΗ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΒΛΑΧΙΩΤΗ)	ΝΟΜΟΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ	ΣΑΜΠ 026	2012ΜΠ02600002	600.000,00
80	ΜΕΛΕΤΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΗΣ ΕΠ.Ο. ΤΡΙΠΟΛΗ - ΚΑΣΤΡΙ - ΑΓΙΟΣ ΠΕΤΡΟΣ ΣΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ Α) ΠΑΡΑΚΑΜΨΗ ΤΕΓΕΑΣ ΚΑΙ Β) ΟΡΕΙΝΗ ΜΕΛΙΓΟΥ - ΑΣΤΡΟΥΣ ΜΕ ΤΙΣ ΠΑΡΑΚΑΜΨΕΙΣ ΤΟΥ ΑΣΤΡΟΥΣ	ΝΟΜΟΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΣΑΜΠ 026	2012ΜΠ02600005	2.398.500,00
81	ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΕΘ.Ο. ΚΟΡΙΝΘΟΥ - ΑΡΓΟΥΣ - ΑΣΤΡΟΥΣ ΣΤΟ ΤΜΗΜΑ ΠΑΡΑΚΑΜΨΗ ΑΡΓΟΥΣ ΚΑΙ ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΟΔΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ	ΝΟΜΟΣ ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ	ΣΑΜΠ 026	2012ΜΠ02600008	1.230.000,00
82	ΜΕΛΕΤΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΗΣ Ε.Ο. ΚΟΡΙΝΘΟΣ - ΣΟΦΙΚΟ - ΑΡΧΑΙΑ ΕΠΙΔΑΥΡΟΣ ΣΤΟ ΤΜΗΜΑ ΑΝΩ ΑΛΜΥΡΗ ΕΩΣ ΘΕΑΤΡΟ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΠΙΔΑΥΡΟΥ ΚΑΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	Όλοι οι Νομοί	ΣΑΜΠ 026	2012ΜΠ02600009	2.460.000,00
83	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΚΑΤ'Α ΤΜΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΟΔΙΚΟΥ ΑΞΟΝΑ ΓΥΘΕΙΟ - ΑΡΕΟΠΟΛΗ ΚΑΙ ΒΟΡΕΙΑ ΠΑΡΑΚΑΜΨΗ	ΝΟΜΟΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ	ΣΑΜΠ 026	2012ΜΠ02600010	1.537.500,00

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΝΟΜΟΣ	ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ	ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΫΠ/ΜΟΣ
	ΑΡΕΟΠΟΛΗΣ				
84	ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΜΕΛΕΤΩΝ ΤΟΥ ΔΡΟΜΟΥ ΚΑΛΑΜΑΚΙ – ΚΟΡΩΝΗ (ΠΑΡΑΚΑΜΨΗ ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟΥ)	ΝΟΜΟΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΣΑΜΠ 026	2012ΜΠ02600012	180.000,00
85	ΜΕΛΕΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ Ε.ΟΔΟΥ ΑΠΟ ΚΟΜΒΟ ΑΡΧΑΙΑΣ ΝΕΜΕΑΣ - ΔΕΡΒΕΝΑΚΙΑ - ΜΥΚΗΝΕΣ ΝΟΜΟΥ ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ (Τ.Ε. 2007ΜΠ02630002)	Όλοι οι Νομοί	ΣΑΜΠ 026	2017ΜΠ02600000	330.000,00
86	ΜΕΛΕΤΕΣ ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ, ΒΕΛΤΙΩΣΕΩΝ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΚΑΙ ΕΓΓΕΙΟΒΕΛΤΙΩΤΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ	ΣΑΜΠ 026	2017ΜΠ02600001	300.000,00
87	ΜΕΛΕΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΚΑΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΚΗΣ ΟΔΟΥ 4 ΛΥΓΟΥΡΙΟ – ΚΡΑΝΙΔΙ	ΝΟΜΟΣ ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	ΣΑΜΠ 926	2020ΜΠ92600000	850.000,00
88	Α) ΜΕΛΕΤΗ ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗΣ ΔΗΜΩΝ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ – ΜΕΣΣΗΝΗΣ ΣΤΟ ΠΑΡΑΛΙΑΚΟ ΜΕΤΩΠΟ – ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΝΕΑΣ ΓΕΦΥΡΑΣ ΠΟΤΑΜΟΥ ΠΑΜΙΣΟΥ, Β) ΜΕΛΕΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ 7ΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΚΗΣ ΟΔΟΥ, ΤΜΗΜΑ ΒΑΛΥΡΑ – ΣΚΑΛΑ – ΜΕΛΙΓΑΛΑΣ – ΖΕΥΓΟΛΑΤΙΟ – ΔΙΑΒΟΛΙΤΣΙ Π.Ε. ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΣΑΜΠ 926	2020ΜΠ92600001	600.000,00
89	Α) ΜΕΛΕΤΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗΣ ΣΥΝΔΕΣΗΣ ΤΗΣ ΕΠ.Ο. 34 ΒΕΛΙΕΣ – ΝΕΑΠΟΛΗ ΜΕ ΤΗΝ ΕΠ.Ο. 37 ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΑ – ΕΛΛΗΝΙΚΟ – ΝΕΑΠΟΛΗ ΜΕΣΩ ΑΓΙΟΥ ΦΩΚΑ, ΤΜΗΜΑ ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΑΣ ΑΓ. ΦΩΚΑΣ & Β) ΜΕΛΕΤΗ ΠΑΡΑΚΑΜΨΗΣ ΟΙΚΙΣΜΩΝ ΑΣΩΠΟΥ ΚΑΙ ΠΑΠΑΔΙΑΝΙΚΩΝ ΤΗΣ ΕΠ.Ο. 33 ΜΟΛΛΑΟΙ – ΑΣΩΠΟΣ – ΠΑΠΑΔΙΑΝΙΚΑ – ΠΛΥΤΡΑ ΚΑΙ ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΗΣ ΜΕ ΕΠ.Ο. 36 ΕΛΙΑ – ΑΣΩΠΟΣ – ΔΑΙΜΟΝΙΑ	ΝΟΜΟΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ	ΣΑΜΠ 926	2020ΜΠ92600002	1.250.000,00
90	ΜΕΛΕΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΚΗΣ ΟΔΟΥ ΦΕΝΕΟΥ – ΦΡΑΓΜΑ ΔΟΞΑΣ & ΜΕΛΕΤΗ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ ΕΠ.Ο. ΞΥΛΟΚΑΣΤΡΟ – ΤΡΙΚΑΛΑ	ΝΟΜΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	ΣΑΜΠ 926	2020ΜΠ92600003	785.000,00
91	ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΠΑΡΑΚΑΜΨΗΣ ΔΗΜΗΤΣΑΝΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΣΑΜΠ 926	2020ΜΠ92600004	300.000,00
92	ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ ΝΕΟΥ ΟΔΙΚΟΥ ΑΞΟΝΑ ΑΡΦΑΡΑ – ΛΑΜΠΑΙΝΑ Π.Ε. ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΣΑΜΠ 926	2020ΜΠ92600005	960.000,00
93	ΜΕΛΕΤΗ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ ΕΠ.Ο. ΑΣΤΡΟΣ – ΛΕΩΝΙΔΙΟ – ΠΗΓΑΔΙ – ΦΩΚΙΑΝΟΣ ΣΤΟ ΤΜΗΜΑ ΛΕΩΝΙΔΙΟ – ΦΩΚΙΑΝΟΣ	ΝΟΜΟΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΣΑΜΠ 926	2020ΜΠ92600007	270.000,00
94	ΒΕΛΤΙΩΣΗ - ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΤΗΣ ΟΡΕΙΝΗΣ ΟΔΟΥ ΜΗΛΕΑ - ΠΑΝΑΓΙΑ ΓΙΑΤΡΙΣΣΑ	ΝΟΜΟΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΣΑΕΠ 026	2013ΕΠ02600000	1.700.000,00
95	ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΕΘΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΠΑΡΧΙΑΚΩΝ ΟΔΙΚΩΝ ΑΞΟΝΩΝ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑΣ Π.Ε. ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΣΑΕΠ 026	2013ΕΠ02600001	2.200.000,00
96	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ - ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΘΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΠΑΡΧΙΑΚΟΥ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΝΟΜΟΥ ΛΑΚΩΝΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ	ΣΑΕΠ 026	2013ΕΠ02600003	2.200.000,00
97	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ - ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΕΠΑΡΧΙΑΚΟΥ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ Π.Ε. ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΣΑΕΠ 026	2013ΕΠ02600004	2.200.000,00
98	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ - ΑΣΦΑΛΤΟΣΤΡΩΣΗ - ΣΗΜΑΝΣΗ - ΦΩΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΠΑΡΧΙΑΚΟΥ	ΝΟΜΟΣ ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ	ΣΑΕΠ 026	2013ΕΠ02600005	4.400.000,00

A/A	ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΝΟΜΟΣ	ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ	ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΫΠ/ΜΟΣ
	ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ Π.Ε. ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ				
101	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΒΛΑΒΩΝ ΑΠΟ ΔΙΑΒΡΩΣΕΙΣ ΤΗΣ Π.Ε.Ο. ΚΟΡΙΝΘΟΥ - ΠΑΤΡΩΝ ΚΑΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ ΣΤΟΥΣ ΔΗΜΟΥΣ ΣΙΚΥΩΝΙΩΝ ΚΑΙ ΞΥΛΟΚΑΣΤΡΟΥ - ΕΥΡΩΣΤΙΝΗΣ	ΝΟΜΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	ΣΑΕΠ 026	2014ΕΠ02600000	5.500.000,00
102	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΕΠΑΡΧΙΑΚΟΥ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΝΕΑΠΟΛΗ - ΜΕΣΟΧΩΡΙ - ΦΑΡΑΚΛΟ - ΚΑΣΤΑΝΙΕΣ	ΝΟΜΟΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ	ΣΑΕΠ 026	2015ΕΠ02600013	3.500.000,00
103	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΕΠΑΡΧΙΑΚΟΥ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΝΕΑΠΟΛΗ - ΛΑΧΙ - ΒΕΛΑΝΙΔΙΑ	ΝΟΜΟΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ	ΣΑΕΠ 026	2015ΕΠ02600019	3.000.000,00
104	ΒΕΛΤΙΩΣΗ - ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΤΟΥ ΕΠΑΡΧΙΑΚΟΥ ΔΡΟΜΟΥ ΑΣΤΡΟΥΣ - ΛΕΩΝΙΔΙΟΥ Π.Ε. ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΣΑΕΠ 026	2017ΕΠ02600005	1.200.000,00
105	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ - ΟΔΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΗΣ 82ΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΔΟΥ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ - ΣΠΑΡΤΗΣ	ΝΟΜΟΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΣΑΕΠ 026	2018ΕΠ02600005	2.100.000,00
106	ΒΕΛΤΙΩΣΗ - ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΤΗΣ Ε.Ο. 10 ΙΣΘΜΟΣ - ΑΡΧ. ΘΕΑΤΡΟ ΕΠΙΔΑΥΡΟΥ (ΤΜΗΜΑ ΙΣΘΜΟΣ - ΟΡΙΑ ΝΟΜΟΥ)	ΝΟΜΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	ΣΑΕΠ 026	2018ΕΠ02600006	2.500.000,00
107	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΔΟΥ 10 (ΙΣΘΜΟΣ – ΑΡΧ. ΘΕΑΤΡΟ ΕΠΙΔΑΥΡΟΥ) Β' ΦΑΣΗ	ΝΟΜΟΣ ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	ΣΑΕΠ 026	2020ΕΠ02600001	900.000,00
108	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΤΗΣ ΥΠ' ΑΡ. 39 ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΔΟΥ ΤΡΙΠΟΛΗ – ΣΠΑΡΤΗ – ΓΥΘΕΙΟ ΚΑΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ	ΝΟΜΟΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ	ΣΑΕΠ 026	2020ΕΠ02600002	1.800.000,00
109	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ – ΒΕΛΤΙΩΣΗ – ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΤΗΣ 1ΗΣ ΕΠΑΡΧ. ΟΔΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ 36ΗΣ ΕΠΑΡΧ. ΟΔΟΥ (ΤΜΗΜΑ ΚΕΝΤΡΟ – ΤΣΕΡΙΑ)	ΝΟΜΟΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΣΑΕΠ 026	2020ΕΠ02600003	400.000,00
110	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ – ΒΕΛΤΙΩΣΗ – ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΤΗΣ 8ΗΣ ΕΠΑΡΧ. ΟΔΟΥ (ΤΜΗΜΑ ΡΑΥΤΟΠΟΥΛΟ – ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑ) & 15ΗΣ ΕΠΑΡΧ. ΟΔΟΥ (ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΙΑΤΡΑ – ΜΑΡΑΘΟΥΠΟΛΗ)	ΝΟΜΟΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΣΑΕΠ 026	2020ΕΠ02600004	400.000,00
111	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ – ΒΕΛΤΙΩΣΗ – ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΤΗΣ 9ΗΣ ΚΑΙ 13ΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΚΗΣ ΟΔΟΥ ΡΙΖΟΜΥΛΟΣ – ΚΟΡΩΝΗ – ΦΟΙΝΙΚΟΥΝΤΑ – ΜΕΘΩΝΗ	ΝΟΜΟΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΣΑΕΠ 026	2020ΕΠ02600005	400.000,00
112	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ – ΒΕΛΤΙΩΣΗ – ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΣΤΟ ΕΠΑΡΧΙΑΚΟ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ Π.Ε. ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ (ΤΜΗΜΑ ΚΑΛΑΜΑΤΑ – ΑΣΠΡΟΧΩΜΑ – ΜΕΣΣΗΝΗ – ΠΥΛΟΣ)	ΝΟΜΟΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΣΑΕΠ 026	2020ΕΠ02600006	1.000.000,00
113	ΒΕΛΤΙΩΣΗ – ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ – ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΤΗΣ Ε.Ο. ΤΡΙΠΟΛΗΣ – ΠΥΡΓΟΥ ΚΑΤΑ ΤΜΗΜΑΤΑ (ΑΠΟ ΤΡΙΠΟΛΗ ΕΩΣ ΛΕΥΚΟΧΩΡΙ)	ΝΟΜΟΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΣΑΕΠ 026	2020ΕΠ02600007	800.000,00
114	ΒΕΛΤΙΩΣΗ – ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ – ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΤΗΣ Ε.Ο. ΛΕΒΙΔΙΟΥ – ΚΑΝΔΗΛΑΣ – ΑΡΧΑΙΑΣ ΝΕΜΕΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΣΑΕΠ 026	2020ΕΠ02600009	600.000,00
115	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ Π.Ε.Ο. ΚΟΡΙΝΘΟΥ – ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΚΟΡΙΝΘΟΥ – ΠΑΤΡΩΝ ΕΝΤΟΣ ΟΡΙΩΝ ΝΟΜΟΥ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	ΣΑΕΠ 026	2020ΕΠ02600010	1.700.000,00
116	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 19Α ΕΠΑΡΧΙΑΚΗΣ ΟΔΟΥ (Β' ΦΑΣΗ)	ΝΟΜΟΣ ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	ΣΑΕΠ 026	2020ΕΠ02600016	1.000.000,00

A/A	ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΝΟΜΟΣ	ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ	ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΫΠ/ΜΟΣ
117	ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΚΟΥ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ Π.Ε. ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΣΑΕΠ 526	2014ΕΠ52600001	6.000.000,00
118	ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΕΘΝΙΚΟΥ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑΣ Π.Ε. ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΣΑΕΠ 526	2014ΕΠ52600003	4.000.000,00
119	ΣΥΝΤΗΡΗΣΕΙΣ - ΑΣΦΑΛΤΟΣΤΡΩΣΕΙΣ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΝΟΜΟΥ ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ	ΣΑΕΠ 526	2014ΕΠ52600005	8.000.000,00
120	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ - ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΗΛΕΚΤΡΟΦΩΤΙΣΜΟΥ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ Π.Ε. ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ	ΣΑΕΠ 526	2014ΕΠ52600008	2.000.000,00
121	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ - ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΝΕΟΥ ΗΛΕΚΤΡΟΦΩΤΙΣΜΟΥ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ Π.Ε. ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΣΑΕΠ 526	2014ΕΠ52600010	1.000.000,00
122	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ - ΒΕΛΤΙΩΣΗ - ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΗΛΕΚΤΡΟΦΩΤΙΣΜΟΥ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑΣ Π.Ε. ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	ΣΑΕΠ 526	2014ΕΠ52600016	1.200.000,00
123	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ - ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΕΠΑΡΧΙΑΚΟΥ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΟΥ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ Π.Ε. ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	ΣΑΕΠ 526	2014ΕΠ52600017	7.800.000,00
124	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΕΠΑΡΧΙΑΚΟΥ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ Π.Ε. ΛΑΚΩΝΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ	ΣΑΕΠ 526	2014ΕΠ52600020	8.000.000,00
125	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΕΘΝΙΚΟΥ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ Π.Ε. ΛΑΚΩΝΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ	ΣΑΕΠ 526	2014ΕΠ52600022	3.500.000,00
126	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ - ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΕΠΑΡΧΙΑΚΟΥ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΟΥ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ Π.Ε. ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΣΑΕΠ 526	2014ΕΠ52600024	10.500.000,00
127	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ - ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΔΡΟΜΩΝ Π.Ε. ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΣΑΕΠ 526	2017ΕΠ52600006	4.000.000,00
128	ΒΕΛΤΙΩΣΗ - ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΕΘΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΠΑΡΧΙΑΚΟΥ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ Π.Ε. ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	ΣΑΕΠ 526	2017ΕΠ52600007	6.000.000,00
129	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ - ΕΠΙΣΚΕΥΗ - ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΚΩΝ ΕΡΓΩΝ Π.Ε. ΛΑΚΩΝΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ	ΣΑΕΠ 526	2017ΕΠ52600008	4.500.000,00
130	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΝΟΜΟΥ ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ (2017-2019)	ΝΟΜΟΣ ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ	ΣΑΕΠ 526	2017ΕΠ52600011	4.700.000,00
131	ΒΕΛΤΙΩΣΗ - ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ Π.Ε. ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ (2017-2019)	ΝΟΜΟΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΣΑΕΠ 526	2017ΕΠ52600016	5.100.000,00
132	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΟΔΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΕΘΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΠΑΡΧΙΑΚΟΥ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	Όλοι οι Νομοί	ΣΑΕΠ 526	2020ΕΠ52600000	20.000.000,00
133	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ, ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΒΛΑΒΩΝ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑΣ Π.Ε. ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΕΚΤΑΚΤΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ ΜΕ ΕΠΕΙΓΟΥΣΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	ΣΑΕΠ 026	2013ΕΠ02600002	2.200.000,00
134	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΕΠΙΣΚΕΥΗ ΖΗΜΙΩΝ ΣΕ ΓΕΦΥΡΕΣ ΣΤΗΝ ΠΛΗΜΜΥΡΟΠΛΗΚΤΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΟΙΧΑΛΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΣΑΕΠ 026	2015ΕΠ02600001	500.000,00
135	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ -ΗΛΕΚΤΡΟΦΩΤΙΣΜΟΣ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	Όλοι οι Νομοί	ΣΑΕΠ 026	2012ΕΠ02600000	1.200.000,00
136	ΣΗΜΑΝΣΗ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ Π.Ε. ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	ΣΑΕΠ 526	2014ΕΠ52600018	1.300.000,00
137	ΕΠΕΝΔΥΣΗ ΠΡΑΝΩΝ ΕΠΑΡΧΙΑΚΟΥ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΟΥ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ Π.Ε. ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ ΓΙΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΚΑΤΑΚΡΗΜΝΙΣΕΩΝ ΒΡΑΧΩΔΩΝ ΥΛΙΚΩΝ	ΝΟΜΟΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΣΑΕΠ 526	2014ΕΠ52600025	900.000,00

Α/Α	ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΝΟΜΟΣ	ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ	ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΫΠ/ΜΟΣ
138	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ - ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΑΠΟ ΔΙΑΣΤΑΥΡΩΣΗ ΕΠΑΡΧΙΑΚΗΣ ΟΔΟΥ 42 ΝΕΑΠΟΛΗ - ΒΕΛΑΝΙΔΙΑ ΠΡΟΣ ΑΓΙΟ ΝΙΚΟΛΑΟ ΔΗΜΟ ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ	ΣΑΕΠ 026	2021ΕΠ02600000	500.000,00
139	ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΚΡΗΠΙΔΩΜΑΤΩΝ & ΑΚΡΟΜΩΛΙΟΥ ΠΡΟΣΗΝΕΜΟΥ ΜΩΛΟΥ ΜΑΡΙΝΑΣ ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ	ΣΑΕΠ 026	2021ΕΠ02600005	1.800.000,00
5. ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑ					
140	ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΠΡΟΒΟΛΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΟΛΗΣ - ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ (2017-2019)	Όλοι οι Νομοί	ΣΑΕΠ 526	2017ΕΠ52600012	1.525.000,00
141	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ – ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	Όλοι οι Νομοί	ΣΑΕΠ 526	2020ΕΠ52600004	600.000,00
142	ΣΤΕΡΕΩΣΗ, ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ, ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΚΑΙ ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΝΑΟΥ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΣΤΟΝ ΠΡΑΣΤΟ ΔΗΜΟΥ ΒΟΡΕΙΑΣ ΚΥΝΟΥΡΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΣΑΕΠ 026	2017ΕΠ02600001	770.000,00
143	ΕΠΕΙΓΟΥΣΑ ΣΤΑΤΙΚΗ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΝΑΥΠΛΙΟΥ	ΝΟΜΟΣ ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ	ΣΑΕΠ 026	2017ΕΠ02600008	185.000,00
144	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ Ι.Ν. ΑΓΙΟΥ ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΟΝΑ ΜΕΘΥΔΡΙΟΥ ΑΡΚΑΔΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΧΩΡΟΥ	ΝΟΜΟΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΣΑΕΠ 026	2018ΕΠ02600013	687.516,78
145	ΕΠΙΚΕΡΑΜΩΣΗ ΣΤΟΝ Ι. Ν. ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΠΕΤΡΟΥ ΚΑΙ ΠΑΥΛΟΥ ΣΤΟΝ ΑΓ. ΠΕΤΡΟ ΚΥΝΟΥΡΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΣΑΕΠ 026	2018ΕΠ02600016	500.000,00
146	ΑΝΕΓΕΡΣΗ ΚΤΙΡΙΟΥ ΠΑΡΟΧΗΣ ΣΙΣΣΙΤΙΩΝ ΣΤΟΝ Ι.Ν. ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΡΙΑΣ ΝΑΥΠΛΙΟΥ	ΝΟΜΟΣ ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ	ΣΑΕΠ 026	2018ΕΠ02600002	1.500.000,00
147	ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΛΥΓΟΥΡΙΟΥ	ΝΟΜΟΣ ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ	ΣΑΕΠ 026	2018ΕΠ02600003	1.700.000,00
148	ΜΕΛΕΤΗ ΑΝΕΓΕΡΣΗΣ ΝΕΟΥ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΣΠΑΡΤΗΣ	ΝΟΜΟΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ	ΣΑΜΠ 026	2017ΜΠ02600002	2.750.000,00
149	ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΚΑΙ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΦΩΤΙΣΤΙΚΩΝ ΣΩΜΑΤΩΝ ΓΙΑ ΤΟΝ ΦΩΤΙΣΜΟ ΤΟΥ ΒΡΑΧΟΥ ΤΗΣ ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ	ΣΑΕΠ 026	2021ΕΠ02600008	980.542,40
6. ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ					
150	ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ “ΒΕΛΤΙΩΣΗ 9ΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΔΟΥ (ΤΜΗΜΑ ΠΑΡΑΚΑΜΨΗ ΓΙΑΛΟΒΑΣ) Π.Ε. ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΣΑΜΠ 026	2012ΜΠ02600007	285.000,00
151	ΣΥΜΒΑΣΗ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΕΧΝΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΟΥ ΣΤΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΕΔΡΑΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	Όλοι οι Νομοί	ΣΑΜΠ 026	2018ΜΠ02600000	3.951.000,00
152	ΣΥΜΒΑΣΗ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΕΧΝΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΟΥ ΣΤΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΜΕΛΕΤΩΝ ΑΠΟ ΚΟΜΒΟ ΑΡΧΑΙΑΣ ΝΕΜΕΑΣ - ΜΥΚΗΝΕΣ - ΑΓ. ΕΛΕΟΥΣΑ - ΘΕΑΤΡΟ ΕΠΙΔΑΥΡΟΥ	Όλοι οι Νομοί	ΣΑΜΠ 026	2018ΜΠ02600002	700.000,00
153	ΜΕΛΕΤΕΣ ΕΡΓΩΝ ΥΠΟΔΟΜΗΣ Π.Ε. ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	ΣΑΜΠ 026	2017ΜΠ02600004	1.000.000,00

A/A	ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΝΟΜΟΣ	ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ	ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΡΓΟΥ	ΠΡΟΫΠ/ΜΟΣ
154	ΣΥΝΤΑΞΗ ΜΕΛΕΤΩΝ ΓΙΑ ΤΕΧΝΙΚΑ ΕΡΓΑ ΤΗΣ Π.Ε. ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	ΣΑΜΠ 026	2017ΜΠ02600005	500.000,00
155	ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΜΕΛΕΤΩΝ ΕΡΓΩΝ ΣΕ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΚΑΙ ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΧΩΡΙΚΗΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ Π.Ε. ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ΣΑΜΠ 026	2017ΜΠ02600006	1.000.000,00
156	ΜΕΛΕΤΕΣ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ Π.Ε. ΛΑΚΩΝΙΑΣ	ΝΟΜΟΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ	ΣΑΜΠ 026	2017ΜΠ02600008	1.000.000,00
157	ΔΑΠΑΝΕΣ ΓΙΑ ΕΚΤΟΣ ΕΔΡΑΣ ΚΙΝΗΣΗ & ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΑ ΕΞΟΔΑ & ΑΜΟΙΒΕΣ ΓΙΑ ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ	Όλοι οι Νομοί	ΣΑΕΠ 026	2001ΕΠ02600002	400.000,00
158	ΔΑΠΑΝΕΣ ΓΙΑ ΕΚΤΟΣ ΕΔΡΑΣ ΚΙΝΗΣΗ & ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΑ ΕΞΟΔΑ & ΑΜΟΙΒΕΣ ΓΙΑ ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ	Όλοι οι Νομοί	ΣΑΕΠ 526	2016ΕΠ52600001	250.000,00
159	ΔΑΠΑΝΕΣ ΓΙΑ ΕΚΤΟΣ ΕΔΡΑΣ ΚΙΝΗΣΗ & ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΑ ΕΞΟΔΑ & ΑΜΟΙΒΕΣ ΓΙΑ ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ	Όλοι οι Νομοί	ΣΑΜΠ 026	2012ΜΠ02600017	15.000,00
160	ΠΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ 1% ΑΡΘΡΟΥ 55 ΠΑΡΑΓ. 1 ΤΟΥ Ν. 2218/94 45734/31-12-99	Όλοι οι Νομοί	ΣΑΕΠ 026	2002ΕΠ02600000	1.282.502,88
161	ΠΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ 1% ΑΡΘΡΟΥ 55 ΠΑΡΑΓ. 1 ΤΟΥ Ν.2218/94	Όλοι οι Νομοί	ΣΑΕΠ 526	2016ΕΠ52600000	765.759,53
162	ΠΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ 1% ΑΡΘΡΟΥ 55, ΠΑΡ. 2 ΤΟΥ Ν.2218/94 & ΚΤΑ	Όλοι οι Νομοί	ΣΑΜΠ 026	2012ΜΠ02600016	80.748,77
163	ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΕΠΑ) ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	ΕΔΡΑ	ΣΑΕΠ 026	2020ΕΠ02600011	130.000,00
164	ΕΞΟΔΑ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗΣ ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ	Όλοι οι Νομοί	ΣΑΕΠ 026	2016ΕΠ02600002	50.000,00